

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

4

SIRA SAYISI: 263

Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekilinin Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3566) ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3566 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4
- Katılma Yazıları.....6
- Genel Gerekçesi8
- Madde Gerekçeleri10
- Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu.....20
- Muhalefet Şerhleri.....29
- Teklif Metni.....210
- Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin.....210

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Ercan Öztürk</i>	<i>Tuba Vural Çokal</i>	<i>Cüneyt Aldemir</i>
Düzce	Antalya	Tokat
<i>Faruk AYTEK</i>	<i>Cüneyt Yüksel</i>	<i>Şebnem Bursalı Aksoy</i>
Adana	İstanbul	İzmir
<i>Veysel Tipioğlu</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>	<i>Nilgün Ök</i>
Kocaeli	Bursa	Denizli
<i>Meryem Göka</i>	<i>Abdurrahim Fırat</i>	<i>Harun Mertoğlu</i>
Konya	Erzurum	Rize
<i>Orhan Ateş</i>	<i>Meliha Akyol</i>	<i>Çiğdem Koncağül</i>
Bayburt	Yalova	Tekirdağ
<i>Mehmet Akif Yılmaz</i>	<i>Osman Gökçek</i>	<i>Kaan Koç</i>
Kocaeli	Ankara	Ardahan
<i>Cevahir Uzkurt</i>	<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i>	<i>Süleyman Özgün</i>
Niğde	Gaziantep	Nevşehir
<i>Hasan Çilez</i>	<i>Fatma Öncü</i>	<i>Saffet Bozkurt</i>
Amasya	Erzurum	Zonguldak
<i>Ertuğrul Kocacık</i>	<i>Halil Uluay</i>	<i>Yakup Otgöz</i>
Sakarya	Kastamonu	Muğla
<i>Murat Cahid Cıngı</i>	<i>Mustafa Oğuz</i>	<i>Mehmet Demir</i>
Kayseri	Burdur	Kütahya
<i>Adil Biçer</i>	<i>Ersan Aksu</i>	<i>Halit Yerebakan</i>
Kütahya	Samsun	İstanbul
<i>Sayın Bayar Özsoy</i>	<i>Mustafa Yavuz</i>	<i>Adem Yıldırım</i>
Kayseri	Bursa	İstanbul
<i>Mustafa Hakan Özer</i>	<i>Yahya Çelik</i>	<i>Mustafa Nedim Yamalı</i>
Konya	İstanbul	Ankara
<i>Yusuf Ziya Aldatmaz</i>	<i>Mehmet Baykan</i>	<i>Kayhan Türkmenoğlu</i>
Bartın	Konya	Van
<i>Mustafa Hamarat</i>	<i>Hasan Arslan</i>	<i>Ali Temür</i>
Ordu	Afyonkarahisar	Giresun
<i>Ayşen Gürcan</i>	<i>Mustafa Alkayış</i>	<i>Ali İnci</i>
Eskişehir	Adıyaman	Sakarya

<i>Yüksel Coşkunyürek</i>	<i>Mehmet Uğur Gökgöz</i>	<i>Osman Zabun</i>
Bolu	Isparta	Isparta
<i>Orhan Erdem</i>	<i>Şamil Ayrım</i>	<i>Cevahir Asuman Yazmacı</i>
Konya	İstanbul	Şanlıurfa
<i>Ömer Özmen</i>	<i>Ali Kıratlı</i>	<i>Emre Çalışkan</i>
Aydın	Mersin	Nevşehir
<i>Jülide Sarıeroğlu</i>	<i>Tuba Köksal</i>	<i>Orhan Yegin</i>
Ankara	Kahramanmaraş	Ankara
<i>İbrahim Yurdunuseven</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>	<i>Hasan Ekici</i>
Afyonkarahisar	İstanbul	Konya
<i>Adem Çalkın</i>	<i>Hüseyin Altınsoy</i>	<i>Seydi Gülsoy</i>
Kars	Aksaray	Osmaniye
<i>Muhammet Müfit Aydın</i>	<i>Hakan Aksu</i>	<i>Mustafa Varank</i>
Bursa	Sivas	Bursa
<i>Abdürrahim Dusak</i>	<i>Atay Uslu</i>	
Şanlıurfa	Antalya	

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne katılıyorum.

Ali Özkaya
Afyonkarahisar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3566 esas numaralı "Sosyal Hizmet Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"ne imzamı koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

09.03.2026
Ömer İleri
Ankara

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanlığı tarafından 04/03/2026 tarihinde sunulan 2/3566 esas numaralı Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı eklemek ister, gereğini bilgilerinize arz ederim.

Zeynep Yıldız
Ankara

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

04.03.2026 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulan 2/3566 Esas No'lu "Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne" imzamı koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

05.03.2026
Adem Korkmaz
Burdur

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan "Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi" ne imza vermek suretiyle katılma talebim vardır.

Gereğini arz ederim.

10.03.2026
Müşerref Pervin Tuba Durgut
İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3566 Esas Numaralı Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzama koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

04.03.2026

Seda Gören

İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzama koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

05/03/2026

Ümmügülşen Öztürk

İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3566 Esas Numaralı Sosyal Hizmetler Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifine imzacı olarak katılmak istiyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

04.03.2026

Yıldız Konal Süslü

İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzama koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

04 Mart 2026

Mevlüt Kurt

Kahramanmaraş

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzam ile katılıyorum.

Gereğini arz ederim.

06.03.2026

Rukiye Toy

Sivas

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne katılıyorum.

Mustafa Arslan

Tokat

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3566)	
ESAS	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu
TALİ	Adalet Komisyonu Dijital Mecralar Komisyonu Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Çocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin korunması, aile yapısının güçlendirilmesi ve dezavantajlı grupların sosyal hayata etkin katılımının sağlanması, sosyal devlet ilkesinin gereği olarak Devletin öncelikli görevleri arasında yer almaktadır. Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, ekonomik koşullar ve artan sosyal riskler; kadınlar, çocuklar ve ailelere yönelik sosyal yardım ve hizmet politikalarının güncellenmesini ve güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede sosyal hizmetlerin, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini esas alan, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir anlayışla yürütülmesi büyük önem arz etmektedir.

Toplumun tamamının eşit bir şekilde toplumsal yaşama aktif katılmasını, ülkenin gelişimini ve bireylerin mutluluğunu sağlamak Devletin temel amaçlarından biridir. Bu kapsamda toplumu oluşturan kişilerin herhangi bir engelle karşılaşmadan toplumsal hayata uyum sağlamalarını temin etmek üzere her türlü tedbirin alınması zorunludur. Alınacak bu tedbirlerin etkin, hızlı ve uygulanabilir olması önemlidir. Bu amaçlarla Anayasa başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuatla tüm bireylerin hakları insan hakları bağlamında korunmaktadır.

Anayasanın 2 nci maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan sosyal devlet ilkesi ile 5 inci ve 41 inci maddeleriyle devlete yüklenen kişilerin, toplumun ve ailenin refah, huzur ve mutluluğunu sağlama, çocukların her türlü istismara ve şiddete karşı korunması ödevi sosyal hizmetlerin değişen toplumsal dinamiklere ve yeni sosyal risklere karşı sürekli güncellenen ve hak temelli bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu kapsamda; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve bazı kanunlarda yapılması öngörülen değişiklikler, toplumun sosyal yardım ve hizmetlere erişiminin daha etkili, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Sosyal hizmetlerin özellikle çocuklar, engelliler, yaşlılar gibi dezavantajlı grupları kapsayan öncelikli bir alanda hizmet sunduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu hizmetlerin daha modern ve etkin bir yapıya kavuşturulması büyük önem arz etmektedir. Teklifte sosyal refahın artırılması ve ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçlara yanıt verilmesi hedeflenmektedir.

Sosyal yardım ve hizmetler ile diğer görevleri yerine getiren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; çocuklara, engellilere, kadınlara, yaşlılara, şehit yakınlarına, gazilere, ihtiyaç sahiplerine, ailelere ve diğer kişilere sosyal yardım ve kamu hizmeti sunmaktadır. Teklifte, Bakanlığın toplumun dezavantajlı kesimlerine sunduğu yardım ve hizmetlerin etkin ve verimli şekilde sunulması, kesintisiz şekilde sürdürülmesi amaçlanmaktadır.

Çocuğun doğumdan sonraki ilk ayları, temel bakım ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı gelişiminin desteklenmesi bakımından kritik bir evredir. Bu dönemde annenin çocuğun bakım ve gözetimini üstlenebilmesine imkân tanınması, çocuğun yüksek yararının korunması açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda, teklif ile çalışan kadınların analık izin sürelerinin uzatılması suretiyle çocukların doğum sonrası ilk aylarda daha uzun süre anne bakımından yararlanabilmeleri amaçlanmaktadır. Söz konusu düzenleme, çocukların sağlıklı gelişimlerine ve aile bütünlüğünün güçlendirilmesine katkı sağlamasının yanı sıra, uzun vadede nüfusun sürdürülebilirliğini destekleyici bir etki oluşturacaktır.

Teklif, çocukların korunması ve aile bütünlüğünün desteklenmesi amacıyla çalışma hayatına ilişkin önemli düzenlemeler içermektedir. Bu çerçevede, kamu ve özel sektörde çalışan kadınlar için doğum sonrası izin süreleri uzatılmakta; babalık, evlat edinme ve koruyucu aile izinleri yönünden yeknesak ve güçlendirici düzenlemeler yapılmaktadır.

Bu değişiklikler, çocukların doğumdan sonraki ilk aylarda anne bakımından daha uzun süre yararlanmalarını sağlarken, koruyucu aile ve evlat edinme uygulamalarının teşvik edilmesini de amaçlamaktadır.

Teklif ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında uygulamada karşılaşılan ihtiyaçlar doğrultusunda mevzuatta bütüncül düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda; kuruluş bakımından ergin olarak ayrılan çocukların kamuda istihdam edilmelerine ilişkin koşullarda değişikliğe gidilmekte, çocukların korunmasına yönelik hizmet modelleri ihtisaslaştırılmakta; sosyal ve ekonomik destek, koruyucu aile, kadın konukevi harçlıkları ve benzeri sosyal yardım uygulamaları kanuni bir zemine kavuşturularak süreklilik ve öngörülebilirlik sağlanmaktadır.

Çocukların öncelikle maddi olarak desteklenerek ailelerinin yanında kalmaları amaçlanmaktadır. Bunun mümkün olmadığı hallerde çocukların koruyucu aile yanında bakımlarının sağlanması için koruyucu aile modelinin teşvik edilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Sosyal hizmet kuruluşlarının kapatılması hâlinde hizmet alan bireylerin mağduriyet yaşamaması amacıyla tasfiye süreçlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmekte; çocuklara yönelik hizmetlerde izleme, denetim ve veri temelli karar alma mekanizmaları güçlendirilmektedir.

Ayrıca okul, kreş, yurt, servis gibi çocukların yoğun olduğu yerlerde belli suçlardan mahkûm olan kişilerin çalıştırılması ve bu yerleri işletmesinin önüne geçilmesi için düzenleme yapılmaktadır.

Bununla birlikte engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilerin toplu taşımada ücretsiz seyahatlerine ilişkin hizmetlerin yürütülmesine ilişkin görev dağılımı daha etkin bir yapıya kavuşturulmaktadır.

Öte yandan, 1895 yılından beri İstanbul'da faaliyet gösteren Darülaceze'nin hizmetlerinin ülke genelinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında da sunulması, Darülaceze'ye yapılacak bağış ve yardımların teşvik edilmesi, kurumun mali sürdürülebilirliğinin sağlanması, sosyal yardımların etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi ve Darülaceze'nin gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmesine imkân sağlanması amacıyla Darülaceze Nizamnamesinde değişiklik yapılmaktadır.

Dijital teknolojilerin, sosyal ağların ve çevrimiçi oyunların günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmesi, başta çocuklar ve gençler olmak üzere tüm toplum için yeni fırsatların yanı sıra siber zorbalık, zararlı içeriklere maruz kalma, dijital bağımlılık gibi ciddi riskleri de beraberinde getirmektedir. Anayasamız ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler uyarınca devletin, çocukların fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini tehdit eden unsurlara karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda yapılması öngörülen değişiklikler; yalnızca mevcut sosyal ağ sağlayıcıların sorumluluklarını netleştirmekle kalmayıp mevzuatta hukuki statüleri ilk kez tanımlanan aktörleri de denetim kapsamına alarak, dijital ekosistemin tamamında çocukların güvenliğini merkeze alan bütüncül bir koruma kalkanı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda Teklifte yer alan düzenlemelerle; on beş yaşını doldurmamış çocuklara sosyal ağ sağlayıcı tarafından hizmet sunulmaması hüküm altına alınmakta, on beş yaş üstü çocuklar için ise yetişkinlerden ayrıştırılmış güvenli hizmet sunumu zorunlu kılınmaktadır. Ayrıca, sosyal ağ sağlayıcılara ve oyun dağıtıcılara; ailelerin çocuklarının ekran sürelerini sınırlandırabileceği, hesap ayarlarını yönetebileceği ve oyun içi satın alma gibi ücrete dayalı işlemleri izne bağlayabileceği etkin ebeveyn kontrol araçlarını sunma ve oyunları yaş kriterlerine göre derecelendirme yükümlülüğü getirilmektedir. Platformların aile ve çocuk sağlığına yönelik risk değerlendirmesi yapması şartı getirilirken; acil durumlarda zararlı içeriklere müdahale süresinin bir saate indirilmesi, yapay zekâ dâhil otomatik sistemler aracılığıyla engellenen içeriklerin tekrar yüklenmesinin proaktif olarak önlenmesi ve yükümlülükler aykırılık halinde caydırıcı yaptırımların hayata geçirilmesiyle, dijital ortamın çocuklar için güvenli, şeffaf ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir.

Teklif edilen değişiklikler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı ve benzeri uluslararası sözleşmelerde yer alan ilkelere uygun öneriler sunmaktadır. Bu çerçevede çocuk haklarının korunması ve sosyal yardımların erişilebilirliğinin artırılması amacıyla hukuki altyapı güçlendirilmektedir. Sonuç olarak, bu teklif ile sosyal yardım ve hizmetlerin daha etkin, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir. Dezavantajlı grupların yaşam kalitesini yükseltmek ve sosyal hizmetlerin ulaşılabilirliğini artırmak üzere yapılan bu düzenlemeler, günümüz değişen ihtiyaçlarına uygun bir sosyal hizmet anlayışının hayata geçirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Darülaceze, 130 yılı aşkın süredir otuz bini çocuk olmak üzere toplamda yüzbin kişiye şefkat yuvası olmuştur. Bugün de özveri ile hizmetine devam etmektedir. Herkese kucak açan dünyada benzeri olmayan bir hayır kurumu olarak varlığını sürdürmektedir. Kuruluşundan bu yana insana verdiği değerden ödün vermeyen Darülaceze'nin bu eşsiz misyonuyla aynı özveri ve şefkatle anadolu illerinde faaliyet göstermesi amacıyla Teklifte düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda gelir vergisi mükelleflerinin Darülaceze'ye yapacakları gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışlarının yanı sıra nakdi yardımlarının da gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılmasına imkân tanınmakta olup Darülaceze'nin mali yapısı güçlendirilerek, kuruma yapılan bağış ve yardımların teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

Madde 2- Toplumumuzun geleceği olan çocukların yetiştirilmesinde doğumdan sonraki ilk aylarda anne çocuk birlikteliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Çocukların gelişimlerinin en kritik dönemlerinde daha uzun süre anne bakımından faydalanabilmelerini sağlamak adına madde ile değişiklik yapılmakta, kadın memura doğum sonrası verilen sekiz haftalık aylıklı izin süresi onaltı haftaya çıkarılarak ayrıca nüfus politikasının da desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Yine sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın memurun, isteği hâlinde doğumdan önceki izin süresinden doğum sonrasına aktarabileceği süre artırılmaktadır. Böylece doğum sonrası daha fazla emzirme süresi ile çocuğun bakımının sağlanabilmesi amaçlanmaktadır.

Koruyucu aileler, çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımı geçici olarak sağlanamayan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu Devlet ile paylaşmaktadır. Koruyucu aileler için öngörülen izin düzenlemesiyle Devlet memurlarının koruyucu aile olmaya teşvik edilmesi, koruyucu aile sayısının artmasıyla daha fazla çocuğun aile yanında bakımının sağlanması, koruyucu aileliğin çocuk koruma mekanizmasındaki yerinin güçlendirilmesi ve koruyucu aile ile çocuğun birbirine alışma sürecine destek olunması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda maddede yapılan değişiklik ile koruyucu aile olan memura on gün izin hakkı tanınmaktadır.

Madde 3- Kanuni faiz oranı, kanunla belirlenmiş sabit bir orandır ve bu yönüyle taraflara öngörülebilirlik ve hukuki belirlilik sağlar. Bu durum, özellikle kamu alacaklarının tahsilinde istikrarı temin ederek devlet açısından güvenli bir uygulama zemini sunar.

Öte yandan kamuda diğer fazla ve yersiz ödemelere ilişkin yapılan düzenlemelerde bu ödemelerin kanuni faiz ile tahsil edilmesi yaygın bir uygulama olduğu göz önünde bulundurulduğunda tüm fazla ve yersiz ödemelerin geri alınması usulünde yeknesaklık sağlanması öngörülebilirlik ve hukuki belirlilik ilkelerine uyulması açısından gereklidir.

Bu nedenle maddede yapılan değişiklik ile, yersiz yapılan ödemelerin iadesinde kanuni faizin esas alınması öngörülmektedir.

Madde 4- Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin (6) numaralı alt bendinde yapılan değişiklik ile; halihazırda Kanunda yer alan Çocuk Destek Merkezi tanımı, hizmet sunumundaki dönüşüme uygun olarak İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi şeklinde düzenlenmektedir. Çocuğun yüksek yararı ilkesi gereğince, suça sürüklenen, suç mağduru olan veya sokakta sosyal tehlikelerle karşılaşan çocukların ve ayrıca refakatsiz çocukların rehabilitasyon süreçleri, standart bakım hizmetlerinden farklılaşan uzmanlık gerektiren bir yapıyı zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda, maddeye eklenen (h) bendindeki ihtisaslaşma tanımı ile birlikte değerlendirildiğinde; çocukların yaş, cinsiyet ve psikososyal ihtiyaçlarına göre ayrıştırılmış, travma odaklı ve özelleştirilmiş bir bakım modelinin hukuki dayanağı oluşturulmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasının (f) bendinin (12) numaralı alt bendinde yapılan değişiklik ile; Çocuk Evleri Sitesi ibaresinin çoğul yapısı ile tanım içeriğindeki birim ifadesi arasındaki uyumsuzluk giderilmiş olup uygulamada oluşabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi ve anlam birliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasının (f) bendine eklenen (17) numaralı alt bent ile Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Merkezi müstakil bir sosyal hizmet kuruluşu statüsüne kavuşturulmaktadır. Mevcut uygulamada, bağlı birim statüsünde hizmet veren ilk müdahale birimlerinde, bürokratik süreçlerin uzadığı ve çocuk hakkında uygun hizmet modelinin belirlenmesinde gecikmeler yaşandığı, Bakanlık tarafından yürütülen izleme, değerlendirme, saha analizleri ve hizmet etkililiği çalışmaları ile elde edilen veriler doğrultusunda tespit edilmiştir. Çocuğun kuruluşa kabulü ile uygun hizmete yönlendirilmesi arasındaki sürenin kısaltılması, travmanın derinleşmemesi adına hayati önem taşımaktadır. Bu birimlerin bağımsız birer Merkez olarak tanımlanmasıyla; karar alma süreçlerinin hızlandırılması, Bakanlığın insan kaynağı ve fiziki kapasitesinin daha verimli kullanılması ve böylece kamu yararının en üst düzeyde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen (ı) ve (j) bentleri ile; Sosyal ve Ekonomik Destek ve Koruyucu Aile kavramları kanuni tanıma kavuşturulmaktadır. Modern sosyal hizmet anlayışı, kuruluş bakımını son çare olarak görmekte, esas olanın çocuğun aile ortamında veya aile odaklı modellerle desteklenmesi olduğunu kabul etmektedir. Bu doğrultuda, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken ailelerin çocuklarının ve gençlerin desteklenmesi ile çocukların aile ortamında yetişmesini teminen Sosyal Hizmetler Kanununun 1 inci maddesindeki amaca uygun olarak maddi destek ve sosyal hizmet desteği sağlanmakta olup, bu doğrultuda Sosyal ve Ekonomik Destek tanımı yapılmış ve ayrıca Kanunun 23 üncü maddesinde düzenlenen koruma altındaki çocukların kuruluş bakımı yerine aile yanında yetiştirilmelerini amaçlayan Koruyucu Aile modeli tanımlanmıştır.

Maddeye eklenen (k) bendi ile Merkezi İzleme Sistemi tanımlanmıştır. Bu kapsamda; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında sunulan hizmet kalitesini artırmak, hizmet sunumunda kurumlar arası uygulama birliğini temin etmek, güvenliği sağlamak, acil durumlara hızlı müdahale etmek ve alınan veriler ile kuruluşlarda oluşabilecek risklerin tespit edilerek önleyici tedbirlerin alınması, hizmetlerin denetlenebilirliğinin ve şeffaflığın artırılması amacıyla Bakanlık merkez teşkilatında kurulacak yazılım destekli kamera sistemlerinin bağlı olduğu altyapının tanımlanması amaçlanmaktadır.

Madde 5- Anayasamız, ailenin korunmasını ve çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesini devlete bir ödev olarak yüklemiştir. Yine sosyal güvenlik hakkı, devletin vatandaşlarını sosyal risklere karşı korumasını zorunlu kılar. Modern sosyal hizmet anlayışı, kuruluş bakımını son çare olarak görmekte ve çocuğun aile odaklı modellerle bakımını esas almaktadır.

Maddede yapılan düzenleme ile; Devlet korumasındaki çocukların aile ortamında büyümelerini sağlamak, bireysel gelişimlerini desteklemek ve topluma sağlıklı bireyler olarak kazandırılmalarını temin etmek açısından büyük önem taşıyan koruyucu aile sosyal hizmet modeline daha fazla ailenin katılımının teşvik edilmesi için sosyal güvencesi olmayan koruyucu ailelerin sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak isteğe bağlı sigorta prim ödemelerinin yapılması amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenlemede, devlet tarafından karşılanacak prim tutarı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı ile sınırlandırılmıştır.

Madde 6- Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen madde ile, aile birliğinin korunması, çocukların aileleri ve sosyal çevreleri yanında desteklenmesi, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken ailelerin çocukları ve yükseköğrenime devam eden gençler ile kuruluş bakımından veya koruyucu aile hizmetinden yararlanıp reşit olarak ayrılanların, sosyal çalışma görevlisi tarafından yapılan bütüncül ve bağımsız çalışma neticesinde düzenlenen sosyal inceleme raporuna göre sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal ve Ekonomik Destek mekanizması ile; çocuğun yüksek yararı gözetilerek, biyolojik ailesi veya yakınları yanında desteklenmesinin sağlanması ve böylece çocuğun psikososyal gelişimi açısından bölgesel şartlar ve ailenin sosyoekonomik durumu dikkate alınarak esnek ve yerinde çözüm üretme olanağı getirilmektedir.

Devlet koruması altındayken reşit olan ve yükseköğrenime devam eden gençlerin, koruma kararının kalkmasıyla birlikte ani bir sosyal ve ekonomik boşluğa düşmeleri, eğitim haklarının kesintiye uğramasına ve sosyal risklere açık hale gelmelerine neden olabilmektedir. Madde ile getirilen düzenleme sayesinde, bu gençlerin eğitim hayatları boyunca en fazla 25 yaşını tamamlayıncaya kadar desteklenmeye devam edilmesi sağlanarak devletin koruma yükümlülüğünün sürdürülebilirliği hedeflenmektedir.

Son fıkrada yer alan düzenleme ile; kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması ilkesi gereğince, yardımdan haksız yere yararlandığı tespit edilenler hakkında rücu mekanizması işletileceği hüküm altına alınmaktadır. Bu hüküm, sosyal yardımların sadece gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını temin etmekte ve kamu vicdanını zedeleyebilecek suiistimallerin önüne geçerek sistemin mali disiplinini ve hukuki güvenliğini sağlamaktadır.

Madde 7- Sosyal hizmet, niteliği gereği kamu hizmeti vasfını haizdir ve bu hizmetin özel hukuk tüzel kişileri eliyle gördürülmesi, devletin gözetim ve denetim sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Madde ile, çeşitli sebeplerle faaliyetine son verilen veya kapatılan özel sosyal hizmet kuruluşlarında bakım gören engelli ve yaşlıların bu süreçte mağdur olmamaları için güvence mekanizması oluşturulmaktadır. Bu kapsamda; Sosyal Hizmetler Kanunu uyarınca kapatılmasına karar verilen sosyal hizmet kuruluşlarından hizmet alan bireylerin farklı kuruluşlara yerleştirilmelerinin sağlanacağı bir tasfiye süreci ile hakkında adli kovuşturma bulunması halinde merkezin olağan idari, mali, hukuki, mesleki ve diğer tüm işlerinin Valilikçe yürütülerek hizmetin devamı ile bakım faaliyetlerinin aksamaması amaçlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenleme ile; Kanunun 35/B maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendindeki eylemlerden dolayı kurucu veya sorumlu müdür hakkında adli kovuşturma süreci devam ederken, bu kişilerin yönetim yetkileri askıya alınarak, yönetimin Valilikçe üstlenilmesi sağlanmaktadır. Böylece, olası mağduriyetlerin önüne geçilmesi ve idari denetimin daha etkin olması hedeflenmektedir.

Madde 8- Anayasanın 2 nci maddesinde yer alan sosyal devlet ilkesi ve 61 inci maddesinde yer alan “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.” hükmü uyarınca; devlet koruması altında yetişen gençlerin istihdam yoluyla toplumsal hayata uyumu hayati önem taşımaktadır.

Mevcut uygulamada karşılaşılan tereddütleri gidermek ve kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak amacıyla; istihdam hakkından yararlanabilmek için aranan şartlar somutlaştırılmaktadır. Bu kapsamda maddede yapılan değişiklik; en az iki yıl olan kuruluş bakımı veya koruyucu aile hizmetinden fiilen yararlanma şartı beş yıla çıkarılmaktadır. Türk vatandaşlığı şartı ve başvuru tarihi itibarıyla 30 yaş sınırının getirilmesiyle kamu hizmetine girişteki genel prensiplerle yeknesaklığın sağlanması amaçlanmaktadır.

Ayrıca, atamaların kura yerine merkezi sınav sonuçlarına göre yapılması hükme bağlanmaktadır. Bu değişiklik, devlet korumasındaki gençleri eğitim hayatına ve akademik başarıya teşvik edecek, kişilerin yetenek ve eğitim durumlarına uygun kadrolarda istihdam edilmesini sağlayarak kamu hizmetinde verimliliği artıracaktır.

Madde 9- Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan sosyal devlet ilkesi ve 5 inci maddesiyle devlete yüklenen, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlama görevi; devlet koruması ve bakımı altında bulunan, kendini ifade etme yetisi kısıtlı veya özel gereksinimli bireylerin güvenliğinin sağlanması konusunda kamu idaresine pozitif yükümlülükler getirmektedir.

Anayasanın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 13 üncü maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği ve bu sınırlamanın ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Bunun yanında Anayasanın 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasının üçüncü cümlesinde kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği belirtilmiş, aynı fıkranın dördüncü cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlayıcı önlemin öngörülen amaç için zorunlu ve amaca ulaşmaya elverişli olmasını ayrıca amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Günümüzde sosyal hizmet modellerinin değişmesi ve kurum bakımındaki standartların yükselmesi, teknolojinin sunduğu imkanlardan azami ölçüde yararlanılmasını zorunlu kılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile anılan Anayasal ilkeler gözetilerek; yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında sunulan sosyal hizmet kalitesinin artırılması, bireylerin ve kuruluşların güvenliğinin sağlanması, bireylerin iyi olma halinin temini, acil durumlara hızlı ve etkili bir şekilde müdahale edilmesi ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla teknolojik çözümlerden yararlanılması elzem hale geldiğinden yazılım destekli kamera sistemleri kurulması amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte, kişisel verilerin mahremiyetini sağlamak ve bireylerin özel hayatlarının gizliliğini korumak amacıyla, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda hareket edilmesi öngörülmektedir. Adli veya idari soruşturmaya esas teşkil etmemesi halinde, bu verilerin kayıt tarihinden itibaren iki yıl sonra silinmesi şartı getirilmektedir. Bunun yanı sıra, bu verilerin mahkeme kararı olmaksızın hiçbir kurum, kuruluş veya kişi ile paylaşılmayacağı, yalnızca kamu hizmetlerinin kalitesini artırmak ve planlama ile politika geliştirme amacıyla anonimleştirilerek kullanılabileceği düzenlenmiş olup bireylerin verilerinin güvenliğini sağlarken aynı zamanda kamu yararına yönelik analiz ve iyileştirme çalışmalarının yapılmasını amaçlamaktadır.

Madde 10- Sosyal yardımların etkili, verimli ve adil bir şekilde sunulması, ihtiyaç sahiplerinin doğru ve hızlı bir şekilde tespit edilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda, sosyal yardıma ilişkin politikalarının geliştirilmesi ve kamu kaynaklarının en etkin şekilde kullanılması, sosyal yardımlarda mükerrerliğin önlenmesi için, ilgili kurum ve kuruluşlardan gelir, gider, sosyal güvenlik, varlık, nüfus ve benzeri bilgilere erişim sağlayacak bir kanuni altyapı oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Düzenlemeyle, bu bilgilerin güvenilir bir şekilde toplanmasını, işlenmesini ve kanuni sınırlar çerçevesinde kullanıma sunulmasını mümkün kılmaktadır.

Ayrıca, Anayasanın 20 nci maddesinde korunan kişisel verilerin korunması hakkı ile kamu yararı arasında ölçülülük ilkesine uygun hassas bir denge kurulmaktadır. Veri toplama yetkisi, yalnızca başvuru konusuyla sınırlı tutulmuş, elde edilen verilerin işlenmesi, arşivlenmesi ve imhası Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine tabi kılınarak hukuki güvenlik sağlanmıştır.

Bu düzenleme, sosyal yardım ve hizmetlere erişimde nesnel ölçütlerin belirlenmesi, ihtiyaç sahiplerinin daha hızlı tespiti ve yardım süreçlerinde oluşabilecek olası aksaklıkların önlenmesi amacıyla kurulmuş bir veri tabanı yapısını desteklemektedir. Özellikle gelir ve mali durum bilgilerine erişimin güvence altına alınması, yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını sağlayarak sosyal yardım sisteminin etkinliğini artıracaktır. Ayrıca, bu düzenleme ulusal politika ve stratejilerin geliştirilmesine katkı sunarak sosyal yardımların planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine bütüncül bir yaklaşım getirmektedir.

Düzenleme, kişisel verilerin korunmasına ilişkin gerekli önlemleri de içermektedir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak verilerin işlenmesi, kaydedilmesi ve arşivlenmesi sağlanacaktır. Verilerin, yalnızca kanuni çerçeve içinde ve kamu yararı gözetilerek kullanılabilmesi; kullanıma açık hale gelmesi ya da 6698 sayılı Kanunda verilerin imha edilmesine ilişkin şartların gerçekleşmesi halinde imha edileceği hüküm altına alınmaktadır. Bu yaklaşım, bireylerin mahremiyetini ve veri güvenliğini koruma açısından önemli bir güvence sağlamaktadır.

Madde 11- Kadın konukevleri; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psikososyal sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukları hiçbir ayırım yapılmadan konukevine kabul edilir. Kadın konukevlerinde kadın ve çocuklara güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, mesleki eğitim kursu, kreş başta olmak üzere çeşitli alanlarda doğrudan ya da Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri aracılığıyla ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle destek sunulmaktadır. Bu destek mekanizmaları ile öncelikle kadın ve beraberindeki çocuğun şiddetten korunması, psikolojik iyilik halinin sağlanması, sürdürülmesi ve böylece kadının güçlenmesine katkı verilmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal çalışma görevlisi tarafından yapılan bütüncül ve bağımsız çalışma neticesinde düzenlenen sosyal inceleme raporu ve değerlendirme komisyonunun kararına göre yeterli geliri olmadığı değerlendirilen kadınların ve beraberindeki çocukların ekonomik güçlenme sürecine katkı sağlamak ve bu dönemde ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için harçlık desteği sağlanarak sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi, kadın konukevlerinden hizmet alan kadına ve beraberindeki çocuğa verilecek harçlık oranının ve harçlığın ödeme usulünün belirlenmesi gibi konularda yeknesaklığı sağlayacak bir dayanağa kavuşturularak harçlık ödemesi konusunda uygulama birliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 12- Madde ile; Sosyal Hizmetler Kanununda yapılan değişiklikler nedeniyle hak kaybı oluşmasının ve mağduriyet yaşanmasının önlenmesi için geçiş sürecine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Madde 13- Darülaceze'ye yapılacak gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışları ile diğer bağış ve yardımların teşvik edilmesi, kurumun mali sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Bu amaçla, söz konusu bağış ve yardımların Katma Değer Vergisi Kanununda istisna kapsamına alınması yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Madde 14- Madde ile, ikinci ve üçüncü fıkraya hükümleri kapsamında bulunan toplu taşıma araçları, toplu taşıma hizmetlerinin kapsamı ile bu hizmetlerden ücretsiz ve indirimli yararlanmaya ilişkin usul ve esasların Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından müştereken düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Fıkra değişikliği ile ikinci ve üçüncü fıkraya hükümleri kapsamında, belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmeti veren her bir ulaşım aracı ile özel deniz ulaşımı aracı için bunların işletmecilerine, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulan ödenekten ilgili belediyeler aracılığıyla her ay gelir desteği ödemesi yapılacağı, yapılacak aylık gelir desteği ödemesini yıllık olarak belirlemeye, bu tutarı faaliyette bulunulan yere ve/veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmeti veren her bir ulaşım aracını taşıma kapasitesine göre farklılaştırmaya ve yapılacak ödemeye ilişkin diğer esas ve usullerin, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken belirleneceği düzenlenmektedir.

Bu değişikliğin bu Kanun kapsamında sayılan kişilerin ücretsiz veya indirimli seyahatten yararlandırılmaları hususunda yaşanan aksaklıkları, ulaşım hizmetlerinde denetim ve ödenek verme işlerinin tek elden yürütülmesi neticesinde, gidereceği ve ücretsiz seyahat desteğinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından verilen diğer teşvik ve destekler ile birlikte verilmesiyle, kamu kaynaklarının kullanımında etkinliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 15- Toplumumuzun geleceği olan çocukların yetiştirilmesinde doğumdan sonraki ilk aylarda anne çocuk birlikteliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Çocukların gelişimlerinin en kritik dönemlerinde daha uzun süre anne bakımından faydalanabilmelerini sağlamak adına madde ile değişiklik yapılmakta, kadın işçiye doğum sonrası verilen sekiz haftalık aylıklı izin süresi onaltı haftaya çıkarılarak ayrıca nüfus politikasının da desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Yine sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın işçinin, isteği hâlinde doğumdan önceki izin süresinden doğum sonrasına aktarabileceği süre artırılmaktadır. Böylece doğum sonrası daha fazla emzirme süresi ile çocuğun bakımının sağlanabilmesi amaçlanmaktadır.

Koruyucu aileler, çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımı geçici olarak sağlanamayan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu Devlet ile paylaşmaktadır. Koruyucu aileler için öngörülen izin düzenlemesiyle işçilerin koruyucu aile olmaya teşvik edilmesi, koruyucu aile sayısının artmasıyla daha fazla çocuğun aile yanında bakımının sağlanması, koruyucu aileliğin çocuk koruma mekanizmasındaki yerinin güçlendirilmesi ve koruyucu aile ile çocuğun birbirine alışma sürecine destek olunması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda maddede yapılan değişiklik ile koruyucu aile olan işçiye on gün izin hakkı tanınmaktadır.

Madde 16- Maddede yapılan değişiklik ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda eşi doğum yapan memurlara verilen on günlük babalık izin süresinin, eşi doğum yapan erkek işçilere de tanınarak yeknesaklığın sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 17- Madde ile, maddede belirtilen suçlardan hüküm giymiş kişilerin, cezalarının infazından sonraki süreçte çocuklarla doğrudan temas gerektiren alanlarda bulunmalarının, telafisi imkansız riskler barındırdığı göz önünde bulundurulduğunda kamu düzeni ve başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması amacıyla ölçülülük ilkesi gözetilerek düzenleme yapılmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle haklarında insan ticareti, kasten öldürme, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, müstehcenlik, fuhuş suçlarından haklarında kesinleşmiş hüküm bulunan kişilerin bahse konu suçların nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda kamuya, özel sektöre veya sivil toplum kuruluşlarına ait her ne adla olursa olsun çocukların yoğun olarak bulunduğu çocuk hizmet birimleri, adli görüşme odaları, eğitim kuruluşları, çocuk etkinlik ve oyun evleri, okul, okul servisi, okul kantini, yurt, kreş, gündüz bakımevi, çocuk kulübü, internet kafeleri, salonları, e-oyun yerleri, çocuk spor okulu, beden eğitimi ve spor tesisleri olarak hizmet veren yerlerde çalışmasının ve bu yerleri işletmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 18- Maddede yapılan değişiklik ile 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 74 üncü maddesinde yapılan değişikliğe uyum sağlayacak şekilde düzenleme yapılmaktadır.

Ayrıca, analık hali tanımlanırken gebeliğin başlamasından itibaren doğumdan sonraki onaltı haftalık süre esas alındığından ve bu ifade çoğul gebelikte verilmiş olan süreyi de kapsadığından “çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık” ibaresi çıkarılmaktadır.

Madde 19- Madde ile 4857 sayılı Kanunun 74 üncü maddesinde yapılan değişikliğe uyum sağlayacak şekilde düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 20- Darülaceze’ye yapılacak gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışları ile diğer bağış ve yardımların teşvik edilmesi, kurumun mali sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Bu amaçla, Darülaceze’ye yapılacak bağış ve yardımların kurumlar vergisi matrahından indirilebilmesi yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Madde 21- Madde ile, Kanunun diğer maddelerinde yapılan düzenlemelerin ve getirilen koruma tedbirlerinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi, düzenleme alanına giren eylemlerin ve bu eylemleri gerçekleştiren aktörlerin hukuki bir statüye kavuşturulması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, Kanunun kapsamının belirlenmesi ve uygulamada yaşanabilecek kavram kargaşasının önlenmesi amacıyla Oyun, Oyun sağlayıcı ve Oyun dağıtıcı kavramları tanımlanmaktadır.

Yapılan tanımlamalarla; dijital oyunu üreten veya geliştiren aktörler (sağlayıcı) ile bu oyunları son kullanıcıya ulaştıran, platform sağlayan veya satışı gerçekleştiren aktörler (dağıtıcı) arasındaki ayrım netleştirilmektedir. Bu ayrım, Kanun kapsamında getirilen yaş derecelendirmesi, temsilci belirleme ve ebeveyn kontrol araçları sağlama gibi farklı nitelikteki yükümlülüklerin, teknik ve idari kabiliyetlerine göre doğru muhataplara yönltilmesini ve idari yaptırımların muhataplarının tereddüde yer vermeyecek şekilde tespit edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Madde 22- Maddenin yedinci fıkrasında yapılan değişiklik ile çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin dijital ortamdaki zararlı içeriklerden, siber zorbalıktan ve istismardan korunması amacıyla kesin ve koruyucu tedbirler getirilmektedir. Bu kapsamda, on beş yaşını doldurmamış çocukların sosyal ağ sağlayıcısına kaydolması önlenmekte ve bu önlemin etkin uygulanabilmesi için sosyal ağ sağlayıcılara yaş doğrulama sistemi kurma yükümlülüğü getirilmektedir. On beş yaşını doldurmuş çocuklar için ise yetişkinlerden ayrı, güvenli ve çocuklara özgü ayrıştırılmış bir hizmet sunumu hedeflenmektedir.

Maddenin on sekizinci fıkrasında yapılan değişiklik ile Kurumun denetim yetkisinin etkinliği artırılmaktadır. Dijital süreçlerin hızı ve müdahale gerekliliği dikkate alınarak, sosyal ağ sağlayıcıların Kurum tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri sunma süresi, denetim süreçlerinin sürüncemede kalmasını engellemek amacıyla “derhal ve en geç on beş gün” olarak yeniden düzenlenmektedir.

Maddeye eklenen yirminci fıkra ile dijital platformların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi ve ailelerin çocuklarını dijital ortamdaki risklerden daha etkin bir şekilde koruyabilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda sosyal ağ sağlayıcılara; ebeveynlerin çocuklarının hesap ayarlarını yönetebileceği, sosyal ağlarda satın almalar gibi ücrete dayalı işlemleri izne bağlayabileceği ve ekran bağımlılığını önlemek adına kullanım süresini sınırlandırabileceği, kolay kullanımlı ebeveyn kontrol mekanizmalarını sağlama yükümlülüğü getirilmektedir.

Maddeye eklenen yirmi birinci fıkra ile sosyal medya platformlarında sıklıkla karşılaşılan, kullanıcıları maddi zarara uğratan, dolandırıcılık amaçlı veya gerçeğe aykırı vaatler içeren aldatıcı reklamların önlenmesi hedeflenmektedir. Vatandaşların ekonomik çıkarlarının korunması ve güvenli bir internet ortamının tesisi amacıyla, sosyal ağ sağlayıcıların bu tür reklam içeriğini engelleyici tedbirleri bizzat alması zorunlu kılınmaktadır.

Maddenin yirmi ikinci fıkrası ile yaşam hakkı, kişilerin can ve mal güvenliği, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması gibi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde (Kanunun 8/A maddesi kapsamındaki durumlarda); sosyal medyanın etki hızı ve yayılım gücü dikkate alınarak müdahale süresinin kısaltılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, günlük erişimi on milyondan fazla olan büyük ölçekli sosyal ağ sağlayıcıların, bu acil durum kararlarını mevcut uygulamadan daha hızlı bir şekilde, derhal ve en geç bir saat içinde yerine getirmesi öngörülmektedir.

Maddenin yirmi üçüncü fıkrasında; hakkında daha önce hukuka aykırılık kararı verilerek çıkarılmasına veya erişiminin engellenmesine hükmedilen bir içeriğin, aynı veya farklı kullanıcılar tarafından tekrar yüklenerek dolaşıma sokulmasının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Mahkeme kararlarının etkisizleştirilmesini önlemek amacıyla, günlük erişimi on milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılara, yapay zekâ ve otomatik sistemler dâhil olmak üzere gerekli teknik altyapıyı kullanarak söz konusu içeriğin kendi sitelerinde barınmasını proaktif olarak engelleme yükümlülüğü getirilmektedir.

Maddenin yirmi dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile veri güvenliği, çocukların korunması, adli mercilerle iş birliği, kriz planlaması ve aldatıcı reklamların önlenmesi gibi Kanunun en kritik yükümlülüklerinin ihlal edilmesi durumunda uygulanacak yaptırımların caydırıcılığı artırılmaktadır. Küresel ölçekte faaliyet gösteren teknoloji şirketlerinin ekonomik büyüklükleri göz önüne alındığında maktu cezaların yetersiz kalabileceği değerlendirilerek; bu fıkrada sayılan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde, ilgili sosyal ağ sağlayıcıya bir önceki takvim yılındaki küresel cirosunun yüzde üçüne kadar idari para cezası verilmesi öngörülmektedir.

Madde 23- Dijital teknolojilerin gelişimiyle birlikte oyun sektörü, özellikle çocuklar ve gençler üzerinde büyük bir etki alanına sahip olmuştur. Ancak bu gelişme; şiddet, müstehcenlik, bağımlılık yapıcı unsurlar ve bilinçsiz harcamalar gibi riskleri de beraberinde getirmektedir. Madde ile, Anayasamızın ailenin ve gençlerin korunmasına yönelik hükümleri doğrultusunda, oyunların içeriklerine göre yaş kriterleriyle derecelendirilmesi ve ebeveynlere çocuklarının dijital alışkanlıklarını ve harcamalarını yönetebilecekleri etkin kontrol mekanizmalarının sunulması, toplum sağlığının ve tüketicinin haklarının korunmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Öte yandan, Türkiye’de milyonlarca kullanıcıya erişen yurt dışı kaynaklı oyun dağıtıcılarının, idari ve adli makamlar nezdinde hukuki bir muhatap bulundurmaması, kullanıcı mağduriyetlerinin giderilmesini ve suçla mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Bu düzenleme ile günlük erişimi yüz binden fazla olan yurt dışı kaynaklı oyun dağıtıcılarına Türkiye’de temsilci belirleme yükümlülüğü getirilerek, yasal tebligatların ve taleplerin muhatapı netleştirilmekte; böylelikle ulusal mevzuatımıza uyumun ve hukuki denetlenebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Son olarak, getirilen yükümlülüklerin hayata geçirilmesi ve kanunun caydırıcılığının sağlanması amacıyla kademeli bir yaptırım sistemi öngörülmüştür. İdari para cezalarından başlayarak, yükümlülüklerin ısrarla yerine getirilmemesi durumunda internet trafiği bant genişliğinin daraltılmasına kadar uzanan bu tedbirler; oyun sağlayıcı ve dağıtıcıların kurumsal şeffaflığı sağlamalarını, algoritmaları ve veri işleme süreçleri hakkında Kurumu bilgilendirmelerini ve nihayetinde ülkemiz hukukuna uygun hareket etmelerini temin etmeyi hedeflemektedir.

Madde 24- Dijital ortamda sunulan sosyal ağ ve oyun hizmetlerinin yaygınlaşması, bu hizmetlerin yalnızca bireysel kullanım alanı olmaktan çıkarak toplumsal yapı, aile düzeni, çocukların gelişimi, kamu sağlığı ve kamu düzeni üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler doğurmasına yol açmıştır. Hizmetlerin tasarımı, içerik yayılım mekanizmaları ve kullanıcı etkileşim modelleri; hukuka aykırı içeriklerin yayılması, temel hak ve özgürlüklerin ihlali ve özellikle çocuklar bakımından zararlı sonuçlar doğurabilecek riskler barındırabilmektedir. Bu nedenle, Türkiye’ye yönelik sunulan veya sunulması planlanan hizmetler bakımından sosyal ağ sağlayıcılar ve oyun dağıtıcılara, Anayasa ile güvence altına alınan temel hakların, aile ve çocukların, kamu düzeninin ve kamu sağlığının korunması ile hukuka aykırı içeriklerin yayılmasına elverişlilik açısından risk değerlendirmesi yapma ve bu değerlendirmeyi Kuruma bildirme yükümlülüğü getirilmektedir.

Madde ile öngörülen sistem, risk değerlendirmesinin yalnızca şekli bir bildirim yükümlülüğü olarak kalmamasını; Kurum tarafından incelenen ve gerekli görülmesi hâlinde ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak değerlendirilen etkin bir denetim mekanizmasına dönüşmesini amaçlamaktadır. Kurumun, riskin en aza indirilmesi amacıyla açıklama isteme ve hizmetin bir kısmının veya tamamının durdurulması ya da sunum şeklinin değiştirilmesi dâhil gerekli tedbirleri bildirme yetkisi, ölçülülük ilkesi çerçevesinde düzenlenmektedir.

Düzenlemede öngörülen idari para cezaları ile internet trafiği bant genişliğinin kademeli olarak daraltılmasına ilişkin yaptırım mekanizması, yükümlülüklerin etkinliğini ve caydırıcılığını temin etmeye yöneliktir. Bant daraltma tedbirinin sulh ceza hâkimliği kararıyla uygulanması, yargısal denetim güvencesini sağlamaktadır. Yükümlülüğün yerine getirilmesi hâlinde tedbirin kendiliğinden hükümsüz kalması ise müdahalenin geçici ve amaca bağlı niteliğini ortaya koymaktadır.

Madde 25- Toplumumuzun geleceği olan çocukların yetiştirilmesinde doğumdan sonraki ilk aylarda anne çocuk birlikteliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Çocukların gelişimlerinin en kritik dönemlerinde daha uzun süre anne bakımından faydalanabilmelerini sağlamak adına madde ile değişiklik yapılmakta, kadın personele doğum sonrası verilen sekiz haftalık aylıklı izin süresi onaltı haftaya çıkarılarak ayrıca nüfus politikasının da desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Yine sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın personelin, isteği hâlinde doğumdan önceki izin süresinden doğum sonrasına aktarabileceği süre artırılmaktadır. Böylece doğum sonrası daha fazla emzirme süresi ile çocuğun bakımının sağlanabilmesi amaçlanmaktadır.

Koruyucu aileler, çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımı geçici olarak sağlanamayan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu Devlet ile paylaşmaktadır. Koruyucu aileler için öngörülen izin düzenlemesiyle personelin koruyucu aile olmaya teşvik edilmesi, koruyucu aile sayısının artmasıyla daha fazla çocuğun aile yanında bakımının sağlanması, koruyucu aileliğin çocuk koruma mekanizmasındaki yerinin güçlendirilmesi ve koruyucu aile ile çocuğun birbirine alışma sürecine destek olunması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda maddede yapılan değişiklik ile koruyucu aile olan personele on gün izin hakkı tanınmaktadır.

Madde 26- Darülaceze Nizamnamesinin 12'nci maddesinde yer alan, sadece İstanbul'da doğan veya İstanbul'da ikamet eden kişilerin kabulünün yapılması lafzı değiştirilerek Darülacezenin yurt içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında hizmet verebileceği ibaresi eklenmiştir. Bu ifade ile sadece İstanbul'da değil Türkiye'nin ihtiyaç bulunan diğer şehirlerinde ikamet eden ya da yurt dışında yaşayanların da Darülaceze'nin vereceği sosyal hizmetlerden faydalanması amaçlanmaktadır.

Madde 27- Madde ile sosyal yardımların etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi amacıyla Darülaceze'nin gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmesine imkân tanınmaktadır. Gıda bankacılığı, hem israfın önlenmesi hem de ihtiyaç sahiplerinin düzenli desteklenmesi açısından etkili bir sosyal yardım aracıdır. Bu faaliyetlerin ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülmesi, Darülaceze'nin güncel sosyal yardım modelleriyle uyumunu sağlayacaktır.

Bunun yanında kurum bakımında olmayan ihtiyaç sahiplerine aşevi hizmeti verilerek sosyal yardımlara destek olunması amaçlanmaktadır.

Madde 28- Yürürlük maddesidir.

Madde 29- Yürütme maddesidir.

Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu

06/04/2026

Esas No: 2/3566

Karar No: 10

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIğINA

2/3566 esas numaralı ‘‘Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’’, Komisyonumuzun 12/03/2026 ve 02/04/2026 tarihli birleşimlerinde görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

1. Giriş

Düzce Milletvekili Ercan ÖZTÜRK ve Antalya Milletvekili Tuba VURAL ÇOKAL ile 69 Milletvekili tarafından 04/03/2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/3566 esas numaralı “Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Başkanlıkça 04/03/2026 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Adalet, Dijital Mecralar, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği ile Plan ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir.

2/3566 esas numaralı Kanun Teklifi, Komisyonumuzun 12/03/2026 ve 02/04/2026 tarihli birleşimlerinde Teklifin ilk imza sahipleri; Cumhurbaşkanlığı, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığı, Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanlığı, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Siber Güvenlik Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Darülaceze Başkanlığı, Özel Engelli Bakım Merkezleri Derneği, Türkiye Oyun Geliştiricileri Derneği, Meta ve Roblox’un temsilcilerinin katılımlarıyla incelenip görüşülmüştür.

2. Teklif ile Öngörülen Düzenlemeler

Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde;

- Çalışan kadınların analık izin sürelerinin uzatılması suretiyle çocukların doğum sonrası ilk aylarda daha uzun süre anne bakımından yararlanabilmeleri amacıyla kamu ve özel sektörde çalışan kadınlar için doğum sonrası izin sürelerinin uzatılması,

- Babalık, evlat edinme ve koruyucu aile izinleri yönünden yeknesak ve güçlendirici düzenlemeler yapılması,

- Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında uygulamada karşılaşılan ihtiyaçlar doğrultusunda mevzuatta bütüncül düzenlemeler yapılarak, kuruluş bakımından ergin olarak ayrılan çocukların kamuda istihdam edilmelerine ilişkin koşullarda değişikliğe gidilmesi ve çocukların korunmasına yönelik hizmet modellerinin ihtisaslaştırılması,

- Sosyal ve ekonomik destek, koruyucu aile, kadın konukevi harçlıkları ve benzeri sosyal yardım uygulamalarının kanuni bir zemine kavuşturularak süreklilik ve öngörüülebilirlik sağlanması,

- Çocukların öncelikle maddi olarak desteklenerek ailelerinin yanında kalmalarının sağlanması, bunun mümkün olmadığı hallerde çocukların koruyucu aile yanında bakımlarının sağlanması için koruyucu aile modelinin teşvik edilmesine ilişkin düzenleme yapılması,

- Sosyal hizmet kuruluşlarının kapatılması hâlinde hizmet alan bireylerin mağduriyet yaşamaması amacıyla tasfiye süreçlerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi, çocuklara yönelik hizmetlerde izleme, denetim ve veri temelli karar alma mekanizmalarının güçlendirilmesi,

- Okul, kreş, yurt, servis gibi çocukların yoğun olduğu yerlerde belli suçlardan mahkûm olan kişilerin çalıştırılmalarının ve bu yerleri işletmelerinin önüne geçilmesi için düzenleme yapılması,

- Engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilerin toplu taşımada ücretsiz seyahatlerine ilişkin hizmetlerin yürütülmesine ilişkin görev dağılımının daha etkin bir yapıya kavuşturulması,

- 1895 yılından beri İstanbul’da faaliyet gösteren Darülaceze’ye yapılacak bağış ve yardımların teşvik edilmesi, kurumun mali sürdürülebilirliğinin sağlanması, sosyal yardımların etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi ve Darülaceze’nin gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmesine imkân sağlanması amacıyla Darülaceze Nizamnamesinde değişiklik yapılması, Darülaceze’nin hizmetlerinin ülke genelinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında da sunulabilmesi,

- Dijital teknolojilerin, sosyal ağların ve çevrimiçi oyunların çocuklar ve gençlerde yol açtığı siber zorbalık, zararlı içeriklere maruz kalma, dijital bağımlılık gibi risklerin önüne geçmek amacıyla, sosyal

ağ sağlayıcılarının sorumluluklarının netleştirilmesi, mevzuatta hukuki statüleri ilk kez tanımlanan aktörlerin de denetim kapsamına alınarak, dijital ekosistemin tamamında çocukların güvenliğini merkeze alan bütüncül bir koruma kalkanı oluşturulması,

- 15 yaşını doldurmamış çocuklara sosyal ağ sağlayıcı tarafından hizmet sunulmamasının hüküm altına alınması, 15 yaş üstü çocuklar için ise yetişkinlerden ayrıştırılmış güvenli hizmet sunumunun zorunlu kılınması, ayrıca sosyal ağ sağlayıcılara ve oyun dağıtıcılara; ailelerin çocuklarının ekran sürelerini sınırlandırabileceği, hesap ayarlarını yönetebileceği ve oyun içi satın alma gibi ücrete dayalı işlemleri izne bağlayabileceği etkin ebeveyn kontrol araçlarının sunma ve oyunları yaş kriterlerine göre derecelendirme yükümlülüğü getirilmesi,

- Platformların aile ve çocuk sağlığına yönelik risk değerlendirmesi yapması, acil durumlarda zararlı içeriklere müdahale süresinin bir saate indirilmesi, yapay zekâ dâhil otomatik sistemler aracılığıyla engellenen içeriklerin tekrar yüklenmesinin proaktif olarak önlenmesi ve yükümlülüklere aykırılık halinde caydırıcı yaptırımların hayata geçirilmesiyle, dijital ortamın çocuklar için güvenli, şeffaf ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturulması,

şeklinde düzenlemelere yer verildiği görülmektedir.

3. Teklif Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Anayasa ve alt komisyon kurulmasına dair görüşmeler

Komisyon görüşmelerinin başlarında Teklifin Anayasaya aykırı olduğuna ilişkin verilen 3 ayrı önerge ile alt komisyon kurulmasına dair önerge reddedilmiş, Komisyon görüşmelerine devam etmiştir.

Teklif üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan milletvekilleri, kurum temsilcileri ile diğer katılımcılar özetle;

- Sosyal hizmet yükünün kurumların yapması gereken sorumlulukların ailelere devredildiğini ve burada yükün kadınların üzerine biriktiğini, merkezî izleme sistemleri, veri toplama ve denetim mekanizmaları ile kontrol mekanizmasının genişletildiğini, sosyal hizmetlerin güvene dayalı bir esasa çalışması gerekirken, burada güvenden ziyade bir denetim sisteminin var olmasının sakıncalı olduğunu,

- Dijital alanlarda çocukları koruma gerekçesiyle içeriklere çok hızlı bir müdahale, platformlara geniş sorumluluklar, veri ve kontrol mekanizmaları getirildiğini ancak burada yalnızca koruma değil aslında alanın denetim altına alınmasının söz konusu olduğunu, böylece düzenlemenin bu alanı özgür ifade ve iletişimin alanı olmaktan çıkarak izlenen ve müdahale edilen bir alana zemin hazırladığını,

- Teklifin sosyal politikayı güçlendirmede, yoksulluğu ortadan kaldırmayan, eşitsizliği de azaltmayan ama sistemi kontrol altında tutan bir yaklaşımın söz konusu olduğunu,

- Teklifte merkezi izleme, veri toplama, özel hayatın gizliliği, mahremiyet ve kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ihlallerin olduğunu,

- Türkiye’de kamusal hizmetlerin geri plana itilmiş olduğunu, derinleşen bir yoksulluğun var olduğunu, engellilerin, yaşlıların, kadınların ihtiyaçlarının artmış olduğunu, dolayısıyla parça parça düzenlemelerle sonuca gidilmesinin mümkün olmadığını, sosyal hizmetlere bütüncül bir yaklaşım gerektiğini,

- Doğum izninin, annelik veya salt doğum izni olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, bunun bir ebeveynlik meselesi olduğunu bu nedenle babalara da izin verilmesi gerektiğini, ayrıca özellikle ailenin, çocuğun, kadının korunması ve refahının artırılmasının yalnızca izin artırılarak yapılmasının mümkün olmadığını bunların bütüncül bir yaklaşımla bir paket olarak yapılması gerektiğini, örneğin, ebeveynlik izinlerinin artırılması yanında kadınların iş hayatındaki istihdamının etkilenmemesi için İŞKUR ve Bakanlıkla çalışmalar yürütülerek istihdam düşüşünün engellenmesi ve bunların yanında kreş hizmetlerinin artırılması gerektiğini,

- İzinlerin arttırılmasının, kadının ve çocuğun gerekli olan bakımı alabilmesi açısından önemli olduğunu, ancak bunu yaparken mevcut risklerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini, kadınların çalıştığı alanlarda zaten çok sınırlı bir istihdam alanı olduğunu, kadının istihdamını tehlikeye atmayacak, aynı zamanda mevcut olanın da istihdamını koruyacak şekilde devletin işverenlere yönelik süreyi tolere edecek bir ödenek sağlayabileceğini,

- Dijital alanlar ile ilgili olarak hem çocukların gelişimini engellemeyecek hem onları bu bilgi çağının canavarlarına teslim etmeyecek bir düzenleme yapılması gerektiğini,

- Medya okuryazarlığının çok önemli olduğunu, ebeveynler ve aileler için bilinç yükseltme çalışmalarının yapılması gerektiğini, okullarda ve kamu spotlarında medya okuryazarlığı hakkında bilgilendirme yapılması gerektiğini,

- Kadın konukevlerinde kalanlara bir ücret desteği sağlanarak ekonomik özgürlüklerine kavuşturulacakları sanıldığını, oysa bunları çalışma yaşamı içinde değerlendirip onların sorunlarına daha çözümcü bir yaklaşımla meselenin ele alınması gerektiğini,

- Sosyal yardımların kurumsal başlıklar, vergi muafiyetli destekler ve istisnalar ile vakıf modeli üzerinden örgütlenmesinin yardımları bir sosyal hak olmaktan çıkarıp şefkat veya lütuf modeline indirgeme bakış açısına sahip olduğunu, ayrıca, denetim ve şeffaflık sorunları nedeniyle vakıf yapılarının bütçe denetimlerinin sınırlı olabileceği sebebiyle Darülacezeye özel bir teşvik mekanizmasına gerek olmadığını, mevcut yetki sınırları ve kapsama alanı içerisinde tutulması gerektiğini,

- Gıda bankacılığı ve aşevleri, yoksulluğu yapısal çözümlerle ortadan kaldırmak yerine onu yönetilebilir ve süreklileştirilebilir kıldığını, gıda bankacılığı sisteminin genellikle büyük şirketlerin ellerindeki ihtiyaç fazlası ürünleri başlatılarak vergi matrahından düşmelerine olanak tanıyan bir model olduğunu, bu sistemde israfı önleme maskesi altında şirketlere vergi avantajı sağlarken yoksullara artık ürünlerin reva görüldüğünü, oysa sosyal devletin, şirketlerin vergi kaçırmasına zemin hazırlayan başlıklarla değil, adil vergilendirme ve bütçeden ayrılan kaynaklarla yoksulluğu çözmesi gerektiğini,

- Çocuğun ebeveynler tarafından eşit bakıma ihtiyaç duyduğu ve bakımın ebeveynlerin ortak sorumluluğu olduğu hakikati göz ardı edilerek çocuğun bakımının sadece kadına yüklenmesi, yalnızca kadın çalışanların izin sürelerinin artırılmasının eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini, ayrıca bunun kadın istihdamını negatif etkileyen sorunlu bir durum olduğunu, bunun yerine ortak sorumluluk veren, ebeveyn izni olarak da tanımlanabilecek bir düzenleme yapılması gerektiğini,

- Teklif ile düzenlemekte olan merkezî izleme sistemi yetkisinin, sosyal hizmet kuruluşlarında kalan çocukların, engelli bireylerin ve diğer koruma altındaki kişilerin günlük yaşamının merkezî bir yapı üzerinden sürekli izlenmesine imkân verdiğini, bu niteliğiyle düzenlemenin Anayasa’da güvence altına alınmış özel hayatın gizliliğine doğrudan müdahale oluşturduğunu, Teklifin sistemin hangi amaçlarla kullanılacağını, hangi mekansal alanlarda ve hangi kişi grupları için işletilebileceğini, izleme kapsamının hangi durumlarda sınırlanacağını açık biçimde belirlemediğini,

- Çocuk koruma sisteminde “ihtisaslaşma” söylemi ile çocukların kategorilere ayrılmasının, ayrı mekânlarda tutulmasının ve bu ayrı mekânlarda tutulurken bir gözetim sisteminin altında olmasının çocukların etiketlenmesini ve kapalı sistemlere yönlendirilmesi riskini getireceğini,

- Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında güvenlik gerekçesiyle yazılım destekli kamera sistemleri kurulmasının, mahremiyetin en yüksek düzeyde korunması gereken alanlarda bireyleri sürekli denetim altında tutan bir gözetim modeline dönüşmesi riskini doğurduğunu,

- Kadın konukevlerinde kalan, geliri olmayan kadınlara ve çocuklara harçlık verilmesinin olumlu olduğunu ancak, şiddet sonrası kadınların kalıcı ekonomik bağımsızlıklarını sağlayacak istihdam garantili modeller üzerinde çalışmanın daha doğru bir yaklaşım olacağını,

- Teklifin, öncelikli konusunun çocuklarda dijital bağımlılık olması gerektiğini, yasakçı bir zihniyet yerine kamu kurumlarının artan ödenekleri ve özgürlükçü anlayışlarıyla çocuklara alternatif maceraları, alternatif oyun alanlarını ve eğitsel süreçleri sunacağı bir dijital bağımlılıktan kurtarma modelinin getirilmesi gerektiğini,

- Teklifte yer alan yaş kriterleri, usulüne uygun derecelendirme, kurumsal yapı, bilişim sistemleri, algoritmalar, veri işleme mekanizmaları ve ticari tutumlar dâhil her türlü açıklama ibareleriyle yükümlülüklerin kapsamı açık, net ve öngörülebilir biçimde belirtilmediğini, oysa Anayasa mahkemesinin yerleşik içtihadına göre hukuk devleti ilkesinin temel haklara müdahale eden kurulların açık, anlaşılır, uygulanabilir ve keyfiliğe karşı koruyucu olması gerektirdiğini,

- Türkiye'nin büyük kısmı oyun geliştiricilerin yaptığı yaklaşık 5 milyar dolar yazılım ihracatının söz konusu olduğunu, oyunlardan alınan ciddi vergilerin biraz düşürülmesi gerektiğini, bugün oyun oynayan gençlerin yarımın oyun geliştiricileri olarak ihracata yapacakları katkılarla ülkemizi ileri götüreceklerini düşündüklerini,

- 15 yaş altı çocuklara sosyal medyayı tamamen yasaklamanın dijital çağda çocukların bilgiye erişimini ve sosyalleşme haklarını toptan engelleyeceğini, yasakçı mantık yerine güvenli internet ve dijital okuryazarlığın öncellenmesi gerektiğini, yaş doğrulaması yapabilmek için sosyal ağ sağlayıcılarının, kullanıcıların kimlik bilgilerini, biyometrik verilerini ve telefon numaralarını toplaması gerekeceğini, bu durumun, çocukların ve ailelerin kişisel verilerinin küresel şirketler ve devlet tarafından fişlenmesi riskini doğuracağını, bunun interneti özgür bir tartışma alanı olmaktan çıkarıp devletin ve algoritmaların tam kontrolündeki steril ve sessiz bir ortama dönüştürmeyi amaçladığını,

- Yaş doğrulama zorunluluğunun özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması bakımından ciddi sorunlar doğuracağını, bu derece ağır veri işleme riskleri taşıyan bir alanda temel çerçevenin kanunla çizilmemesinin, özel hayat ve kişisel veri güvenceleri bakımından ayrı bir anayasal sakinca oluşturacağını,

- Yaş temelli yasakların amaçlanan faydayı sağlamayabileceği gibi daha fazla zarara yol açma olasılığı olduğunu, çocukların VPN kullanarak yasakları kolayca aşmanın yollarını bulduklarını, çocukların online ortamlarda kendileri için ne kadar güvenli olduğu belli olmayan başka uygulamalar kullanabileceklerini, bir araştırmaya göre bir çocuğun haftada 40'tan fazla uygulama kullandığını, sosyal medyanın bunlardan sadece biri olduğunu, yasaklar yerine çocuğun yaşına uygun online deneyimlerin sunulmasının daha faydalı olabileceğini,

- Yaş doğrulamada asıl sorumluluğun her bir uygulamaya ayrı ayrı yüklenmesi yerine uygulama mağazası düzeyinde tüm ekosistemin çocuklar için güvenli hâle getirmeye çalışan bir uygulamanın daha doğru olacağını, bu çözümün etkili olabilmesi için uygulama mağazalarının yaş doğrulama yapmasının kanunda açıkça zorunlu kılınması gerektiğini,

- Fikir ve ifade özgürlüğü hakkını kullanmanın bir sonucu olarak da anonim hesapların oluşturulabildiğini, 15 yaşın üstündeki herkesin kendi açık kimliğiyle varlığını, sosyal medyadaki pozisyonunu tanımlayabileceği bir ihtimale kapı aralandığını,

- Bir saatin üstünde oyun oynayan çocuğun beyinsel gelişiminde zarar görülebileceğini, çocukların çevrimiçi oyunlarda geçireceği süreyle ilgili olarak ailelerin öncelikli olarak uyarılması gerektiğini, sosyal medyayla ilgili, 15 yaşın altındaki çocuklara yasaklanması gerektiğini, ancak oyunda günlük sürelerle ve yaş kategorileriyle çocukların sınırlandırılarak faydalandırılması gerektiğini,

ifade etmişlerdir.

Eleştiri ve önerilere yönelik olarak Teklifin ilk imza sahibi milletvekilleri, Komisyon üyeleri ve ilgili kamu idarelerinin temsilcileri;

- Sosyal reformların ekonomik politikaların sağlıklı işleyebilmesi için çok önemli adımlar olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin hem Anayasa'ya göre hem geleneksel olarak sosyal devlet niteliğini taşıyan siyasal mirasın sahibi bir devlet olduğunu,

- Ekonomik politikaların ekonomik konjonktürlere göre ortaya çıkan sorunları ağırlaşabileceğini, ancak sosyal politikalarla bu ağırlaşan ekonomik sorunların, toplumsal sorunların derinleşmesine yönelik etkilerinin hafifletilebileceğini veya tamamen ortadan kaldırılabileceğini, bu nedenle, her sosyal düzenlemenin böyle bir mahiyeti olduğunu, Komisyonunun hem çalışma hayatıyla ilgili hem aile hayatıyla hem de sağlıkla ilgili düzenlemelerle bu konuda önemli çalışmalara imza attığını,

- İşverenlerin istihdamda sigorta primlerinin paylaşılması taleplerinin her zaman olduğunu, ancak işverenlerin ödedikleri sigorta primlerinin hak edilen düzeyde olduğunu, ortalama kârlılık oranlarının oldukça yüksek olduğunu,

- Doğum sonrası izin süresinin uzatılmasının sadece çalışan kadının hakkını koruyan bir düzenleme olmadığını, aynı zamanda, çocuğun fiziksel gelişimini, emzirme sürecini, anne çocuk bağı, aile için psikolojik uyumunu, uzun vadede ise sağlıklı nesil hedefini destekleyen çok güçlü bir sosyal yatırım olduğunu,

- Siber zorbalık, zararlı içerikler, dijital bağımlılık, oyun içi satın alma tuzakları ve yaşa uygun olmayan içeriklerin çağımızın yeni sosyal risk alanları olduğunu, Teklifin; 15 yaş altı için yaş doğrulama zorunluluğu, çocuklara ayırıştırılmış güvenli hizmet modeli, ebeveyn kontrol araçları, ekran süresi sınırlama mekanizmaları, yaş derecelendirmesi, aldatıcı reklamların engellenmesi gibi hükümlerle çocuklara güçlü bir koruma kalkını kurduğunu,

- Teklifin aynı zamanda, kadın konukevlerinden Darülacezeye, ücretsiz ulaşım desteklerinden çocuk yoğun alanlarda suç yükümlülerine getirilen çalışma yasağına kadar çok geniş bir koruma çerçevesi sunduğunu,

- Her ailenin değil, sosyal yardım veya sosyal hizmet başvurusunda bulunan veya hâlihazırda bu yardım ve hizmetlerden yararlanan ailelerin bilgileri ve başvuru konularıyla sınırlı olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi talep edilebileceğini,

- Teklifin çocuğun üstün yararını merkeze aldığını, özellikle doğum sonrası analık izninin sekiz haftadan on altı haftaya çıkarılması, babalık izinlerinin güçlendirilmesi, koruyucu aile izni hakkının tanınması, çocukların mümkün oldukça aile ortamında desteklenmesi ve koruma altındaki gençlerin 25 yaşına kadar eğitim desteklerinin sürdürülmesi gibi düzenlemelerin, sosyal hizmet yaklaşımının artık sadece koruyucu değil, aynı zamanda önleyici ve güçlendirici hâle geldiğini de gösterdiğini,

- Doğum sonrası izin süresinin uzatılmasının sadece çalışan kadının hakkını koruyan bir düzenleme olmadığını, aynı zamanda, çocuğun fiziksel gelişimini, emzirme sürecini, anne çocuk bağı, aile için psikolojik uyumunu, uzun vadede ise sağlıklı nesil hedefini destekleyen çok güçlü bir sosyal yatırım olduğunu,

- Teklifle, sosyal yardımların hak temelli, veri temelli ve suistimale kapalı hâle getirilmesinin hedeflendiğini, bu çerçevede gerçek ihtiyaç sahibinin hızlı tespiti, mükerrer yardımların önlenmesi, kamu kaynaklarının etkin kullanılması ve sosyal hizmet kalitesinin merkezi izleme sistemleriyle artırılmasının önemli olduğunu,

- Darülaceze'nin tamamen bağış odaklı, kamudan bir kaynak aktarılmadan İstanbul'da faaliyet gösteren bir kurum olmaktan çıkarılarak Türkiye genelinde ve yurt dışında da hizmet sunabilecek bir yapıya kavuşturulduğunu, Darülaceze'ye yapılan bağışlar için vergi teşvikleri getirildiğini, kurumun sosyal yardım faaliyetlerini genişletmesine imkân tanındığını, bu sayede Darülaceze'nin sosyal

dayanışma kültürünün daha güçlü bir temsilcisi hâline getirileceğini, Darülaceze'nin örneğin bir ilde, huzurevi veya sevgi evi açtığında orada Kamunun bu hizmetten çekilmesinin söz konusu olmayacağını,

- Darülaceze'yi düzenleyen Nizamname'nin kanun hükmünde olduğunu, Darülaceze'nin vakıf veya dernek olarak tescil edilmediğini, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının özel bütçeli ilişkili kuruluşu olduğunu, kurulduğundan bugüne kadar kamu kaynağını kullanmadığını, tek gelirinin bağışlar ve zaman içerisinde bağışlanmış gayrimenkullerin gelirleri olduğunu, Sayıştay tarafından denetlenen Darülaceze'nin aynı zamanda Bakanlığın ilişkili kurumu olarak devlet sistemi içerisinde denetime tabi olduğunu, bu kurumun sadece yaşlılara değil engellilere ve devlet korumasındaki çocuklara da hizmet verdiğini,

- Merkezi kamera izleme sisteminin bir ihmal, istismar veya kötü muamelenin yaşanması durumunda, direkt uyarı vereceğini, şikâyete gerek kalmaksızın olaya müdahale edilebileceğini, böylece hem gecikmenin önüne geçileceğini hem de hizmet kalitesinin artırılmış olacağını,

- Yatılı bakım altında olan kişilerin ekseriyetinin kendi iradelerini beyan edemeyecek kişiler olduğunu, acil bir durum cereyan etmeden erken müdahaleye imkân tanıyacak bir sistem oluşturulduğunu, mahkeme kararı olmaksızın bu verilerin hiç kimseye paylaşılmayacağı şeklinde düzenlemenin yapıldığını, tuvalet gibi özel alanlara kamera konulmasının mümkün olmadığını, mevcut kameralardan daha etkin ve verimliliği artıracak şekilde yararlanmanın hedeflendiğini,

- E-devlet kapısı üzerinden ilgili kullanıcılar için oluşturulacak bir "token" ile yani elektronik imzalı küçük bir dijital dosya ile sadece "bir kişinin 15 yaşın, 16 yaşın üzerindedir veya değildir" gibi bir bilgi ile yaş doğrulamasının yapılabileceğini, bu suretle, sosyal medya platformları tarafına kişiyle ilgili ekstra bilgi gitmeyeceğini,

ifade etmişlerdir.

4. Komisyonun Maddeler Hakkındaki Kararı

Teklifin **1, 2, 3 ve 4'üncü maddeleri** aynen kabul edilmiştir.

Teklifin **5'inci maddesi**, mevcut Kanuna eklenen fıkra nedeniyle yeri değişen fıkraya ilişkin atfın kanun tekniğine uygun olarak değiştirilmesi amacıyla verilen önerenin kabulüyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin **6'ncı maddesi**, işlenecek metinde yer alan "Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle" ibaresinin "Bakanlığınca yönetmelikle" şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Teklifin **7'nci maddesi**, 2828 sayılı Kanuna eklenen 35/C maddesinin ikinci fıkrasının kapsamının yalnızca kurucu müdür hakkında, Kanunun 35/B maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen eylemlerden dolayı adli kovuşturma açılması hali ile sınırlandırılması amacıyla verilen önerenin kabulüyle "veya sorumlu" ibaresinin metinden çıkarılması suretiyle kabul edilmiştir.

Teklifin 8, 9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19 ve 20'nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 21'inci maddesi, tanımların netleştirilmesini ve bu suretle diğer maddelerdeki yükümlülüklerin muhatabına ilişkin tereddütlerin giderilmesini amaçlayan, bu kapsamda oyun geliştirici tanımı ile, üretim sürecinin farklı aşamalarının tasarım, yazılım geliştirme, süreç yönetimi kapsayan değişikliğin yapılarak oyun dağıtıcı ve oyun platformu tanımlarıyla lisans sahibi olarak doğrudan dağıtım yapan aktörler ile aracı platform hizmeti sunan aktörlerin ayrıştırılmasını öngören önerenin kabulüyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin 22'nci maddesi, yasama tekniğine uyum sağlanması, tereddütlerin giderilmesi ve ayrıca yükümlülüğün yerine getirilmesi halinde verilecek cezanın indirimine ilişkin hükmün metinden çıkarılmasını öngören önerenin kabulü suretiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin 23'üncü maddesi, derecelendirme yükümlülüğünün oyun geliştiriciden oyun platformuna aktarılması ve içeriği son kullanıcıya fiilen sunan aktörün sorumlu tutulmasını öngören,

ayrıca tanımlarda yapılan oyun dağıtıcı - oyun platformu ayırımına uyum sağlanması amacıyla diğer yükümlülüklerin de muhatabının oyun platformu olarak belirlenmesini ve erişimi fiilen durdurabilecek ağırlıkta bir tedbir olan bant daraltmaya dair hükümlerin, kademeli yapısı korunarak ihlalin niteliği ve hizmetin teknik işleyişiyle uyumlu ve ölçülü şekilde değiştirilmesini öngören önerenin kabulü suretiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin 24'üncü maddesi yeniden değerlendirmek amacıyla metinden çıkarılmasını ve diğer maddelerin teselsül ettirilmesini öngören önerelerin kabulüyle Teklif metninden çıkarılmış ve takip eden maddeler teselsül ettirilmiştir.

Teklifin 25'inci maddesi, 24'üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 26'ncı maddesi, 25'inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 27'nci maddesi, 26'ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Analık izin süresi dolmuş ancak, doğumun gerçekleştiği tarihten itibaren yirmi dört haftalık izin süresi henüz tamamlanmamış olan personele talepleri halinde sekiz hafta analık izni verilmesini öngören aynı mahiyetteki üç önerenin kabul edilmesiyle Teklife **geçici madde eklenmesi** kabul edilmiştir.

Teklifin 28'inci maddesi, 27'nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 29'uncu maddesi, 28'inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Kanun Teklifinin tamamı tereddütleri gidermek ve anlamı netleştirmek amacıyla terim ve ibareler, kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

Teklifin maddelerinin görüşmelerinin tamamlanmasından sonra Teklifin tümü oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

5. Genel Kurulda Temsil

İç Tüzüğün 45'inci maddesi uyarınca Genel Kurul görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Afyonkarahisar Milletvekili Hasan ARSLAN ile Elâzığ Milletvekili Erol KELEŞ özel sözcü olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Vedat Bilgin</i>	<i>Orhan Ateş</i>	<i>Ümmügülşen Öztürk</i>
Ankara	Bayburt	İstanbul
Üye	Üye	Üye
<i>Hasan Arslan</i>	<i>Heval Bozdağ</i>	<i>Ahmet Eşref Fakıbaba</i>
Afyonkarahisar	Ağrı	Ankara
(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Aylin Yaman</i>	<i>Tuba Vural Çokal</i>	<i>Serkan Sarı</i>
Ankara	Antalya	Balıkesir
(Muhalefet şerhimiz vardır)		(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Zeki Korkutata</i>	<i>Fevzi Zırhhoğlu</i>	<i>Sema Silkin Ün</i>
Bingöl	Bursa	Denizli
		(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Erol Keleş
Elâzığ
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Ömer Faruk Gergerlioğlu
Kocaeli
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
İsmail Çağlar Bayırcı
Kütahya

Üye
Sevan Sivacıoğlu
İstanbul

Üye
Sadettin Hülagü
Kocaeli

Üye
Selma Aliye Kavaf
Manisa

(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Hakan Aksu
Sivas

Üye
İrfan Karatutlu
Kahramanmaraş

Üye
Muhip Kanko
Kocaeli
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Sümeyye Boz Çakı
Muş

(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Cüneyt Aldemir
Tokat

MUHALEFET ŞERHİ

2/3566 esas numaralı “**Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”ne Cumhuriyet Halk Partisi Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Üyeleri olarak karşı olmamızın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

I. USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda görüşülen 2/3566 esas numaralı “**Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**” genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde hazırlanan 14 ayrı Kanunda ve 1 Nizamnamede¹ değişiklik yapan 28 madde ve 1 geçici maddeden oluşan bir torba kanun teklifidir.

Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında “14 farklı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapan 29 (yürürlük ve yürütme dahil) maddeden oluşmaktaydı. Komisyonadaki görüşmeleri sırasında verilen önergelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine geçici madde olarak eklenmiştir.

Yürürlük ve yürütme dahil 28 madde ve 1 geçici maddeden oluşan biribiri ile ilişkisiz 14 Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapmakta olan söz konusu kanun teklif metninin hem hazırlanma ve tedvininin hem de TBMM’de yasalaştırılma sürecinin usul yönünden önemli zaafı bulunmaktadır.

Cumhuriyet Türkiye’sine Osmanlı’dan aktarılan en önemli kurumların başında Meclis gelmektedir. Millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında parlamento hukukumuzun kurucu metinleri olan 1877 tarihli Heyeti Ayan Nizamname-i Dahilisi, 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi ve halen meri olan 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü bulunmaktadır. Ayrıca, yazılı hukuk kaynakları dışında Meclis teamülleri

¹ Darülaceze Nizamnamesi

parlamentonun çalışmalarında başvurduğu diğer çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, 2002'den günümüze Meclisin çoğunluğunu oluşturan AKP iktidarı parlamento hukukunun en temel kurum ve kurallarını ihlal ederek ve aşındırarak bu alandaki tarihsel birikimi ortadan kaldırmaktadır.

Konu bu çerçevede ele alındığında;

1.1 Söz Konusu Kanun Teklifi Torba Kanun Formatında Getirilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 1 maddesi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda, 1 maddesi 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, 1 maddesi 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunda, 9 maddesi 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda, 1 maddesi 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda, 1 maddesi 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda, 2 maddesi 4857 sayılı İş Kanununda, 1 maddesi 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda, 1 maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, 1 maddesi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda, 3 maddesi 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda, 1 maddesi 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetler Personel Kanununda, 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununda, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda, 1 maddesi 12 Nisan 1332 tarihli Darülaceze Nizamnamesinde değişiklik ve ilaveler yapmakta olan düzenlemeleri içermektedir.

AKP iktidarı döneminde kanun yapma usul ve yöntemlerinin etkin ve verimli olmayan bir çerçevede oluşturulduğu ve uygulandığı görülmektedir. Nitekim kamuoyunda 'torba kanun' olarak adlandırılan ve istisnai hallerde kullanılmasının uygun olduğu düşünülen bazı kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun tekliflerinin son dönemlerde adeta hâkim norm haline geldiği gözlenmektedir. Bu kapsamda, birbiriyle hiç ilgisi ve ilişkisi olmayan konular söz konusu 'torba kanun' yöntemi kullanılarak yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bununla birlikte, bu tür kanun hazırlama ve yapma teknikleri, hem torba kanunda ele alınan konuların ilgili ana mevzuatıyla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de uygulama aşamasında öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bazen aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmakta ve bu kapsamda düzenlemelerden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen vatandaşlar mağdur olmaktadır.

Öte yandan, torba kanun tekliflerinin **TBMM Genel Kurulunda 'Temel Kanun' olarak görüşülmesi de ciddi sakıncalar içermektedir.** TBMM İktüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İktüzüğü'ne aykırıdır.

Görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde de birbiri ile ilintisiz konulardaki kanunlarda ve Darülaceze Nizamnamesinde yapılan düzenlemeleri görmekteyiz. Bu çerçevede, konu bütünlüğü ve iç tutarlılığı olmayan torba kanun düzenlemesi ile Meclis çalışmalarında komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım süreci ortaya çıkmakta ve bu durum parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

1.2 Kanun Teklifi Tali Komisyonlarda Görüşülmemiştir

Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 04.03.2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonuna, tali komisyon olarak da Plan ve Bütçe; Adalet; Digital Mecralar; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarına sevk edilmiştir.

28 madde ve 1 geçici maddeden oluşan kanun teklifi² Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun 12.03.2026 ve 02.04.2026 gnl birleşimlerinde görüşülerek kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Plan ve Bte; Adalet; Digital Mecralar; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İçtüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. İçtüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konu İçtüzüğün 23, 34 ve 37. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBMM İçtüzüğünün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, İçtüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. İçtüzüğün 34'üncü maddesinin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

Komisyonlara ye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık alanları göz önüne alınmaktadır. Bu çerçevede, özel uzmanlık alanı ve değerlendirme ve tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda karara bağlanması hem İçtüzüğe

² Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında "14 farklı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapan 29 (yürürlük ve yürütme dahil) maddeden oluşmaktaydı. Komisyondaki görüşmeleri sırasında verilen nergelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden kartılmış, bir madde de teklif metnine geçici madde olarak eklenmiştir.

uygun olacak hem de yasama faaliyetinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle de yasama kalitesi güçlenecektir.

Ancak bu kanun teklifi ile bu perspektiften yoksun olduğu görülmektedir. Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, **TBMM’nde ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı** ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM’den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa’ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise müzakere süreci işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Konuya bu çerçevede bakıldığında ihtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkân sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde tali Komisyonların kendi görev alanındaki sorumluluğu yerine getirmekten kaçınması ciddi sakıncalar içermektedir.

1.3 Alt komisyon kurulması yönündeki talebimiz kabul edilmemiştir.

Söz konusu kanun teklifi biri biriyle ilişkisiz 14 ayrı kod kanunda ve 1 Nizamnamede önemli değişiklik ve ilaveler yapmaktadır.

Kanun teklifindeki yer alan bazı düzenlemeler toplumun geniş kesimini ilgilendiren digital bağımlılık, çocukların internetin zararlı yönlerinden korunması digital okuryazarlık ve bilinçli ebebeyinlik konularını da içermektedir. Özellikle bu düzenlemeler konusunda Digital Mecralar Komisyonunun görüşüne başvurulmaması ve söz konusu Komisyonun bu yasa teklifini görüşmekten imtina etmesinin nedeni anlaşılamamıştır

Söz konusu kanun teklifinin tali komisyonlarda görüşülmemesi de dikkate alınarak, teknik konularda daha ayrıntılı çalışmalarda bulunmak üzere bu kanun teklifinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu bünyesinde kurulacak bir alt komisyonla görüşülerek ayrıntılı bir değerlendirme ve görüşme sürecinden sonra yasalaştırılması yönündeki önerimiz de kabul edilmemiştir.

1.4 Etki Analizi Raporu Hazırlanıp Komisyona Sunulmamıştır

Kanun teklifinin komisyonla görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak herhangi bir Etki Analiz Raporunun hazırlanmadığı ve Komisyona sunulmadığı anlaşılmıştır.

14 adet kod kanun hükümlerinde ve Darülaceze Nizamnamesinde ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması gerekmektedir. 5018 sayılı Kanununun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanması, yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM'Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişiklikler ve “atanmış bakan” müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemekte, bu durum ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe giren Anayasa'nın “Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi” başlıklı 88. maddesine göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkili kılınmıştır. Ancak T.B.M.M.'nin yasama faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda altı buçuk yıldan beri yaşanan problemler güncelliğini korumaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilen Temmuz 2018 ortalarından bu yana 195³ adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişikliklerinin, “atanmış bakan” müessesesinin kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilediği, ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olduğu gözlemlenmektedir.

“İstismarcı anayasa değişikliğinin istismarcı uygulanması”, Türkiye devletini, Anayasal devlet özelliğinden uzaklaştırmış bulunmaktadır.

2018 seçimlerinden sonra geçen doksan iki aylık süreç sonunda yasama sürecinde, kanun tekliflerinin, erkler ayrılığı ilkesine aykırı olarak yürütme tarafından TBMM'de en fazla üyeye sahip bulunan parti grubu üyeleri aracılığıyla “torba yasa” biçimiyle muvazaalı bir biçimde parlamentoya sunulduğu, kanun tekliflerinin komisyonlarda ve genel kurulda görüşülmesi aşamasında tam bir belirsizlik ve kargaşa

³ 120,121,122,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136, 137,18,139,140,141,142,143,145,146 sayılı Kararnameler Deprem gerekçe gösterilerek çıkarılan OHAL Kararnameleridir

yaşandığı, kanun teklifini hazırlayıp (!) komisyona sunan milletvekili veya milletvekillerinin teklif metnine hakim olmadıkları, teklif metninde yer alan hükümlerin komisyonlara anlatım ve sunumunda çoğu kez güç duruma düştükleri, konuya ilişkin olarak bürokrasiden ve yürütmenin diğer kademelerinden kendilerine sağlıklı bir bilgi akımının sağlanamadığı müşahede edilmektedir.

Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak anılan sistem yasama-yürütme ilişkisi tarzına da uygun düşmemektedir. Yasama sürecinde tekliflerin yürütme tarafından çoğunluk partisi milletvekilleri aracılığıyla veriliyor olmasına rağmen, bu tekliflerde yer alan bazı düzenlemelerin kendi içerisinde ve daha yeni sayılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de çeliştiği açıktır.

9 Temmuz 2018’de yürürlüğe giren 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğinin doksan iki aylık uygulaması, “tek adam yönetiminin” sürdürülemez özelliğini teyit etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Anayasa değişikliği ile hükümet ve bakanlar kurulu kaldırılmış, “Cumhurbaşkanı’nın yürütme ile özdeşleşmiş olması”, nedeniyle yürütme “tek kişi” yönetimine indirgenmiştir.

Yasama bakımından da; parti başkanı olması nedeniyle TBMM’de Cumhurbaşkanlığı’nın ön onay vermediği yasa önerisi kabul görmemektedir. Bu tutum yasa tekliflerinin yasalaşma sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir.

6771 sayılı Kanun ile Anayasa’da yapılan değişiklikle bütçe kanunu dışında bütün yasa önerilerini hazırlama yetkisi, TBMM’ üyelerine aittir. Ne var ki, şu ana kadar ki uygulama, değinilen anayasal düzenlemeye rağmen, TBMM’nin yasama yetkisini özerk bir biçimde kullanmadığını teyit etmiş bulunmaktadır. Öncelikle, genellikle TBMM’de birinci parti konumunda olan AK Partili vekillerin imzasını taşıyan yasa önerileri, aslında Saray ve/veya bakanlık bürokratları tarafından hazırlanmakta; bu durum, yasama sürecini inisiyatif aşamasında muvazaalı kılmaktadır. Yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise, müzakere süreci işletilememekte; genellikle AKP-MHP (Cumhur ittifakı) üyesi vekillerin oyu belirleyici olmaktadır.

Çoğunluk dayatması nedeniyle müzakere sürecinin işletilemediği TBMM’de oylanan kanunların çoğunluğu, Anayasa’ya aykırı bir biçimde hazırlanan “torba yasa” tarzına göre çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda da yasanın ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik ve öngörülebilirlik özellikleri zedelenmekte veya ortadan kalkmaktadır.

Özet olarak, yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM’yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Burada bahsedilmesi gereken önemli bir husus; bütün demokratik ülkelerde temel kuralın, parlamentoların yasama yetkisi konusunda ortaksız olduğu, yasama yetkisinin sadece parlamentolar tarafından kullanıldığıdır.

Yeni sistemde bir nevi Meclisin yasama yetkisi elinden alınmıştır. Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri⁴ vasıtasıyla Meclisin yasama yetkisinin bir kısmını kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda dahi yetki aşımına gidilerek Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bunların çoğunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından başvurularımız üzerine bilahare iptal edilmektedir.

Mevcut AKP iktidarı kendisinin yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa’nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

2018 yılı Temmuz ayından itibaren doksan iki ayı aşan bir süre geçmesine karşın TBMM’nin yasa yapma işlevinde gözlemlenen aksaklıkların çözümü konusunda henüz bir mesafe alınamamıştır.

Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifinin T.B.M.M.’ne sunulması ve Sağlık, Aile Çalışma ve Sosyal İşler komisyonunda görüşmesi sırasında gözlemlenen tablo da maalesef yukarıdaki tespitlerimizi bir kez daha doğrular niteliktedir.

⁴ Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 02.04.2026 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25’i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 195 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

Kanun Teklifinin genel değerlendirilmesi

Kanun teklifinin gerekçesinde;

Çocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin korunması, aile yapısının güçlendirilmesi ve dezavantajlı grupların sosyal hayata etkin katılımının sağlanması, sosyal devlet ilkesinin gereği olarak Devletin öncelikli görevleri arasında yer almaktadır. Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, ekonomik koşullar ve artan sosyal riskler; kadınlar, çocuklar ve ailelere yönelik sosyal yardım ve hizmet politikalarının güncellenmesini ve güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede sosyal hizmetlerin, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini esas alan, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir anlayışla yürütülmesi büyük önem arz etmektedir.

Toplumun tamamının eşit bir şekilde toplumsal yaşama aktif katılımını, ülkenin gelişimini ve bireylerin mutluluğunu sağlamak Devletin temel amaçlarındanadır. Bu kapsamda toplumu oluşturan kişilerin herhangi bir engelle karşılaşmadan toplumsal hayata uyum sağlamalarını temin etmek üzere her türlü tedbirin alınması zaruridir. Alınacak bu tedbirlerin etkin, hızlı ve uygulanabilir olması önemlidir. Bu amaçlarla Anayasa başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuatla tüm bireylerin hakları insan hakları bağlamında korunmaktadır.

Anayasanın 2 nci maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan sosyal devlet ilkesi ile 5 inci ve 41 inci maddeleriyle devlete yüklenen kişilerin, toplumun ve ailenin refah, huzur ve mutluluğunu sağlama, çocukların her türlü istismara ve şiddete karşı korunması ödevi sosyal hizmetlerin değişen toplumsal dinamiklere ve yeni sosyal risklere karşı sürekli güncellenen ve hak temelli bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu kapsamda; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve bazı kanunlarda yapılması öngörülen değişiklikler, toplumun sosyal yardım ve hizmetlere erişiminin daha etkili, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Sosyal hizmetlerin özellikle çocuklar, engelliler, yaşlılar gibi dezavantajlı grupları kapsayan öncelikli bir alanda hizmet sunduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu hizmetlerin daha modern ve etkin bir yapıya kavuşturulması büyük önem arz etmektedir. Teklifte sosyal refahın artırılması ve ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçlara yanıt verilmesi hedeflenmektedir.

Sosyal yardım ve hizmetler ile diğer görevleri yerine getiren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; çocuklara, engellilere, kadınlara, yaşlılara, şehit yakınlarına, gazilere, ihtiyaç sahiplerine, ailelere ve diğer kişilere sosyal yardım ve kamu hizmeti sunmaktadır. Teklifte, Bakanlığın toplumun dezavantajlı kesimlerine sunduğu yardım ve hizmetlerin etkin ve verimli şekilde sunulması, kesintisiz şekilde sürdürülmesi amaçlanmaktadır.

Çocuğun doğumdan sonraki ilk ayları, temel bakım ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı gelişiminin desteklenmesi bakımından kritik bir evredir. Bu dönemde annenin çocuğun bakım ve gözetimini üstlenebilmesine imkân tanınması, çocuğun yüksek yararının korunması açısından önem arz

etmektedir. Bu kapsamda, teklif ile çalışan kadınların analık izin sürelerinin uzatılması suretiyle çocukların doğum sonrası ilk aylarda daha uzun süre anne bakımından yararlanabilmeleri amaçlanmaktadır. Söz konusu düzenleme, çocukların sağlıklı gelişimlerine ve aile bütünlüğünün güçlendirilmesine katkı sağlamasının yanı sıra, uzun vadede nüfusun sürdürülebilirliğini destekleyici bir etki oluşturacaktır.

Teklif, çocukların korunması ve aile bütünlüğünün desteklenmesi amacıyla çalışma hayatına ilişkin önemli düzenlemeler içermektedir. Bu çerçevede, kamu ve özel sektörde çalışan kadınlar için doğum sonrası izin süreleri uzatılmakta; babalık, evlat edinme ve koruyucu aile izinleri yönünden yeknesak ve güçlendirici düzenlemeler yapılmaktadır.

Bu değişiklikler, çocukların doğumdan sonraki ilk aylarda anne bakımından daha uzun süre yararlanmalarını sağlarken, koruyucu aile ve evlat edinme uygulamalarının teşvik edilmesini de amaçlamaktadır.

Teklif ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında uygulamada karşılaşılan ihtiyaçlar doğrultusunda mevzuatta bütüncül düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda; kuruluş bakımından ergin olarak ayrılan çocukların kamuda istihdam edilmelerine ilişkin koşullarda değişikliğe gidilmekte, çocukların korunmasına yönelik hizmet modelleri ihtisaslaştırılmakta; sosyal ve ekonomik destek, koruyucu aile, kadın konukevi harçlıkları ve benzeri sosyal yardım uygulamaları kanuni bir zemine kavuşturularak süreklilik ve öngörülebilirlik sağla

Çocukların öncelikle maddi olarak desteklenerek ailelerinin yanında kalmaları amaçlanmaktadır. Bunun mümkün olmadığı hallerde çocukların koruyucu aile yanında bakımlarının sağlanması için koruyucu aile modelinin teşvik edilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Sosyal hizmet kuruluşlarının kapatılması hâlinde hizmet alan bireylerin mağduriyet yaşamaması amacıyla tasfiye süreçlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmekte; çocuklara yönelik hizmetlerle izleme, denetim ve veri temelli karar alma mekanizmaları güçlendirilmektedir.

Ayrıca okul, kreş, yurt, servis gibi çocukların yoğun olduğu yerlerde belli suçlardan mahkûm olan kişilerin çalıştırılması ve bu yerleri işletmesinin önüne geçilmesi için düzenleme yapılmaktadır.

Bununla birlikte engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilerin toplu taşımada ücretsiz seyahatlerine ilişkin hizmetlerin yürütülmesine ilişkin görev dağılımı daha etkin bir yapıya kavuşturulmaktadır.

Öte yandan, 1895 yılından beri İstanbul'da faaliyet gösteren Darülaceze'nin hizmetlerinin ülke genelinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında sunulması, Darülaceze'ye yapılacak bağış ve yardımların teşvik edilmesi, kurumun mali sürdürülebilirliğinin sağlanması, sosyal yardımların etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi ve Darülaceze'nin gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmesine imkân sağlanması amacıyla Darülaceze Nizamnamesinde değişiklik yapılmaktadır.

Dijital teknolojilerin, sosyal ağların ve çevrimiçi oyunların günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmesi, başta çocuklar ve gençler olmak üzere tüm toplum için yeni fırsatların yanı sıra siber zorbalık, zararlı içeriklere maruz kalma, dijital bağımlılık gibi ciddi riskleri de beraberinde getirmektedir. Anayasamız ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler uyarınca devletin, çocukların fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini tehdit eden unsurlara karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda yapılması öngörülen değişiklikler; yalnızca mevcut sosyal ağ sağlayıcıların sorumluluklarını netleştirmekle kalmayıp mevzuatta hukuki statüleri ilk kez tanımlanan aktörleri de denetim kapsamına alarak, dijital ekosistemin tamamında çocukların güvenliğini merkeze alan bütüncül bir koruma kalkanı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda Teklifte yer alan düzenlemelerle; on beş yaşını doldurmamış çocukların sosyal ağlara kaydolması etkin yaş doğrulama sistemleriyle engellenmekte, on beş yaş üstü çocuklar için ise yetişkinlerden ayrıştırılmış güvenli hizmet sunumu zorunlu kılınmaktadır. Ayrıca, sosyal ağ sağlayıcılara ve oyun dağıtıcılara; ailelerin çocuklarının ekran sürelerini sınırlandırabileceği, hesap ayarlarını yönetebileceği ve oyun içi satın alma gibi ücrete dayalı işlemleri izne bağlayabileceği etkin ebeveyn kontrol araçlarını sunma ve oyunları yaş kriterlerine göre derecelendirme yükümlülüğü getirilmektedir. Platformların aile ve çocuk sağlığına yönelik risk değerlendirmesi yapması şartı getirilirken; acil durumlarda zararlı içeriklere müdahale süresinin bir saate indirilmesi, yapay zekâ dâhil otomatik sistemler aracılığıyla engellenen içeriklerin tekrar yüklenmesinin proaktif olarak önlenmesi ve yükümlülükler aykırılık halinde caydırıcı yaptırımların hayata geçirilmesiyle, dijital ortamın çocuklar için güvenli, şeffaf ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir.

Teklif edilen değişiklikler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı ve benzeri uluslararası sözleşmelerde yer alan ilkelere uygun öneriler sunmaktadır. Bu çerçevede çocuk haklarının korunması ve sosyal yardımların erişilebilirliğinin artırılması amacıyla hukuki altyapı güçlendirilmektedir. Sonuç olarak, bu teklif ile sosyal yardım ve hizmetlerin daha etkin, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir. Dezavantajlı grupların yaşam kalitesini yükseltmek ve sosyal hizmetlerin ulaşılabilirliğini artırmak üzere yapılan bu düzenlemeler, günümüz değişen ihtiyaçlarına uygun bir sosyal hizmet anlayışının hayata geçirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.”

açıklamalarına yer verilmiştir.

28 madde ve 1 geçici maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin 1 maddesi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda, 1 maddesi 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, 1 maddesi 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunda, 9 maddesi 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda, 1 maddesi 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda, 1 maddesi 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet

Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda, 2 maddesi 4857 sayılı İş Kanununda, 1 maddesi 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda, 1 maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, 1 maddesi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda, 3 maddesi 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda, 1 maddesi 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetler Personel Kanununda, 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununda, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda, 1 maddesi 12 Nisan 1332 tarihli Darülaceze Nizamnamesinde değişiklik ve ilaveler yapmakta yapılan düzenlemeleri içermektedir.

Darülaceze, Osmanlı'dan günümüze uzanan, sosyal devlet anlayışının köklü ve sembolik kurumlarından biridir. Temelde kimsesiz, bakıma muhtaç, yaşlı, engelli ve korunmaya ihtiyaç duyan bireylerin barınma, bakım ve yaşam ihtiyaçlarını karşılayan bir sosyal hizmet kurumudur. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı, özel bütçeli, bağışlar, kira gelirleri ve devlet desteği ile hizmetlerini sürdüren, sosyal hizmet odaklı bir kurum olarak faaliyet göstermektedir.

Ana yerleşkesi İstanbul'da olan Darülaceze, bu kanun teklifi ile, ülke geneline ve yurt dışına yaygınlaştırılmak istenmektedir. Getirilen teşvik modeli ile, bağışlara, yardımlara vergi muafiyeti getirilmekte ve bu modelin tüm ülke ve yurt dışına taşınması istenmektedir. Bu durum, derin ve yaygın yoksulluğun adeta bir itirafı, kamu kaynakları yerine bağışlarla sürdürülecek bir muhtaçlık zemininin pekiştirilmesidir.

Oysa, sosyal devlet anlayışı, kamu bütçeleri üzerinden, şeffaf, denetlenebilir ve hak temelli bir yaklaşımı gerektirir.

2026 yılı bütçe görüşmelerinde de vurguladığımız gibi, Darülaceze'nin de kapsamında olan yaşlı, engelli ve kimsesizlerin bakımına ayrılan pay son derece yetersizdir. Türkiye'de nüfusun %11,1'i, yaklaşık 9,5 milyon kişi, 65 yaş ve üzerindedir. Bu grup içinde özellikle bakım ihtiyacı olan nüfus, 75 yaş ve üzeri gruptur ve yaklaşık 3 milyon 600 bin kişidir. Ayrıca mutlaka yakın bakıma ihtiyaç duyan, 100 yaş üzeri 8.290 yaşlımız mevcuttur. Yaşlı nüfusun artışından en fazla etkilenecek alanların başında sağlık ve sosyal güvenlik sistemleri gelmekte, bu da nüfusun artmasına paralel olarak bakım ihtiyacı ve sağlık harcamalarının artacağı anlamını taşımakta, bu

nedenle, mutlaka ek bütçelemeye ihtiyaç göstermektedir. Bu demografik yapıya ek olarak, üstüne eklenen derin yaşlı yoksulluğu ve yoksunluğu, güçsüzlük durumunu artırmaktadır.

Oysa, 2026 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesi, Merkezi Yönetim Bütçesi'nin %2,8'i kadardır ve son derece yetersizdir. Bu bütçe içinde yaşlılara ve engellilere ayrılan kısım ise, yaşlanan ve güçsüzleşen nüfusun göz ardı edildiğinin bir belgesidir.

Halen kamuya ait huzurevlerinde bakılan kişi sayısı, sadece 15 bindir ve bu kişilerin sadece %30'u ücretsiz olarak bakılmaktadır. 2026 yılı için, huzurevi ve yaşlı bakım merkezlerinde bakılması hedeflenen yaşlı sayısı sadece 15.870 kişidir. 9,5 milyonda, ya da gerçek bakım ihtiyacı olan 3,5 milyonda devlet sadece 15 bin kişiye hizmet vermektedir. Kamu kaynağı ayıramayan, kaynak sıkıntısı çeken iktidar, güçsüzüne, yaşlısına, engellisine, adeta, ancak bağışlarla bakabileceğini itiraf etmektedir.

Aynı şekilde engellilerimiz için de bu ülkede sadece 106 devlet kurumu mevcuttur ve burada sadece 6.879 engellimize yatılı bakılabilmektedir. Yaklaşık 9 milyon engelli içinde sadece 6.879 engelliye hizmet vermek, sosyal devlet anlayışından ne kadar uzakta olduğunun da bir göstergesidir.

Darülaceze modeli, geleneksel yapısı ile, köklü geçmişi ile İstanbul'daki hizmetini en iyi şekilde elbette sürdürmeli, fakat sistem, ülke genelinde, kamu kaynaklarına ağırlık vererek, bütçeleyerek ve şeffaf denetim modeli ile yürütülmelidir. Yurt dışına çıkış, vergi muafiyetinin farklı mevzuatlarla kontrolsüz bir şekilde sürdürülmesi demektir ve tarihimizde yaşanan pek çok usulsüzlükleri hatırlatmakta ve risk taşımaktadır.

Sosyal Hizmetler ile getirilen değişikliklere baktığımızda, aynı şekilde, bütçeleme disiplininin uzak, planlaması olmayan ve konuyu muhtaçlık zeminine taşıyan bir yapılanmayı görüyoruz. 2026 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesinde, Sosyal Yardımlar başlığında yer alan göstergeler ve hedeflerin, bütçe disiplininin uzak ve keyfiyete dayalı olduğu izlenmektedir. Keza, bu düzenleme ile korunmaya muhtaç gençlerimize destek süresi artırılırken, bütçeleme döneminde, "öksüz ve yetim yardım programından faydalanan çocuk sayısı", yıllar içinde giderek düşürülmektedir.

2025’de 30 bin çocuk bu yardımdan faydalanırken, 2026’da hedef, 25 bin; 2027’de ise 17 bin olarak hedeflenmiştir. Bir yandan hedef düşüren zihniyet, bir taraftan kanun teklifi ile desteğini artırmaktadır.

Ayrıca, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’nun 4.maddesine göre; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu gelirlerinin %5 kadarının, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından engellilere ve yaşlılara yönelik projelerde kullanılmak üzere, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı emrine tahsis edileceği hüküm altına alınmış olmasına rağmen;

2024 Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sayıştay raporuna göre;

«Yapılan incelemede, 2021 yılından itibaren Fon gelirlerinin %5 kadarının engelli ve yaşlılara yönelik çeşitli proje ve ihtiyaçlarda kullanılmak üzere Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne tahsis edildiği, son dört yıl içerisinde tahsis edilen toplam fon kaynağının 644.277.954,25 TL olduğu, tahsis edilen kaynağın sadece 258.923.724,54 TL’sinin ilgili Genel Müdürlüğe aktarıldığı, 385.354.229,71 TL’sinin ise henüz aktarılmadığı tespit edilmiştir.»

Bu durum, sosyal yardımlar üzerinden yürütülen desteklerin keyfiyetini göstermekte, kamu bütçeleri üzerinden daha denetlenebilir modellerin önemine vurgu yapmaktadır.

Korunmaya muhtaç, kimsesiz, rehabilitasyon desteği alması gereken kişilerin Merkezi İzleme ile monitörize edilecek olması ise, kapsamın net olmaması, izlenecek alanların belirtilmemesi, kişisel verilerin kullanım şekli ve mahremiyet endişesi ile güven vermemektedir.

Doğum izinlerinin doğum öncesi 8 hafta, doğum sonrası 8 hafta, toplam 16 haftalık kullanım şeklinin, bu düzenlemeyle, doğum öncesi 8 hafta, doğum sonrası ise 16 hafta, toplam 24 haftaya çıkarılması, tıbben ve sosyal olarak doğru bir yaklaşımdır. İzin süresinin artması, anne-bebek etkileşimi, emzirme süreleri, annenin toparlanma ihtiyacı ve yeni düzenin kurulabilmesi açısından değerlidir. Öte yandan, bakım sürecini sadece anne üzerinden değerlendiren yaklaşım devam etmektedir. Babalar için sadece 5 günlük artış, konuyu anne üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Kamuya ait kreş

sayılarında anlamlı artış olmaz iken, sadece doğum izni sürelerini artırmak yeterli değildir.

Öte yandan kadın istihdamının yalnızca %30'larda olduğu ülkemizde, izin sürelerindeki artışın daha fazla istihdam sorunları yaratacağı aşıkardır. Bu nedenle, izin süreleri artırılırken, eş zamanlı olarak, Hazine'den işverene prim desteği gibi, istihdamı teşvik edecek modeller de sunulmalıdır.

Doğum izinlerinin kullanımını 24 haftalık izin süresinde olan annelere de tanımak memnuniyet uyandırmaktadır fakat Aile Hekimleri ve Aile Sağlığı Merkezleri Grup Elemanları örneğinde olduğu gibi, yönetmelik ve sözleşmeleri nedeniyle hiç kullanamayacak grupların eşitsizliğe uğramamaları adına gereken düzenlemelerin yapılması da önem taşımaktadır.

Ayrıca, doğum borçlanması için aranan "doğumun sigorta başlangıcından sonra gerçekleşmiş olması" koşulu, kadınlar için ciddi bir mağduriyet nedeni olmaktadır. Doğum borçlanması, kadın işçilerin doğumdan sonraki iki yıl içinde sigortalı olmadıkları sürenin primlerini kendi ceplerinden ödeyerek, prim gün sayılarını artırmalarına olanak sağlayan bir haktır, fakat, bu hak sadece ilk sigorta girişinden sonra doğan çocuklar için kullanılabilir. Oysa, kadınlar için doğum, başlı başına iş yaşamını geciktiren bir durumdur ve çok sayıda kadın, "önce sigorta" koşulu nedeniyle, doğum borçlanması hakkından yararlanamamaktadır. Bu durum, doğurganlık hızının düştüğü ülkemizde, iş yaşamına girmeden çocuk yapmak istemeyen kadınların durumu açısından önemlidir ve bu düzenlemeyle birlikte ele alınmalıdır. Mutlaka, sigorta öncesi doğumlar için de borçlanma hakkı tanınmalı, böylelikle, kadının doğum kaynaklı prim gün kayıpları telafi edilebilmelidir

Bu düzenleme ile eş zamanlı olarak, sigortalı çalışanlara analık halinde ödenen geçici iş görmezlik ödeneğinin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Mevcut düzende, ayakta tedavi esasına göre ödenen geçici iş görmezlik ödeneğinin günlük kazancın 2/3'ü oranında belirlenmesi, 657'ye tabi çalışanlarla aralarında bir eşitsizliğe neden olmakta ve gelir kaybı, yoksulluk riskini artırmaktadır. Bu nedenle, analık sigortasında amacına uygun, ölçülü ve sosyal devlet ilkesini güçlendiren bir düzenlemeye de ihtiyaç bulunmaktadır.

Anayasada yer alan sosyal devlet ilkesi gereğince, çocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin korunması, aile yapısının güçlendirilmesi ve dezavantajlı grupların sosyal hayata etkin katılımının sağlanması amacıyla matuf olan bazı hükümleri içeren söz konusu teklif metnindeki bazı düzenlemeleri gerekli ancak yetersiz bulmaktayız.

Söz konusu yasa teklifinde yoksullukla mücadele ve yaşlı bakımı konusunda genel bir çerçeve çizilmemekte yapılan palyatif bazı düzenlemelerle konu geçiştirilmeye çalışılmaktadır. Gittikçe artmakta olan yaşlı nüfusun ve yoksulluk problemlerinin çözümü vergi kanunlarında yapılan birkaç istisna düzenlemesi ile sadece bir veya birkaç vakıfa ilave yetki verilmesi ile çözümlenemez.

İktidar ve muhalefetin bu konuda ortaklaşa bir çalışma yaparak kamucu bir anlayışla devletin ve toplumun tüm kesimlerinin olanaklarını ve birikimini ve geçmişteki yanlış uygulama sonuçlarını da dikkate alarak detaylı bir çalışma yapması bu problemlerin zaman takvimine dayanan bir plan ve program çerçevesinde ivedi olarak çözümlenmesi gerekmektedir.

Kanun teklifinde yer alan dijital bağımlılık, çocukların internetin zararlı yönlerinden korunması dijital okuryazarlık ve bilinçli ebeveynlik konularını yer alan bazı düzenlemeler; TBMM de ilgili komisyonlarda ve Araştırma Komisyonlarında yapılan çalışmaları ve TBMM'ye bu konularda sunulan kanun tekliflerini gözardı ederek yasalaştırmayı çağırılmaktadır.

Dijital bağımlılık ve çocukların internetin zararlı yönlerinden korunması, dijital okuryazarlık ve bilinçli ebeveynlik konularında T.B.M.M. 2018-2026 arasında 4 farklı araştırma komisyonunda kararlar almıştır. Tüm partilerin uzlaşısıyla yasal öneriler belirlenmiş, kamu kurum ve kuruluşlarına hangi tarihte hangi görevi tamamlaması gerektiği dahi kayda geçirilmiştir.

- 1- **2018 tarihli Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Yeni Bağımlılık Türleri hakkında araştırma komisyonu**
- 2- **2020 tarihli internet bağımlılığı hakkında araştırma komisyonu**
- 3- **2026 tarihli suçla sürüklenen çocuklarla ilgili komisyon**
- 4- **2026 tarihli çocuklar ve gençlere karşı şiddetle ilgili araştırma komisyonu.**
- 5- **İzmir Milletvekili Tuncay Özkan'ın konuyla ilgili kanun teklifi**
- 6- **Manisa Milletvekili Selma Aliye Kavaf'ın konuyla ilgili kanun teklifi.**

Yeni kanun teklifinin görüşülmesi sırasında tarafımızca verilen önergelerimizin tamamında bu 4 komisyonda ve alınmış ortak kararların yasayla güvence altına alınmasını önerilmesine karşın söz konusu önergeler iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla red edilmiştir. Bu önerilerin tamamı son 8 yılda Meclis çatısında bürokrasinin de farklı kurumlarıyla sürece katkı koyduğu bir zeminde oluşmuşken, getirilen teklifte bu önerilerin neredeyse hiçbiri yoktur.

T.B.M.M.'nin hukukunu korumak, yasamanın sürekliliğini sağlamak, Komisyonların hafızasını diri tutmak hepimizin görevi olmak durumundadır.

Teklif görüşmelerindeki önergelerimizle toptancı yasaklar yerine yaş kategorilerine göre içerik düzenlemesini, ebeveyn denetimlerini, risk değerlendirmesini, uygulanabilir cezai yaptırımları, farklı kurum ve kuruluşlar için görevlendirmeleri, denetimleri daha etkili yapacak ve TBMM'ye düzenli raporlayacak, kanunun çıktıktan sonraki etki ve değerlendirmesini sürekli izlememizi sağlayacak bir mekanizmanın kurulmasını önermiştik.

Bu önerilerimizin birçoğu bu konuda son 8 yılda çalışmış meclis araştırma komisyonlarının ortak uzlaşısı dahilindeki başlıklarından türetilmiş, güncel teknolojik gelişmelerle son hali verilmiştir. Aslanan şudur: çocuklar için internet düzenlemesi adı altında yeni sosyal medya yasaklarına, sansürlere gidebilecek maddeler bu tekliften çıkarılmalı, sadece çocukların üstün yararı ve özgürlükleri çerçevesinde, dijital bağımlılık sorununun etkili bir denetim ve hesap verme kültürüyle çözülmesidir.

Kanuna eklenmesi öngörülen yeni madde önergelerimizle, kamu kurum ve kuruluşlarının dijital bağımlılıkla mücadelede görevlerinin açıkça tanımlanması ve kısa sürede yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut kanun teklifi, kurum ve kuruluşlara BTK dışında bir görev ve yetki tanımlamamış, özel şirketler nezdinde sorumluluk ve yaptırımlar önermiştir. Ne var ki, TBMM'de 2018 yılından beri kurulan bu konudaki Meclis Araştırma Komisyonlarının 2018, 2020, 2026 yıllarındaki rapor ve tutanaklarının açıkça gösterdiği gibi, yasama hafızamızda her bir kamu kurumuna dijital bağımlılıkla mücadelede hangi tarihe kadar, hangi politikaları uygulamaya başlaması açıkça önerilmiştir ancak bugüne dek çoğu öneri hayata geçmemiştir. İlgili komisyon raporlarında açıkça devlet kurumlarının yapması gerekenler listelenmiş ancak bu

öneriler yürütme tarafından dikkate alınmamıştır. Bu önerilerin birçoğu için yasama organı 2021 yılına dek hayata geçmesi önerisinde bulunsa dahi yürütme tarafında bu öneriler dikkate alınmamış, yasal hazırlıklar da yapılmamıştır.

Yasama hafızası dikkate alınmadan getirilen yeni teklif, bir kez daha Meclis araştırma komisyonlarının geçmişten bugüne kadar getirdiği önerileri ciddiye almamıştır. Önergeyle, 2018 yılından beri araştırma komisyonlarının tüm siyasi partilerin uzlaşısıyla aldığı ortak öneriler listesinin yasa gücüne kavuşması sağlanmaktadır. Bunun haricinde, teklifin diğer maddelerinde önerdiğimiz değişikliklerle uyumlu biçimde kamu kurum ve kuruluşlarına ek görevler yüklenmektedir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Dijital Güvenlik Kurumu kurulması, ayrıca BTK bünyesinde bir Dijital İçerik Denetim Merkezinin çalışması, düzenli raporlama ve denetim yapması, raporlarını TBMM ile paylaşması önerilmektedir.

2018 yılında yayımlanan ve bağımlılık türlerine karşı çözüm önerileri geliştiren Meclis Araştırma Komisyonunun bu teklifin konusuyla ilgili 16 başlıklı çözüm önerisi 8 yıldır hayata geçirilmemiştir.

8 yıl önceki rapora göre; “İnternet bağımlılığı tüm yönleriyle ortaya konmalı, psikometrik, klinik araçlar geliştirilmelidir. Bağımlılığı azaltmada ideal olan, talebi azaltmak, bireyi güçlendirme, onun hayatını zenginleştirmek, ona alternatif araçları sunmak, internete ihtiyaç bırakmamaktır. Ergenlik döneminde internet kullanımı sınırlanmalı, anne-babalara farkındalık eğitimi verilmeli, süre sınırı koymada yeni teknolojiler kullanılmalı, internet dışında neler yapılabileceğine dair imkanlar geliştirilmelidir. Teknolojinin bilinçli kullanımı için okullarda müfredat geliştirilmeli, farkındalık çalışmaları yapılmalı, ailelere eğitim verilmelidir. Güvenli internet uygulaması farklı araçlarla kamuoyuna doğru şekilde anlatılmalı. Bunun için ‘ faydalı kullanım, güvenli kullanım, bilinçli ve işlevsel kullanım, çevresel kullanım, stratejik kullanım, dürüst kullanım, sınırlı kullanım’ konulu çerçeve kılavuz okullarda müfredata eklenmeli; eğlence amaçlı kullanım sınırlanmalıdır. 2 yaşın altında teknolojik cihaza maruz bırakılmamalıdır, ilk ve ortaokulda teknoloji kullanımı öğretilmeli, lisede bağımlılık eğitimi verilmelidir. Ergonomik, fiziksel, ruhsal sonuçlara dair eğitim verilmeli, MEB-EBA portalı üzerinden bilgi verilmelidir. Ailelerin çocukların internet ve oyun kullanımı izlediği, kullanım süresi ve zaman aralığını belirleyebildiği yazılımlar

geliştirilmelidir. Okullarda beden eğitimi, resim ve müzik dersleri işlevsel hale gelmeli, öğrencilerde bilgisayar oyununa alternatif bir sanat ve spor dalı hobi haline dönüştürülmelidir.

Ayrıca, 2018 tarihli komisyon raporu, sık erişim sağlanan site/uygulamalara girişte uygun süreli zorunlu uyarı videoları konmasını, reklam içeriklerinin denetimden geçmesini, oyunların açılmasından önce 4-5 saniyelik zorunlu izlenecek bilgilendirici reklam eklenmesini, 10 saniyelik kısa film hazırlanmasını, sosyal medya platformlarında bağımlılık konulu aile öykülerinin uyarıcı içerikte izletilmesini, her türlü uyuşturucunun zararlarını anlatan videolarda sosyal medya fenomenlerinin yer almasını, zararlı içerik yayan deep web ağları hakkında önlem alınmasını, içerik denetiminin artırılmasını önermiştir ancak bu öneriler de teklifte dikkate alınmamıştır.

2018'deki Meclis araştırma Komisyonunun özgün tarafı, sadece sosyal ağ sağlayıcılarına ya da ailelere görev yüklememesi, kamu kurum ve kuruluşlarına, merkezi ve yerel yönetimlere de sorumluluklar önermesidir. Teklifte sosyal ağ sağlayıcılara ve ailelere sorumluluklar, haklar getirilirken, ağ sağlayıcılara cezalar ve denetimler artırılırken kamu kurumlarının sorumlulukları arka plana itilmiş, daha çok BTK'nın denetleyici ve verileri toplayıcı yetkisi üzerinde durulmuştur.

2018'deki meclis araştırma komisyonu raporunda internet kullanımı ile ilgili en riskli dönemin ergenlik dönemi olduğu ve internet kullanımına sınır getirilmesi gerektiği; ebeveynlere farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri verilmesi gerektiği anlatılmıştır. Teklifte ise sosyal ağ sağlayıcıların kuracağı teknik altyapıyla ailelerin her an erişebileceği ve kontrol edebileceği, uygulama ve oyunları satın alma konusunda ailelerin izin vereceği bir düzenlemeyle yetinilmiştir

2018'DEKİ BAĞIMLILIK KOMİSYONU RAPORUNUN BİRÇOK ÖNERİSİ 8 YILDIR UYGULANMAMIŞTIR...

2026'daki taslak raporun önerileri öncesinde, 2018'de yayımlanmış 442 sayfalık bir başka Araştırma Komisyonu Raporu daha vardır. Bu tekliften 8 yıl önce bir meclis araştırma Komisyonu kurulmuştur. Kurulan araştırma komisyonunun internet bağımlılığı ve ailelerin bilinçlendirilmesi ile kamu kurumlarına düşen görevler ile ilgili önerilerinin bazılarının bu teklife 8 yıl gecikmeli ve kısmen girdiğini görüyoruz. TÜİK verisiyle; 2015-2024 arasında, 6-15 yaş grubundaki çocukların bilgisayar kullanımı

%60.5'ten %50.3'e inerken, internet kullanımı 10 yılda %50.8'den %91.3'e (her 10 çocuktan 9'u), cep telefonu kullanımı 3 kat artışla %24'ten %76'ya yükselmiştir. 11-15 yaş grubunda internet kullanan çocukların oranı ise %96'ya ulaşmış; sosyal medya kullanımı ise 6-10 yaşta %53, 11-15 yaşta %79'a çıkmış, çocukların %53'ü hafta sonu 2 saatten fazla internet kullanmaktadır. 2018 yılındaki bağımlılık konulu meclis araştırma komisyonu temel önerilerinde geçen kısıtlama süreleri ve alternatif zaman değerlendirme yönünde politikalar zamanında geliştirilmemiş, bağımlılık ve istismar, sanal ortam üzerinden işlenen suç oranları artmıştır.

“Uyuşturucu madde bağımlılığı ve yeni bağımlılık türlerinin araştırılarak bağımlılığın nedenlerinin ve alınacak tedbirlerin tespit edilmesi maksadıyla kurulan meclis araştırma Komisyonu”, temelde uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konusuna eğilmiş, bunun yanında yeni bağımlılık türleri adı altında internet bağımlılığını da gündemine almıştır.

Komisyon, internet bağımlılığı ile ilgili önerileri 399 ve 400. Sayfada, 16 başlık altında toplamıştır. Yeni teklifin ailelere kontrol imkanı sunacak ve çocukların hangi oyunları oynadığını kontrol edecek düzenlemesi de aslında 2018 yılındaki raporda önerilmiştir. İnternet ve teknoloji bağımlılığına ilişkin 8 yıl önce hazırlanan araştırma komisyonunun raporunda bugünkü tekliften daha ileri ve daha fazla öneri vardır. Geride kalan 8 yılda internet ve teknoloji bağımlılığı ilerlemiş, gündemimize yapay zeka girmiş, Türkiye'nin teknoloji üretimi ve ihracatında oyun sektörü ön plana çıkmıştır. Geride kalan 8 senede çocuklarda obezite, sosyalleşme ve fiziksel duruş bozukluğu, aile içi iletişim ve bağımlılık, bahis/iddia oyunlarına bağımlılık sorunları katlanmıştır. 2018 yılındaki raporda dahi, anket katılımcılarının ¼'ünün sanal bahise başlama yaşının 13-16 yaş aralığında olduğu hatırlanabilir (s. 368). Dolayısıyla teknoloji bağımlılığı ve özellikle cep telefonunu erken yaşlarda edinen çocukların sadece oyunlara değil iddia ve bahislere de çok küçük yaşta başladığını görüyoruz.

2018'deki TBMM Araştırma Komisyonu raporunun 16 başlıklı çözüm modeli şöyledir:

İnternet bağımlılığı tüm yönleriyle ortaya konmalı, psikometrik, klinik araçlar geliştirilmeli. Bağımlılığı azaltmada ideal olan, talebi azaltmak, bireyi güçlendirme, onun hayatını zenginleştirmek, ona alternatif araçları sunmak, internete ihtiyaç

birakmamaktır. Ergenlik döneminde internet kullanımı sınırlanmalı, anne-babalara farkındalık eğitimi verilmeli, süre sınırı koymada yeni teknolojiler kullanılmalı, internet dışında neler yapılabileceğine dair imkanlar geliştirilmelidir. Teknolojinin bilinçli kullanımı için okullarda müfredat geliştirilmeli, farkındalık çalışmaları yapılmalı, ailelere eğitim verilmelidir. Güvenli internet uygulaması farklı araçlarla kamuoyuna doğru şekilde anlatılmalı. Bunun için ‘ faydalı kullanım, güvenli kullanım, bilinçli ve işlevsel kullanım, çevresel kullanım, stratejik kullanım, dürüst kullanım, sınırlı kullanım’ konulu çerçeve kılavuz okullarda müfredata eklenmeli; eğlence amaçlı kullanım sınırlanmalıdır. 2 yaşın altında teknolojik cihaza maruz bırakılmamalıdır, ilk ve ortaokulda teknoloji kullanımı öğretilmeli, lisede bağımlılık eğitimi verilmelidir. Ergonomik, fiziksel, ruhsal sonuçlara dair eğitim verilmeli, MEB-EBA portalı üzerinden bilgi verilmelidir. Ailelerin çocukların internet ve oyun kullanımı izlediği, kullanım süresi ve zaman aralığını belirleyebildiği yazılımlar geliştirilmeli (bu teklifle ağ sağlayıcılara zorunluluk ve yaptırım getiriliyor); okullarda beden eğitimi, resim ve müzik dersleri işlevsel hale gelmeli, öğrencilerde bilgisayar oyununa alternatif bir sanat ve spor dalı hobi haline dönüştürülmeli.”

Ayrıca, 2018 tarihli Araştırma Komisyonu Raporu (s. 397-98), sık erişim sağlanan site/uygulamalara girişte uygun süreli zorunlu uyarı videoları konmasını, reklam içeriklerinin denetimden geçmesini, oyunların açılmasından önce 4-5 saniyelik zorunlu izlenecek bilgilendirici reklam eklenmesini, 10 saniyelik kısa film hazırlanmasını, sosyal medya platformlarında bağımlılık konulu aile öykülerinin uyarıcı içerikte izletilmesini, her türlü uyuşturucunun zararlarını anlatan videolarda sosyal medya fenomenlerinin yer almasını, zararlı içerik yayan deep web ağları hakkında önlem alınmasını, içerik denetiminin artırılmasını önermiştir.

2018'deki Meclis araştırma Komisyonunun özgün tarafı, sadece sosyal ağ sağlayıcılarına ya da ailelere görev yüklememesi, kamu kurum ve kuruluşlarına, merkezi ve yerel yönetimlere de sorumluluklar önermesidir. Teklifte sosyal ağ sağlayıcılara ve ailelere sorumluluklar, haklar getirilirken, ağ sağlayıcılara cezalar ve denetimler artırılırken kamu kurumlarının sorumlulukları arka plana itilmiş, daha çok BTK'nın denetleyici ve verileri toplayıcı yetkisi üzerinde durulmuştur.

2018'deki meclis araştırma komisyonu raporunda internet kullanımı ile ilgili en riskli dönemin ergenlik dönemi olduğu ve internet kullanımına sınır getirilmesi gerektiği;

ebeveynlere farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri verilmesi gerektiği anlatılmıştır. Teklifte ise sosyal ağ sağlayıcıların kuracağı teknik altyapıyla ailelerin her an erişebileceği ve kontrol edebileceği, uygulama ve oyunları satın alma konusunda ailelerin izin vereceği bir düzenlemeyle yetinilmiştir.

Teklifin 23 ve 24 üncü maddeleri ise, oyun üreten ve dağıtanların sorumluluklarını, kuracakları altyapıyı, aldıkları cezaları ödemezlerse karşılaşacakları bant daraltması yaptırımını içermektedir. 8 yıl önceki araştırma Komisyonu önerilerinde sadece internet yasağının yetmeyeceği, boşalan bu vakit diliminde çocuklara alternatif yaratılması gerektiği anlatılmıştır. Kamunun çocukların bağımlılıktan kurtarılırken ve fazla internet kullanımından uzaklaştırılırken bu zamanı hem güvenli internet kullanımına, hem de çocukların işlevsel, çevresel bilinçli kullanımına ayrılması gerektiği, sportif, kültürel faaliyetler, resim ve müzik gibi sanatsal işlevsel faaliyetlerle internetten artırılacak zamanın değerlendirilmesi gerektiği anlatılmıştır.

-8 yıl önceki rapor, 2 yaşın altındaki çocukların zeka gelişimi için hiçbir şekilde teknolojik cihaza maruz bırakılmamaları gerektiği konusunda ailelere bilgi verilmesi gerektiğini savunmuştur. Teklifte ise, 15 yaşından küçük çocuklara sosyal ağlara üye olması yasaklanmakta ve bu üyelikler ailelerin kontrolüne, üyelik izinlerine bırakılarak sorunun çok boyutlu yönü ihmal edilmektedir. Belediyeler ve bakanlıkların internet kullanımı azalan çocukları hangi kültürel ve sportif aktivitelere yönlendireceği, boşa çıkacak bu zamanın kamusal/ücretsiz ve obezite ile mücadeleyi ön plana koyan hangi politikalarla doldurulacağı belirsizdir.

2018 yılındaki raporda ailelere internet ve oyun sitelerinin sınıflandırıldığı çocukların hangi oyunu ne kadar süre oynaması gerektiğini gösteren bilgilendirme sistemleri oluşturulması gerektiği aktarılmıştır. Teklifin bu maddesinde sosyal ağ sağlayıcılara bu görev yüklenmekte ve ailelerin her an erişebileceği kontrol edebileceği bir altyapı, raporun üzerinden 8 yıl geçtikten sonra kurulmaktadır. 2018 yılındaki raporda ailelerin çocukların internet ve oyun kullanımını izleyebildiği internet kullanım süresi ve zaman aralıklarını kapsayan yazılımların oluşturulması gerektiği önerilmiştir. Teklifin bu maddesinde araştırma Komisyonu raporundan tam 8 yıl sonra bu öneri gecikmeyle hayata geçmektedir. 2018'deki komisyon raporunda internet bağımlılığını önlenmesi için MEB'in EBA portalı üzerinden gerekli eğitimlerin öğrencilere verilmesi ve velilerin bilinçlendirilmesi önerildiği halde, teklifte bakanlıklarla ilgili düzenlemeler

ayrıntılı yapılmamıştır. Dolayısıyla teklif, 2018 yılında henüz bu aşamaya ulaşmamış internet ve teknoloji bağımlılığı konusunda somut öneriler getirirken, bu önerilerin çok sınırlı bir kısmı bugün kanun teklifinde hayata geçecektir.

Teklifin aksak kısmı, sosyal ağ sağlayıcılara yani özel sektöre ve ailelere sorumluluklar yüklenirken başta Aile Bakanlığı, MEB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı olmak üzere kamu kurumlarına internet bağımlılığından kurtulma sürecinde alternatif boş zamanın nasıl değerlendirileceği konusunda somut görevlerin yüklenmemesi, 2026 Bütçesinde ise ödeneklerin buna uygun artırılmamasıdır. Öngemizle bu eksiklik giderilmektedir.

Bağımlılığın bütüncül yönünden ziyade konunun internet siteleri/uygulamalara yaptırımlar kısmı öne çıkmıştır. Teklif teknik olarak yazılımların kurulması ve güvenli internet erişiminde ailelerin çocuklarını rahat denetlemesi, internet sitelerinin ve uygulamaların ise ailelere kısa süre içinde hesap verebilmesi üzerine kuruludur. Ne var ki kamu politikasının bütüncül ilerlemesi gerektiği ilkesi bu teklifte arka plana itilmiş, muhatap daha çok BTK olarak belirtilmiştir.

Teklifle internet bağımlılığına karşı kısmen güvenlik önlemleri alınıyor ancak çocukları internet dışı zamanda spor, kültür ve sanata yönlendirecek çok yönlü ve ücretsiz kamu politikalarının neler olacağı tasarımı boş bırakılmaktadır.

2018 yılındaki 422 sayfalık bağımlılık konulu meclis araştırma Komisyonu raporunun internet bağımlılığından kurtulmak için getirdiği 16 somut önerinin sınırlı bir kısmının 8 yıl sonra ancak yasal altyapıya kavuştuğunu görüyoruz. Teklif, temelde hem genel olarak ağ sağlayıcılarına, özel olarak da çocukların erişim sağladığı sosyal platformlara, oyun uygulamalarına, sitelerine muhataplık, içerik denetimi, veri kontrolü, ebeveynlerin erişimi, çocuk güvenliği ve reklamların içeriği konusunda yazılım altyapısı kurma, hesap verme şartları getirmektedir. Oysa internet süresi kısaltılan ve denetimleri artırılan ortamda çocuğun başka hangi alternatif, kaliteli zaman yönetiminin yapılacağı kısmı belirsizdir.

Bakanlıkların eşgüdümlü ve yeni kanuna hızlı uyum sağlayacak bir politika ile bütçe hazırlığının olmadığı açıktır. Teklifte de bu eşgüdümlü politikanın olmadığı görülmektedir. Ders programlarında ve ders dışı sosyal etkinliklerde çocukların spor,

kültür-sanat, hobi gibi aktivitelere ucuz/erişilebilir bir kamucu anlayışla nasıl yönlendirileceğine, ailelerin nasıl bir eğitim sürecinden geçirileceğine dair altyapı da yoktur. 2026 Bütçesinde MEB, Gençlik ve Spor, Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlıkların alt tertip ödeneklerinde uyuşturucu ve bağımlılıkla mücadelede kaynağın sınırlı olduğunu belirtmiş ve ödenek artırımı önergesi vermiştik, bu önergelerimiz reddedilmişti. Oysa araştırma komisyonlarının 8 yıla yayılmış önerileri dikkate alınsaydı, bağımlılık süreci daha erken zamanda başka aktivitelere yönlendirilebilirdi.

Özetle; kanun teklifindeki toplumun geniş kesimini ilgilendiren dijital bağımlılık, çocukların internetin zararlı yönlerinden korunması dijital okuryazarlık ve bilinçli ebebeyinlik konularını yer alan bazı düzenlemelerin de aceleye getirilmeden ilgili ihtisas komisyonunda tüm tarafların ve sivil toplum kuruluşlarının görüş ve değerlendirmelerine de başvurularak, T.B.M.M.'ye geçmişte bu konuda sunulan kanun teklifi içerikleri ve Araştırma ve İnceleme Komisyonlarının tespit ve önerileri de dikkate alınarak, dünya örnekleri göz önünde bulundurularak yasalaştırılması gerekmektedir.

III. KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anayasa'ya Aykırılık Savlarımız Değerlendirilmemiştir

Kanun Teklifinin Bütün Olarak Anayasa'ya Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Yapılmamıştır

Kanun Teklifinin tümünün Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun görüşmelerinde İktüzük madde 38 uyarınca Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. Komisyon, muhalefet şerhinin devamında açıklanacağı üzere, birden çok Anayasaya aykırı madde barındıran teklifin görüşmelerinde İktüzük kapsamında üzerine düşen yükümlülüğü tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

TBMM İktüzüğünün 38'nci maddesi "Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder." hükmünü taşımaktadır.

İçtüzüğün 38. maddesinin ilk fıkrasının komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. İçtüzüğe göre, bu ön sorun çözülmeden komisyon görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır bir yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya ret kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun bir diğer yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece ret hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Komisyondaki mevcut uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İçtüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmiş bulunmaktadır.

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, bu gerekliliği yerine getirmeden yasayı, değerlendirmeye başlamış ve tartışmalar, esas itibariyle maddelere ilişkin olarak yapılmıştır. Hatırlatmak gerekir ki, Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın madde 11/2'deki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İçtüzük madde 38'in gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

1.2. Torba Kanun uygulamasının Anayasaya uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir

Söz konusu 28 madde ve 1 geçici maddeden⁵ oluşan mini torba kanun teklifi ile 14 ayrı Kanunda 1 Nizamnamede değişiklik yapılmaktadır.

2017 Anayasa değişikliği ile kurulan ve siyasal-anayasal tarihimize yabancı olan tek kişi yönetimi, Cumhurbaşkanlığı kararnamele (CBK) yoluyla bir tür “paralel yasama”ya dönüşmüştür. Bu bağlamda, yürürlükte bulunan çok sayıdaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine ilişkin Anayasa Mahkemesinin denetimindeki belirgin yavaşlık, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini askıya almak anlamına gelmektedir.

Aslen, sistematik şekilde Anayasa’ya aykırı hükümler içeren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Cumhurbaşkanlığı dayatması ile kabul edilen antidemokratik yasalar üzerindeki Anayasa Mahkemesi’nin denetimi, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur.

OHAL düzenlemelerini denetlemekten kaçınan Anayasa Mahkemesinin artan iş yükünün de etkisiyle çok gecikmeli olarak verdiği kararlar içinde, özgürlükler lehine olanların sayısı sınırlı kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi buna rağmen, son yıllarda, özellikle yürütme çevrelerinin hedefi haline gelmiştir.

Torba yasa uygulaması, yasama yetkisinin asli ve genel olma özelliğine aykırı olduğu gibi, yasaların ulaşılabilir, öngörülebilir ve anlaşılabilir olma özelliklerini de zedelemektedir.

2017 Anayasa değişikliği ile yasama inisiyatifi TBMM tekelinde bir yetki olarak öngörüldüğünden, milletvekilleri bu yetkiyi bizzat kullanmak durumunda bulunmaktadır.

Kuşkusuz, bakanlıklar ve kamu kuruluşlarının, öneri metninin ham malzemesini oluşturacak olan ihtiyaçları milletvekillerine ve TBMM’ye iletmeleri yerinde ve yararlıdır. Ancak, tekliflerin TBMM dışında yazılması veya yürütmenin yönlendirmesi doğrultusunda

⁵ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında “14 farklı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapan 29 (yürürlük ve yürütme dahil) maddeden oluşmaktaydı. Komisyonadaki görüşmeleri sırasında verilen önerilerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine geçici madde olarak eklenmiştir.

kaleme alınması, yasama inisiyatifinin münhasır yetki olma özelliği ile bağdaşmamaktadır.

Öte yandan, 2017 Anayasa değişikliği ile öngörülen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de bizatihi Anayasaya aykırılıklar ötesinde torba yasa uygulamasını yerindesiz kılmaktadır.

Dahası, torba yasa esasen Anayasa Mahkemesi'nin de denetimini çok zorlaştırdığı için, bu yönüyle de Anayasa'ya aykırılık sorunu öne çıkmaktadır.

Anayasa'nın 7. maddesine göre; *“Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez”*

Anayasa'nın 11. maddesine göre ise *“Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*

“Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”

Bu saptama, bu Kanun Teklifi için de geçerlidir.

Ne var ki, normatif düzenleme yapma faaliyeti, genellikle özensiz olduğu gibi, çoğu Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri vasıtasıyla tamamen TBMM dışında cereyan etmektedir. Ayrıca kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı ilave problemlere neden olmaktadır.

14 ayrı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapmakta olan 28 asıl 1 geçici maddeden oluşan torba kanun teklifinin bu haliyle Anayasaya aykırı olduğu yönündeki değerlendirmemiz kabul görmemiştir.

Teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce ve maddelerin görüşülmesi sırasında; **kanun teklifinin 6 ıncı, 9 uncu, 10 uncu, 22 inci, 23 üncü ve 24 üncü maddelerinin**⁶ Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü ileri sürülmüş, ancak bu itirazımız Komisyon Başkanlık Divanınca dikkate alınmamıştır.

⁶ Teklifin 24. maddesi teklifin komisyonda görüşülmesi sırasında verilen önerge ile teklif metninden çıkartılmıştır

Bilahare teklifin maddelerinin görüşülmesi sırasında iktidar partisi milletvekillerince de verilen önerge ile 24. madde tamamen teklif metninden çıkartılmıştır.

1.3. Kanun Teklifinin 6. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun teklifinin 6 ıncı maddesi ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen (Madde 25/A) ailesi veya yakını yanında bakımı için desteklenen çocuk ve gençler ile hakkındaki koruma veya bakım tedbiri kararı reşit olması nedeniyle sona eren kişilere, yüksek öğrenim gördükleri sürece 25 yaşına kadar “Sosyal ve Ekonomik Destek” verilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır

Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacakların belirlenmesi, verilecek sosyal destekler ile geçici ve süreli ekonomik destekten faydalananlara yapılacak ödemelere ve ödemelerin süresine ilişkin kurallar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecektir.

Getirilen yeni düzenleme ile sosyal destek miktarı, destekten yararlanacak olanların belirlenmesi, geçici veya sürekli olacak desteklerin ödeme süreleri konusunda belirsizlik bulunmaktadır. Bu desteklere ilişkin tüm hususlar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecektir. Bu hukuki güvenlik ilkesini açıkça zedelemektedir. Bir hukuk devletinde sosyal yardımların kanunlarla düzenlenmesi esastır.

Söz konusu düzenleme sosyal yardım miktarının ve süresinin yönetmelikle belirlenmesi düzenlemesi nedeniyle Anayasa'nın kanunilik ilkesini zedelemekte, yetki devrinin sınırlarını aşmakta ve bu nedenlerle Anayasa'nın 2. Maddesinde tanımını bulan hukuk devleti ilkesine, Anayasa'nın yasama yetkisinin TBMM'ye ait olduğuna dair 7. , Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 104/17. ve TBMM'nin bütçe hakkını düzenleyen “Bütçe ve Kesinhesap” başlıklı 161. maddelerine aykırılık taşımaktadır.

Bir sosyal yardımın miktarı ve süresi kanunla açık bir biçimde korunmalıdır. Bu hususta yürütmeye doğrudan yönetmelikle belirleme yetkisi belirlenemez.

1.4. Kanun Teklifinin 9. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun teklifinin 9 uncu maddesiyle 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 12. maddeyle yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında, merkezi düzeyde yazılım destekli kamera sistemleri kurulması düzenlenmektedir.

Anayasa'nın "Özel Hayatın Gizliliği" başlıklı 20. Maddesi;

" Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

hükmünü taşımaktadır.

Söz konusu düzenlemede kişisel verilerin mahremiyetini sağlama ve özel hayatların gizliliğini zedeleyecek yetki tanımlaması yapılmaktadır. Bu nedenle söz konusu düzenleme Anayasa'nın 20. maddesinde tanımlanan Özel Hayatın gizliliği maddesini ihlal etmektedir.

1.5. Kanun Teklifinin 10. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun teklifinin 10 uncu maddesi ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 13. maddeyle; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, "sunduğu hizmetlerden yararlanacak kişi ve hanelerin tespiti, ulusal politika ve stratejilerin oluşturulması ve sosyal yardımlardan yararlanacak olanların objektif ölçülere göre belirlenmesinde" kullanmak üzere sosyal hizmetlerden yararlanan kişilerle yararlanma başvurusu yapan hanelerin, taşınır, taşınmaz, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık,

gelir, gider, varlık, nüfus ve mali durumlarına ilişkin her türlü veri ve bilgiyi gerçek ve tüzel kişilerden talep etme yetkisi verilmektedir. Bakanlık bu bilgileri, kamu kurum ve kuruluşlarından da doğrudan talep edebilecektir.

Bakanlık, madde kapsamındaki veri ve bilgilerin temin edilmesi, işlenmesi ve kaydedilmesi dâhil bunlara ilişkin her türlü işlemi elektronik ortamda yapabilecek ve bunları arşivleyebilecektir

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na neredeyse bütün ailelerin gelir gider sosyal güvenlik varlık nüfus ve benzeri kişisel verilerine erişim hakkı vermektedir.

Maddenin birinci fıkrasında hangi verilerin talep edileceği doğru bir şekilde sayıldıktan sonra "**her türlü veri ve bilgiyi**" ibaresi eklenmiştir. Bu ibare belirsizlik içermekte ve Bakanlığa sınırları belli olmayan bir yetki vermektedir.

Bu nedenle söz konusu düzenleme Anayasa'nın 2. Maddesinde tanımını bulan hukuk devleti ilkesine, Anayasa'nın yasama yetkisinin TBMM'ye ait olduğuna dair 7. Anayasa'nın 20. Maddesinde tanımlanan Özel Hayatın gizliliği maddesine aykırı bulunmaktadır.

1.6. Kanun Teklifinin 22. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun teklifinin 22 nci maddesiyle 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanuna eklenmesi öngörülen ek 4 üncü maddedeki yeni fıkralardan yirmi ikinci fıkra ile Türkiye'den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcı, mevcut Kanuna 2015 yılında eklenen 8/A maddesinde düzenlenmiş olan "Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi" hükümleri uyarınca verilen kararların gereğini derhal ve en geç 1 saat içinde uygulamak zorunda olacaktır.

Bu yolla yoğun tıklanan sitelerden bir bilgi/haberin hızla yayılması ve kişiyi daha fazla mağdur etmesi engellenmek istenilmektedir.

Ancak düzenlemede geçen erişimin engellenmesi/içeriğın çıkarılması kararlarının uygulanması sadece çocuklarla ilgili konular için değildir, onlar zaten teklifin 23 ve 24⁷ üncü maddesinde düzenlenmektedir.

Fıkra, 5651 sayılı Kanun kapsamındaki tüm "yaşam hakkı, mal ve can güvenliği ile milli güvenlik ve kamu düzeni ihlal kararları" için de geçerlidir. Bu nedenle, yeni eklenen 22'nci fıkrada "yaşam hakkı, can ve mal güvenliği, milli güvenlik ve kamu düzeni" gibi gerekçelerle mevcut Kanunun 8/A maddesine dayanılarak verilmiş kararlarla erişimin tümüyle engellenmesi/içeriğın çıkarılması kararının 1 saat içinde uygulanması tartışmalıdır. Bu uygulama ifade özgürlüğü ya da fikir açıklama hürriyetinin de özüne dokunabilecek bir risk barındırmaktadır.

Bu engelleme hızının, belli mağduriyetleri engellemek için alınması gibi olumlu bir ihtimalinin yanında, savaş ve seçim sürecinde belli siyasi haberlerin yayılmasını engelleme amacına da hizmet edip etmeyeceği kısmı tartışılabilir. Bu kapsamda, hızlı erişim engelli/içerik çıkarılması uygulamalarının sadece çocuk konulu haber/paylaşım/oyun içerikleriyle sınırlı kalması uygundur.

Özetle, söz konusu düzenleme sadece çocuklarla ilgili bir koruma ya da önlem hükmü içermemekte, belli sosyal ağ sağlayıcıların ifade hürriyetini yayma ya da özgürlükler konusunda ağır yaptırımlara uğrama tehlikesini içermekte, Anayasanın 22'nci maddesinde geçen "haberleşme hürriyeti" başlıklı hükme aykırılık içermektedir.

1.7. Kanun Teklifinin 23. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun teklifinin komisyona sevk edilen halinde yer alan 23. madde ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanuna eklenmesi öngörölen ek 5'inci madde ile, dijital oyunların sağlayıcıları tarafından içeriklerine göre yaş kriterleriyle derecelendirilmesi ve yine oyun sağlayıcılar tarafından ebeveynlere çocuklarının dijital alışkanlıklarını ve harcamalarını yönetebilecekleri etkin kontrol mekanizmaları oluşturulması, günlük erişimi yüz binden fazla olan yurt dışı kaynaklı oyun dağıtıcılarının Türkiye'de temsilci belirlemekle yükümlü tutulması, ayrıca, oyun

⁷ Söz konusu madde teklifin görüşölmesi sırasında metinden çıkartılmıştır.

sağlayıcı ve oyun dağıtıcılarının Kanun'a aykırı içerikleri söz konusu olduğunda uygulanacak olan idari ve adli yaptırımlar düzenlenmekte idi.

Teklifin 23 ve 24⁸ üncü maddesiyle kanuna eklenen maddelerle, oyun üreten ve satışa sunan, ortam sağlayan firmalara ek şartlar ve yaptırımlar getirilmekte, kesilen cezalara uymamakta ısrar edenlere ise bant genişliği daraltma dahil yaptırımlar uygulanması öngörülmekte idi.

Söz konusu düzenlemeler kanun teklifinin 22.maddesiyle yeniden düzenlenen Ek: 4. maddenin 22. fıkrasında olduğu gibi, yaptırımlar anayasada güvence sağlanmış ifade hürriyetine, haberleşme hürriyetine sınırlandırıcı hüküm içermektedir.

Bu çerçevede söz konusu düzenlemelerin Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini" düzenleyen 26., "Mülkiyet hakkını" düzenleyen 35. ve "Hak arama hürriyetini" düzenleyen 36. maddelerine aykırı olduğu tarafımızca ileri sürülmüştür.

Komisyonadaki görüşmeler sırasında iktidar partisi milletvekillerce verilen önergelerle kanun teklifinin 23. maddesi oyun dağıtıcı ve sağlayıcıları yerine "oyun platformları" üzerinden yeniden düzenlenmiş, 24. maddesi ise oyun firmalarının talepleri de dikkate alınarak (?) anlaşılamayan bir nedenle teklif metninden çıkartılmıştır.

23. maddedeki yeni düzenlemede de ek şartlar ve yaptırımlar, kesilen cezalara uymamakta ısrar edenlere ise bant genişliği daraltma dahil yaptırımlar uygulanması ile hususlar bu kez oyun platformları için korunmuştur.

Kanun Teklifi metninin, 6, 9, 10, 22, ve 23. maddelerinin, Anayasa'nın yukarıda belirtilen hükümlerine aykırılığı açıkça ortadayken Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda Grubumuzca vermiş olduğumuz Anayasa'ya aykırılık önergemizin kabul edilmemiş olmasının sebebi anlaşılammıştır.

IV. KANUN TEKLİFİNİN YASAMA TEKNİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

⁸ Söz konusu madde teklif metninin görüşülmesi sırasında verilen önerge ile teklif metninden çıkartılmıştır.

2018 yılından bu yana uygulanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle yasa yapma alışkanlığı genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırıdır.

T.B.M.M.'nin geçmiş yasama dönemlerinde kanun tasarıları ve tekliflerinin acele ile gündeme getirilerek kamuoyunda ve ilgili komisyonlarda yeterince tartışılmadan aceleyle yasalaştırılması yöntemi bir alışkanlık haline getirilmiş bulunmaktadır.

Bu alışkanlığın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28. Dönemin 4.Yasama döneminde de ısrarla sürdürüleceği anlaşılmaktadır.

Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekili tarafından hazırlanan söz konusu kanun teklifi; genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde birbiri ile ilişkisiz 14 ayrı kanunun bazı maddelerinde ve Darülaceze Nizamnamesinde değişiklik veya ekleme yapan (yürütme ve yürürlük dahil) 28 madde ve 1 geçici maddeden oluşan⁹ torba kanun teklifidir.

Söz konusu kanun teklifinin ilgili kamu kuruluşlarının, meslek odalarının, sektör temsilcilerinin geniş ölçüde görüşüne başvurulmadan acele ile hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan öğrenilmiştir.

Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 04.03.2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonuna, tali komisyon olarak da Plan ve Bütçe; Adalet; Dıgital Mecralar; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarına sevk edilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 12.03.2026 Perşembe günü saat 11.00'de Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun yapacağı toplantının gündemine alındığı

⁹ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında "14 farklı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapan 29 (yürürlük ve yürütme dahil) maddeden oluşmaktaydı. Komisyondaki görüşmeleri sırasında verilen önerelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine geçici madde olarak eklenmiştir.

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanlığı'nın 06.03.2026 tarih ve Z-67871466-130.02-1812959 sayılı yazıları ile Komisyon üyelerine bildirilmiştir.

28 madde ve 1 geçici maddeden oluşan kanun teklifinin¹⁰ Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda görüşülmesine 12.03.2026 tarihinde başlanmış, teklif 02.04. 2026 günlü birleşimde görüşülerek kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Plan ve Bütçe; Adalet; Digital Mecralar; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Devlet yönetimini ve toplumun geniş kesimlerini yakından ilgilendiren, bazı sektörlerde iş ve işleyiş kurallarını, piyasa oluşumunu, ekonomideki kaynak dağılımını ve ekonomik tercihleri etkileyen bu nitelikteki düzenlemelerin, acele ile kamuoyunda ve komisyonlarda yeterince tartışılmadan torba kanun yöntemiyle yasalaştırılmak istenmesi demokrasimizin yerleşik teamüllerine de uygun değildir.

Bu yöntemle, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili sivil toplum örgütlerinin kanunların hazırlık ve görüşülme aşamasında görüşlerinin alınamamasına, getirilen

¹⁰ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında "14 farklı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapan 29 (yürürlük ve yürütme dahil) maddeden oluşmaktaydı. Komisyonadaki görüşmeleri sırasında verilen önerelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine geçici madde olarak eklenmiştir.

düzenlemelerin ekonomik ve mali etkilerinin yeteri kadar anlaşılmasına ve tartışılmasına sebebiyet verilmektedir.

Bu durumda aynı zamanda kanun teklifleri, düzenleyici etki analizleri yapılmadan TBMM'ye sunulmuş olmakta, dolayısıyla söz konusu kanun değişikliklerinin yasal bir gereklilik olan bütçeye ve ekonomiye getireceği mali yükü tam olarak hesaplanamamaktadır. Bu çerçevede bütçe dengesinin bozulması ve dolayısıyla da ülke ekonomisinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik "Gelir ve giderleri etkileyecek kanun teklifleri" başlıklı 14'üncü maddesi, Kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tekliflerinin getireceği malî yükün, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az üç yıllık dönem için hesaplanıp tekliflere eklenmesi ve sosyal güvenliğe yönelik kanun tekliflerinde ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi zorunluluğunu hüküm altına almıştır.

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak herhangi bir Etki Analiz Raporunun hazırlanmadığı ve komisyon üyelerinin bilgisine sunulmadığı anlaşılmıştır.

5018 sayılı Kanununun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonda görüşülmesine başlanılması yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

Erkler ayrılığı ilkesini zedeleyen TBMM'nin denge ve denetleme mekanizmasını tamamen ortadan kaldıran Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan yeni durumda; kanun tekliflerinin bizzat milletvekilleri tarafından hazırlanmış olduğu varsayımıyla kanun teklifleri ve etki analizleri ile ilgili mekanizmanın nasıl kurulacağı, etki analizi için gereken sayısal verilerin yürütme organından ne tür bir yöntemle edinilip komisyon üyelerine sunulacağı konusunda belirsizlikler mevcut bulunmaktadır. Bu sorunun ivedilikle ele alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, farklı komisyonların görev alanlarına giren düzenlemeleri içeren torba kanun tekliflerinin ilgili komisyonda görüşülmesi yerine esas komisyon sıfatıyla

sadece Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda görüşülmesi ve esasları ilgili oldukları halde tali komisyon olarak belirlenen diğer komisyonlarda görüşülmemesi ve görüş bildirilmemesi, yasama faaliyetlerinin etkisizleştirilmesine yol açmaktadır.

Teklifte yer alan madde metinlerinden her biri ayrı ihtisas komisyonunun çalışma alanına giren, detaylarıyla uzun uzun görüşülüp tartışılması gereken düzenleme konularıdır.

28 asıl 1 geçici maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin;

-1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 14 ve 20, maddelerinin Plan ve Bütçe Komisyonunda,

- 2, 15, 16, 18, 19 ve 24. Maddelerinin Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarına

- 21, 22 ve 23. maddelerinin Digital Mecralar Komisyonunda,

-24. maddesinin İçişleri ve Milli Savunma Komisyonlarında,

-17, 25 ve 26. maddelerinin Adalet Komisyonunda,

ayrıca esas veya tali komisyon sıfatıyla görüşülmesi gerekmekte idi.

TBMM İçtüzüğü'nün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, yine İçtüzüğü'nün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. Yine, aynı maddenin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık ve ilgili alanları göz önüne alınmaktadır. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu üyelerinin her konuda yetkin birer uzman olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle özel uzmanlık alanı ve değerlendirme, tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda

görüŖülmesi gerekmektedir. Söz konusu 28 asıl 1 geçici maddeden oluşan torba kanun teklifi toplam 14 ayrı Kanunda ve 1 Nizamnamede değişiklik yapmaktadır. Bu durumu belirtir tablo aŖaęıda yer almaktadır.

SOSYAL HİZMETLER KANUNU VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ İLE
**14 ADET KANUNDA VE 1 ADET NİZAMNAMEDE DEĞİŞİKLİK
YAPILMAKTADIR**

Teklif Maddesi	Kanun Sıra No.	Düzenleme Yaptığı Kanun
1	1	31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (10) numaralı bendinde ve 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (6) ve 11 numaralı bendlerine “ faaliyetinde bulunan” ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülaceze,” ibaresinin eklenmesi
2	2	14/7/1965 tarihli 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 104. maddesinde değişiklik ve ilaveler yapılması
3	3	1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'un 5 inci maddesinde
4	4	24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin (6) ve (12) numaralı alt bentlerinin değiştirilmesi ve fıkraya ilave bentler eklenmesi
5		2828 sayılı Kanunun 23 üncü maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere fıkra ilave edilmesi, mevcut ikinci fıkrasında yer alan bazı ifade ve ibarelerin değiştirilmesi,
6		2828 sayılı Kanuna 25. maddesinden sonra gelmek üzere madde eklenmesi
7		2828 sayılı Kanuna 35/B. Maddesinden sonra gelmek üzere madde eklenmesi
8		2828 sayılı Kanunun ek 1nci maddesinin değiştirilmesi
9		2828 sayılı Kanuna ek madde eklenmesi
10		2828 sayılı Kanuna ek madde eklenmesi
11		2828 sayılı Kanuna ek madde eklenmesi
12		2828 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesi
13		5
14	6	8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında

		Kanun'un 1 inci maddesinin sekiz ve dokuzuncu fıkralarında ibare değişiklikleri yapılması
15	7	22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci ve üçüncü cümlesinde değişiklik yapılması, fıkraya cümle eklenmesi ve altıncı fıkrasının birinci cümlesinde ibare değişikliği yapılması
16		4857 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "beş" ibaresinin "on" şeklinde değiştirilmesi
17	8	3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na madde eklenmesi
18	9	31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilmesi ve fıkradan ibare çıkarılması
19		Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi
20	10	13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu nun 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının f bendine ibare eklenmesi bent eklenmesi
21	11	4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 2 nci maddesinin birinci fıkrasına bentler eklenmesi
22		5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un ek dördüncü maddesinin üçüncü, dördüncü, yedinci, onsekizinci, fıkralarında değişiklik ve ilaveler yapılması, yeni fıkralar eklenmesi fıkrasında değişiklik yapılması,
23		5651 sayılı Kanuna ek madde ilave edilmesi
24	12,13,14	27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 128 inci maddesinin birinci fıkrasında, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun ek 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun ek 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik ve ilaveler yapılması
25	1	12 Nisan 1332 tarihli Darülaceze Nizamnamesi'nin 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ancak Dersaadet'de mütevellid veya mütevattin olup da" ibaresinin madde metninden çıkarılması, fıkranın birinci cümlesinden önce gelmek üzere "Darülaceze yurt içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında hizmet verebilir" cümlesinin eklenmesi
26		Darülaceze Nizamnamesinin 25 inci maddesinden sonra gelmek üzere madde eklenmesi
Geçici Madde		Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla Kanunun 2, 15 ve 24. maddeleri ile analık izin süreleri düzenlenen ve ilgili mevzuatı uyarınca onaltı haftalık analık izni süresi dolmuş

		ancak doğumun gerçekleştiği tarihten itibaren yirmi dört haftalık analık izni süresi henüz tamamlanmamış olan personele talepleri halinde sekiz haftalık ilave analık izni verilmesi
27	Yürürlük maddesi	
28	Yürütme maddesi	

28 (yürürlük ve yürütme dahil) asıl 1 geçici maddeden oluşan torba kanun teklifin;

5 maddesi Darülaceze'yi (aynı zamanda 3 maddesi Hazine ve Maliye Bakanlığını-Gelir İdaresi Başkanlığını),11 maddesi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını, 1 maddesi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığını, 1 maddesi Adalet Bakanlığını, 1 maddesi Türk Silahlı Kuvvetlerini, Jandarma Komutanlığını, Sahil Güvenlik Komutanlığını ve buralarda çalışan muvazzaf kadın personeli, 1 maddesi 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz vatandaşları, 1 maddesi 657 sayılı Kanuna tabi kuruluşlarda çalışan kadın personeli, 2 maddesi kadın işçilerimizi,1 maddesi erkek işçilerimizi, 1 maddesi koruyucu aile olan memurları, 1 maddesi özel bakım evlerini, 1 maddesi kadın konukevinde kalan kadınlarımızı ve çocuklarını, 4 maddesi aynı zamanda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını. 3 maddesi Bilgi Teknolojileri Kurumunu, oyun geliştiricilerini, oyun dağıtıcılarını, oyun platformlarını, milyonlarca çocuk ve gencimizi ve onların ebebeynlerini, ilgilendiren önemli düzenlemeler içermektedir.

28 asıl 1 geçici maddeden oluşan torba Kanun Teklifinde;

-Gelir vergisi mükelleflerinin gıda bankacılığı kapsamında Darülaceze'ye yapacakları gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışlarının yanı sıra nakdî yardımlarının da gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılmasına imkân tanınması,

-Kadın memura verilen doğum sonrası sekiz haftalık doğum izin süresinin 16 haftaya çıkarılması,

- Koruyucu aile olan memura on gün izin hakkı verilmesi

-2022 sayılı Kanuna göre aylığa hak kazanmak üzere düzenlenen belgelerin gerçeğe uymadığı tespit edildiği takdirde yersiz yapılan ödemelerin iadesinde TÜFE yerine kanuni faizin esas alınması,

-Çocuk Destekleri Merkezlerinin, ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi olarak yeniden tanımlanması,

-İhtisaslaşmayla, destek merkezlerinin, çocukların yaş ve cinsiyet durumu ve ihtiyaçlarına göre yapılandırılması,

-Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, kuracağı merkezi izleme sistemiyle bakanlığa bağlı bütün sosyal hizmet kuruluşlarının kamera kayıtlarını eş zamanlı olarak izleme yetkisinin verilmesi,

-Sosyal güvencesi olmayan koruyucu ailelerin sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak isteğe bağlı sigorta prim ödemelerinin Bakanlık tarafından karşılanması,

-Bakımı için desteklenen çocuklar ile reşit olduğu için hakkındaki koruma ve bakım tedbiri kararı kalkan gençlere, yüksek öğrenim gördükleri sürece 25 yaşına kadar ekonomik ve sosyal destek verilmesi,

-Kapatılmasına karar verilen özel bakımevlerinde, bakım faaliyetlerinin aksamaması ve hizmetin devamlılığını sağlamak amacıyla merkezin olağan idari, mali, hukuki, mesleki ve diğer tüm işleri Valilikçe yürütülmesi,

-Özel sosyal hizmet kuruluşunun kurucu müdürü hakkında "kuruluştaki hizmet verilen kişilere yönelik tehdit veya baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren fiziksel, cinsel, tıbbi, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar veren eylemlerden dolayı" adli kovuşturma açılması halinde kovuşturma sonuçlanıncaya kadar merkezin olağan idari, mali, hukuki, mesleki ve diğer tüm işlerinin Valilikçe yürütülmesi,

-Haklarında korunma veya bakım kararı alınmış çocuklardan, reşit olduğu tarihte bu hizmetten yararlananlara sağlanan istihdam hakkıyla ilgili kurulların yeniden belirlenmesi, bu haktan yararlanmak için iki yıl olan, kuruluş bakımı veya koruyucu aile hizmetinden fiilen yararlanma süresinin 5 yıla çıkarılması, işe yerleştirmede kura esasının kaldırılarak merkezi sınav sistemi sonuçlarının esas alınması,

-Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında yazılım destekli kamera sistemlerinin kurulması,

-Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, "sunduğu hizmetlerden yararlanacak kişi ve hanelerin tespiti, ulusal politika ve stratejilerin oluşturulması ve sosyal yardımlardan yararlanacak olanların objektif ölçülere göre belirlenmesinde" kullanılmak üzere, başvuru konusuyla ilgili olmak kaydıyla, sosyal hizmetlerden yararlanan kişilerle yararlanma başvurusu yapan hanelerin, taşınır, taşınmaz, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık, gelir, gider, varlık, nüfus ve mali durumlarına ilişkin her türlü veri ve bilgiyi gerçek ve tüzel kişilerden talep etme yetkisinin verilmesi, ayrıca Bakanlığa bu bilgileri, kamu kurum ve kuruluşlarından da doğrudan talep edebilme olanağının tanınması, Bakanlığa, buveri ve bilgilerin temin edilmesi, işlenmesi ve kaydedilmesi dâhil bunlara ilişkin her türlü işlemi elektronik ortamda yapabilecek ve bunları arşivleyebilmesi yetkisinin tanınması,

-Kadın konukevlerinde kalan kadın ve çocuklarına mevcut durumda da sağlanan harçlıklar için kanunda açık oran ve tutarlar belirlenmesi, Kadın konukevlerinde geçici süreyle kalan geliri yetersiz kadınlara 2026 yılı için günlük 935.8TL'ye kadar harçlık ödemesinin yapılması, konukevindeki kadınların beraberindeki çocuklarına da belli şartları karşılamaları halinde, harçlık desteğinin kanunen net bir katsayı üzerinden ve çocukların eğitim durumlarına göre değişen tutarda verilmesi,

-Teklifin 5'inci (isteğe bağlı sigortalılık), 6'ncı (sosyal ve ekonomik destek) ve 8'inci maddeleriyle (istihdam hakkı) yapılan düzenlemeler nedeniyle hak kayıpları oluşmasını önlemeye dönük düzenlemeler yapılması,

-Darülaceze'ye yapılacak gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışlarının, katma değer vergisinden istisna edilmesi,

-Toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz ve indirimli yararlanmaya ilişkin işlemlerin Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yerine Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülmesi,

-Kadın işçiyeye verilen doğum sonrası izin süresinin iki hafta artırılması, koruyucu aile olan kadın işçilere 10 günlük izin süresi verilmesi,

-Erkek işçilere verilen doğum izni süresinin 10 güne çıkarılması,

-Belli suçlardan haklarında kesinleşmiş mahkumiyet kararı olanlar, çocuklarla ilgili belli iş yerlerinde çalıştırılmaması,, onlara bu iş yeri ruhsatı ve izinleri verilmemesi, bu kişileri iş yerinde çalıştıranlar katlamalı idari para cezası ödemeleri, bu mahkumları çalıştırmakta ısrar edenlerin ruhsat ve izinlerinin iptal edilmesi,

-4/a (işçi) ile 4/b (bağımsız çalışanlar) kapsamındaki sigortalı kadınların analık hali doğum sonrası analık izin süresinin sekiz hafta arttırılması çerçevesinde yeniden tanımlanması,

-Analık halinde 4/a (işçi) ile 4/b (bağımsız çalışanlar) kapsamındaki sigortalı kadınların geçici işgöremezlik ödeneğine esas olacak sürelerinin yeniden düzenlenmesi,

-Darülaceze'ye makbuz karşılığı yapılacak nakdi bağış ve yardımların tamamının kurumlar vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlere indirilebilmesi,

-5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun "tanımlar" başlıklı 2nci maddesine Oyun, Oyun Dağıtıcı, Oyun Geliştirici, Oyun Platformu adı altında yeni tanım bentlerinin eklenmesi,

-15 yaşını doldurmamış çocuklar, sosyal ağlara üye olamaması,

-Sosyal ağ sağlayıcılarının, yaş doğrulama sistemini kurmak zorunda olmaları,

-15 yaşından büyük çocuklar için ise yetişkinlerden farklı bir sosyal ağ hizmeti getirilmesi,

-Sosyal ağ sağlayıcılarının; ebeveynlerin hesaba erişimi, kontrolü, satın alma izinlerini, ekran sürelerini yönetebileceği bir altyapı kurmalarının zorunluluğu,

-Günlük 1 milyondan fazla tıklanan sitelerin, kendisine yapılan tüm başvuruları 48 saat içinde cevaplamaları,

Günlük 10 milyondan fazla erişim sağlanan sitelerin ,BTK'ya 6 ayda bir düzenli türkçe rapor sunarak erişim engeli/içerik çıkarma verilerini ve aldıkları tedbirleri bildirme zorunluluğu,

-Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun denetim yetkilerinin artırılması,aldatıcı, dolandırıcı reklamların engellenmesi, içerik çıkarma/erişim engeli kararlarının 1 saat içinde uygulanması,

-Popüler uygulamalar/ağ sağlayıcıların, acil kararları daha hızlı uygulamakla yükümlü olması,

-"Kamu düzeni ve milli güvenlik" gerekçesiyle, yoğun tıklanan sitelerdeki haberlere 1 saat içinde erişim engeli/içerik çıkarma yaptırımının getirilebilmesi,

-Belli hallerde kesilen para cezasını ödememekte ısrar eden sosyal ağ sağlayıcıya; reklam, sözleşme ve para transferi yasağı ile %90'a kadar bant daraltması yaptırımını getirilmesi,

-Oyun platformlarının usulüne göre derecelendirilmeyen oyunları sunamaması, derecelendirilmeyen oyunları en yüksek yaş kriterine göre derecelendirmek kaydıyla sunabilir. Oyun platformu içerik veya yer sağlayıcı olmasından doğan sorumluluk ve yükümlülükleri saklı kalmak kaydıyla, usulüne uygun olarak derecelendirilmeyen içerikleri çıkarmakla yükümlü olması,

-Türkiye'den günlük erişimi yüzbinden fazla olan yurt dışı kaynaklı oyun platformlarının ; Kurum, Birlik, adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereği ile bu Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin için Türkiye'de gerçek veya tüzel kişi temsilci belirlemekle ve bu temsilciye dair bilgileri Kuruma bildirmekle yükümlü olması,

-Oyun platformlarının açık, anlaşılır ve kullanıma elverişli ebeveyn kontrol araçları sağlama zorunluluğu,

-Oyun platformunun, BTK tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri derhal ve on beş günü geçmemek üzere Kurum tarafından belirlenecek süre içinde vermekle yükümlü olması,

-Düzenlenen yükümlülükler ile BTK tarafından çıkarılan yönetmelikte yer alan yükümlülüklerini yerine getirmeyen oyun platformunun bildirimden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde oyun platformuna bir milyon Türk lirasından on milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilmesi,

Verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde oyun platformlarına on milyon Türk lirasından otuz milyon Türk lirasına kadar bir kez daha idari para cezası verilebilmesi

-İkinci kez verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde oyun platformunun internet trafiği bant genişliğinin yüzde otuz oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurulabilmesi,

-Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde oyun platformunun internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranına kadar daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurulabilmesi,

-Hâkim tarafından verilen kararların gereğinin, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilmesi,

-Türk Silahlı Kuvvetleri, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığında çalışan muvazzaf kadın personelin doğum izinlerinin kanun teklifinin ilgili maddelerine paralel olarak düzenlenmesi ve koruyucu aile olma halinde personele 10 günlük izin hakkı verilmesi,

-Darülaceze Nizamnamesindeki, sadece İstanbul'da doğan veya İstanbul'da ikamet eden kişilerin kabulünün yapılması kuralının kaldırılması,

-Darülacezenin tüm yurt sathında ve ilgili mevzuata göre yurt dışında hizmet verebilmesi,

-Darülaceze'nin gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmesine imkân tanınması

gibi birbirinden farklı yaklaşık 60 farklı konuda, 14 ayrı kanunda ve Darülaceze Nizamnamesinde ayrıntılı değişikliklerin de yer aldığı düzenlemeler bulunmaktadır.

Komisyona sunulduğunda yürürlük ve yürütme dahil 29 maddeden oluşan ve söz konusu teklif 14 ayrı Kanunun birçok maddesinde değişiklik veya ekleme yapmakta idi. Ancak teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında verilen önergelerle teklif metninden

bir madde çıkarılmış, analık izin sürelerinin uygulanması ile ilgili geçici bir düzenleme ise teklif metnine ilave edilmiştir.

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun kendi ihtisas alanı ile ilgili olmayan konularda da bazı kanunlarda değişiklik veya ekleme yaparak mevcut sistemi değiştiren söz konusu diğer maddelerin tali ihtisas komisyonlarında değerlendirme yapılmadan hatta en azından Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu bünyesinde oluşturulan bir alt komisyonda ayrıntılı bir şekilde görüşmeye tabi tutulmadan acele ile yasalaştırılma gayretini uygun bulmuyoruz.

Hukuk literatüründe gerçek bir yasa türüne karşılık gelmeyen son dönemde Türk siyaset ve hukuk dünyasında tartışılan ve "yasama kurnazlığı" suçlamalarıyla tepki toplayan bu yasa türü hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmaktadır.

Çok sayıda Kanunda aynı anda torba yasa mantığıyla ilgili komisyonlarda detaylı olarak tartışma ve inceleme yapılmaksızın değişiklik yapılması veya yeni hükümler ihdası hem mevzuatta hem de uygulamada ciddi sorunlara neden olmaktadır.

Hızlandırılmış, vizyoner olmayan tepki temeline dayalı yasa yapma mantığı, hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmakta, yetersiz, yeni sorun doğurucu kanunların çıkmasına neden olmakta, bir sonraki "yasa"daki bazı hükümler bir önceki "yasa" ile getirilen bazı hükümlerdeki yanlışlıkların düzeltilmesi veya bazı hükümlerin uygulanmasının ertelenmesini öngören hükümlerle ilintili olmaktadır.

Torba yasalar içeriklerinin ilk bakışta ve kolayca anlaşılabilmesi, meclis komisyonlarında ve genel kurulda yapılan İçtüzüğe aykırı eklemelerle metinlerinin her aşamada kalabalıklaşması ve bu eklemelerin yarattığı karmaşanın da Anayasa Mahkemesinin şekil denetimi kapsamı dışında kalması gibi nedenlerle hukuk tekniği açısından eleştirilmekte, TBMM'nin yasama etkinliğinde önemli bir sınırlama ve anayasal denetimsizlik hali yarattıkları savunulmaktadır.

Bu torba kanun teklifi de birbirinden farklı Komisyonların görev alanına giren hükümleri içermektedir. Öte yandan, bu kanun teklifinin komisyona apar topar

getirilmesi, hazırlanışı ve birbiriyle ilgisiz yapıların bir araya getirilmiş olması gayriciddi bir yaklaşıma işaret etmektedir.

İktidarın torba yasa teklifi hususundaki ısrarı ve aceleciliğinin nedeni tarafımızca anlaşıl原因amaktadır. Konu ve kapsam itibarıyla birbiriyle ilgisi bulunmayan bazı kanunların mevcut hükümlerde ve sistemde büyük boyutlu değişiklikler yapan söz konusu maddelerin adına "torba yasa" adı verilen bir yöntemle acele ile yasalaştırılmasını doğru bulmuyoruz.

Meri mevzuatta yapılacak değişikliklerin bir torba yasa mantığıyla değil, sorunların ve yapılan düzenlemelerin tüm ayrıntısıyla değerlendirildiği, konu ile ilgili tüm ihtisas komisyonlarının devrede olduğu bir yasama çalışmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Ayrıca bu yasama döneminde de daha önceki yasama dönemlerinde diğer torba yasa görüşmelerinde gerçekleştiği üzere, torba yasaların Meclis İktüzüğünün 91'nci maddesine aykırı bir biçimde "temel yasa" olarak genel kurul gündemine getirilerek görüşülmesinin yukarıda özetlenen sakıncaları daha da artıracığı kanaatindeyiz.

14 kod kanunu ve 1 Nizamnameyi ilgilendiren 28 asıl 1 geçici maddeden oluşan torba kanun teklifinin ayrıca temel kanun hüviyetinde görüşülmesini de millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında oluşan parlamento hukukumuza da uygun görmemekteyiz.

TBMM İktüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İktüzüğü'ne aykırıdır.

-Yeni bir sisteme geçilmesine rağmen Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile ilgili İktüzük değişikliklerinin yapılmaması dolayısıyla, kanun teklifinin komisyona sunulması ve komisyonda görüşülmesi sırasında, kanun tekliflerinin içeriğinin komisyonda teklif sahipleri tarafından sunulması

ve savunulması, yürütmenin ve bürokratik görevlilerin söz konusu komisyon görüşmelerine katılım ve katkı düzeyinin belirsizliği nedeniyle, söz konusu kanun teklifi maddelerinin komisyonunda iyice irdelenip değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

-Teklif Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun ihtisas konusu ile ilgili bulunmayan bazı kanunlarda yapılan değişiklikleri ihtiva ettiği halde ilgili tali komisyonların görüşleri alınmamıştır.

-Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır. Görüşlerini belirten sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine itibar edilmemiştir.

-Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler görüşmelerden önce Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır.

-Herhangi bir etki analizi çalışması hazırlanmamış ve tarafımıza sunulmamıştır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı olduğu kanaatiyle "Kanun Teklifinin" bu haliyle yasalaşmasına karşıyız.

V. KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİ ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

14 ayrı Kanunda ve 1 Nizamnamede ayrıntılı değişiklik ve ilaveler yapan 28 asıl 1 geçici maddeden oluşan torba yasa teklifinin bazı maddeleri üzerindeki görüş ve eleştirilerimize aşağıda yer verilmiştir.

1. Teklifin 1, 13, 20, 25 ve 26. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 1. maddesiyle; Madde ile, gelir vergisi mükelleflerinin Darülaceze'ye yapacakları gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışlarının yanı sıra nakdî yardımlarının da gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılmasına imkân tanınmakta olup Darülaceze'ye yapılan bağış ve yardımların teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ve 89'uncu maddelerinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenleme ile gelir vergisi mükelleflerinin Darülaceze'ye yapacakları aynı bağışların yanı sıra nakdî bağışlarının da vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılmasına imkan tanınmakta; bu suretle Darülaceze'ye yapılan bağış ve yardımların teşvik edilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda, Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'inci maddesinin birinci fıkrasının (10) numaralı bendine eklemeye yapılarak, fakirlere yardım amacıyla faaliyet gösteren dernek ve vakıflara yapılan bağışlara tanınan gider yazma imkânı Darülaceze için de geçerli hâle getirilmektedir. Benzer şekilde, Darülaceze'ye makbuz karşılığı yapılan nakdî bağış ve yardımların tamamının gelir vergisi beyannamesinde indirim konusu yapılabilmesi sağlanmaktadır.

Söz konusu düzenlemeler, ilk bakışta sosyal yardımlaşmayı teşvik eden bir yaklaşım olarak değerlendirilse de sosyal devlet ilkesinin gerektirdiği kamusal sorumlulukların hayırseverlik mekanizmalarına devredilmesi sonucunu doğurabilecek niteliktedir. Özellikle yaşlı, kimsesiz ve bakıma muhtaç bireylere yönelik hizmetlerin, vergi teşvikleri yoluyla bağışlara dayalı bir modele yönlendirilmesi, kamunun asli yükümlülüğünün zayıflatılması riskini beraberinde getirmektedir.

Darülaceze, tarihsel olarak yaşlı, düşkün, kimsesiz ve engelli bireylerin bakım ve korunmasını sağlamak üzere kurulmuş, kendine özgü yapısı ve bütçesi bulunan bir kurumdur. Ancak yapılan düzenleme ile bu kurumun faaliyet alanının genişletilmesi ve bağış teşvikleriyle desteklenmesi, artan yoksulluk ve bakım ihtiyacının kamusal politikalarla değil, hayırseverlik temelli araçlarla karşılanmaya çalışıldığını göstermektedir.

Türkiye'de 65 yaş ve üzeri nüfus 9,5 milyon olup, bu sayı toplam nüfusun %11,1'ine karşılık gelmektedir. Yaklaşık 3 milyon 600 bin kişi 75 yaş ve üzerindeyken, 100 yaş ve üzeri nüfus 8.290 kişidir.

Yaşlı nüfusun artışı, en fazla sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerini etkilemekte; bu durum, nüfus artışına paralel olarak bakım ihtiyacının ve sağlık harcamalarının da artacağına işaret etmektedir. Bu tabloya ek olarak derinleşen yaşlı yoksulluğu, mevcut güçsüzlük durumunu daha da ağırlaştırmaktadır.

Darülaceze uygulamalarına ilişkin getirilen değişikliklerle bağış ve yardımların teşvik edilmesi, artan sosyal ihtiyaçların kamusal politikalar yerine farklı araçlarla karşılanmaya çalışıldığını göstermektedir.

Zira, 2026 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesinde yaşlılara ayrılan kaynakların ve sunulan hizmetlerin yetersizliği dikkat çekmektedir. Mevcut durumda 172 devlet huzurevinde yalnızca yaklaşık 15 bin kişiye hizmet verilebilmekte, bu kişilerin de sadece %30'u ücretsiz bakım imkanından yararlanabilmektedir. 2026 yılı için huzurevi ve yaşlı bakım merkezlerinde bakılması hedeflenen kişi sayısının 15.870 ile sınırlı olması, toplam 9,5 milyonluk yaşlı nüfus dikkate alındığında son derece düşük bir kapasiteye işaret etmektedir.

Benzer şekilde, yaklaşık 9 milyon engelli bireyin bulunduğu ülkemizde yalnızca 106 kamu kurumunda 6.879 kişiye yatılı bakım hizmeti sunulabilmektedir. Bu durum, bakım hizmetlerinin kapsamı ve erişilebilirliği açısından önemli bir yetersizliği ortaya koymaktadır.

Öte yandan, Darülaceze'ye yapılacak bağışların kapsamının genişletilmesi ve özellikle nakdî bağışların tamamının vergi indirimi kapsamına alınması, denetim ve şeffaflık açısından da çeşitli riskler barındırmaktadır. Bağışların vergi avantajı aracı olarak kullanılabilmesi, sistemin kötüye kullanım ihtimalini artırabilecektir. Ayrıca kurumun faaliyet alanının genişlemesiyle birlikte, bu kaynakların nasıl kullanılacağına ilişkin denetim mekanizmalarının yeterince açık ve güçlü olmaması, yapılan bağışların etkin ve amacına uygun kullanımına ilişkin soru işaretleri doğuracaktır.

Sonuç olarak, amaç sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi olsa da, bunun bağış teşvikleri üzerinden sağlanmaya çalışılması sosyal devlet ilkesi olan hak temelli yaklaşım yerine muhtaçlık temelinin esas alındığı izlenimini vermektedir. Yaşlı ve bakıma muhtaç bireylerin korunması, hayırseverliğe bırakılmayacak kadar temel bir kamusal sorumluluktur. Bu nedenle, yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin doğrudan kamu eliyle, yeterli bütçe ve kurumsal kapasite ile desteklenmesi tercih edilmelidir.

Teklifin 13. maddesiyle; Darülaceze'ye yapılacak gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışları, katma değer vergisinden istisna edilmektedir.

Teklifin 20. maddesiyle; Darülaceze'ye makbuz karşılığı yapılacak nakdi bağış ve yardımların tamamının kurumlar vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden indirilebilmesi sağlanmaktadır.

Teklifin 25. maddesiyle; Darülaceze Nizamnamesinin 12'nci maddesinde yer alan, sadece İstanbul'da doğan veya İstanbul'da ikamet eden kişilerin kabulünün yapılacağını ilişkin ifade değiştiriliyor.

Darülacezenin yurt içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında hizmet verebileceği ibaresi eklenmiştir. Bu ifade ile sadece İstanbul'da değil Türkiye'nin ihtiyaç bulunan diğer şehirlerinde ikamet eden ya da yurt dışında yaşayanların da Darülaceze'nin vereceği sosyal hizmetlerden faydalanması amaçlanmaktadır.

130 yıllık bir Nizamname ile İstanbul'a özel bir model olarak tanımlanan Darülaceze işleyişinin ağının genişletilmesi, köklü bir geleneğin ortadan kaldırılması anlamını taşımaktadır. Ayrıca, yurtdışında vergi muafiyeti şeffaf olmayan bir modeli dayatmakta, geçmişte yaşanan usulsüz örnekleri hatırlatmaktadır.

Teklifin 25. Maddesinin teklif metninden çıkartılması için verdiğimiz önerge iktidar partisinin milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

Teklifin 26. maddesiyle; Darülaceze'ye, ihtiyaç sahiplerine yönelik gıda bankacılığı faaliyetinde bulunma ve aşevi hizmeti verme yetkisi tanınmaktadır. Ancak bu düzenleme, Anayasa'nın 2'nci maddesinde tanımlanan sosyal devlet ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Teklif edilen madde ile Darülaceze'nin gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmesine olanak tanınmaktadır.

Ayrıca, kurumun kurum bakımında olmayan ihtiyaç sahiplerine aşevi hizmeti verilebilmesi uygulaması da getirilmektedir.

Darülaceze, yüzyıllardır bu toprakların vicdanını temsil eden, köklü ve saygın bir kurumdur. Osmanlı'dan bugüne uzanan bu yapı, kendi görev alanı içinde önemli bir sosyal hizmet işlevi görmektedir. Bu madde ile ve beraberindeki diğer maddelerle birlikte kanun teklifi ile yapılacak düzenleme, bu tarihi kurumu güçlendirmekten ziyade, onu farklı bir modele dönüştürme arayışını ortaya koymaktadır.

Teklif; Darülaceze'ye yeni muafiyetler tanımakta, yetki alanını genişletmekte ve faaliyetlerini yalnızca İstanbul'la sınırlı olmaktan çıkarıp Türkiye geneline ve hatta yurt dışına yaymayı hedeflemektedir.

İşte tam da bu noktada temel bir soru ortaya çıkmaktadır:

•Bu düzenleme gerçekten bir ihtiyacın sonucu mu, yoksa sosyal devlet anlayışının yerini alacak yeni bir yapı inşa etme girişimi mi?

Darülaceze'nin mevcut görev alanı içinde desteklenmesi, eksiklerinin giderilmesi ve denetiminin güçlendirilmesi elbette doğrudur. Ancak halihazırda kendi bulunduğu alanda dahi çeşitli zorluklarla karşılaşan bir yapının, ülke geneline yayılması ciddi bir planlama ve kapasite tartışmasını beraberinde getirir.

Türkiye'de sosyal yardım ve yaşlı bakım hizmetleri zaten belirli bir kurumsal yapı içerisinde yürütülmektedir:

•Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu alandaki temel sorumlu kurumdur.

•Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları her il ve ilçede faaliyet göstermektedir.

•Belediyeler, aşevleri, kent lokantaları ve sosyal destek projeleriyle doğrudan halkın yanındadır.

Bu kadar geniş bir kamu ağı varken, Darülaceze'yi ülke çapında alternatif bir yapı haline getirmeye çalışmak, sosyal devletin kendi kurumlarına olan güvenini sorguladır.

Yaşlı bakımı ve sosyal hizmetler, devletin asli görevlerindedir. Bu hizmetlerin vakıf ya da benzeri yapılar üzerinden genişletilmesi; uzun vadede kamu sorumluluğunun parçalanmasına ve denetim zafiyetine yol açabilir.

Bugün “Darülaceze illere yayılsın” denilirken, yarın aynı mantıkla farklı sosyal hizmetlerin de farklı yapılara devredilmesi gündeme gelebilir.

Bu yaklaşım, bütüncül sosyal politika anlayışını zayıflatır ve kamu hizmetlerini parçalı bir yapıya dönüştürür.

Daha da dikkat çekici olan nokta ise şudur:

Bugün belediyeler;

•Kent lokantaları açtığına,

- Aşevleri kurduğunda,
- Gıda bankacılığı yaptığında

çeşitli idari engellerle, soruşturmalarla ve finansal baskılarla karşı karşıya kalmaktadır.

Ancak aynı hizmetlerin Darülaceze eliyle ülke geneline yayılması teşvik edilmektedir.

Bu açık bir çelişkidir.

Seçilmiş, halkın oyuyla göreve gelmiş belediyelerin yaptığı sosyal hizmetler engellenirken; atanmış bir yapı üzerinden aynı hizmetlerin büyütülmesi, sosyal politikada eşitlik ilkesine aykırıdır.

Teklifin önemli ayaklarından biri de bağışların artırılmasına yönelik vergi muafiyetleri ve teşviklerdir. Bu durum, geçmişte yaşanan bazı tartışmaları da hatırlatmaktadır.

Bağış temelli sistemler:

- Şeffaflık ve denetim sorunları yaratabilir,
- Kamu hizmetlerinin finansmanını belirsiz hâle getirebilir,
- Sosyal yardımı bir hak olmaktan çıkarıp “yardım” düzeyine indirger.

Öte yandan, belediyelerin topladığı bağışlara yönelik müdahaleler ve hesapların dondurulması gibi uygulamalar hala hafızalardadır: İstanbulluların ihtiyaç sahiplerine ulaşsın diye İBB'ye 30 Mart – 18 Haziran 2020 tarihlerinde 6 milyon 212 bin 515 TL yaptığı bağış İçişleri Bakanlığı kararıyla hesaplarda dondurulmuş yargı kararı beklenmeden Fatih Kaymakamlığı iki yıl bloke edilen parayı İstanbul Defterdarlığı'nın hesabına aktarmıştı.

Bu ve benzeri örnekler ortadayken, bir yanda bağışlar engellenirken, diğer yanda belirli bir yapı için bağış teşvik edilmesi; kamu vicdanında ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Darülaceze bu ülkenin değeridir. Ancak bu değeri büyütmenin yolu, onu asli görev alanı içinde güçlendirmekten geçer.

Türkiye'nin ihtiyacı olan;

- Parçalı ve alternatif yapılar değil,
- Güçlü, şeffaf ve hesap verebilir bir sosyal devlet mekanizmasıdır.

Sosyal yardımlar; bağışlarla değil, adil vergi sistemi ve kamu kaynaklarıyla finanse edilmelidir.

Hizmetler; ayrıcalıklı yapılar üzerinden değil, eşitlik ilkesiyle tüm yurttaşlara ulaştırılmalıdır.

Darülaceze'yi büyütmek adı altında sosyal devletin sorumluluklarını başka yapılara devretmek, çözüm değil; yeni sorunların kapısını aralamaktır.

Gıda bankacılığı ve aşevi uygulamaları, yoksulluğu ortadan kaldıran yapısal çözümler sunmak yerine, onu yönetilebilir ve süreklileştirilebilir hale getiren araçlardır. Sosyal devletin görevi; yurttaşlarını yardıma muhtaç hale getirmek değil, onların insan onuruna yaraşır bir yaşam standardına erişimini kalıcı biçimde güvence altına almaktır. Bu düzenleme ise yurttaşın devletten talep etmesi gereken sosyal refah hakkını, kurumsal yardım mekanizmalarına indirgemekte; bireyleri hak sahibi yurttaşlar olmaktan çıkarıp yardım bekleyen konumuna itmektedir.

İnsan onuruna yaraşır olan, yurttaşları aşevi kuyruklarına yönlendirmek değil; onların kendi emekleriyle geçinebilecekleri, temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ekonomik koşulları sağlamaktır. Bu yönüyle teklif, yoksulluğun nedenlerine değil sonuçlarına odaklanmakta; kalıcı çözüm üretmek yerine geçici ve bağımlılık yaratan bir yardım anlayışını kurumsallaştırmaktadır.

Öte yandan, gıda bankacılığı sistemi uygulamada çoğunlukla büyük şirketlerin ihtiyaç fazlası ürünlerini bağışlayarak vergi matrahından düşebildiği bir mekanizma olarak işlemektedir. Bu durum, "israfı önleme" söylemi altında şirketlere vergi avantajı sağlarken, yoksullara artık ürünlerin sunulması sonucunu doğurmaktadır. Sosyal devlet anlayışı; şirketlerin bağışları üzerinden şekillenen bir yardım düzeni değil, adil ve etkin vergilendirme politikaları ile bütçeden ayrılan kamusal kaynaklar üzerinden yoksulluğu ortadan kaldırmayı esas almalıdır.

Ayrıca, sosyal yardımların bu şekilde kurumsallaştırılması, yoksulluğu ortadan kaldırma iradesi yerine onu yönetilebilir kılarak siyasal bağımlılık ilişkileri üretme riskini de beraberinde getirmektedir. Halkı gıda paketlerine ve aşevi hizmetlerine muhtaç

birakan politikaların “hizmet” olarak sunulması, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Sosyal adaletin sağlanması, yurttaşların insan onuruna yaraşır yaşam koşullarına kavuşturulması ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesi devletin temel sorumluluğudur. Bu sorumluluk, yardım mekanizmalarıyla değil; istihdam politikaları, gelir güvencesi, adil ücret ve kamusal sosyal hizmetler yoluyla yerine getirilmelidir.

Bu nedenlerle, söz konusu düzenleme; sosyal devlet ilkesini güçlendiren değil zayıflatan, yoksulluğu ortadan kaldırmak yerine yöneten ve yardım temelli bir anlayışı kurumsallaştıran bir nitelik taşımaktadır.

Teklifin bu maddesi yurttaşlarımızın yardım değil hak sahibi olduğu, insan onuruna yaraşır yaşam koşullarının güvence altına alındığı bir sosyal devlet anlayışını savunmak adına kanun teklifi metninden çıkarılmalıdır.

2. Teklifin 2, 15, 16, 18, 19 ve 24. Maddeleri ile Geçici 1. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 2. maddesiyle; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun “Mazeret İzni” başlıklı 104'üncü maddesinin (A) fıkrasında önemli değişiklikler yapılmaktadır. Düzenleme ile kadın memurlara doğum sonrası verilen 8 haftalık analık izni süresi 16 haftaya çıkarılmakta, buna bağlı olarak toplam analık izni süresi de 24 hafta olarak yeniden belirlenmektedir.

Düzenleme öncesinde analık izni süresi doğumdan önce 8 hafta ve doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplam 16 hafta olarak uygulanmaktayken, yapılan değişiklikle doğum sonrası süre 16 haftaya çıkarılarak toplam izin süresi 24 haftaya yükseltilmektedir.

Önceki uygulamada, kadın memur sağlık durumunun uygun olduğunu hekim raporuyla belgelemesi halinde doğumdan önceki 8 haftalık sürenin son 3 haftasına kadar çalışabilmekte ve kullanmadığı 5 haftalık süreyi doğum sonrasına aktarabilmekteydi. Yeni düzenlemeyle bu süre son 2 haftaya kadar çalışılabilecek şekilde değiştirilmekte ve doğum sonrasına aktarılabilecek süre 6 hafta olmaktadır.

Bu yönüyle düzenleme, doğum sonrası bebeğin bakım ihtiyacını gözetmesi, bebeği emzirme süreleri ve anne bebek etkileşimi açısından olumlu bir adım niteliği taşımaktadır. Fakat bakım yükünü sadece annenin omuzlarına yükleyen zihniyet devam etmektedir. Babanın yükümlülüğünü sadece on gün ile sınırlandıran bakış açısı, çocuk bakımını yine sadece annenin sorumluluğuna vermektedir. Bununla birlikte, doğum öncesi çalışılabilecek süreye ilişkin yapılan değişiklikle, kadın memurun sağlık durumunun uygun olduğunu belgelemesi hâlinde doğumdan önce çalışabileceği sürenin üç haftadan iki haftaya düşürülmesi, bazı riskleri barındırmaktadır. Bu değişiklik sonucunda doğum sonrası döneme aktarılabilecek izin süresi artırılmakta ise de, bu düzenleme sağlık durumu uygun olmayan gebe ile hekimi arasında bir baskı unsuru olabilir.

Madde ile ayrıca, bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan memura, çocuğun tesliminden itibaren on gün izin verilmesi öngörülmektedir. Koruyucu ailelik kurumunun teşvik edilmesi bakımından bu düzenleme yerinde olmakla birlikte, eşlerin her ikisinin de devlet memuru olması hâli açıkça düzenlenmemiştir. Evlat edinme hâlinde tanınan haklara benzer şekilde, koruyucu ailelik durumunda da her iki eşin bu haktan yararlanabilmesine imkân tanınması gerekmektedir. Mevcut haliyle düzenleme bu yönüyle eksik kalmaktadır.

Öte yandan, düzenlemede çoğul gebeliklere özgü bir farklılaştırmaya yer verilmemesi önemli bir eksikliktir. Çoğul gebelikler, hem gebelik süreci hem de doğum sonrası dönem bakımından tekil gebeliklere kıyasla daha yüksek riskler ve daha ağır bakım yükü doğurmaktadır. Erken doğum ihtimali, yenidoğan yoğun bakım gereksinimi ve doğum sonrası bakım süreçlerinin zorluğu dikkate alındığında, annenin iyileşme sürecinin uzadığı ve bakım yükünün katlandığı açıkça görülmektedir.

Çoğul gebelikler için, 657 Sayılı Kanun'da var olan 2 haftalık ek süre, çoğul gebelerin çoğu zaman erken doğum nedeniyle düşük doğum ağırlıklı olmaları ve bakım ihtiyaçlarının daha fazla olması nedeniyle yeterli değildir. En azından ek 4 hafta süre verilmelidir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında çoğul gebelikler sonrası doğum izin süresinin artırılması, ayrıca memur eşlerine de doğum sonrası izin verilmesi için verdiğimiz önerge iktidar partisine mensup milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

Teklifin 15. maddesiyle; Madde 2’de 657 Sayılı Devlet Memurları kanununa tabi kadın çalışanlara tanınan haklar ile 4857 Sayılı İş Kanunu’na tabi işçi statüsündeki kadınların hakları eşitlenmektedir.

Düzenleme öncesinde analık izni süresi doğumdan önce 8 hafta ve doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplam 16 hafta olarak uygulanmaktayken, yapılan değişiklikle doğum sonrası süre 16 haftaya çıkarılarak toplam izin süresi 24 haftaya yükseltilmektedir.

Önceki uygulamada, kadın işçi sağlık durumunun uygun olduğunu hekim raporuyla belgelemesi halinde doğumdan önceki 8 haftalık sürenin son 3 haftasına kadar çalışabilmekte ve kullanmadığı 5 haftalık süreyi doğum sonrasına aktarabilmekteydi. Yeni düzenlemeyle bu süre son 2 haftaya kadar çalışılabilecek şekilde değiştirilmekte ve doğum sonrasına aktarılabilir süre 6 hafta olmaktadır.

Bu yönüyle düzenleme, doğum sonrası bebeğin bakım ihtiyacını gözetmesi, bebeği emzirme süreleri ve anne bebek etkileşimi açısından olumlu bir adım niteliği taşımaktadır. Fakat bakım yükünü sadece annenin omuzlarına yükleyen zihniyet devam etmektedir. Babanın yükümlülüğünü sadece on gün ile sınırlandıran bakış açısı, çocuk bakımını yine sadece annenin sorumluluğuna vermektedir. Bununla birlikte, doğum öncesi çalışılabilecek süreye ilişkin yapılan değişiklikle, kadın işçinin sağlık durumunun uygun olduğunu belgelemesi hâlinde doğumdan önce çalışılabileceği sürenin üç haftadan iki haftaya düşürülmesi, bazı riskleri barındırmaktadır. Bu değişiklik sonucunda doğum sonrası döneme aktarılabilir izin süresi artırılmakta ise de, bu düzenleme sağlık durumu uygun olmayan gebe ile hekimi arasında bir baskı unsuru olabilir.

Koruyucu aile izni olarak getirilen yeni düzenlemede eşlerden her ikisine veya erkek işçiye de izin hakkı hali düzenlenmemiştir. Koruyucu ailelik halinde bu iznin her iki ebeveynine de verilmesi gerekir. Bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Çoğul gebelik halinde ise ücretsiz doğum izninin doğum öncesine ek iki hafta olarak eklenerek toplam 18 haftadan 26 haftaya çıkarılması sağlanmaktadır. Çoğul gebelikler için sadece 2 haftalık artış yapmak çoğul gebelerin çoğu zaman erken doğum nedeniyle düşük doğum ağırlıklı olmaları ve bakım ihtiyaçlarının daha fazla olması nedeniyle yeterli değildir. En azından ek 4 hafta süre verilmelidir.

Teklifin 16. maddesiyle; 4857 sayılı İş Kanunu'nun Mazeret izni başlıklı Ek 2. Maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik ile erkek işçilere verilen eşinin doğum yapması halinde 5 günlük doğum izni süresi 10 güne çıkarılmaktadır.

Teklifin gerekçesinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda eşi doğum yapan memurlara verilen on günlük babalık izin süresinin, eşi doğum yapan erkek işçilere de tanınarak yeknesaklığın sağlanması amaçlandığı ifade edilmektedir.

Ayrıca bu madde ile, işçinin eşinin doğum yapması hâlinde verilen izin süresinin beş günden on güne çıkarılması öngörülmüştür. İşçinin evlenmesi, evlat edinmesi veya ana ya da babasının, eşinin, kardeşinin yahut çocuğunun ölümü hallerinde verilmekte olan üç günlük izin süresinde ise herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak anılan sürenin yetersiz olduğu değerlendirilmektedir.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında söz konusu izin sürelerinin artırılması ile ilgili olarak verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

Teklifin 18. maddesiyle; 5510 sayılı Kanunun 15. maddesinde düzenlenen ve 4/a (işçi) ile 4/b (bağımsız çalışanlar) kapsamındaki sigortalı kadınların analık halini tanımlayan ikinci fıkrasında yapılan değişiklik ile gebeliğin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik hallerinin analık hali olarak tanımlanmasında değişikliğe gidilmekte ve analık hali, gebeliğin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk onaltı haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik hallerinin analık hali olarak tanımlanmaktadır. Çoğul gebelik halinde analık halinin tanımı madde metninden çıkarılmaktadır. Gerekçe olarak 4857 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile yeknesaklık sağlamak adına analık hali tanımlanırken gebeliğin başlamasından itibaren doğumdan sonraki onaltı haftalık süre esas alındığından ve bu ifade çoğul gebelikte verilmiş olan süreyi de kapsamı gösterilmektedir.

Teklifin 19. maddesiyle; 5510 sayılı Kanunun 18. Maddesinde düzenlenen analık halinde geçici işgöremezlik ödeneğine hak kazanma süreleri yeniden düzenlenmektedir. 4/a (işçi) ile 4/b (bağımsız çalışanlar) kapsamındaki sigortalı kadınların analık halini tanımlayan birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan değişiklik ile

doğum sonrası ilk sekiz haftalık, süre onaltı haftalık süreye çıkarılmaktadır. Birinci fıkrasının (d) bendinde yapılan değişiklik ile kadın sigortalının isteği ve hekimin onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için ödenen geçici işgöremezlik ödeneğinin doğum öncesindeki çalışmanın iki haftaya kadar artırılması nedeniyle doğum sonrası döneme aktarılan ek bir haftalık fazla süreye ilişkin geçici işgöremezlik ödeneği ödenmesi hususu düzenlenmektedir. İş kanununda ve 5510 sayılı Kanunun 15. maddesinde yapılan değişiklikle paralel bir düzenlemedir.

Analık hâlinde sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği, doğum nedeniyle çalışılmayan dönemde gelir kaybını telafi eden ve sosyal güvenliğin koruyucu işlevini somutlaştıran temel bir güvencedir. Mevcut düzenlemede ayakta tedavi esasına göre ödenen geçici iş göremezlik ödeneğinin günlük kazancın üçte ikisi oranında belirlenmesi, doğum sonrası dönemde gelir kaybını telafi etmekte yetersiz kalmakta; kadın sigortalının hane gelirinde belirgin düşüşe yol açmaktadır.

Doğum sonrası dönem, annenin sağlık giderleri ile bebeğin beslenme, bakım ve zorunlu ihtiyaçlarının eş zamanlı arttığı; buna karşılık çalışma gelirinin azaldığı veya tamamen kesildiği yüksek maliyetli ve hassas bir dönemdir. Bu nedenle analık hâlinde geçici iş göremezlik ödeneğinin oranının beşte dördüne yükseltilmesi, kadın sigortalının gelir kaybını daha etkin biçimde telafi edecek; yoksulluk riskini azaltacak; doğum sonrası iyileşme sürecinin ve bebeğin bakımının güvenli şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Bu nedenle teklifin bu maddesinin komisyonda görüşmeleri sırasında; "5510 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının d bendinde yer alan "geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde 17 nci maddeye göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir" ibaresinin değiştirilerek, beşte dördüdür biçiminde düzenlenmesi" yönündeki önergemiz iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

Teklifin 24. maddesiyle; 926, 2692 ve 2803 sayılı Kanunlarda doğum izinleri ile ilgili düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin (1) sayılı fıkrası ile 926 sayılı Kanunun Sıhhi İzin süresi başlıklı 128. Maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin birinci cümlesinde yapılan değişiklik ile kadın subay ve astsubayların doğum sonrası izin süresi sekiz haftadan 16 haftaya

çıkarılmaktadır. Üçüncü cümlesinde yapılan değişiklik ile doğum öncesinde kadın subay veya astsubayın beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgelemesi ve isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabileceğine ilişkin düzenleme değiştirilmekte ve bu çalışabileceği süre doğumdan önceki iki hafta olarak tanımlanmaktadır.

Bendin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile kadın personelin en fazla üç yaşına kadar bir çocuğu eşiyile birlikte evlat edinmesi halinde verilen 12 aylık aylıksız izin süresine hak kazanmasına ilişkin düzenlemede ilk olarak “çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden” şeklindeki süre başlangıç şartı kaldırılmış, Kadın personele münferiden evlat edinme hali eklenmiş ve evlat edinme izin süresinden sonra 12 aylık aylıksız izin süresinin başlayacağı madde metnine eklenmiştir.

Bendin ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere münferit olarak kadın subay/astsubaya veya subay/astsubay olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi halinde kadın subay/astsubaya çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile aylıklı izin verilmesi düzenlenmiştir.

Bende eklenen dördüncü paragraf ile bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan subay/astsubaya çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilmesi düzenlenmiştir.

Teklifin (2) sayılı Fıkrası ile 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı kanununun “İzinler” başlıklı ek 11. Maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendinde değişiklik yapılmaktadır. Yapılan değişiklikler ile Sahil Güvenlik Komutanlığında çalışmakta olan Subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaşlardan kadın personelin doğum sonrası dönem için izinleri sekiz haftadan onaltı haftaya çıkarılmış, doğum öncesi üç haftaya kadar hekim raporuyla çalışabilmesine olanak sağlayan düzenleme doğum öncesi dönem için iki hafta kalana kadar çalışabilme şeklinde değiştirilmiştir. Üçüncü fıkranın (d) bendinin üçüncü cümlesinde yapılan değişiklik ile kadın personelin en fazla üç yaşına kadar bir çocuğu eşiyile birlikte evlat edinmesi halinde verilen 12 aylık aylıksız izin süresine hak kazanmasına ilişkin düzenlemede ilk olarak “çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden” şeklindeki süre başlangıç şartı kaldırılmış, Kadın personele münferiden evlat edinme hali eklenmiş ve evlat edinme izin süresinden

sonra 12 aylık aylıksız izin süresinin başlayacağı madde metnine eklenmiştir. Yine (d) bendine eklenen cümle ile münferit olarak kadın subay/astsubaya veya subay/astsubay olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi halinde kadın subay/astsubaya çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile aylıklı izin verilmesi düzenlenmiştir.

Bende eklenen dördüncü paragraf ile bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaşa çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilmesi düzenlenmiştir.

Teklifin (3) sayılı fıkrası ile 2803 sayılı Kanunun ek 3. Maddesinde düzenleme yapılarak Jandarma Kuvvet komutanlığında çalışmakta olan subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş için yukarıda tanımlanan izinler bunlar için de düzenlenmiştir.

Özellikle belirtilmelidir ki, söz konusu madde teklifiyle her fıkrasında, farklı kanunlarda düzenleme önerilmesi nedeniyle sorunludur. Bu fıkraların ayrı birer madde teklifi olarak değiştirilmesi gerekir.

3. Teklifin 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14 ve 17. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 3. Maddesiyle yapılan değişiklik ile, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre aylığa hak kazanmak üzere düzenlenen belgelerin gerçeğe uymadığı tespit edildiği takdirde yersiz yapılan ödemelerin iadesinde TÜFE yerine kanuni faizin esas alınması öngörülmektedir.

Gerekçede, kamuda diğer fazla ve yersiz ödemelere ilişkin yapılan düzenlemelerde bu ödemelerin kanuni faiz ile tahsil edilmesi yaygın bir uygulama olduğu ve tüm fazla ve yersiz ödemelerin geri alınması usulünde yeknesaklık sağlanması öngörülebilirlik ve hukuki belirlilik ilkelerine uyulması açısından gerekli olduğu ifade edilmektedir.

Kanuni faiz oranı, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda yer alan orandır. Kanunda yer alan yıllık %12 oranı ise 20/5/2024 tarihli ve 8485 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı uyarınca 1/6/2024 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık %24 olarak uygulanmaktadır.

Tüm fazla ve yersiz ödemelerin geri alınması usulünde yeknesaklık sağlanması öngörülebilirlik açısından olumlu olmakla birlikte, Cumhurbaşkanlığı'nın, bu oranı yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olması öngörülebilirlik açısından bir risk taşımaktadır.

Teklifin 4. maddesiyle; 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde kapsamlı değişiklikler yapılmaktadır. Bu çerçevede, mevcut "Çocuk Destek Merkezi" tanımının hizmet sunumundaki dönüşüme uygun olarak "İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi" olarak değiştirilmesi ve kapsamının genişletilmesi öngörülmektedir. Düzenleme ile suçla sürüklenen, suç mağduru olan veya sosyal tehlikelere maruz kalan çocukların yanı sıra refakatsiz çocukların da bu kuruluşlarda geçici olarak barındırılması ve korunması mümkün hale getirilmektedir. Bu kapsamda çocukların yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal ihtiyaçlarına yönelik yapılandırma hedeflenmektedir.

Ayrıca maddeye eklenen (17) numaralı alt bent ile "Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Merkezi" tanımı getirilmekte; korunma ihtiyacı olan veya suçla sürüklenen çocukların, haklarında uygun hizmet modeli belirleninceye ya da mahkeme kararı alınıncaya kadar bu merkezlerde geçici olarak barındırılması öngörülmektedir.

Bunun yanında maddeye "İhtisaslaşma", "Sosyal ve Ekonomik Destek", "Koruyucu aile" ve "Merkezi İzleme Sistemi" kavramlarına ilişkin yeni tanımlar eklenmektedir. Söz konusu düzenlemelerle çocuklara yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve kurumsal yapının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Ancak, yapılan bu değişikliklerin önemli bir kısmı kavramsal genişlemeler içermekte olup, uygulamada ortaya çıkabilecek sonuçlar bakımından yeterli açıklık ve güvenceleri barındırmamaktadır. Özellikle çocukların korunmasına yönelik hizmet modellerinin kapsamının genişletilmesi olumlu görünmekle birlikte, bu hizmetlerin nasıl uygulanacağı, hangi denetim mekanizmalarına tabi olacağı ve çocukların üstün yararının nasıl somut olarak güvence altına alınacağı hususlarında kanun düzeyinde yeterli belirginlik bulunmamaktadır.

Öte yandan, ilgili maddenin (k) bendinde tanımlanan “Merkezi İzleme Sistemi”ne ilişkin düzenleme ciddi hak ihlalleri riski barındırmaktadır. Bu sistem, sosyal hizmet kuruluşlarında kalan çocukların, engelli bireylerin ve diğer korunma altındaki kişilerin günlük yaşamlarının merkezi bir yapı üzerinden sürekli izlenmesine imkân tanıyabilecek niteliktedir. Bu haliyle düzenleme, Anayasa’da güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkına doğrudan müdahale teşkil etmektedir.

Anayasa’nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin hükümleri uyarınca, bu tür müdahalelerin ancak kanunla, açık, belirli ve öngörülebilir sınırlar içinde, meşru amaçla ve ölçülülük ilkesine uygun biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Oysa mevcut bentte; sistemin kullanım amaçları, kapsamı, hangi mekânlarda uygulanacağı, kimleri kapsayacağı ve hangi durumlarla sınırlı olacağı açıkça belirlenmemiştir.

Ayrıca, merkezi izleme altyapısı kapsamında işlenecek görüntü verileri kişisel veri niteliği taşımakta olup, özellikle çocuklar ve bakıma muhtaç bireyler açısından hassas veri işleme riskini artırmaktadır. Yetkili birimlerin kimler olacağı, erişim seviyeleri, kayıtların saklama süresi, veri güvenliği, üçüncü tarafların rolü, denetim mekanizmaları ve başvuru yolları gibi temel güvenceler kanun düzeyinde açıkça düzenlenmemiştir. Bu eksiklikler, düzenlemenin öngörülebilirlik ve ölçülülük kriterlerini karşılamadığını göstermektedir.

Sürekli gözetim esasına dayanan bu yaklaşım, hizmet alan bireylerin mahremiyetini zedeleyebilecek, kurum içi ilişkileri güvenlik eksenli bir yapıya dönüştürebilecek ve kötüye kullanım ihtimalini artırabilecektir. Oysa çocukların korunması amacı, daha az müdahaleci araçlarla; etkin denetim mekanizmaları, personel niteliğinin artırılması, şikâyet ve başvuru yollarının güçlendirilmesi ve bağımsız teftiş sistemleriyle sağlanabilir.

Bu nedenlerle, 4’üncü maddenin (k) bendinde yer alan “Merkezi İzleme Sistemi” düzenlemesinin madde metninden çıkarılması yönündeki önerimiz iktidar partisinin milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

Teklifin 5. maddesiyle; Devlet korumasındaki çocukların aile ortamında büyümelerini sağlamak, bireysel gelişimlerini desteklemek ve topluma kazandırmak açısından koruyu aile sosyal hizmet modeli önemlidir. Maddede yapılan düzenleme ile; koruyucu aile sosyal hizmet modeline daha fazla ailenin katılımının teşvik edilmesi için

sosyal güvencesi olmayan koruyucu ailelerin sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak isteğe bağlı sigorta prim ödemelerinin yapılması amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenlemede, devlet tarafından karşılanacak prim tutarı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı ile sınırlandırılmıştır.

Yine koruyucu aile sisteminde prim desteği sadece çalışmayan ebeveynlere yönelik düzenlenmektedir. Oysa kısmi süreli çalışma hali gibi çalışma yaşamında bulunan kişilere de bu yönde destek uygulanması modelin daha işler hale gelmesini sağlayabilecekken bunun çalışmayan ev kadınlarıyla sınırlandırılması sistemi eksik bırakmıştır.

Teklifin 6. maddesiyle; 2828 Sayılı Kanuna eklenen (Madde 25/A) ailesi veya yakını yanında bakımı için desteklenen çocuk ve gençler ile hakkındaki koruma veya bakım tedbiri kararı reşit olması nedeniyle sona eren kişilere, yüksek öğrenim gördükleri sürece 25 yaşına kadar “Sosyal ve Ekonomik Destek” verilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacakların belirlenmesi, verilecek sosyal destekler ile geçici ve süreli ekonomik destekten faydalananlara yapılacak ödemelere ve ödemelerin süresine ilişkin kurallar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecek. Söz konusu düzenleme sosyal yardım miktarının ve süresinin yönetmelikle belirlenmesi düzenlemesi nedeniyle Anayasa'nın kanunilik ilkesini zedelemekte, yetki devrinin sınırlarını aşmakta ve bu nedenle Anayasa'nın 2, 7. , 104/17. ve 161. Maddelerine aykırılık taşımaktadır. Bir sosyal yardımın miktarı ve süresi kanunla açık bir biçimde korunmalıdır. Bu hususta yürütmeye doğrudan yönetmelikle belirleme yetkisi verilemez.

Maddenin teklif metninden çıkartılması için verdiğimiz önerge kabul edilmemiştir.

Teklifin 7. maddesiyle; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa yeni bir madde (Madde 35/C) eklenmesi önerilmektedir. Denetimlerde belirlenen mevzuata aykırılıkları ve eksikliklerini verilen sürede gidermeyen özel sosyal hizmet kuruluşları (yaşlı ve engelli bakımevleri), Sosyal Hizmetler Kanununun 35/A ve 35/B maddeleri uyarınca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kapatılmaktadır.

Yeni getirilen maddeyle, kapatılmasına karar verilen özel bakımevlerinde, bakım faaliyetlerinin aksamaması ve hizmetin devamlılığını sağlamak amacıyla merkezin olağan idari, mali, hukuki, mesleki ve diğer tüm işleri Valilikçe yürütülecektir.

Başka bir kuruluşa nakli hemen yapılamayan kişilere, durumlarına uygun bir kuruluşa yerleştirilinceye kadar ve en fazla 6 ay süreyle hizmet sunulacak, bu dönemde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı yatılı kuruluşlarda görev yapan personel geçici olarak bu bakımevlerinde görevlendirilebilecektir.

Özel sosyal hizmet kuruluşunun kurucusu hakkında "kuruluştaki hizmet verilen kişilere yönelik tehdit veya baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren fiziksel, cinsel, tıbbi, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar veren eylemlerden dolayı" adli kovuşturma açılması halinde kovuşturma sonuçlanıncaya kadar merkezin olağan idari, mali, hukuki, mesleki ve diğer tüm işleri valilikçe yürütülecektir.

Kamunun sorumluluğunda olması gereken bakım evleri ve rehabilitasyon sistemleri, yıllar boyunca özel işletmelerin sorumluluğuna devredilmiş, kamu, üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmemiştir. Mevcut düzende tüm ülkede sadece kamuya ait 106 bakım ve rehabilitasyon merkezi hizmet verirken, özel bakım ve rehabilitasyon bakım merkezi sayısı tam üç katıdır. Öncelikle, bu yapılanmanın kamu lehine döndürülecek bir bütçeleme gerekmektedir. Özelde kontrolsüzce yapılan yatırımlar, denetim zafiyetini de beraberinde getirmektedir.

Teklifin 8. maddesiyle; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun ek 1'inci maddesi tümüyle değiştirilmektedir.

Değişiklikle, haklarında korunma veya bakım kararı alınmış çocuklardan, reşit olduğu tarihte bu hizmetten yararlanarlara sağlanan istihdam hakkıyla ilgili kurallar yeniden belirlenmektedir.

Maddenin gerekçesinde, uygulamada karşılaşılan tereddütlerin giderilmesinin amaçlandığı belirtilse de düzenlemeyle, mezuniyet derecesi (ortaöğretim mezunu), yaş sınırı (30 yaş), kuruluş bakımı veya koruyucu aile hizmetlerinden faydalanma süreleri (5 yıl) açısından istihdam hakkından yararlanma koşulları zorlaştırılmaktadır.

Yasanın mevcut halinde hak sahiplerinin atamaları il tercihleri de dikkate alınarak kura usulü ile yapılyordu. Önerilen yeni düzenlemeyle ise devlet korumasındaki gençleri, eğitim hayatına ve akademik başarıya teşvik edecek, kişilerin yetenek ve eğitim durumlarına uygun kadrolarda istihdam edilmesine olanak sağlayacak iddiasıyla

merkezi sınav sistemi önerilse de sınavın niteliği, süreleri açısından muğlak durumlar taşımaktadır.

Teklifin 9. maddesiyle; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa ek madde ilavesi yapılmaktadır.

Kanun teklifinin 9 uncu maddesinde öngörülen yazılım destekli kamera sistemi düzenlemesi, sosyal hizmet kuruluşlarında kalan kişilerin yaşam alanlarında sürekli kayıt alınmasına ve görüntü verisinin işlenmesine imkan verebilmektedir. Bu durum, Anayasa’da güvence altına alınan özel hayatın gizliliğine müdahale niteliği taşımaktadır. Düzenlemenin müdahale alanı, yalnızca ortak alanlarla sınırlı tutulmadığı veya açık biçimde sınırlandırılmadığı takdirde, korunma altındaki çocukların ve bakıma muhtaç bireylerin mahremiyetinin çekirdek alanına kadar uzanabilmektedir. Bu nedenle kanun koyucunun, müdahalenin meşru amaçla sınırlı olduğunu, zorunlu olduğunu ve ölçülü olduğunu somut güvencelerle ortaya koyması gerekmektedir. Mevcut madde, yazılım destekli kamera sistemi ifadesiyle kapsamı belirsiz bir teknik yetkilendirme yapmakta, öngörülebilirlik şartını zayıflatmaktadır.

Madde metninde sistemin kapsamı ve altyapı içeriği açıklığa kavuşturulmamaktadır. Kameraların hangi mekanlara kurulacağı, ses kaydı yapılıp yapılmayacağı, yüz tanıma, davranış analizi veya benzeri algoritmik işleme yapılıp yapılmayacağı, verinin hangi ortamda ve ne kadar süreyle saklanacağı, merkezi bir havuza aktarım olup olmayacağı, bulut hizmeti kullanılıp kullanılmayacağı, üçüncü taraf yüklenicilerin erişim yetkileri ve sınırları, şifreleme, erişim kaydı ve siber güvenlik tedbirleri ile ihlal halinde bildirim ve yaptırım usulleri düzenlenmemektedir. Bu belirsizlik, hem özel hayatın gizliliği hem de kişisel verilerin korunması bakımından ciddi risk doğurmaktadır. Koruma amacı gerekçe gösterilse dahi, daha az müdahaleci denetim ve güvenlik tedbirleriyle aynı amaca ulaşılabileceği değerlendirilmekte, sürekli izleme rejimi gerekli ve orantılı görülmemektedir. Bu nedenlerle 9 uncu maddenin kanun teklifinden çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca ihtiyaç olduğu ileri sürülmekte ise, kapsam ve altyapı unsurları kanun düzeyinde açık, dar ve denetlenebilir biçimde tanımlanarak yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

İlgili olarak Kişisel Verileri Koruma Kurumunun, Biyometrik Verilerin İşlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara İlişkin Rehber’ine bakılabilir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge kabul edilmemiştir.

Teklifin 10. maddesiyle; 2828 Sayılı Kanun'a eklenen ek 13. Madde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bütün ailelerin gelir gider sosyal güvenlik varlık nüfus ve benzeri kişisel verilere erişim hakkı vermektedir.

Kanuna eklenen yeni bir maddeyle (Ek Madde 13) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, “sunduğu hizmetlerden yararlanacak kişi ve hanelerin tespiti, ulusal politika ve stratejilerin oluşturulması ve sosyal yardımlardan yararlanacak olanların objektif ölçülere göre belirlenmesinde” kullanmak üzere sosyal hizmetlerden yararlanan kişilerle yararlanma başvurusu yapan hanelerin, taşınır, taşınmaz, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık, gelir, gider, varlık, nüfus ve mali durumlarına ilişkin her türlü veri ve bilgiyi gerçek ve tüzel kişilerden talep edebilecektir.. Bakanlık bu bilgileri, kamu kurum ve kuruluşlarından da doğrudan isteyebilecektir.

Bakanlık, madde kapsamındaki veri ve bilgilerin temin edilmesi, işlenmesi ve kaydedilmesi dâhil bunlara ilişkin her türlü işlemi elektronik ortamda yapabilecek ve bunları arşivleyebilecektir.

Bakanlığa, Türkiye'deki tüm hanelerin, özel ve kamu kuruluşlarından kişisel verilerini alabilme yetkisi veriliyor. Bakanlık, sosyal yardımlardan yararlanacak kişileri gerçek ihtiyaç sahipleri arasından seçebilmesi için bu tür verilere elbette gereksinim duyacaktır. Ancak bu tür kişisel verilerinin madde kapsamında alınıp işlenebilir hale gelmesi riskler barındırmaktadır. Zira bu tür veriler, profil çıkarma, siyasi çalışmalar için kullanılma, bu profile göre siyasi propaganda yapma gibi amaçlar için de kullanılabilir.

Maddenin birinci fıkrasında hangi verilerin talep edileceği sayıldıktan sonra “her türlü veri ve bilgiyi” ibaresi eklenmiştir. Bu ibare de belirsizlik yaratmakta ve Bakanlığa sınırları belli olmayan bir yetki vermektedir.

Maddenin ikinci fıkrasının sonunda, “Bu veri ve bilgiler, kullanıma açık hale gelmesi ya da 6698 sayılı Kanun uyarınca belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde imha edilir” şeklinde bir cümle bulunmakta, bu cümledeki “bu veri ve bilgilerin kullanıma açık hale gelmesi” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de açıkça belirtilmemiştir. Kişisel Verileri Koruma Kanunu ya da başka bir mevzuatta bu duruma ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır.

Maddenin gerekçesinde düzenlemenin kişisel verilerin korunmasına ilişkin gerekli hükümleri içerdiği ifade edilmektedir. Ancak madde metninde, Bakanlıkça üzerinde her türlü işlem yapılabilecek olan bu bilgilerin, Kişisel Verileri Koruma Kanununda verilerin imha edilmesine ilişkin koşulların oluşması halinde imha edileceği dışında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Toplanacak bu kişisel verilerin nasıl işleneceği, kimlerle nasıl paylaşılacağı, amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığının nasıl belirleneceğine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmamaktadır.

Ayrıca maddenin son fıkrasında maddenin uygulanmasıyla ilgili usul ve esasları belirleme konusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yetki verilmektedir. Bu yetkinin genişliği tartışma konusudur. Düzenleme bu haliyle özel hayatın gizliliğini ve herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını düzenleyen Anayasa'nın 2., 7. ve 20'nci maddelerine aykırıdır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge kabul edilmemiştir.

Teklifin 11. maddesiyle; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa ek madde ilavesi yapılmaktadır.

Söz konusu maddeyle eklenen;

a) Birinci fıkrayla; "geçici barınma hizmeti" sunan kadın konukevlerinde kalıp da yetersiz geliri olan ya da hiç geliri olmayan kadınlara, Kanunda açıkça oranı belirtilmek suretiyle (net asgari ücret tutarının günlük tutarına kadar-asgari ücretin 1/30'u) günlük harçlık ödenecek. Kadınların bir geliri varsa, bu gelirin yetmediğine ilişkin tespiti sosyal çalışma görevlisi yapacak ve değerlendirme komisyonu harçlığın ödenmesine karar verecek. Bu teklifle getirilen harçlıkların birçoğu mevcutta ödenmekte ancak teklifle açıkça bir kanuni oran, atıf yapılan diğer kanun ve yönetmelikle beraber yasal dayanak ve ilden ile değişmeyecek tektip uygulama sağlanmaktadır.

-Kadının harçlık desteği alabilmesi için; hiç gelirin olmadığı ya da yetersiz olduğunun tespit edilmesi, 6284 s. Kanun kapsamında ayrıca bir geçici yardım almamış olması şartı aranacak. Konukevinde kalan kadının alacağı harçlık, 6284 s. Kanunun 17nci maddesindeki oranla eşit olacak ve bu ödemedir hiçbir kesinti yapılmayacaktır..

-Buna göre; kadına 6284 s. Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi hâlinde, 16 yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının 1/30'una kadar günlük ödeme yapılacak (28.075 TL/30 gün= günlük 935,8 TL). Bu harçlık desteği geçici yardım kapsamındadır, sürekli değildir.

-Mevcutta kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların temel ihtiyaçları ücretsiz karşılanıyor, hiçbir geliri olmayan kadınların özel ihtiyaçları ise "sosyal hizmet desteği" altında ilin koşulları ve komisyonun belirlediği miktarda "harçlık" olarak veriliyor. Teklifte bu tutar kanuni bir oran ve tutara bağlanıyor, 6284 sayılı Kanununun 17nci maddesinde yazılı olan "geçici maddi yardım" kapsamındaki ödeme tutarıyla eşitleniyor, tektiplik sağlanıyor; günlük asgari ücret olarak netleştirilmektedir.

b) İkinci fıkrayla; konukevindeki kadının yanında olan "öğrenim gören çocukları"na veya "farklı sebeplerle okuluna devam etmeyen ve ücretli bir yerde çalışmayan" çocuklarına ise, Bakanlığın çocuk evlerinde kalan çocuklara ödenen tutarla aynı harçlık verilecek. Böylece, konukevindeki kadının bu şartları taşıyan çocuğuna ödenecek harçlık kanunda net bir tutar/orana bağlanacak, illere göre değişmeyecek tektip bir ödeme tutarı belirlenecektir.

-Mevcutta çocuk evleri/çocuk evleri sitesinde kalan çocukların aylık harçlığı, eğitim durumuna göre değişmektedir. Teklifte bu çocuk evlerinde kalan çocuklara dağıtılan harçlıklarda esas alınan göstergeler ve tutarlar, kadın konukevlerinde kadınlara beraber kalan çocuklarına da uygulanacak. 6/9/2022 tarihli ve 31945 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama Ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin "Harçlıklar" başlıklı 37nci maddesine göre harçlıklar okunan sınıfa göre değişen gösterge rakamlarına göre hesaplanmaktadır.

Buna göre;

1-ilköğretim 1- 4 üncü sınıfa devam edenlere 800,

2-ilköğretim 5- 8 inci sınıfa devam edenlere 1200 (1. grubun %50 fazlası),

3-ortaöğretim kurumu ve dengi okula devam edenlere 1800 (2. grubun %50 fazlası),

-yükseköğretime devam edenlere 2500 gösterge rakamlarının memur aylık katsayısı (2026'nın ilk 6 ayı için katsayı 1,387871) ile çarpımı sonucu elde edilecek

tutar, aylık olarak, hiçbir kesinti yapılmaksızın konukevlerinde kalan annelerin şartları taşıyan çocuklarına harçlık olarak ödenecek. Kadının yanında kalan ve farklı nedenlerle okumaya devam etmemiş, ücretli bir işte de çalışmayan çocuğuna da harçlık ödenecek.

-Böylece, memur maaş katsayısı üzerinden hesaplandığında;

-ilköğretim 1-4. sınıftaki çocuğa 1110 TL;

-ilköğretim 5-8. Sınıftaki çocuğa %50 fazlası olan 1665 TL;

-ortaöğretim ve dengi okullardaki çocuğa 2498 TL;

-yükseköğretimdeki gence ise 3469 TL harçlık ödenecek. Böylece teklif, konukevinde kalan kadınların şartları taşıyan çocuklarına ödenecek harçlığı yanında net bir katsayı ve rakama bağlamaktadır. Teklifte olmayan ancak mevcut yönetmeliğin 37nci maddesinde esas alınan uygulamaya göre, öğrenimine devam edenler kredi veya burs alırsa bu harçlıkları kesilmemektedir

2026 yılı Bütçesinde genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine toplam 18 trilyon 801 milyar TL'lik ödenek ayrılmışken, tüm kamu kurumları içinde "kadının güçlendirilmesi" programına sadece 7 milyar 997 milyon TL ödenek öngörülmüştür. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütçesinde ise "Kadının Güçlenmesi" programının ilgili alt tertibinde yer alan sadece 7.3 milyon TL'lik ödeneğin 5 milyar TL artırılması amacıyla verdiğimiz önerge bütçe görüşmelerinde reddedilmişken, şimdi yapılan düzenleme ile yeterli geliri olmadığı değerlendirilen kadınların ve beraberindeki çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harçlık desteği sağlanmakta, sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi istenmektedir. Bu tür sosyal ve ekonomik desteklerin planlama ve bütçeleme döneminde hesaplanması ve merkezi bütçeye eklenerek daha öngörülebilir ve denetlenebilir olması sağlanmalıdır.

Teklif metninde geçen "Kadın Konukevleri" ibaresi Kadın Sığınma Evi olarak değiştirilmelidir, zira bu merkezler, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması ve psikososyal destek sağlanması amacıyla kurulmuş sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Kadınlar konuk statüsü için değil sığınma amacıyla buralara başvurmaktadır.

Teklifin 12. maddesiyle; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa geçici madde eklenmektedir.

Bu teklifin 5'inci maddesiyle koruyucu aile sözleşmesi devam eden ailelerden eşlerden birinin (sigortalı olarak ay içerisinde 30 günden az çalışması ya da tam gün çalışmaması yüzünden isteğe bağlı sigortalı olanlar hariç) SGK'ya isteğe bağlı sigortalılık ya da iştirakçi olarak ödediği primin, prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanacak tutarının koruyucu aile ödemelerine eklenerek karşılanmasını öngörülmektedir. Geçici maddeyle, bu düzenlemenin yürürlüğe girmesinden önceki dönemler için gerçekleşen isteğe bağlı sigorta bedelleri için de talep edilmesi engellenmiştir.

Bu teklifin 6'ncı maddesiyle, sosyal ve ekonomik destekten yönetmelikte belirlenen koşulları taşımayanlardan yapılan ödemelerin rücu yoluyla geri tahsil edilmesi öngörülmektedir. Getirilen bu geçici maddeyle, söz konusu maddenin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik destek bedellerinin talep edilmemesi istenmektedir.

Bu teklifin yine 8'inci maddesiyle hakkında koruma veya bakım tedbiri uygulananlara sağlanan istihdam hakkıyla ilgili olarak yapılan düzenlemenin yürürlüğe girmesinden önce, hak sahibi olanların bir yıl içerisinde başvurmaları halinde değişiklikten önceki kurallara göre istihdam hakkından yararlanmalarına olanak sağlanmaktadır.

Teklifin 14. maddesiyle;

4736 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Anılan kanun maddesinin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri kapsamında bulunan toplu taşıma araçları, toplu taşıma hizmetlerinin kapsamı ile bu hizmetlerden ücretsiz ve indirimli yararlanmaya ilişkin usul ve esasların sadece Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından değil, müştereken Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile birlikte düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu düzenleme, ücretsiz ve indirimli toplu taşıma hizmetlerinin hem kural koyma yetkisi hem de ödeme ve destek mekanizması açısından önemli bir yetki kaymasına yol açmaktadır. Düzenleme ile bu alan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan

alınarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ağırlıklı bir yapıya devredilmektedir.

Bu değişiklik, basit bir kurumlar arası görev paylaşımı değil; sosyal hakların niteliğini doğrudan etkileyen yapısal bir dönüşümdür.

Ücretsiz ve indirimli ulaşım; emekli, öğrenci ve engelli yurttaşlarımız açısından temel bir sosyal haktır. Bu hakkın düzenlenmesi ve yürütülmesi, doğası gereği sosyal politika üreten bir bakanlığın sorumluluğunda olmalıdır.

Ancak yapılan değişiklikle bu alan, sosyal politika ekseninden çıkarılarak altyapı ve mali kontrol odaklı bir yönetime devredilmektedir. Bu durum:

- Sosyal politika ile mali-idari denetim süreçlerini birbirine karıştırmakta,
- Sosyal hakların bütçe önceliklerine göre şekillendirilmesinin önünü açmakta,
- Sosyal devlet ilkesinden açık bir kopuş anlamına gelmektedir.

Düzenleme ile belediyeler tarafından yetkilendirilen toplu taşıma işletmecilerine yapılacak gelir desteklerinin belirlenmesi ve dağıtımı iktidarın keyfiyetine ve takdirine bırakılmaktadır.

Bu durum:

• Yerel yönetimlerin hizmet sunum kapasitesini dolaylı biçimde merkezi idareye bağımlı hale getirmekte,

• Farklı siyasi partiler tarafından yönetilen belediyeler açısından eşitlik ilkesini zedeleyebilecek uygulamalara zemin hazırlamakta,

- Belediyelerin mali açıdan baskı altına alınmasına imkân tanımaktadır.

Bu çerçevede düzenleme, “sosyal haklar üzerinden belediyeleri kontrol etme aracı” haline gelme riski taşımaktadır.

Mevcut düzenlemede yer alan “altı ay içinde belirlenir” ibaresinin metinden çıkarılmasıyla birlikte:

- İdarenin düzenleme yapma yükümlülüğü belirsiz bir zamana yayılmakta,
- Süre, takvim ve sorumluluk ortadan kaldırılmakta,
- Uygulamada gecikmeler ve keyfi işlemler için zemin oluşturulmaktadır.

Bu durum, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle açıkça çelişmektedir.

Teklif gerekçesinde "tek elden yürütme" ve "etkinlik" vurgusu yapılmakla birlikte, bu yaklaşım gerçekte:

- Yetkinin merkezileştirilmesi,
- Kaynak dağıtımının siyasi denetime açılması,
- Hizmetlerin tarafsızlığının zedelenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Bu yönüyle düzenleme, vatandaşın ücretsiz ulaşım hakkını dolaylı biçimde merkezi siyasi iradenin kontrolüne bırakmaktadır.

Sonuç olarak bu düzenleme:

- Sosyal hakların niteliğini zayıflatmakta,
- Yerel yönetimlerin mali ve idari özerkliğini sınırlamakta,
- İdareye geniş ve denetimsiz bir takdir alanı tanımakta,
- Hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerini zedelemektedir.

Bu nedenlerle teklifin 14'üncü maddesinin , Anayasa'nın sosyal devlet, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleriyle uyumsuz bulunmaktadır.

Teklifin 17. maddesiyle; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa eklenen maddeyle (Ek madde 1); cinsel saldırı, tecavüz, fuhuş, uyuşturucu, insan ticareti ve kasten öldürme gibi teklifte sayılı belli sayılı suçlardan mahkum olanların belli iş yerlerini işletmesi, buralarda çalıştırılmaları, herhangi bir sıfatla buralarda görev almaları tümüyle yasaklanıyor. Bu mahkumlara bu yerlerle ilgili iş yeri açma veya işletme ruhsatı verilmeyecek, işlettikleri tespit edilirse devri için süre verilecek; bu iş yerlerinde çalışan kişiler adli sicil ve arşiv kaydını her 6 ayda bir işverene teslim etmek zorunda olacak. Bu kişileri fıkrada sayılan türdeki işletmesinde çalıştıran işletmecilere, ilk ihlalde 3, ikinci ihlalde 7 brüt asgari ücret ceza kesilecek, üçüncü ihlalde ise işletmenin izin ve ruhsatı iptal edilecek. Bu sayede çocuklara karşı suç işlediği sabit kişilerin çocuklara yakın bir ortamda bulunmasının, çalışması ya da işletmecilik yapmasının önü kapatılmaktadır..

Hangi suçlardan mahkum olanlar (A), hangi iş yerlerinde çalıştırılmayacak ve işletmecilik yapamayacak (B)?

A-Cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişkiye girenler, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yapanlar, bu maddelerin

kullanılmasını kolaylaştıranlar, müstehcenlik, fuhuş, insan ticareti, kasten öldürme suçlarından haklarında kesinleşmiş mahkumiyet kararı olup, adli sicil ve arşiv kaydında bu mahkumiyet kararı bulunanlar.

B- Yukarıdaki (A) suçlardan kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunanlar; kamuya, özel sektöre veya STK'lara ait olan, çocukların yoğun olarak bulunduğu çocuk hizmet birimleri, adli görüşme odaları, eğitim kuruluşları, çocuk etkinlik ve oyun evleri, okul, okul servisi, okul kantini, yurt, kreş, gündüz bakımevi, çocuk kulübü, internet kafeleri ve salonları, e-oyun yerleri, çocuk spor okulu, beden eğitimi ve spor tesisleri olarak işletilen iş yerlerini şahsen işletemez, bu iş yerlerinde çalıştırılmayacak; herhangi bir sıfatla fiilen bu işyerlerinde görev alamayacak.

İkinci fıkrayla; Bu kişilerin bu iş yerlerini açması/işletmesi için izin ve ruhsat verilmeyecek. Bu suçlardan kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunan kişilerin bu yerleri işlettiği tespit edildiğinde, iş yerini devretmesi için 6 ay süre tanınacak, bu geçiş sürecinde ise iş yerini fiilen işletmesine izin verilmeyecek. 6 aylık sürede devir işlemi tamamlanmazsa, izin ve ruhsatları vermiş kamu kurumları resen, derhal bunları iptal edecek.

Üçüncü fıkrayla; maddede sayılan iş yerlerinde çalışan herkes, her 6 ayda bir güncel adli sicil ve arşiv kayıt bilgilerini işverene teslim etmek zorunda olacaktır.

-Ayrıca, hakkında bu maddede sıralanan suçlardan ötürü kesinleşmiş mahkumiyet kararı olmamakla beraber, bu suçlardan hakkında bir soruşturma/kovuşturma açılan, şüpheli sıfatı bulunan çalışanın, konunun önemi itibarıyla bu iş yerinden kanun zoruyla geçici olarak uzaklaştırılıp uzaklaştırılmayacağına dair hüküm de bulunmuyor. Çocukların vakit geçirdiği işletmelerde uyuşturucu, taciz, çocuk kaçırma gibi konuların sıklığı düşünüldüğünde, kesinleşmiş mahkumiyet kararını beklemenin öncesinde, bir önlem almak adına, soruşturma/kovuşturma evresinin de çocuğun yararı ve kamu yararı açısından dikkate alınmasında yarar vardır. Çalışma hürriyeti, masumiyet karinesi ile çocuk hakları ve çocuğun üstün yararı arasında bir denge gözetilmesinde yarar vardır.

Dördüncü fıkrayla; maddede sıralanan suçlardan mahkumiyeti olan kişiyi yanında çalıştıran işverene kesilecek cezalar, her ihlal için katlamalı olacak biçimde sıralanıyor. Bu iş yerlerinde belli suçlardan mahkum olan kişileri, kanunun yasağına

rağmen çalıştıran kişilere, mahallin mülki amiri tarafından her bir aykırı çalışan için ilk ihlalde brüt asgari ücretin 3 katı ceza kesilecektir. (2026'da 99.090 TL).

-İşveren bu maddedeki suçlardan mahkum olmuş kişiyi, kesilen ilk cezanın tebliğinin üzerinden 1 ay geçmesine rağmen halen çalıştırmaya devam ediyorsa, işverene çalıştırdığı mahkum başına bu defa 7 brüt asgari ücret idari para cezası kesilecektir. (2026'da 231.210 TL).

-Aykırlık ikinci cezanın tebliğinden itibaren 1 ay geçmesine rağmen halen sürüyorsa yani toplam 2 ay içinde ihlal giderilmemiş ve iki seferde toplam 10 brüt asgari ücret (330.300 TL) cezasına rağmen ihlal devam etmişse, üçüncü yaptırım olarak ilgili işletmenin tüm izin ve ruhsatları, ek süre tanınmadan, derhal iptal edilecektir.

-Uygulama usul ve esaslarını Adalet ile Aile Bakanlığı birlikte belirleyecektir.

Kanun teklifinin sunulduğu 4 Mart 2026'da, "Çocukların Her Türü Şiddet, İhmal Ve İstismardan Korunarak Akıl, Ruh Ve Beden Sağlıklarının Gelişimi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Taslak Raporu" da AKP Mv.leri tarafından Meclis Başkanına sunuldu. Raporun nihai hali beklenmeden, çözüm önerilerinin yeni kanun teklifinin altyapısını oluşturmasına dair tartışmalar yapılmadan, taslak rapor ile kanun teklifi aynı gün Meclis Başkanlığına sunulmuş oldu.

-Raporda "çocuğa yönelik ihmal, istismar türleri ve oranları" (s. 54), kurumlara öneriler kısmı yer aldı. Birleşmiş Milletler verilerine göre; çoğunluğu düşük ve orta gelirli 69 ülkede, 1 ila 14 yaş arasındaki her 10 çocuktan 8'i evde bir tür psikolojik saldırganlık ve/veya fiziksel cezaya maruz kalmaktadır.

-Rapora göre, istismar öncesinde yapılması gerekenler (s. 65-70): de yer almaktadır.

-Çocukların beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarının sağlanması - Ev, okul, oyun alanları ve çevrim içi ortam başta olmak üzere, çocukların yaşam alanlarının fiziksel ve psikolojik güvenliğinin sağlanması - Çocukların sosyal-duygusal yönden güçlendirilmesi - Çocuk hakları, ihmal, istismar, çocuk işçiliği, zorbalık/siber zorbalık, güvenli internet kullanımı, okul güvenliği, ilk yardım, sağlıklı yaşam alışkanlıkları, bağımlılıkla mücadele, aile içi şiddet, stresle/öfkeyle baş etme, etkili ebeveynlik becerileri ve afete hazırlık konularında toplumsal farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi - Risk altındaki çocukların belirlenmesi ve bu

çocukların ebeveynlerine/ailelerine yönelik psikoeğitim, psikososyal, ekonomik destek vb. önleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi - Ebeveynler dışında, toplumda şiddet, ihmal ve istismarda bulunma riski olan bireylere yönelik önleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi - Hukuki önlemlerin alınması ve caydırıcılığın sağlanması - Çocuklarla etkileşim içerisinde olacak meslek adaylarının ve meslek uzmanlarının çocuğa yönelik şiddeti, ihmal ve istismarı belirleme, bildirim ve müdahale alanlarında yetkinliklerinin artırılması - Çocuklar başta olmak üzere kolay ulaşılabilir, etkin ve denetlenebilir dijital vb. bildirim sistemlerinin oluşturulması - Suç öyküsü olan faillerin tekrar suç işlemlerinin önlenmesi için rehabilitasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi - Yapılan önleme çalışmalarının raporlanması, izlenmesi ve denetlenmesi.

-İstismar sonrası yapılması gerekenler: - Adli sistemde çocuk dostu bir ortamda mağdur çocuklara gerekli adli, hukuki, psikososyal ve eğitim desteklerinin sunulması ve ikincil travma maruziyetlerinin önlenmesi - Çocuk adalet ve koruma sisteminin hızlı bir süreçte işlemesi - Mağdur çocukların rehabilitasyonları için gerekli terapötik ve eğitimsel desteğin sunulması - Mağdur çocukların ailelerine yönelik risk azaltıcı psikososyal desteğin sunulması -Faillerin rehabilitasyonunun ve gerekli görüldüğü hallerde fail ailelerine de danışmanlık vb. desteklerin sağlanması - Sunulan adli, sağlık, danışmanlık, koruma vb. müdahale çalışmalarının raporlanması, izlenmesi ve denetlenmesi; Bildirim yükümlülüğü ihlallerinde yaptırım ve bilinçlendirme politikalarının eş zamanlı uygulanması.”

Söz konusu maddenin düzenlenmesinde Çalışma hürriyeti, masumiyet karinesi ile çocuk hakları ve çocuğun üstün yararı arasında bir denge gözetilmesinde yarar olduğu düşünülmektedir.

4. Teklifin 21, 22 ve 23. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Dijital bağımlılık, çocukların internetin zararlı yönlerinden korunması digital okuryazarlık ve bilinçli ebeveynlik konularını yer alan bazı düzenlemeler teklifin 21, 22 ve 23. maddelerinde yer almaktadır.

Söz konusu düzenlemeler; TBMM de ilgili komisyonlarda ve Araştırma Komisyonlarında yapılan çalışmaları ve TBMM'ye bu konularda sunulan kanun

tekliflerini ve muhalefetin uzlaşma çağrılarını gözardı edilerek yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Dijital bağımlılık, Sadece piyasa ilişkilerini düzenleyerek çözülemez...

Oyun sektörü ülkemizin yüksek katma değerli üretimi ve ihracatında taşıdığı potansiyel bakımından önemli olmakla birlikte dijital bağımlılık ile teknoloji üretimi arasında kamunun aktif müdahalede bulunacağı bir denge kurulmalıdır.

Sektörel durum incelendiğinde; Çin ve Tayvan'da dijital oyun sektörü, olumlu yönleri de saklı kalmak kaydıyla, geldiği aşama bakımından "elektronik afyon", "dijital uyuşturucu" olarak adlandırılmıştır.

Dünyada oyun pazarı için 2027 büyüklük tahminleri 312 milyar Dolar, 2030 için 505 milyar Dolardır.

"Gaming in Türkiye"nin güncel 2025 oyun sektörü raporuna göre; Dünyada oyun sektöründe müşteri sayısı 3.6 milyar kişiye, pazarın büyüklüğü 188.8 milyar Dolara ulaşmak üzeredir. Oyun pazarı önemli bir yüksek teknoloji ve ihracat potansiyeli barındırır da çocukların gelişimi açısından bağımlılık yaratıcı özelliği burada tartışma konusudur. Rapora göre; Türkiye'de oyun pazarı 1 milyar Doları (ortalama kurla 40 milyar TL) aşmış, dolar bazında yıllık büyüme %25'e yaklaşmıştır. Erişim engeli olan Roblox, zorlayıcı 2022 yasa değişikliği sonrasında ve potansiyeli görerek Türkiye'de temsilcilik açmıştır. Google play'de toplam 72.489 aktif oyun mevcuttur, bunların 1282'si Türk yayıncılarından ve Türklerin ürettiği oyunların puanlaması 5 üzerinden 2.32'dir. Türk oyun dağıtıcılarının sadece %3'ü ücretli kategoride satış yapmakta, %31'i ise uygulama içi satınalma seçeneği sunmaktadır.

Ülkemizdeki oyun üreticisi firmalar, son 5 yılda 3 katına yakın büyüme kaydetmiştir ancak sektörün ve genel olarak internetin çocukların gelişimi açısından uzun süredir sınırlama, denetim, yaptırım açıkları vardır, bağımlılık çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. 2020-2025 arasında ülkemizde 1184 oyun start-up'ı kurulurken, faal start-up sayısı 754'tür, son 2 yılda sadece 98 oyun start-up'ı kurulmuştur. Türk oyun sektörü ihracat için önemli bir değerdir. Yerli üretici Peak Games, 2020'de 1.8 milyar Dolara ABD'den Zynga'ya 1.8 milyar Dolara satılmış, ilk yerli unicorn olmuştur. Son olarak, sadece 1 yıl içinde yüksek büyüme kaydeden ve 10 milyon kullanıcıyı aşan puzzle oyunu Pixel Flow'un geliştiricisi Loom Games şirketinin (20 kişilik ekip) çoğunluk hissesini Suudi Arabistan'ın sahibi olduğu Scoepley 1.3 milyar Dolarlık değerlemeyle

satın aldı, Türkiye'nin 7 unicorn'unun 3'ü oyun sektöründen türemiştir. Böylece son 5 yılda 26 Türk oyun firması yurtdışında satış yapabildi. Oyun sektörümüzdeki ilk 5 yerli şirketin değeri 2.5 milyar Doları aşmış, son 5 yılda Türk oyun sektörü 969 milyon Dolar yatırım almıştır.

Teknoloji üretimi ve ihracatına, oyun hakkına “evet”, Dijital bağımlılığa “hayır”

Türkiye'de toplam medya ve reklam yatırımları 253.6 milyar TL olup medyada dijital sektörün payı %74.2, TV'nin payı %18.3'tür. 2025'te aylık bazda sosyal medyada ne kadar kaldığımıza bakıldığında; ortalama 32.5 saat instagram, 25.5 saat tiktok, 23.5 saat youtube, 12 saat whatsapp, yaklaşık 10 saat facebook, 5 saat twitter'dır ve dünyada sosyal medyada en çok zaman geçiren 15. ülkeyiz. Türk oyuncularında ağırlık 30-40 yaş grubudur. 4. Sıradaki 12-18 yaş grubunun genel özellikleri; ağırlıkla telefonda oynamaları, eğlence ve sosyal çevre, trend olanı kaçırmama amacıyla platforma girmeleri, haftasonu daha uzun süre platformda kalmaları, oyun içi sosyal etkinliklere hızlı uyum sağlayan karakterler olmalarıdır. Oyunda uzun süre kalmak, oyunculara e-ticaret üzerinden fast food tüketimini ve bu pazarı da beslemektedir (oyun oynarken yemek tercihleri araştırması yapılmakta, reklam piyasası da buna göre dönmektedir). Güncel “We Are Social Digital 2026 Raporu”nun Ekim 2025 verisine göre; dünyada haftalık ortalama sosyal medya kullanımı 18 saat 36 dk iken, Türkiye'de ortalama haftalık kullanım süresi 25 saati aşmaktadır. 16-24 yaş aralığında sosyal medyada haftalık video izleme süremiz kadınlarda 1545 dk, erkeklerde 1416 dk'ya kadar tırmanmaktadır.

Yukarıdaki veriler ışığında, şerhin giriş kısmında Meclis hafızasında dijital bağımlılık konusunda son 8 yılda üretilmiş öneriler kapsamında açık olan şey, teknoloji üretiminin çocuklara sağladığı yararlar yanında çocuğun pasif bir tüketici konumunda olması ve bağımlılık oranlarının artması nedeniyle kamu eliyle aktif bir düzenleme gerekmektedir. Bu düzenleme ise sadece oyun firmalarına kural ve ceza getirerek değil, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, okul ve ebeveynlerin sürece katıldığı, kamunun internet dışı zamanı sosyal devlet ilkesiyle zenginleştireceği, zaman yönetiminin verimli hale geleceği, çocukların soyo kültürel, sportif etkinliklerinin kamunun sağlayacağı altyapıyla genişleyeceği bir ortamı zorunlu kılmaktadır. Teklif, getirdiği yasaklama ve kural zinciriyle, hem Meclisin son 8 yıldır getirdiği önerilerden kopuktur, hem de kamu kurum ve kuruluşlarının sürece aktif katılımından uzaktır.

Teklifin internet ve oyunla ilgili düzenlemelerinin maddelerine baktığımızda şunu tespit ediyor ve önergelerimizde yeni bir kamucu dijital bağımlılıktan çıkış süreci öngörüyoruz. Önerilerimizin tümü yasama hafızasında partilerin uzlaşısıyla 2018-2026 arasında aldığı komisyon kararlarına ve milletvekillerimizin konuyla bağlantılı kanun tekliflerine dayalıdır.

Teklifin 21 inci maddesi, Komisyonunda, temelde Türkiye Oyun Geliştiricileri Derneği'nin önerisi doğrultusunda değiştirilmiş; tanımlar baştan düzenlenmiştir. Teklifin ilk halinde "oyun, oyun sağlayıcı, oyun dağıtıcı" tanımlarının kanuna eklenmesi öngörülmüştür ancak Komisyondaki değişikliklerle bunlar çıkarılmış; "dijital oyun", "oyun geliştirici", "oyun dağıtıcı", "oyun platformu" tanımları eklenmiş veya yeniden tanımlanmıştır. Değişiklikle, "tanımların sektörün yapısına uygun hale getirilmesinin amaçlandığı" savunulmuştur.

Teklifin ilk halindeki tanımıyla;

"Oyun; İnternet üzerinden dağıtılan, oynanan veya güncellenen dijital oyunları,

-Oyun sağlayıcı; Oyunları veya oyun içi bileşenleri üreten gerçek veya tüzel kişileri,

-Oyun dağıtıcı; Oyunların dağıtılmasına veya oynanmasına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmekteydi.

Komisyonunda değişikliğe uğrayan bu tanımlar sayesinde bir dijital oyunu üreten, geliştiren kişiler ile üretilmiş oyunu son kullanıcıya ulaştıran, oyun oynanan platformu kuran, satan, kısacası üretilmiş oyunun dağıtımıcısı kişiler ayrılması amaçlanmıştır. Bu ayırım yoluyla ilgili kişilerin sorumlulukları ve onlara uygulanacak yaptırımlar da ayrışacaktı. Oyun sağlayıcı ile oyun dağıtıcısına yüklenen sorumluluklarla bir oyunun hangi yaşlara hitap edeceği, yaş kategorileri, temsilci yoluyla oyuna erişim, ebeveynlerin kontrol aşamalarında hangi firmanın sorumlu tutulacağı netleşecek, teknik yönden kullanıcılar, aileler kiminle muhatap olacağını bilebilmesi; net, doğru tespit ve yönlendirmeye tabi olması amaçlanmıştır.

Komisyonunda değişen tanımlarla "dijital oyun", "oyun geliştirici", "oyun dağıtıcı", "oyun platformu" eklenmiştir. Özünde bu tanım değişiklikleri kamunun önleyici ve düzenleyici rolünün piyasa aktörleri arasında kimlerin üzerinde denetimin yoğunlaşacağı, kimlere daha çok ceza kesileceği, oyun üreticilerine mi, yoksa dağıtıcılarına mı ya da oyun platformlarına (sanal mağaza) mı daha çok yaptırım

uygulanacağı kısmında düğümlenmektedir. Tanımın bu biçimde değiştirilmesinin sonucu, Komisyondaki yeni haliyle tanımlanacak “oyun platformları” üzerinden asıl işleyişin yürütülecek olması ve özellikle yerli oyun üreticilerinin cezai yaptırımlarla daha az karşılaşması, asıl muhatabın oyun platformları (Google play, apple store gibi) olmasıdır.

Yeni tanıma göre; oyun platformu, internet üzerinden dijital oyunların ve bunlarla ilişkili ek içeriklerin; sergilenmesi, satışı, dağıtımı, indirilmesi veya oynanmasına yönelik yazılımsal veya teknik altyapıyı sunacaktır. Kullanıcıların oyun veya içeriklere erişimini, lisans yönetimini veya kullanıcılar arası etkileşimi sağlayan veya koordine eden gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir. Teklifin bağlantılı 22 ve 23 üncü maddeleri de bu tanım değişikliğiyle uyumlu hale getirilmiş ve uyarıların, bildirim ve cezaların daha çok “oyun platformları” üzerinden yürütülmesi hedeflenmiştir. Oyun platformunun sanal mağazasında bir oyununu buldurmak isteyen üreticinin dolduracağı form/beyanlar üzerinden yaş kategorilerinin ortaya çıkacağı, ancak yaş kategorilendirmesinde nihai sorumluluğun artık “oyun sağlayıcı” yerine “oyun platformu” olacağı öngörülmüştür.

Komisyonunda değiştirildiği haliyle, “u” bendindeki yeni tanımıyla “oyun geliştirici”; “dijital oyunu ya da oyun içeriğini tasarlayan, bunların yazılımını geliştiren veya geliştirme sürecini yöneten gerçek ya da tüzel kişileri” ifade etmektedir. Teklifin ilk haline göre daha ayrıntılı tanımlanan “oyun dağıtıcı” ise; içerik sağlayıcı tarafından üretilen veya yayınlanan dijital oyunların, son kullanıcıya ulaştırılması amacıyla satış kanalları ile ilişkileri yönetecek gerçek veya tüzel kişilerdir. Oyun dağıtıcı, lisans anahtarlarının üretimini ve yönetimini koordine edecek; dijital hak yönetimi sistemlerini kullanacak ve bu süreçte mali veya teknik aracılık hizmeti sunacaktır. Teklifin yeni haliyle oyun platformu en geniş kapsamlı haliyle, bir tür dijital mağazayı oluşturacak, oyunların indirileceği, satın alınacağı pazar olacak, oyunların sunumu ve satışı, indirilmesi için altyapıyı sağlayacaktır.

Teklifin ilk halindeki “oyun dağıtıcı” tanımı Komisyondaki değişikliklerle genişlemiş; bu yolla önce “oyun dağıtıcı”nın tanımı ayrıntılandırılmıştır. Ardından asıl dijital içeriklerin satış ve indirilmesini sağlayacak mağaza olarak “oyun platformu” tanımlanmıştır. Bu tanım değişiklikleri yoluyla, teklifin yaptırımlarına konu olacak, para cezası ve bant daraltma kararlarına muhatap olacak gerçek ve tüzel kişiler de diğer maddelerde değişmiş olacaktır.

Teklifteki değişikliğin özünde Türkiye Oyun Geliştiricileri Derneği'nin talebi üzerine yapıldığı belirtilmiştir. Derneğin önerisi incelendiğinde, bu tanımlarda iktidar ile mutabık kalındığı, ancak tanım içeriklerinde Bakanlıktan farklı bir yazım olduğu görülmektedir. Komisyon toplantısı öncesinde tanımlarla ilgili değişiklik taslağının hangi aşamada olduğuna, sektörle ilgili görüşmelerde hangi sonuca varıldığına dair tarafımıza nihai bilgi verilmemiş; tanımların son hali ancak önerge sunulduğunda anlaşılmıştır.

CHP, Komisyondaki görüşmeler sırasında; sanal bahis ve siber zorbalığa karşı çeşitli önerilerde bulunmuş ancak bütün bu öneriler reddedilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, dijital bağımlılığın sadece oyun üretimi, yazılım, satın alım, ebeveyn denetimi ve sektör ile kamu otoritesi arasındaki ilişkiyle sınırlı olmadığını savunuyoruz. Komisyonda 21 inci maddede reddedilen önergemizde, sadece oyun sektöründeki piyasa ve denetim ilişkilerini yeniden tanımlamayı değil, ülkemizde bir sektör haline gelmiş sanal kumar ve dijital bağımlılıkta kamunun önleyici rol üstlenmesini, ağır cezai yaptırımlara gitmesini savunduk. Komisyondaki önergemizle; 21 inci maddede sadece piyasaya dönük tanımların ötesine geçilmesini, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasına eklenecek bentlerle dijital bağımlılığın, sanal kumarın, siber zorbalığın, zararlı içeriğin açıkça tanımlanmasını önerdik. Buradaki amacımız, 21 inci maddede yapılacak tanımlar sonrasında teklife bir madde daha eklenerek 18 yaşından küçükler için sanal bahis, siber zorbalık için ağır önlem ve yaptırımların getirilmesi, bu hususta TCK ile bağlantılı olarak katalog suçların işlenmesi halinde cezaların yarısı oranında artırılmasıdır. Bu doğrultuda, teklifin 21 inci maddesiyle, şu tanımların Kanuna eklenmesi gerektiği savunuyoruz:

“ş) Aracı hizmet sağlayıcı: Kullanıcıların internet ortamında sunulan içeriklere erişimini kolaylaştıran ve ticari faaliyetlerin yürütülmesine aracılık eden gerçek veya tüzel kişileri,

t) Çocuk: Medeni kanunun erişkin sayılmamış on sekiz yaş altı bireyleri,

u) Dijital bağımlılık: Kişinin dijital cihazları ve içerikleri kontrolsüz şekilde kullanması nedeniyle psikolojik, sosyal, akademik veya fiziksel işlevselliğinin bozulmasını,

ü) Erişim Sağlayıcı: Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri,

v) Genç: on sekiz ila yirmi dört yaş arasında bulunan fizyolojik ile psikolojik açıdan gelişmekte olan bireyi,

y) İçerik Sağlayıcı: İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri,

z) Oyun; İnternet üzerinden dağıtılan, oynanan veya güncellenen dijital oyunları,

aa) Oyun dağıtıcı; Oyunların dağıtılmasına veya oynanmasına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade edecek.

bb) Oyun sağlayıcı; Oyunları veya oyun içi bileşenleri üreten gerçek veya tüzel kişileri,

cc) Siber zorbalık: Dijital ortamlarda kasıtlı ve tekrarlanan zarar verici davranışları,

cc) Sanal kumar: Lisanslı-lisanssız ve yasa dışı olarak çevrim içi mecralarda oynanan şans oyunlarını,

dd) Zararlı içerik: Yaş grubuna uygun olmayan, bağımlılığı teşvik eden, sanal kumar ve şiddeti özendiren dijital materyalleri," tanımlamaktadır.

Komisyonunda reddedilen önergemiz, teklifte geçen yeni tanımlara ek tanımlar getirmektedir. Bu yolla, teklifin diğer ilgili maddelerinde sanal kumarla ve uyuşturucuyla mücadele etkin önlemler alınması ve yine önergemizle kamu kurum ve kuruluşlarına dijital bağımlılıktan çıkış sürecinde verilecek görevler için daha açık ve net tanımların Kanuna eklenmesi; kademeli yaş grupları dahilinde çocukların ve gençlerin internet bağımlılığından kurtarılması için açık tanımlar yapılması hedeflenmiştir.

Sosyal devlet tümüyle yasağı savunmaz.

Korumacı tavrı özgürlükler içinde yürütür.

Teklifin 22 nci maddesi, bağlantılı olduğu 23 üncü maddeyle birlikte sadece çocuklarla sınırlı değildir, 5651 sayılı Kanunun geniş kapsamlı yasaklarını, para cezaları ve bant daraltma uygulamalarını genişleten sorunlu bir içerik taşımaktadır. Çocukların dijital bağımlılıktan kurtulmasına dair düzenleme getirdiği iddiasındaki bir kanun teklifinde, 5651 sayılı Kanunun mevcutta da sorunlu olan yasakçı, basın ve ifade

özgürlüğünü gölgeleyen hükümlerini daha sorunlu hale getirecek ek düzenlemeler getirilmektedir. Teklifin görüşüldüğü Komisyonun uzmanlık alanıyla ilgisi olmayan bu maddenin, ayrıca çocukların dijital bağımlılığına çözüm gerekçe gösterilerek hazırlanan bir kanun teklifi içine, tüm internet ortamını etkileyecek yeni yasaklar ve yaptırımları da eklemesi, BTK'ya bu konuda yetkiler tanınması kabul edilemez.

Komisyonadaki önergemizde de savunduğumuz üzere, çocuklarla ilgili dijital bağımlılıktan çıkışa dair çözümleri tartışması gereken tekliften, tüm internet ortamında yeni yasaklar getirecek ek fıkraların çıkarılması, teklifin sadece çocuklara dair hükümleri tartışması gerekmektedir.

Teklifin 22 nci maddesiyle; 5651 sayılı Kanuna 2020 yılında eklenen ek 4 üncü maddede değişiklik yapılmaktadır. Önergelerimizin kabul edilmediği Komisyonunda 22nci madde Bakanlığın hazırladığı önergeyle kısmen değişmiştir.

Maddeyle, özetle; çocukların sosyal ağlara erişimine 15 yaş sınırı ve yaş doğrulama sistemi getirilmektedir. Ailelerin sosyal ağlarda çocukları her an izleyebileceği, uygulama satın alımlarına izin verebileceği, çocukların ekran sürelerini denetleyeceği, ilgili sosyal ağ firmalarıyla iletişime geçebilecekleri altyapıyı sosyal ağ sağlayıcısı firma/kişilerin kurması şartı getirilmektedir. Madde, sosyal ağ sağlayıcısı firmaların/kişilerin gerekli teknolojik yazılımları kurarak ebeveynlere hesap vereceği, iletişime geçeceği, genel verileri BTK'ya 6 ayda bir sunacağı, aldatıcı reklamlara karşı koruma yazılımlarını geliştireceği bir altyapı şartı getirmektedir. Sosyal ağ firmalarının kendilerine kesilecek cezaları zamanında ödememesi halinde, %50-90 arası bant daraltmaya kadar varan ek yaptırımlar içeriyor. Oyunlar konusunda sosyal ağ sağlayıcısı firmaların ek sorumlulukları ve cezalara uymamaları halinde karşılaşacakları ek yaptırımlar, oyun sağlayıcı ve dağıtıcısı firmaların yaş kriterlerine göre oyunları derecelendirmesi ise teklifin 23 ve 24 üncü maddesiyle 5651 sayılı Kanuna eklenecek iki yeni maddede düzenlenmektedir.

Mevcut Ek 4 üncü maddede değişiklik yapacak fıkraların ayrıntısına bakıldığında;

-Kanunun üçüncü fıkrasından çıkarılan ibarelerle, Türkiye'den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı, artık sadece "içeriğin yayından çıkarılması" (Kanunda m. 9) ve "özel hayat gizliliği sebebiyle içeriğe erişimin engellenmesi (Kanunda m. 9/A) konularında kişilerin yapacağı başvurulara değil, tüm başvurulara başvuru tarihinden itibaren en geç 48 saat içinde olumlu ya da

olumsuz cevap vermekle yükümlü olacak ve olumsuz yöndeki cevapları mevcutta olduğu gibi gerekçeli yazılacaktır. Böylece 1 milyondan fazla tıklanan bir site/ağ, kendisine gelen tüm başvuruları 48 saatte cevaplamak zorunda olacaktır. Bu durumda düzenleme sadece oyunlarla ve çocuklarla ilgili değil, tüm internet ortamında koşulları sağlayanlarla ilgili geniş bir alanı içermektedir; teklifin çocuklarla ilgili odağının dışına taşmakta, yeni bir sınırlayıcı hüküm içermektedir.

Mevcut Kanunda “sosyal ağ sağlayıcı”; internette metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir (5551, m. 2/1,s.). Sosyal ağ sağlayıcılara hızlı yanıt verme sorumluluğu getirilmesi 4 Mart 2026’da yani bu kanun teklifiyle aynı gün TBMM Başkanına sunulan “Çocukların Her Türü Şiddetten Korunması”yla ilgili Meclis Araştırma Komisyonu taslak raporunda temel sorun tespitlerinde vardır, ancak bu konuda Mayıs 2018 tarihli, 558 sayılı “Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Yeni Bağımlılık Türleri”yle ilgili Meclis Araştırma Komisyonu Raporunun tespitleri de zaten benzer içerikteydi.

Sorun, teklife dair şerhimizin genel eleştirisinde yukarıda da anıldığı üzere, 8 yıl boyunca bu sorunlar yasama tarafından tüm partilerin uzlaşısıyla listelenmesine rağmen teklifin geç ve eksik getirilmesindedir.

Aşağıda ayrıntılı açıklandığı üzere, Mart 2026 tarihli, bulgu ve çözüm önerileri güncel olan Meclis Araştırma Komisyonu taslak raporunda; “Ebeveynlerin bildirim oluşturmaları, içeriğin incelenmesi ve sınırlandırılması belli bir zaman aldığından bu süre zarfında çocuklar zararlı içeriklere maruz kalmaya devam edebilmektedir. Ayrıca ebeveynlerin çocuk hesabı üzerinde tam yetkilerinin olmaması ve çocuklarının izlediği içerikleri bildirim olarak alamamaları da güncel uygulamaların eksikliklerindedir.” denilmiştir. Mart 2026 tarihli bu araştırma komisyonunun tespitinin 8 yıl öncesinde, bu defa 2018 tarihli ve bağımlılık türleriyle ilgili araştırma yürüten meclis araştırma komisyonu raporunda ise (s. 400), “Ailelerin çocuklarının internet ve oyun kullanımını izleyebildiği, kullanım süreleri ve zaman aralıklarını denetleyebildiği yazılımların oluşturulması” gerektiğini; “ailelere internet ve oyun sitelerinin sınıflandırıldığı, çocukların hangi oyunu ne kadar süre oynaması gerektiğini gösteren bilgilendirme sistemlerinin kurulması” gerektiği önerilmiştir. Dolayısıyla bu teklif, 8 yıldır yasamanın önerdiği birçok politikayı çok gecikmeli ve eksik biçimde getirmiş, bu sorunların

çözümünde doğrudan sorumlu olması gereken Bakanlıklara hiçbir görev dağıtmamış, bu sürede bağımlılık oranları ve ekranda geçirilen süreler artmıştır.

2018-2026 arasında, 8 yılda bilgi güvenliği ve ebeveyn izinleri, ağ sağlayıcıları için net koşullar ve hızlı yanıt verme, hızlı içerik çıkarma yükümlülüğü yasa zoruyla bir altyapıya kavuşturulmamıştır. İnternet/oyun bağımlılığına alternatif araçlardan sportif, kültürel, sanatsal aktiviteler ise kamusal/ücretsiz hizmetlerle toplum geneline sunulmamış, 8 yıl önceki raporda önerildiğinin aksine ailelere bu konuda devlet tarafından geniş bilgilendirme ve eğitim verilmemiş; 2 yaşından küçük çocuklara ekran gösterilmemesine dair 8 yıl önceki komisyonun net önerisine karşın, etkili kamusal politikalar geliştirilmemiştir. 2026 yılı için ise araştırma komisyonlarının nihai raporlarını teslim etmesini beklemeden Komisyonumuza bu teklif getirilmiştir.

Mevcutta, Kanunun ilgili dördüncü fıkrasında, Türkiye'den günlük erişimi 1 milyon milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı, kendisine bildirilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarına dair başvuru istatistiklerini ve kategorik bilgileri her 6 ayda bir Türkçe olarak BTK'ya sunmak zorundadır. Teklifte, Türkiye'den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılar da artık kanun gereği verilen "içerik çıkarılması" ve/veya "erişimin engellenmesi"ne dair başvuru ve kararların istatistiklerini, erişim engeli/içerik çıkarması verilmiş yayınların artık sitede yayımlanmadığına dair tedbirlerini 6 ayda bir BTK'ya Türkçe raporlamak zorunda olacaktır.

Teklifle, Kanunun yedinci fıkrasındaki değişikliklerle; mevcut Kanundaki "Sosyal ağ sağlayıcı, çocuklara özgü ayrıştırılmış hizmet sunma konusunda gerekli tedbirleri alır." hükmü kökten değiştirilmektedir. Sosyal ağ sağlayıcı, 15 yaşını doldurmamış çocuklara artık hizmet sunamayacak ve bu hizmetin sunulmaması konusunda yaş doğrulama dahil tedbir alacaktır. Sosyal ağ sağlayıcı, 15 yaşını doldurmuş çocuklara özgü ayrıştırılmış hizmet için tedbir alacak ve tedbirleri sitesinde yayımlayacaktır. Komisyon görüşmeleri sırasında bu doğrulama sisteminin nasıl kurulacağı, 15 yaşından küçük ya da büyük bireyin doğrulamasında bilgilerin nasıl arşivleneceği; karekod, e-devlet sistemi ya da algoritmalarda kişisel veri güvenliğinin nasıl sağlanacağı hususlarında kanunda daha açık tanımlamalar yapılması ve idareye geniş takdir yetkisi verilmemesi konusunda uyarılarımızı getirmiş ve madde kapsamındaki önerimizde bu hususların Kanunda ayrıntılı yazımını önermiş bulunuyoruz. Ayrıca, teklifte açıkça nasıl elde edileceği belirtilmeyen ve alt düzenlemeye bırakılan "yaş doğrulama"nın internet

ortamında genel olarak anonimliği gölgeleme; kişinin başta yaşı olmak üzere temel bilgilerinin vermesi üzerinden “anonimlik hakkı”nın gasbı tehlikesini de içerdiği yönünde eleştiriler getirilmiştir.

Komisyonunda da tartışmaya açtığımız üzere, teklifin ilgili içerik düzenlemesiyle sınırlı kalmayan, aynı zamanda kullanıcı davranışlarını izleme, raporlama ve gerektiğinde yaptırıma bağlama imkânı sunan düzenlemesi, bireylerin dijital alandaki anonimlik hakkını zedeleme riski taşımakta; ifade özgürlüğünü fiilen kullanılamaz hale getirme endişesi uyandırmaktadır. Dijital mecraların bu şekilde kontrol altına alınması, demokratik toplumlarda kabul edilemez bir müdahaledir. Örneğin, Siber Güvenlik Başkanlığı Dijital Devlet Genel Müdürlüğünden bir yetkilinin TBMM Komisyonu’ndaki beyanında “15 yaş altına internet yasağı” mekanizmasının işlemesiyle ilgili, “Sosyal medya kullanmak isteyen her birey, önce e-Devlet kapısına giriş yapacak; sistem, o kişinin belirli bir sosyal medya hesabına özel bir dijital anahtar (token) üretecek; bu token, kullanıcının ‘15 yaşın üzerinde olduğunu’ teyit eden bir mührü taşıyacaktır” bilgisini paylaşmış; platformlara kullanıcının kişisel verisinin gitmeyeceğini, yalnızca yaş bilgisinin paylaşılacağını iddia etmiştir. İfade Özgürlüğü Derneği ise kamuoyuna yaptığı açıklamada komisyonunda paylaşılan bilgiye atfen şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Bu, sistemin işleyebilmesi için vatandaşların e-Devlet’e girip “Bu sosyal medya platformundaki hesap adım/rumuzum budur” diye beyanda bulunmak zorunda kalması demektir. Bu mekanizma, e-Devlet altyapısını dünyanın en büyük “T.C. Kimlik Numarası – Sosyal Medya Rumuzu” eşleştirme veri tabanına dönüştürecek...Yetkilinin “platforma sadece 15 yaş üstü olduğu bilgisi gider, mahremiyet korunur” argümanı, kasıtlı bir hedef şaşırtmadır. Sorun, platformların sizin kim olduğunuzu bilmesi değildir; sorun, devletin sosyal medyadaki her bir takma ismin arkasındaki gerçek şahsı kesin ve mutlak olarak bilmesidir. Anonimlik hakkının özü, yurttaşın devlete karşı kimliğini gizleyerek fikir beyan edebilmesidir. Bu sistem, anılan hakkı fiilen ve hukuken ortadan kaldıracaktır... Siber Güvenlik Başkanlığı yetkilisinin TBMM Komisyonu’nda anlattığı bu ‘token’ sistemi, önceki açıklamalarımızda vurguladığımız ‘çocuk koruma kılıfı altındaki Truva Atı’ tezinin en somut ve teknik kanıtıdır. Mesele çocukları zararlı içeriklerden korumak değil; e-Devlet altyapısını kullanarak tüm dijital kamusal alanı T.C. Kimlik numaralarına bağlamak ve Türkiye’yi mutlak bir ‘Dijital Panoptikon’a hapsedmektir...”

Bunun haricinde, teklifle, Kanunun on sekizinci fıkrasındaki değişiklikle; sosyal ağ sağlayıcı, BTK'nın talep ettiği bilgi ve belgeleri mevcut Kanunda en geç 3 ay içinde sunmak zorundayken, artık "derhal ve Kurumun 15 günü aşmamak üzere kendi takdir edeceği süre zarfında" teslim edecektir. Düzenleme, bilgi ve belgenin hızlı sağlanması açısından getiriliyor görünse de madde yazımında belirsizlik ve idareye geniş takdir yetkisi bulunmaktadır.

BTK'nın sosyal ağ sağlayıcıdan isteyeceği evrakları teslim zorunluluğunun artık 3 aydan kısa olması süre hızlandırıcı bir etkidir ancak teslim şartında geçen "derhal" ibaresi birçok gerçek ve tüzel kişiyi zorlayacak niteliktedir. İbarenin daha açık yazılmaması da bir sorun içermektedir. Gerekçede amaç açıklansa da madde yazımından idarenin sosyal ağ sağlayıcılara "15 güne kadar süre tanıyabileceği" sonucu çıktığı gibi, "idarenin sosyal ağ sağlayıcıya bildireceği ek sürenin 15 gün içinde karara bağlanacağı ve BTK'nın ağ sağlayıcıya bu bildirim 15 güne kadar yapacağı" sonucu da çıkmaktadır. İdareye süreyle ilgili tanınan takdir yetkisinin netleştirilmesinde yarar olduğu, aksi halde aynı ölçekteki sosyal ağ sağlayıcılarından birine ek süre verilmezken, diğerinden derhal talepte bulunulabileceği Komisyondaki önergemizle "en geç üç ay" ibaresinin "istenen bilgi ve belgelerin kapsamı, ölçüğü değerlendirilmek suretiyle, Kurumun en çok on beş güne kadar tanıyacağı süre" olarak değiştirilmesini teklif ettiğimiz halde bu önerimiz reddedilmiştir.

Teklifle kanuna eklenmesi öngörülen yeni fıkralarla, sosyal ağ sağlayıcı; çocukların siber zorbalığa, ekran bağımlılığına, yanlış yönlendirmelere, tacize ve uygunsuz görüntülere, aldatılmalarına ve dolandırılmalarına karşı ebeveynlere her an kontrol edebilecekleri bir altyapı kuracaktır ve izinleri ebeveynler yönetecektir.

Teklifin Komisyonda geri çekilen 24 üncü maddesiyle, ayrıca bu sosyal ağ sağlayıcıların "risk değerlendirilmesi" yapması ve BTK tarafından incelenmesi şartı da getirilmekteyken, oyun sektörünün Komisyon öncesindeki görüşmelerde bu maddenin tekliften çıkarılması yönündeki talebi sonrasında 24 üncü madde geri çekilmiştir. Teklifin geri çekilen 24 üncü maddesiyle getirilmiş "algoritmik risk değerlendirilmesi", çocuklara dair reklam yasakları, ebeveyn denetim ağları ve ebeveynlerin süreçlere aktif müdahalesi, özünde AB Dijital Hizmetler Yasası kapsamında ağ sağlayıcılara

getirilen yükümlülüklerdi, ancak bu teklifin eksik yönleriyle birlikte değerlendirildiğinde “risk değerlendirmesi”ni usulüne uygun yapmayan firmalara kesilecek cezalar ve bant daraltma yasakları yeni sorunlar doğurabilecek içerikteydi.

Tekliften geri çekilen 24 üncü maddedeki “risk değerlendirmesi”nin nasıl bir içerikle yeniden ele alınacağı, mevzuata bir daha eklenip eklenmeyeceği ise belirsiz bırakılmıştır. Risk değerlendirmesinin doğru işlediği dünya örneklerinde bağımlılığın, istismarın, tüketim davranışlarının ve beden algısına dair içeriklerin denetimi hedeflenmektedir. İngiltere Çevrimiçi Güvenlik Yasası ise, yine bu teklifte düzenlendiği üzere (m. 22, 23, geri çekilen m. 24 ile bağlantılı), yaş doğrulama sistemi, içeriklerin denetimi ve ebeveynlerin şikayetine karşılık firmaların hesap verme sorumluluğuna dayalıdır. Günlük erişimi yüksek olan ağ sağlayıcılara, oyun üreticilerine ve dağıtıcılarına getirilen özel düzenlemeler ise AB Dijital Piyasalar Yasasında uygulanan küresel firmalara dönük özel yükümlülüklerdendir. Teklifte bu firmaların Türkiye’de temsilcilik açma, temsilci bulundurma, verilerini her 6 ayda bir BTK’ya sunmakla beraber, ebeveynlere 1 saat içinde cevap verme, içerik çıkarma/erişim engeli kararını derhal uygulama, yaptırımlara uymama halinde önce 10 ila 30 milyon TL ceza, ardından mahkeme kararıyla bant daraltma ve küresel cirolarının %3’üne kadar ceza yetkisini BTK’ya vermektedir.

Aşağıda açıklandığı üzere, önergemizle bu düzenlemede cezaların ödenebilir seviyeye çekilmesi, ihlal ile yaptırım arasındaki ölçülülüğün sağlanması, idarenin takdir yetkisinin yasamanın devredilmezliği ilkesine aykırı olmaması için kapsamlı bir düzenleme önerdik ancak iktidar tarafından ön müzakereleri yapılmış olmasına karşın reddedilmiştir. Komisyon görüşmelerinde partimizin kapsamlı önergelerinin kaynaklarından birinin dünya örnekleri olduğu kadar, TBMM’nin son 8 yılda bu konuda kurulan dört farklı araştırma komisyonunun uzlaşıyla alınan kararlarına dayalı olduğu da hatırlatılmıştır. Komisyon başkanının ifade ettiği üzere, çocuklar ve oyunlarla ilgili somut önergelerimizin, bakanlıkça ve teklif sahiplerince Genel Kurul aşamasında yeniden gözden geçirilmesi, Genel Kurulda bu maddeler üzerinde tekrar uzlaşılabilirliği yönünde görüş oluşmuştur.

... Teklifte Kanuna eklenmesi öngörülen yeni **yirminci fıkra**yla; sosyal ağ sağlayıcı; açık, anlaşılır ve kullanıma elverişli ebeveyn kontrol araçları sağlayacaktır. Ebeveyn kontrol araçları bu fıkra ile tanımlanmakta; bu araçlar sayesinde, ebeveynlerin çocuklarının hesap ayarlarını kontrol edebilmesi; satın alma, kiralama ve ücretli üyelik

gibi ücrete dayalı işlemlerin ebeveyn iznine veya onayına tabi kılınması sağlanmaktadır. Ebeveynler bu yollarla kullanım süresini takip edebilecek, bu sürenin sınırlandırılmasına da karar verebilecektir. Yükümlülüğü yerine getirmeyen ağ sağlayıcıya, Kanunun mevcut maddesindeki yaptırımın aynısı uygulanacak ve BTK Başkanı tarafından bir önceki takvim yılındaki küresel cirosunun %3'üne kadar idari para cezası verilebilecektir. Bu %3'lük oran mevcut Kanun fıkrasında vardır, ancak uygulamanın kapsadığı alan bu teklifle genişlediği için cezaların tutarı, tahsilat oranları konusunda sorunlar doğabileceğinden, ihlal ile yaptırım arasında denge sağlamak için bu gibi ihlallerde ihlalin türüne göre 1 ile 5 milyon TL arasında değişen cezalar önermiş bulunuyoruz.

Kanuna eklenmesi öngörülen yeni **yirmibirinci fıkrayla**; sosyal ağ sağlayıcı, aldatıcı reklamları engelleyici tedbirleri kendisi almak zorunda olacaktır. Yükümlülüğü yerine getirmeyen ağ sağlayıcıya, Kanunun mevcut maddesindeki yaptırımın aynısı uygulanacak ve BTK Başkanı tarafından bir önceki takvim yılındaki küresel cirosunun %3'üne kadar idari para cezası verilebilecektir. Bu %3'lük oran da mevcut Kanun fıkrasında vardır.

Kanuna eklenmesine karşı çıktığımız yeni **yirmiikinci fıkrayla**; Türkiye'den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcı, mevcut Kanuna 2015 yılında eklenen 8/A maddesinde düzenlenmiş olan "Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi" hükümleri uyarınca verilen kararların gereğini derhal ve en geç 1 saat içinde uygulayacaktır. Bu yolla yoğun tıklanan sitelerden bir bilgi/haberin hızla yayılması ve kişiyi daha fazla mağdur etmesi engellenmek istenecektir. Ne var ki, düzenlemede geçen erişimin engellenmesi/içeriğin çıkarılması kararlarının uygulanması sadece çocuklarla ilgili konular için değildir, bu kapsamdaki ihlaller zaten teklifin 23 üncü maddesinde düzenlenmektedir. Yeni fıkra, 5651 sayılı Kanun kapsamındaki tüm "yaşam hakkı, mal ve can güvenliği ile milli güvenlik ve kamu düzeni ihlal kararları" için de geçerlidir. Bu nedenle, yeni eklenen yirmiikinci fıkrada "yaşam hakkı, can ve mal güvenliği, milli güvenlik ve kamu düzeni" gibi gerekçelerle mevcut Kanunun 8/A maddesine dayanılarak verilmiş kararlarla erişimin tümüyle engellenmesi/içeriğin çıkarılması kararının 1 saat içinde uygulanmasına Komisyonda itiraz ettik ve fıkranın çıkarılmasını önerdik. Bu engelleme hızının, belli mağduriyetleri engellemek için alınması gibi olumlu bir ihtimalinin yanında, savaş ve seçim sürecinde belli siyasi haberlerin yayılmasını

engelleme amacına da hizmet edip etmeyeceği kısmı tartışmalıdır. Ayrıca, bir ağ sağlayıcıya örneğin gece hızla iletilecek bir içerik çıkarma, erişim engelleme kararına karşı bu ağ sağlayıcının geliştireceği itiraza, yapacağı karşı açıklamaya da bu yolla gölge düşürülmektedir. Bu kapsamda, hızlı erişim engelli/içerik çıkarılması uygulamalarının çocuk konulu haber/paylaşım/oyun içerikleriyle sınırlı kalması ve ayrıntılarının yasada açıkça tarif edilmesi gerekmektedir.

2022'den sonra yeniden bir ceza zinciri işletilecek, cezada indirim ise kalkacak...

... Teklifin sorunlu diğer yeni düzenlemesi **yirmiüçüncü fıkradır**. Teklifte Kanuna yeni eklenecek bu fıkra ile, sadece çocukları korumaya ve ebeveynlere kolay denetim sağlamaya ilişkin bir düzenleme yapılmamaktadır. Teklifin 23 üncü maddesiyle Kanuna eklenecek ek 5 inci maddede, oyun üreten ve satışa sunan, ortam sağlayan firmalara ek şartlar ve yaptırımlar getirilmektedir. Kesilen cezalara uymamakta ısrar edenlere ise bant genişliği daraltma dahil yaptırımlar getirilecektir. Bu yeni fıkra ile, sadece çocuklarla ilgili olmayan ve Kanun kapsamında olup Türkiye'den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan tüm sosyal ağ sağlayıcılara Ek madde 4 kapsamında yeni şartlar ve yaptırımlar getirilmektedir.

Bu bakımdan, tıpkı **yirmiikinci fıkrada** olduğu gibi, yaptırımlara temkinli yaklaşılabilir. Bundan önce 2020 yılında Kanuna eklenen bu Ek madde 4'ün 2022'de "internet sansür yasası/bant daraltma/erişim yasağı yasası" olarak genişleyen hali üzerinden konuya bakılabilir. 23 üncü yeni fıkra ile; Türkiye'den günlük erişimi on milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılar (sadece çocuklarla ilgili siteler/uygulamalar değil), içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilmiş yayının kendi internet sitesinde yayınlanmaması hususunda da gerekli her türlü tedbiri almak zorunda olacak. Böylece aynı ya da farklı bir kullanıcının, daha önce erişim engeli/içeriğin çıkarılması kararı verilmiş bir konuda aynı içerikteki bilgiyi/haberi bu platformda yayamayacağı bir altyapıyı (yapay zekâ, otomasyon vb) kurmak da sosyal ağ sağlayıcının görevi olacaktır. Fıkradaki yükümlülüğü yerine getirmeyen ağ sağlayıcıya, BTK Başkanı tarafından bir önceki takvim yılındaki küresel cirosunun %3'üne kadar idari para cezası verilebilecektir.

...

Sadece Oyun Sektörü Değil, Sosyal Ağ Sağlayıcılar ve İnternet Ortamı Da Yeni Tekliften Etkilenecektir...

Teklifin diğer düzenlemesiyle, Kanunun mevcut yirminci fıkrasına eklenen cümlelerle, para cezalarının tahsilatını artırmak ve ağ sağlayıcıları Kanuna uymaya zorlamak için, para cezasını zamanında ödemeyen sosyal ağ sağlayıcılara reklam, sözleşme yasağı ve bant daraltma gibi caydırıcı ek yaptırımlar getirilmektedir. Eklenen cümleler, sadece oyun sektörüne değil, mevcut yirminci fıkra yapıldığı için etkisi geniş olacaktır. Bu kapsamda, 2020 yılından beri hangi fıkra kapsamında cezaların kesildiği, bu cezaların tahsilat tutar ve oranları Komisyonunda açıklanmamıştır. Değişikle yirminci fıkra Kanunun yeni halinde artık yirmidördüncü fıkra olacak, Ek 4 üncü madde toplam yirmibeş fıkraya çıkacaktır.

2020 yılında Kanuna eklenen ve 2022'de 7418 sayılı Kanunun 34 üncü maddesiyle tepki çeken ek yaptırımlar konan Ek 4 üncü maddeye, "Türkiye'den günlük erişimi 1 milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye'de temsilcilik açma, gerçek kişi bir temsilci atanacaksa bu kişinin Türk vatandaşı ve Türkiye'de oturması olması şartı ve BTK'ya bildirim şartı" getirilmiştir. Bu şartları yerine getirmeyen, yani temsilcilik açmayan ya da temsilcisini kanundaki koşullara uygun atamayanlara para cezası+ihlalin tekrarı halinde %50-%90 aralığında değişen ve hakimin takdir edeceği oranda bant daraltma yaptırımı getirilmiştir. 2020'de Kanuna eklenen Ek 4 üncü maddenin ikinci fıkrası, temsilci bildirmeyen sosyal ağ sağlayıcıya önce 10 milyon TL, tebliğden itibaren 30 gün içinde ihlalin giderilmemesi halinde ek 30 milyon TL, yine ısrar ederse ikinci 30 günün sonunda ağ sağlayıcıya yeni reklam verilmesi yasağı, reklam sözleşmesi ve para alma yasağı getirmiştir. Mevcut Ek madde 4'ün ikinci fıkrasına göre; usulüne uygun temsilcilik açmayan ya da temsilci atamayan sosyal ağ sağlayıcı, reklam yasağı kararına rağmen ihlalin sürdürüyorsa, ek 3 aylık süre sonunda internet trafiği bant genişliğinin önce %50'ye kadar daraltılması için BTK Başkanı tarafından sulh ceza hakimliğine başvurulması sağlanmıştı. Hakim kararının üzerinden 30 gün geçtikten sonra da ihlal sürüyorsa, ağ sağlayıcının bant genişliğinin %90'a kadar daraltılması için yeniden sulh ceza hakimliğine başvurulabilecek ve hakimin yeni aşamada %50-%90 aralığında bant daraltma yetkisi beklenecektir.

Yukarıda belirtilen yaptırımlar, Ek 4 üncü maddenin mevcut birinci, ikinci fıkrasındadır ve 2020'den beri uygulanmaktadır. Türkiye'de temsilcilik açmayan, günlük erişimi 1 milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarının temsilcilik açması ve

temsilci atadığını BTK'ye bildirmesi için getirilmiş düzenlemelerdir. Yeni teklif ise, mevcut yirminci fıkraya eklediği cümlelerle, kesilen para cezalarını ısrarla ödemeyen sosyal ağ sağlayıcıların önce reklam almasını yasaklayacaktır. Ardından cezayı ödememekte ısrar edilmesi halinde internet bant daraltmasına kadar gidecek yaptırımlar getirecektir. Bu bakımdan teklif, cezaların caydırıcılığı ve tahsilatı için, aynı maddenin ikinci fıkrasında "sosyal ağ sağlayıcıların Türkiye'de temsilcilik açma ve bildirimde bulunma" şartıyla ilgili 2020'den beri uygulanan yaptırımı, şimdi de ihlaller sonrası kesilen cezaların tahsilatı ve caydırıcılığı için getirmektedir. Diğer ifadeyle, Kanunun ek 4 üncü maddesindeki mevcut birinci ve ikinci fıkrasına göre; temsilcilik açma ve temsilci atama zorunluluğunu ihlal eden sosyal ağ sağlayıcısı firmalara uygulanan yaptırımın benzeri, bu defa mevcut yirminci fıkraya eklenen cümlelerle, idari para cezasını ödememekte ısrar eden sosyal ağ sağlayıcılara uygulanacaktır.

Böylece fıkranın yeni hali, katlamalı para cezası ve artan oranda bant genişliği daraltması yetkisini yeni bir boyuta taşımaktadır. Kanunun Ek 4 üncü maddesinin mevcut 20nci, yeni halinde ise 24 üncü maddesine eklenen cümlelerle; aşağıdaki ihlalleri gerçekleştiren sosyal ağ sağlayıcılarına kesilen idari para cezalarının 30 günde ödenmemesi halinde, kademeli olarak reklam yasağı, sözleşme yasağı, para transferi yasağı; ardından internet bant trafiğinin önce %50, sonrasında hakim kararıyla %90'a kadar daraltılması yaptırımına gidilebilecek.

Tekliften, Çocuklar Haricindeki Hükümler Ayıklanmalı; Yeni İnternet Yasakları Getiren Hükümler Çıkarılmalıdır.

Anayasa'nın 26 ncı maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğü, yalnızca "hoşa giden" veya "zararsız" düşünceler için değil; rahatsız edici, sarsıcı ve iktidarı eleştiren görüşler için de geçerlidir. Teklifin ilgili maddeleri, dijital platformlarda içerik kaldırma, erişim engelleme ve kullanıcıların faaliyetlerini sınırlandırma konusunda idareye geniş takdir yetkisi tanımaktadır. Bu yetkilerin sınırlarının açık, net ve öngörülebilir şekilde çizilmemiş olması, keyfi uygulamaların önünü açacaktır ki Türkiye'de internet düzenlemeleri uzun süredir "istisnai tedbirlerin olağanlaştırılması" sorununu barındırmaktadır. Bu teklif, söz konusu sorunu daha da derinleştirmekte, belli hükümleriyle ifade özgürlüğüne orantısız müdahale içermektedir.

"Çocuğun üstün yararı ilkesi," Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesi ile düzenlenmektedir; ilkeye göre çocuklarla ilgili her türlü eylem veya idari işlemin çocuğun üstün yararı dikkate alınarak yapılması gerekir. Bu bağlamda çocuğun üstün yararı ilkesi, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren tüm eylem ve işlemlerde çocuğun üstün yararı gözetmeyi zorunluluk saymaktadır. Bu kısa tanıma atfen, teklifin ilgili maddeleri büyük ölçüde "çocukların korunması" gerekçesiyle savunulmaktadır. Elbette, çocukların dijital ortamdaki risklerden korunması, devletin en temel yükümlülüklerinden biridir. Ancak burada asıl mesele, bu amacın nasıl gerçekleştirildiğidir. Çocuğun üstün yararı ilkesi, "Daraltıcı, yasaklayıcı ve tek taraflı olarak değil; koruyucu, güçlendirici ve katılımcı politikalarla hayata geçirilmelidir. Bu kapsamda, gerçekten çocukların korunması hedefleniyorsa; teklifte pedagogların, çocuk gelişimi uzmanlarının, eğitimcilerin, ailelerin, çocuk hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınması, düzenlemelerin bilimsel veriler ışığında şekillendirilmesi gerekirdi.

Oysa mevcut teklif, çocukların korunması gerekçesini geniş ve denetimsiz bir müdahale alanına dönüştürmektedir. Çocukların korunması gibi toplumsal hassasiyeti yüksek bir konuda, yasama sürecinin en temel ilkesi ortak aklın çalıştırılmasıdır. Söz konusu olan "Çocuğun üstün yararı" ise bu tür düzenlemelerin, siyasi rekabetin değil, toplumsal uzlaşının konusu olmalıdır. Ancak iktidar, böylesine kritik bir meselede muhalefetle sağlıklı bir birlikte çalışma iradesi göstermemiştir. Komisyon görüşmelerinde de ifade edildiği üzere, çocuklarımızın geleceğini ilgilendiren bu tür düzenlemelerde, muhalefetin yapıcı katkıları neredeyse hiç dikkate alınmamıştır.

Komisyonunda, 22nci madde hakkında verdiğimiz ve reddedilen önergeyle, oyun alanı ve dijital bağımlılık dışındaki tüm düzenlemelerin tekliften çıkarılmasını önerdik. Önergemizle; kamuoyunda da tepkiyle karşılaşan teklifin yeni yirmiüçüncü fıkrasıyla getirilen ve daha önce yine Ek 4 üncü madde yoluyla sansür ve engelleme olarak adlandırılan düzenlemenin benzer bant daraltma, reklam yasağı gibi hükümlerinin teklif metninden çıkarılması ve cezaların uygulanabilir tutarlara bağlanması önerilmiştir.

Teklif, diğer fıkralarıyla birlikte ele alındığında, çocuklara yönelik internet, sosyal medya yasaklarını bahane ederek, ileride seçim süreçlerine de etki edebilecek, kapsamlı internet ve sosyal medya yasaklarına dahi kapı aralayabilecek geniş hükümler içermektedir. Dolayısıyla teklifin öncelikli konusunun "çocuklarda dijital

bağımlılık“ olması için maddenin yeniden düzenlenmesi şarttır. Toptancı bir yasaktan ziyade bağımlılığı anlayan ve kamu kurumlarını, aileleri sürece katarak kademeli olarak çözen, çocukta dijital alan dışı yeni mecraları, geleneksel oyunları da çekici kılan bir alternatif bakış açısı gerekmektedir. Aksi halde sosyal medyadaki yasakçı anlayışın bir benzeri çocuklarda da sürece; alternatif çözümü sunmadan sadece yasak getirerek gençleri ve çocukları hizaya getirebileceğini sanan bir yanılaşa düşecektir. Bunun için de sadece şirketlere, şahıslara sınırlar ve kurallar koyan anlayışın ötesine geçilmelidir. Yasakçı bir zihniyet yerine kamu kurumlarının artan ödenekleri ve özgürlükçü anlayışlarıyla çocuklara alternatif mecraları, alternatif oyun alanlarını ve eğitsel süreçleri sunacağı bir dijital bağımlılıktan kurtulma modeli kamucu bir anlayışla getirilmelidir. Bu konuda 2018 yılından beri dört farklı Meclis araştırma komisyonu farklı raporlarla konunun kapsamlı yönünü ortaya koysa da yeni kanun teklifi bu yasama hafızasından yeterince yararlanmamıştır.

Teklifin 22nci maddesinin ilk cümlesiyle, 5651 sayılı Kanunun ek 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "9 uncu ve 9/A maddeleri kapsamındaki içeriklere yönelik olarak" ibaresinin Kanundan çıkarılması halinde, sadece çocuklara ilişkin bir yasal düzenleme yapılmayacaktır. Teklifin internetle ilgili diğer düzenlemelerinde de yer alan "zararlı içerik", "kamu düzeni", "genel ahlak", "çocukların korunması" gibi kavramlar, somut kriterlerle desteklenmemiştir. Bu durum, hangi içeriğin suç veya ihlal sayılacağı konusunda öngörülebilirliği ortadan kaldırmakta; bireylerin kendilerini sansürlemelerine yol açan bir "soğutma etkisi" yaratmaktadır. Hukukun temel ilkelerinden biri olan "belirlilik" ilkesi gereğince, bireylerin hangi fiillerin yaptırıma tabi olduğunu önceden öngörebilmesi gerekir. Bu teklif ise belirsizlik üzerinden bir denetim mekanizması kurmaktadır.

22nci maddedeki ilgili 9 ve 9/A maddelerine atf yapan bu ibarenin tekliften çıkarılmasında yarar vardır çünkü düzenleme, Komisyonun ilgi alanının dışındadır ve Kanunun tamamına yönelik etki doğurulacaktır. Mevcut Kanunda mahkemelerin sadece "özel hayat sebebiyle içeriğe erişim engeli" kararı vermesi ya da da "içeriğin yayından kaldırılması" kararı vermesi halinde internet siteleri en geç 48 saat içinde başvurulara cevap verirken, yeni teklifle sadece bu iki halde değil, kanun kapsamındaki tüm durumlarda, günlük erişimi 1 milyonun üzerindeki yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılarının tamamı, çocuklarla ilgili bir içerik olup olmadığına bakılmaksızın, olumlu ya da olumsuz cevap vermek zorunda olacaktır.

Teklifte geçen, mevcut Kanunun dördüncü fıkrasına yapılacak eklemeye, Türkiye'den günlük erişimi 1 milyon milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcının, kendisine bildirilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarına dair başvuru istatistiklerini ve kategorik bilgileri her 6 ayda bir Türkçe olarak BTK'ya sunma şartı doğrudan çocuklarla ilgili yayınlarla ilgili olmayıp tüm kanun kapsamındaki ağ sağlayıcıları kapsamaktadır. Dolayısıyla teklif, hedeflediği kitlenin ötesinde, bu kapsama giren tüm siteleri, sosyal medya alanlarını etkileyecektir. Teklifte, Türkiye'den günlük erişimi 10 milyon milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılar da artık kanun gereği verilen "içerik çıkarılması" ve/veya "erişimin engellenmesi"ne dair başvuru ve kararların istatistiklerini, erişim engeli/içerik çıkarması verilmiş yayınların artık sitede yayımlanmadığına dair tedbirlerini 6 ayda bir BTK'ya Türkçe raporlamak zorunda olacaktır. Teklifin çocuklarla ilgili koruyucu ve düzenleyici önlemlerle ilgilenmesi gerekirken, sosyal medyada yeni içerik denetimlerine meydan verecek bir genişliğe yönelmesi sorunludur. Dördüncü fıkraya ekleme getiren ilgili ibarenin tekliften çıkarılması önerimiz reddedilmiştir.

Çocuklara Toptan Yasak Yerine Kademeli Bir Yaş Doğrulama Sistemi Getirilmelidir.

Red edilen önergemizle; yedinci fıkranın yeniden yazılmasını teklif edilmiştir. Kanun teklifiyle getirilen ve yan unsurlarla, kapsamlı bir kamu politikasıyla desteklenmeyen 15 yaş sınırı doğru bulunmayarak, kademeli bir yaş sınırlaması ve ilerleyen fıkralarda kamu kurum ve kuruluşlarının da sürece aktif dahil edileceği bir önlem politikası önerilmiştir. Önergemizle, 15 yaş altındaki çocuklara sosyal ağ sağlayıcılarının hizmet sunumunun tümüyle yasaklanması yerine kapsamlı bir düzenleme getirilmektedir. Önergemizle, dijital içeriklerin yaşa uygun biçimde etiketlenmesi zorunluluğu getirilmektedir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde kurulacak bağımsız bir "Dijital İçerik Denetim Merkezi'nin bu süreci denetlemesi hükme bağlanmıştır.

On sekizinci fıkradaki değişiklik önerimizle, idareye tanınan geniş takdir yetkisini sınırlamayı ve netleştirmeyi teklif edilmiştir.. Sosyal ağ sağlayıcılardan istenen bilgi ve belgelerin daha hızlı temini için düzenleme yapılmakta ancak ifade muğlak bırakılmaktadır. Önergeyle, BTK'nın sosyal ağ sağlayıcıdan isteyeceği evrakları teslim zorunluluğunun artık 3 aydan kısa olması kuralının daha açık yazılmasında yarar vardır. Gerekçede amaç açıklansa da madde yazımından idarenin sosyal ağ

sağlayıcılara “15 güne kadar süre tanıyabileceği” sonucu çıktığı gibi, “idarenin sosyal ağ sağlayıcıya bildireceği ek sürenin 15 gün içinde karara bağlanacağı ve BTK’nın ağ sağlayıcıya bu bildirim 15 güne kadar yapacağı” sonucu da çıkmaktadır. Önergemizle “en geç üç ay” ibaresinin “istenen bilgi ve belgelerin kapsamı, ölçeği değerlendirilmek suretiyle, Kurumun en çok otuz güne kadar tanıyacağı süre” olarak değiştirilmesi önerilmiş ancak reddedilmiştir. Devamında, teklifte geçen 15 yaş sınırının aksine yaş kategorileri ayırımına gidilmesi ve tümüyle yasaklayıcı bir anlayış yerine, yirminci fıkradaki değişikliklerle, sosyal ağ sağlayıcıların tüm içeriklerini ebeveynlerin denetimine ve kamu denetimine açık bir altyapıyla sunması amaçlanmıştır.

Saat 22.00 – 06.00 Saatleri Arasında İnternet ve Çocuk “Uyku Modu”Na Geçmeli, Günlük 60 Dk Sınırı Konmalıdır.

22’nci maddenin yirmibirinci fıkrasındaki değişiklik önerimizle; 16 yaşını doldurmamış çocuklar için sosyal ağ sağlayıcıların ve ebeveynlerin doğrudan takip edeceği zaman hakkı ve uyku dilimini içeren gece 22 ile sabah 6 saatleri arasında, eğitim portalları haricinde, dijital araçları kullanma yasağı getirilmekte; yirmibir ve yirmiyedinci fıkralarla günlük kullanım süresine 60 dakika sınırı konmaktadır. Bu süre sınırı, TBMM’nin bu konudaki Mart 2026 tarihli son araştırma komisyonu raporunun da tüm partilerce uzlaşılan önerisinde vardır ancak teklifte yer almamıştır. Kanun teklifleri, toplumsal sorunlarda yasamanın ortak hafızasını yok sayamaz. Bu bakımdan teklifimiz bir erişim yasağını ve 15 yaş altı için üyeliklerin tümüyle yasaklanmasını değil, yaş ve kullanım amacına göre ayrıtısı açıklanmış olan “dijital bağımlılıktan kademeli olarak uzaklaştırma” adımlarını ve kamu kurumlarının bu süreçte hangi görevleri üstleneceğini içermektedir. Gerçek hayatta uygulanması zor görünen, hatta yasaklanan şeyi daha çekici kılacak sosyal medya ve oyun faaliyetinin 15 yaş altı için tümüyle erişiminin engellenmesi yerine denetimli, kontrollü, ebeveyn müdahalesine ve izlemesine açık, güvenli internet uygulaması gerekmektedir. Teklif ise tümüyle yasaklayan bir pencereden ve uygulanması zor bir yasak hükmünden hareket etmektedir.

TBMM Araştırma Komisyonu Ne Dedi, Teklif Ne Yaptı?

Oysa bu teklifle aynı gün, 4 Mart 2026'da 157 sayfalık taslak raporunu, şerhler olmaksızın TBMM Başkanına sunan Komisyonun AKP'li üyelerinin götürdüğü metinde, tam da bu teklifin tersine bir öneri yer almakta ve bu önergemizde bulunmaktadır.

Mart 2026 tarihli Komisyonun Meclis Başkanına sunulan güncel önerisine göre; "ebeveyn denetimi"ne dair tespitler şöyledir (s. 71-72): "Dijital platformlarda çocuğun korunmasına yönelik olarak çocuk hesabı ve PIN sistemlerinin yanı sıra ebeveynlerin de dijital okuryazarlığa sahip olması önemlidir. (...) 0-3 yaş arasında bebeğin ekrana maruz kalmaması gerekmektedir. Buna rağmen bazı ebeveynlerin bu yaşlardaki çocuğu sakinleştirmek, yemek yedirmek veya oyalamak için ekrana maruz bıraktığı görülmektedir. 3-6 yaş arası dönemde ise çocuğun medyayı bir ebeveyn rehberliğinde en fazla 30 dakika kullanması, tek başına kullanmaması önerilmektedir. 6-12 yaş aralığında da yine ebeveyn kontrolünde en fazla 1 saat olacak şekilde çocuğun medyayı eğitim faaliyetleri amacıyla kullanabilmesi gerekmektedir." Görüldüğü üzere, güncel komisyon raporu yasaklamak yerine zaman dilimlerine yayarak internet kullanımını ve bilişim okuryazarlığını öne çıkarmaktadır. Teklif ise Meclis hafızasını son 8 yıldır yok saymayı sürdürmüştür. Çocukların korunması gibi toplumsal hassasiyeti yüksek bir konuda, yasama sürecinin en temel ilkesi ortak aklın çalıştırılmasıdır. Söz konusu olan "Çocuğun üstün yararı" ise bu tür düzenlemelerin, siyasi rekabetin değil, toplumsal uzlaşının konusu olmalıdır ancak iktidar, böylesine kritik bir meselede muhalefetle sağlıklı bir birlikte çalışma iradesi göstermemiştir. Komisyon görüşmelerinde de ifade edildiği üzere, çocuklarımızın geleceğini ilgilendiren bu tür düzenlemelerde, muhalefetin yapıcı katkıları neredeyse hiç dikkate alınmamıştır.

Yirmikinci fıkradaki önergemizle, sosyal ağ sağlayıcı, oyun dağıtıcı ve oyun sağlayıcı gerçek/tüzel kişiler, çocukların yaş gruplarına uygun içerikli, ebeveyn izni ve denetiminin süreçte her zaman aktif olacağı, aldatıcı reklamlardan arındırılmış bir içerik sunmakla ve bunu raporlamakla yükümlü olacaktır.

Yirmiüçüncü fıkradaki önergemizle; yaş gruplarına göre sunulacak içeriklerin çocukların eğitim ve psikosyal gelişimine aykırı olamayacağı, ilgili firmaların bu konuda içerik hazırlamakla yüküm olacağı kuralı getirilmekte; bunlara dair kural ve içeriklerin ilgili sitede yayımı zorunlu tutulmakta; oyunların çocukların gelişimi ve eğitimine zarar verici içerikte olması halinde ceza öngörülmektedir.

Firmalar Ve Kamu, Dijital Denetimler İçin Birim Kurmalıdır.

Yirmibeşinci fıkradaki önergemizle; sosyal ağ sağlayıcının tüm kişisel verilerle ilgili teknik önlemleri alması, üçüncü kişilerle ticari amaçlı paylaşmaması; yirmialtıncı fıkrayla bu şirketlerin kendi içinde çocukların üstün yararını koruyacak bir teknik birimi kurması ve velilerle her an irtibat sağlayacak teknik altyapıyı geliştirmesi; yirmiyedinci fıkradaki önergemizle, sosyal ağ sağlayıcı, oyun sağlayıcı ve oyun dağıtıcının çocukları önleyici halk sağlığı tedbirleri kapsamında sosyal medya, oyun içerikleri ve dijital platformlarda maruz kalacakları içeriklerle ilgili olarak korumak, geliştirmekle yükümlü olacağı hükme bağlanmaktadır.

Cezalar Ölçülü, Orantılı, Ödenebilir Olmalıdır.

Tahsili zor gözüken ve belli ihlaller karşısında ilgili sosyal ağ sağlayıcının, oyun üreticisi ve dağıtıcısının özsermayesine etki edecek kadar ağır ceza hükmü getirmek, hem uygulanması zor, hem de “sansür”ü baştan çağıran bir içerik taşımaktadır. Sosyal ağ sağlayıcıya ya da oyun üreticisine küresel cirosunun %3’ü kadar bir ceza kesmek, bunu ödemediği takdirde ek cezalar getirmek, bant daraltma kararına kadar gidecek yaptırımlar uygulamak, ihlal ile yaptırım arasındaki ölçülü, dengeli tutumu ortadan kaldırmak anlamını taşımaktadır. Bu ağır cezai yaptırımlar ve hak ihlali yaratabilecek düzenlemeler yerine, önergemizle, ihlalin içeriği ve kapsamına göre değişen ölçülerde 1 ila 5 milyon TL aralığında değişen cezalar getirilmiş ancak reddedilmiştir. Ayrıca, çocukların oyun bağımlılığına karşı korunması amaçlanmakta, 16 yaş altı bireylerin oyun süresi sınırlandırılmakta ve oyun şirketlerine bu sürelere uymada teknik kontrol yükümlülüğü getirilmesini de önerdik ancak Komisyonda reddedilmiştir.

Hangi İhlallere Karşı Hangi Yeni Cezalar Gelecek?

Mevcut Kanundaki gibi, Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı, Türkiye’deki kullanıcıların verilerini Türkiye’de tutma/saklama yönünde gerekli tedbirleri almamışsa (ek m. 4/6);

Sosyal ağ sağlayıcı yeni teklifle getirilen 15 yaş sınırına uygun altyapıyı sağlamamışsa, doğrulama önlemleri almamışsa (ek m. 4/7);

Mevcut Kanundaki gibi, sosyal ağ sağlayıcı, BTK’nın kullanıcı haklarına ilişkin düzenlemelerine uymamışsa (ek m. 4/13);

Mevcut Kanundaki gibi, sosyal ağ sağlayıcı, kişilerin can ve mal güvenliğini tehlikeye sokan içerikleri öğrenmesi ve gecikmesinde sakınca bulunması hâlinde, bu

içeriği ve içeriği oluşturana ilişkin bilgileri yetkili kolluk birimleriyle paylaşmamışsa (ek m. 4/16);

Mevcut Kanundaki gibi, sosyal ağ sağlayıcısı BTK'nın istediği belge ve bilgileri zamanında, eksiksiz verme yükümlülüğünü ihlal etmişse (ek m. 4/18);

Mevcut Kanundaki gibi, sosyal ağ sağlayıcı, kamu güvenliğini ve kamu sağlığını etkileyen olağanüstü durumlara ilişkin kriz planı oluşturmamışsa ve Kuruma bildirmemişse (ek m. 4/19);

Sosyal ağ sağlayıcı yeni teklifle getirilen ve 15 yaşından küçük çocukların internet ortamında aileleri tarafından kontrolünü sağlayacak teknolojik altyapıyı kurmamışsa (kullanım süresi, hesap kontrolü, satın alma ve ücretli üyeliklerin ebeveyn iznine bağlanması) (ek m. 4/yeni 20. fıkra);

Yeni teklifle getirildiği üzere, ağ sağlayıcı, aldatıcı reklamları engelleyici tedbirleri almamışsa (ek m. 4/yeni 21.fıkra);

Günlük erişimi 10 milyondan fazla olan bir ağ sağlayıcı, daha önce mahkemelerce verilen içerik çıkarma, erişimin engellenmesine konu bir paylaşımı kendi sitesinde yayınlamışsa, bunun yayınlanmaması için gerekli yapay zeka ya da otomasyon altyapısını kurmamışsa (ek m. 4/yeni 23.fıkra);

kesilen para cezasını 30 gün içinde ödemediği takdirde önce reklam alması yasaklanacak, reklam sözleşmesi yapamayacak, para transferi engellenecektir. Devamında da para cezaları ödenmişse, sulh ceza hakimi kararıyla aşağıda anlatılan %50-90 aralığında bant daraltması tedbirlerine kademeli olarak başvurulabilecektir.

Teklif metnindeki Maddelerdeki Düzenlemelerde Oyun Sektörünün Ötesine Geçecek Yaptırımlarla Kanundaki Yasaklar Genişliyor...

Yukarıdaki cezalarla ilgili olarak, bu fıkraya yapılan eklemeye, Kanun kapsamındaki sadece oyun üreticileri ve dağıtıcıları değil (onlar teklifin 23 ve 24 üncü maddelerinde düzenleniyor), şartları taşıyan ve yukarıda sıralanan tüm sosyal ağ sağlayıcılarından kendisine ceza kesilmiş olanlar, kesilen cezaları ödemezse ve gereğini yerine getirmezlerse;

1-"Verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren 30 gün içinde ödenmemesi hâlinde, BTK Başkanı, Türkiye'de mukim vergi mükellefi olan gerçek ve tüzel kişilerin

ilgili sosyal ağ sağlayıcısına yeni reklam vermesini yasaklayacak, bu kapsamda yeni sözleşme kurulamayacak ve buna ilişkin para transferi yapılamayacak.

2-Reklam yasağı kararının verildiği tarihten itibaren 3 ay içinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin yüzde 50 oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilecektir. (Bu bant daraltma yasağı teklifin 23 üncü maddesinde Komisyonda değişmiş ve %50'den %30'a çekilmiştir.)

3-Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren 30 gün içinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin %90 oranına kadar daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilecektir. (Bu bant daraltma yasağı teklifin 23 üncü maddesinde Komisyonda değişmiş ve %90'dan %50'ye çekilmiştir.)

4-Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararında, %50'den düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilecek. Bu kararlara karşı BTK Başkanı tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilecektir.

5-Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere BTK'ya gönderilecektir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç 4 saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilecektir.

6-Komisyondaki değişikliklerle; 22nci madde kapsamında sosyal ağ sağlayıcının ödemeyi yapması hâlinde; verilen idari para cezalarının ¼'ü tahsil edileceğine dair teklifteki hüküm değiştirilmiştir. Buna göre; teklifteki değişikliklerle cezada %75 indirim uygulanmayacaktır. Ne var ki, teklifin 23 üncü maddesinde benzer bir reklam yasağı ve bant daraltması yaptırımına uğrayan oyunla ilgili firmaların, platformların cezayı ödemesi halinde %75 indirimle gidileceği yönündeki düzenleme değiştirilmemiş, korunmuştur. Bu haliyle iki benzer yaptırım arasında uygulanacak indirim bakımından 22 ve 23 üncü maddede bir eşitsizlik doğmaktadır. Ödeme halinde reklam yasağı kaldırılacak ve hâkim kararları kendiliğinden hükümsüz kalacaktır. İnternet trafiği bant genişliğine yapılan müdahalenin sona erdirilmesi için erişim sağlayıcılara Kurum tarafından bildirim yapılacaktır.

7- Sosyal ağ sağlayıcılara getirilen genel şartlar haricinde, oyun üreticisi ve dağıtıcısı olanlara getirilecek özel yaptırımlar ise teklifin 23 maddesinde özel olarak

düzenlenmiştir. Yukarıdaki fıkralarda cezaların ödenmemesi halinde kesilecek ek cezalar belli tutardayken, teklifin 23, 24 üncü maddelerinde kesilecek ek cezalar 10 ila 30 milyon TL aralığında oluşacak ve ceza tutarının ne olacağını ihlalin niteliğine, kullanıcılar üzerindeki etkisine veya zarara göre BTK Başkan karar verecektir. Teklif, içerik kaldırma ve erişim engelleme süreçlerinde idari kurumlara geniş yetkiler tanıırken, yargı denetimini ya sonradan işletmekte ya da etkisiz hale getirmektedir. Bu yaklaşım, hukuk devleti ilkesini zedelemekte, kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı düşmekte, idarenin keyfi uygulamalarına zemin hazırlamaktadır. Oysa böylesine ağır müdahaleler ancak bağımsız ve tarafsız yargı mercileri tarafından, somut gerekçelere dayanılarak ve ölçülülük ilkesi gözetilerek alınabilir.

AKP Çocuklara Sanal Kumar Yasağını Teklife Eklemeyi Reddettiştir.

Bu maddeyle bağlantılı olarak, cezai yaptırımlarda yeni bir aşamaya geçilmesini, sanal kumar, bahis dahil olmak üzere, internet kaynaklı olduğu tespit edilen suçlarda ceza artırımına gidilmesini de önerdik ancak AKP oylarıyla reddedilmiştir. Buna göre; teklife eklenmesini önerdiğimiz maddeyle; belli suçların işlenmesi dijital yayınlar, oyunlar aracılığıyla gerçekleşmişse, bu suçla ilgili cezanın yarısı oranında artırılması ve indirim yapılmamasını önerdik. Kamunun ve oyun firmalarının, sonucu tesadüfe dayalı olarak belirlenen her türlü oyunlar ile müşterek bahislere erişimleri,

- a) Çocuk kullanıcılar ve 18 yaş altındaki tüm kullanıcılar için engellemekle,
- b) 18 yaş üstü kullanıcılar için özendirmemekle ve uyarlamakla

... yükümlü tutulmasını; eklenmesini önerdiğimiz bu maddeye aykırı davranan gerçek ve tüzel kişilere, ihlalin niteliğine ve etkisine göre 1 milyon Türk lirası ile 5 milyon Türk lirası arasında değişen idari para cezası verilmesini önerdik. Ayrıca, fiilin işlendiği tarihten itibaren geriye doğru bir yıl içinde tekrarı hâlinde, kurum veya kuruluşun faaliyetlerine mahkeme kararıyla son verilmesini teklif ettik. Reddedilen bu önergemizle, sanal kumar ve yasa dışı şans oyunlarının çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Teklifin ise sanal kumar ve bahis konusunda çocukların erişimini engelleyen bir hükmü yoktur. Önergemizle 18 yaş altı kullanıcıların sanal kumara erişiminin tamamen engellenmesi, 18 yaş üstü kullanıcılar

için özendirmeme yükümlülüğü getirilmesi önerilse de iktidar tarafından kabul edilmemiştir.

Ayrıca, önergemizle Kanun kapsamındaki firmaların sunduğu oyun hizmetleri neticesinde bir suçun meydana gelmesi ve suçun işlenmesinde internet ortamından yararlanıldığıının tespit edilmesi durumunda;

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun

- a) 84 üncü maddesinde düzenlenen intihara yönlendirme,
- b) 103 üncü maddesinde düzenlenen çocukların cinsel istismarı,
- c) 134 üncü maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal,
- ç) 190 ncı maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma,
- d) 194 üncü maddesinde düzenlenen sağlık için tehlikeli madde temini,
- e) 214 üncü maddesinde düzenlenen suç işlemeye tahrik,
- f) 226 ncı maddesinde düzenlenen müstehcenlik,
- g) 227 nci maddesinde düzenlenen fuhuş suçlarında mağdurun ya da mağdurlardan en az birinin 18 yaşının doldurmamış olması durumunda, verilecek ceza yarı oranında artırılmasını önerdik. Devamında, 15 yaşını doldurmamış çocuğa yönelik zararlı dijital içerik üretip yayanlara, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası uygulanmasını, bu suçu işleyenler hakkında 5237 sayılı Kanun kapsamında cezada indirim yapılmamasını da teklif ettik. Önergelerimiz AKP oylarıyla reddedilmiştir.

Ebeveyn Denetimi İçin Yeni Model Önerimiz de Reddedildi.

Teklifin 23 üncü maddesi Komisyonda yeniden yazılmış ve teklifin ilk halinde geçen “oyun sağlayıcı”nın yani oyunları veya oyun içi bileşenleri üreten gerçek veya tüzel kişilerin oyunları yaş kriterlerine göre derecelendirme yükümlülüğüne dair birinci fıkra Komisyondaki önergeyle kaldırılmıştır. Teklifin 23 üncü maddesinin ilk halinde “oyun dağıtıcı” firmalara yüklenen sorumlulukların tamamı, Komisyonda değişen madde sonrasında “oyun platformları”na yani dijital ürünü sanal mağazada satışa sunan, altyapı yazılımını sağlayan firmaya yüklenmiştir. Bu durumda oyun üreticisi/sağlayıcı firmaların yaş kriterine göre derecelendirme görevi olmayacak; “oyun platformları” teklifin ilk halinde geçen “oyun dağıtıcısı” firmaların görevlerini alacaktır.

Teklifin ilk halindeki gibi, "usulüne uygun yaşa göre derecelendirilmemiş" bir oyunu piyasada sunamayacaktır. Komisyonda değişen haliyle, ilk halinde "oyun sağlayıcı"nın görevi olan "derecelendirilmemiş bir oyun varsa, bunu en yüksek yaş kriterine göre derecelendirme ve ardından piyasaya sürme" görevi, artık "oyun platformu"na ait olacaktır. Bu durumda oyunun üreticisi firmanın yapması gereken yaş kriterine göre derecelendirme esaslı üretici firma yerine sanal mağazadaki satışa hazır hale gelecek firma tarafından, üreticiden gelen bildirim ve sözleşmeler dahilinde, yani usulüne göre yapılarak piyasaya sunulacaktır. Yine Komisyondaki değişikliklerle, ilk halinde oyun dağıtıcısının sorumluluğundaki "usulüne uygun derecelendirilmemiş içeriği çıkarma yükümlülüğü", Komisyonda değişen haliyle artık "oyun platformu"nun görevinde olacaktır.

Maddeyle, oyun platformu, dijital oyun içeriklerine göre yaş kriterlerini oyun sağlayıcılardan aldığı bilgi doğrultusunda belirleyeceği gibi, derecelendirilmemiş içerikleri çıkarmakla da yükümlü olacaktır. Günlük erişimi yüz binden fazla olan yurt dışı kaynaklı oyun platformu, bu kanunun diğer mevcut hükümlerinde olduğu gibi, Türkiye'de temsilci belirlemekle yükümlü tutulacak; temsilcisini BTK'ya bildirecek, adli ve idari makamların her türlü tebligat ve bildirimini alacak; temsilcinin iletişim bilgilerini de sitesinde ilan edecektir. Oyun platformu, ebeveynlerin çocuklarını izleyebileceği kontrol araçlarını hazır tutacak; veli bu araç sayesinde hesap ayarlarını kontrol edebilecek, oyun/uygulama satın alma, kiralama, ücretli üyeliklerin tamamı ebeveyn iznine bağlı olacaktır. BTK, oyun platformundan kurumsal yapısı, bilişim sistemi, veri işleme mekanizmalarını talep edebilecektir.

Teklifin ilk halinden farklı olarak, BTK'nın talepte bulunacakları teklifin ilk halinde oyun sağlayıcı ve oyun dağıtıcı iken, Komisyondaki değişikliklerle muhatap oyun platformu (google play, appstore gibi) olmuştur. Ayrıca BTK'nın firmalardan talep edebileceği bilgi belgeler, veriler arasından teklifin ilk haline kıyasla "algoritmalar ve ticari tutumlar" firmaların isteği doğrultusunda çıkarılmıştır. Bunun nedeni ise Komisyonda ayrıntılı izah edilmemiştir; oysa algoritmalar firmaların ve yan sektörlerin davranışları, tüketici eğilimleri hakkında önemli verilerdir. Bu ibarelerin tekliften çıkarılacağına dönük olarak Komisyon öncesindeki müzakerelerde tarafımıza bilgi verilmemiştir. Ayrıca, teklifin ilk halinde BTK'nın firmalardan isteyebileceği bilgi, belgeler daha geniş kapsamlı iken, "her türlü açıklamayı talep etme" yetkisi

verilmişken, Komisyondaki önergeyle “kurumsal yapı, bilişim sistemi, veri işleme mekanizmasıyla ilgili açıklamalar” olarak daraltmaya gidilmiştir.

Uygulamada Aynı İhlale İki Farklı Ceza İndirimi Çıkabilir...

Teklifin Komisyondaki değişiklikle beşinci fıkrasına göre; oyun platformu, kanunda açıkça tanımlanmadığı, yaş kriterlerine göre derecelendirmenin BTK tarafından yönetmelikle belirleneceği bir usulle işlem yürütecektir. Oysa yaş derecelendirmenin yönteminin açıkça kanunda belirtilmesinde yarar vardır. Önergemizle komisyonda bunun açıklığa kavuşturulmasını önerdik. Teklifin altıncı fıkrasıyla; teklifin 22nci maddesinde olduğu gibi yaptırımlar getirilmektedir. Oyun platformunun maddeye aykırı davranışta bulunması, yönetmeliği uymaması halinde BTK'dan bildirim gönderilecek, 30 gün içinde yükümlülük yerine getirilmezse oyun platformuna BTK Başkanınca 1 milyon ile 10 milyon TL arasında idari para cezası verilebilecektir. Bu cezaya rağmen ihlal sürdüğü takdirde, 10 milyon ile 30 milyon TL aralığındaki ikinci kademe ceza uygulanabilecek ve cezada ihlalin niteliği, ağırlığı, kullanıcılar üzerindeki etkisi, oluşan zarar dikkate alınacaktır. İkinci para cezasına rağmen ihlalde ısrar eden BTK Başkanı tarafından oyun platformunun bant trafiğinin ilk aşamada %30'una kadar daraltılması için sulh ceza mahkemesine başvurulabilecektir. Teklifin ilk halinde bu bant daraltma oranı ilk cezada %50 iken oyun platformu ve oyun üreticilerinin uyarısı üzerine %30'a düşürülmüştür. Düşürmenin gerekçesi ise oyunlar için bant daraltma oranlarının etkisinin diğer internet ağ sağlayıcılardan farklı etki doğurması, oyunlar için %30'luk daraltmanın bir internet sitesindeki %50'lik daraltmaya yakın etki doğuracağına açıklanmasıdır. İhlalin devamı halinde, ikinci aşamada ise hakim %30-%50 aralığında bir bant daraltma yetkisi verebilecektir. Teklifin ilk halinde %50'lik bant daraltma %90 olarak öngörülmüştü, ancak Komisyondaki değişiklikle bu oran, oyunlar için büyük ölçüde %90'a yakın etki doğuracağı iddiasıyla %50'ye indirilmiştir. Mahkeme kararının derhal ve en geç 4 saat içinde uygulanması şartı ise teklifin ilk haliyle aynıdır. Oyun platformu, yükümlülüğünü yerine getirdiği takdirde, verilen idari para cezasını %75 indirimle ödeyebilecektir. Bu haliyle, teklifin diğer maddesinde internet ağ sağlayıcılara indirim Komisyonda kaldıran hükmü ile oyun platformlarına indirim devam ettiren hükmü arasında bir eşitsizlik doğmaktadır. Farklı bir internet sitesi, yükümlülüğüne farklı yaptırımların ardından uyma kararı aldığı anda indirim alamazken, oyun platformları cezanın ¼'ünü ödeyebilecektir. Bu eşitsizlik Komisyon aşamasındaki önergeyle yaratılmıştır.

Kanun Teklifi Kamu Kurumlarına Görev Dağıtmamaktadır.

Teklifin 22 nci maddesinde de belirttiğimiz üzere, toptancı bir yasak yerine "6,12,15,18" yaş kategorilerine göre içeriklendirilmiş, ebeveynin denetimine açık, günde 60 dakikaya kadar ekran süresi tanıyan, gece 22.00-sabah 06.00 arasında eğitim platformları haricinde çocuğa dinlenme süresini zorunlu tutan önerimiz reddedildiği gibi, teklife eklenmesini önerdiğimiz kurumsal bir model yoluyla çocukların internetten boşa çıkacak zamanlarını hangi kamu politikalarıyla, hangi kurumların çalışmalarıyla eşgüdümlü biçimde verimli hale getirebileceğimize dair önerge de reddedilmiştir.

Bu önergemizin 7 farklı kamu kurumu özelinde her birine görev paylaştırılarak dijital bağımlılıktan çıkış için çalışma içerdiği açıktır. Modelimiz, 2018-2026 arasında kurulmuş 4 araştırma komisyonunun ortak çözüm önerileri ve milletvekillerimizin kanun tekliflerinin ışığında hazırlanmış; şerhin sonunda önergeyle ve kurumlar belirtilerek paylaşılmıştır. Meclisin yapılması gerekenler hususunda açık çözüm önerileri ve kurumlar ölçeğinde görevlendirme önerileri açıkken teklif, dijital bağımlılıkta kurumsal bir reforma kapı aralamamıştır. 15 yaşını doldurmamış çocukların sosyal ağ sağlayıcılarda geçirdikleri sürenin verimli hale getirilmesi, ebeveynlerin içerik denetimleri ve çocuklara yaklaşımlarının daha etkili biçimde kurulması, çocukların ağ sağlayıcıları bilinçli kullanımı; internet dışında artırılacak günlük zamanı verimli hale getirmek amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları belli görevleri yerine getirmesi gerekirken teklif bu konuya yer vermemiştir.

CHP yasama hafızasına sahip çıkarak; son 8 yılda Meclis'te partilerin uzlaştığı dijital bağımlılığa çözüm başlıklarını bu kanun teklifine eklemeyi önermiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarının dijital bağımlılıkla mücadelede görevlerinin açıkça tanımlanması ve kısa sürede yerine getirilmesi elzemdir. Mevcut kanun teklifi, kurum ve kuruluşlara BTK dışında bir görev ve yetki tanımlamamış, özel şirketler nezdinde sorumluluk ve yaptırımlar önermiştir. Ne var ki, TBMM'de 2018 yılından beri kurulan bu konudaki Meclis Araştırma Komisyonlarının 2018, 2020, 2026 yıllarındaki rapor ve tutanaklarının açıkça gösterdiği gibi, yasama hafızamızda her bir kamu kurumuna dijital bağımlılıkla mücadelede hangi tarihe kadar, hangi politikaları uygulamaya başlaması açıkça önerilmiştir ancak bugüne dek çoğu öneri hayata geçmemiştir. İlgili komisyon raporlarında açıkça devlet kurumlarının yapması gerekenler listelenmiş ancak bu öneriler yürütme tarafından dikkate alınmamıştır. Bu önerilerin birçoğu için

yasama organı 2021 yılına dek hayata geçmesi önerisinde bulunsa dahi yürütme tarafında bu öneriler dikkate alınmamış, yasal hazırlıklar da yapılmamıştır. Yasama hafızası dikkate alınmadan getirilen yeni teklif, bir kez daha Meclis araştırma komisyonlarının geçmişten bugüne kadar getirdiği önerileri ciddiye almamıştır.

Reddedilen ve bu şerhin sonunda yer alan önergemizle, 2018 yılından beri araştırma komisyonlarının tüm siyasi partilerin uzlaşısıyla aldığı ortak öneriler listesinin yasa gücüne kavuşmasını amaçlıyoruz. Bunun haricinde, teklifin diğer maddelerinde önerdiğimiz değişikliklerle uyumlu biçimde kamu kurum ve kuruluşlarına ek görevler yüklemeyi; bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Dijital Güvenlik Kurumu kurulmasını, ayrıca BTK bünyesinde bir Dijital İçerik Denetim Merkezinin çalışmasını, düzenli raporlama ve denetim yapması, raporlarını TBMM ile paylaşmasını, Dijital Mecralar Komisyonunun bu kurumlardan gelecek düzenli raporlar yoluyla kanunun etki analizini ve çıktılarını değerlendirmesini öneriyoruz.

Teklif Metninin Görüşülmesi Sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekillerince Verilen ve Ek Madde İhdasını İsteyen Ancak Reddedilen Önergelerin Değerlendirilmesi:

Söz konusu teklif metninin görüşülmesi sırasında Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun CHP'li üyeleri tarafından teklif metnine ek madde ihdasını isteyen önergeler ve gerekçeleri aşağıda belirtilmiştir.

Birinci önerge

2/3566 esas nolu Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin 20nci maddesinden sonra gelmek üzere, aşağıdaki maddenin ihdas edilmesini ve diğer maddelerin buna göre teselsül ettirilmesi ile ilgili önerge idi.

"MADDE 21- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınlanan Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Kanun kapsamında, çocukların ve gençlerin yaşama, gelişme, korunma ve dijital ortama katılım haklarının güvence altına alınması, çocukların üstün yararının korunması ve gençlerin yarar ve esenliğinin gözetilmesi, çocukların ve gençlerin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması, çocukların, gençlerin ve ailelerinin bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları, kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuklar ile gençlerin gelişimini, eğitimini, kişiliğini destekleyici olması, çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlere başvurulmaktan kaçınılması, çocukların ve gençlerin ifade özgürlüklerini dijital ortamda kullanmalarının teşvik edilmesi, çocukların ve gençlerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin imkanlarından en yüksek şekilde faydalanmalarını sağlamaya yönelik bilinçlendirilmesi, çocukların özel hayatının gizliliği ve kişisel verilerinin korunmasının güvence altına alınması, çocuk dostu dijital içerik üretiminin teşvik edilmesi ve bu alanda kamu destekleri sağlanması ilkeleri gözetilir.”

Gereke:

Bu madde ile kanunun amaç ve kapsamında dikkate alınacak ilkeler belirlenmiştir.

İkinci önerge

Görüşülmekte olan 2/3566 esas nolu Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin 23 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddenin eklenmesini ve diğer maddelerin buna göre teselsül ettirilmesini isteyen önerge idi.

“**MADDE 24-** 5651 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 7- (1) 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında şans oyunu tertip etme hak ve yetkisine sahip kurumlar ile bu hak ve yetkinin devredildiği kurum, kuruluş ve özel hukuk tüzel kişileri, bu Kanunun Ek 4 üncü maddesinde belirtilen teknik altyapıları kurmakla yükümlüdür.

Birinci fıkrada belirtilenler, sonucu tesadüfe dayalı olarak belirlenen her türlü oyunlar ile müşterek bahislere erişimleri,

- a) Çocuk kullanıcılar ve 18 yaş altındaki tüm kullanıcılar için engellemekle,
- b) 18 yaş üstü kullanıcılar için özendirmemekle ve uyarmakla yükümlüdür.

Bu maddeye aykırı davranan gerçek ve tüzel kişilere, ihlalin niteliğine ve etkisine göre 1 milyon Türk lirası ile 5 milyon Türk lirası arasında değişen idari para cezası verilir. Fiilin, işlendiği tarihten itibaren geriye doğru bir yıl içinde tekrarı hâlinde, kurum veya kuruluşun faaliyetlerine son verilir.

5602 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak sanal kumar oynatıldığı tespit edilen internet siteleri Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından 24 saat içinde erişime kapatılır.”

Gerekeçe: Bu madde ile, sanal kumar ve yasa dışı şans oyunlarının çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Teklifin sanal kumar ve bahis konusunda çocukların erişimini engelleyen bir hükmü yoktur. Teklifte, 18 yaş altı kullanıcıların sanal kumara erişimi tamamen engellenmiş, 18 yaş üstü kullanıcılar için özendirmeme yükümlülüğü getirilmiştir. Sanal bahis, kumarı özendirmeme yükümlülüğünü 1 yıl içinde ihlal eden firmalara anlayış tanınmaması, faaliyetlerinin doğrudan sona erdirilmesi önerilmektedir.

Üçüncü önerge

Görüşülmekte olan 2/3566 esas nolu Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin 23 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddenin eklenmesini ve diğer maddelerin buna göre teselsül ettirilmesini talep eden önergeler idi.

“MADDE 25- 5651 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 8- (1) Kanunun ek 4 üncü maddesi kapsamında on beş yaşını doldurmamış çocukların sosyal ağ sağlayıcılarda geçirdikleri sürenin verimli hale getirilmesi, ebeveynlerin içerik denetimleri ve çocuklara yaklaşımlarının daha etkili biçimde kurulması, çocukların ağ sağlayıcıları bilinçli kullanımı; internet dışında

artırılacak günlük zamanı verimli hale getirmek amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları belli görevleri yerine getirir. Bu kapsamda;

a) *Milli Eğitim Bakanlığı;*

1) Okul Öncesi eğitimden başlayarak tüm eğitim kademelerinde dijital okuryazarlık, güvenli internet ve sosyal medya kullanımı derslerini müfredata eklemek,

2) Öğretmenlere dijital güvenlik ve çocuk hakları konularında düzenli eğitimler vermek,

3) Okullarda siber zorbalıkla mücadele programları uygulamak,

4) TÜİK tarafından yayımlanan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verileri doğrultusunda, bilişim teknolojilerinin, sosyal ağların etkili ve verimli kullanımı için okullarda eğitim vermek,

5) Yüksek Öğretim Kurumu, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile eşgüdüm halinde, bilgi teknolojileri derslerinin interaktif ve uygulamalı yapıda düzenlenerek öğrencilerin internetin verimli yönlerinden faydalanmasını sağlayarak; hazır site yapımı, blog yazımı, program ve kodlama yazımı, çevrimiçi girişimcilik programlarının öğrenilmesi için aktif üreticilik derslerini vermek,

6) Hizmet içi eğitimlerle okullardaki rehber öğretmenlere güvenli, bilinçli internet ve bilişim bağımlılığına karşı beceri kazandırmak,

7) Okullarda bilinçli, güvenli, etkin ve amaca uygun internet kullanımı için, internet ortamındaki riskler hakkında farkındalık eğitimini birinci sınıflardan itibaren psikososyal gelişimlerine uygun kademeli eğitimleri hazırlamak,

8) Öğrencilere verilecek ödevlerin resmi, dijital, onaylanmış okul ve eğitim uygulamaları dışındaki diğer sosyal medya uygulamaları üzerinden yürütülmemesi için gerekli altyapıyı hazırlamak, eğitimcilere bu konuda bilgilendirme yapmak, ortak çalışmalarda yüz yüze iletişimin esas alınmasını sağlamak,

9) Aşırı teknoloji kullanımının, dijital bağımlılığın zararları konusunda riskleri ve önlemleri, yasal haklarını ve hak arama yollarını ebeveynlere aktaracak sürekli irtibat telefon hattı kurmak ile yükümlüdür.

b) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı;

1) Ebeveynlere yönelik çocukların güvenli teknoloji ve sosyal medya kullanımı konusunda eğitim programları düzenlemek,

2) Çocuk hakları ve dijital güvenlik konularında toplumu bilinçlendirme kampanyaları yürütmek,

3) Dijital bağımlılıkla mücadele merkezleri kurmak ve işletmek,

4) Gençlik ve Spor Bakanlığı ve yerel yönetimlerle eşgüdüm halinde, yıllık bütçelerde her kurum ve kuruluşun bütçe ödenekleri ve alt tertiplerinde açıkça belirtilmek suretiyle, kademeli olarak boşa çıkarılacak internet kullanımı zaman diliminde, öğrencilere; yurtlarda, yerel yönetimlere ait gençlik merkezlerinde, Bakanlıklara bağlı gençlik kamplarında ve yaz okullarında bağımlılıkla mücadele eğitimi vermek, okullarda ve kamplarda zeka sınıfı, okuma kulübü, sanat grubu kol faaliyetleri için müfredata seçimlik dersler eklemek,

5) Kreş ve bakımevi çocuklarına, mesai saatlerinde çocukların dijitale maruz bırakılmamaları konusunda eğitim vermek,

6) Sosyal hizmet merkezleri, halk eğitim merkezleri, rehberlik ve araştırma merkezleri, gençlik ve sağlık merkezlerinde bilişim teknolojileri ve verimli internet kullanımı konularında eğitimler sunmak,

7) Oyun sağlayıcısı ve oyun dağıtıcısı gerçek ve tüzel kişilerle sürekli irtibat halini sağlayacak bir teknik dijital altyapı geliştirilerek, aşırı sürede oyun kullanımının önüne geçecek, tasarlanan oyunun belli süreler aşıldığında kendisini erişime kapatması yönünde önlem alınmasını sağlamak,

8) Bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin akademik ve bilimsel araştırmaları özendirerek mali desteklemede bulunmak,

9) Siber zorbalık veya çevrim içi cinsel istismar mağdurlarına hızlı ve etkin müdahalede bulunabilecek dijital kriz destek hatlarının oluşturulması ve tanıtılması için sosyal ağ sağlayıcısını denetlemek ve haricen Bakanlık bünyesinde bir dijital destek hattı kurmak,

10) Kanun kapsamındaki sosyal ağ sağlayıcıları, oyun sağlayıcı ve dağıtıcısının içeriklerinde ebeveynlerin bildirim oluşturmalarına uygun bir altyapının kurulmasını; ebeveynlerin çocuk hesabı üzerinde tam yetkilerinin olup olmadığını ve ilgili kurumlardan gelen yıllık raporları, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile eşgüdüm halinde dijital bağımlılık etki analizleri yayımlayarak değerlendirmek ve denetlemek

ile yükümlüdür.

c) Gençlik ve Spor Bakanlığı;

1) Öğrencilerin toplu bulunduğu okul, yurt, gençlik merkezi ve gençlik kamplarında bilinçli teknoloji kullanımı için yarışma, etkinlik, ortak proje tasarımı geliştirmek ve uluslararası yarışmalara bu projeleri yönlendirmek;

2) İl, ilçe, mahalle, semt, köy düzeyinde çocuk ve gençlerin internetten boşa çıkarılacak zaman diliminde etkili, verimli aktivite ve grup çalışması yapabileceği, tematik parklar, spor ve oyun alanları inşa etmek,

3) Gençlik merkezlerinde gençleri hareketli yaşama, obeziteye karşı mücadeleye yönlendirecek spor etkinliklerinin gençlerin yeteneğine göre saptanmasını sağlamak,

4) İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimler, mülki idare amirleriyle eşgüdüm halinde, trafiğe kapalı oyun sokakları belirlemek, bu sokakları toplu spor aktivitelerine haftanın belli günleri için ayırmak, geleneksel oyunların bu sokaklarda yaygınlaştırılmasını sağlamak ile yükümlüdür.

ç) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu;

1) Çocukların güvenli sosyal medya kullanımına yönelik kamu spotları hazırlamak ve yayınlamak,

2) Medya hizmet sağlayıcılarının çocuklara yönelik içeriklerini denetlemek,

3) Çocuk dostu içerik üretimini teşvik etmek ile yükümlüdür.

4) Sık erişim sağlanan sosyal ağ sağlayıcılara girişte uygun süreli zorunlu uyarı videoları konmasını, bu sağlayıcılardaki reklam içeriklerinin çocuklar yönünden

denetimden geçmesini, oyunların açılmasından önce kısa süreli zorunlu izlenecek bilgilendirici reklam eklenmesini sağlar;

5) Sosyal medya platformlarında bağımlılık konulu aile öykülerinin uyarıcı içerikte izletilmesi, her türlü uyuşturucunun zararlarını anlatan görsellerde sosyal medya fenomenlerinin yer almasını, zararlı içerik yayan deep web ağları hakkında önlem alınmasını sağlar.

d) Yüksek Öğretim Kurulu;

1) Üniversitelerde, üniversitelerle birlikte, teknoloji bağımlılığına karşı müfredatın öğretmenlik, ebelik, hemşirelik, çocuk gelişimi, psikoloji, psikolojik danışmanlık, rehberlik, sosyal hizmetler ve sosyoloji bölümlerinin müfredatlarına eklemek

2) üniversitelerin ilgili bölümlerinde teknoloji okuryazarlığı ve bilişim etiği eğitimlerini sağlamak ile yükümlüdür.

e) Dijital Güvenlik Kurumu;

1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak Dijital Güvenlik Kurumu kurulur.

2) Kurumun icra organı Dijital Güvenlik Kuruludur. Kurul; İçişleri Bakanlığı'ndan bir üye, Adalet Bakanlığı'ndan bir üye, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan bir üye, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan bir üye, Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan bir üye, Yükseköğretim Kurulu'ndan bir üye, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'ndan iki üye, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'ndan iki üye, Türkiye Psikiyatri Derneği'nden iki üye, Türkiye Barolar Birliği'nden bir üye, İstanbul, Ankara ve Ege Üniversitesi senatolarınca seçilecek ve bu alanda uzman birer üye ve Cumhurbaşkanınca davet edilecek üç akademisyen olmak üzere toplam on dokuz üyeden oluşur. Kararlar, toplantıya katılanların oy çokluğuyla alınır, Kurula Kurum başkanı başkanlık eder.

3) Kurum raporlarını her yıl düzenli olarak aralık ayında Türkiye Büyük Millet Meclisi Dijital Mecralar Komisyonuna sunar.

4) Komisyon, Kurumun hazırladığı raporu en geç bir ay içinde görüşür ve öneriler listesini, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına yerine getirilmesi gereken son tarihi de belirtmek suretiyle gönderir.

5) Komisyon, raporda öneriler listesinde yer alan kurum ve kuruluşları yıl içinde en az iki defa TBMM'ye davet ederek uygulamaların hangi aşamada olduğu hakkında bilgi alır.

6) Kurumun çalışma usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

f) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu;

1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlük tarihinden itibaren üç ay içinde, Kanun kapsamındaki sosyal ağ sağlayıcıları, oyun sağlayıcıları ve oyun dağıtıcıları, içeriklerini ve teknik altyapılarını bu Kanun kapsamında belirtilen yaş kategorilerine uygun olarak etiketler ve yaşa uygunluk, süre sınırı mekanizmalarını aktif hale getirir. Bu sınıflandırma, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde kurulacak bağımsız bir Dijital İçerik Denetim Merkezi tarafından denetlenir.

2) Dijital İçerik Denetim Merkezi, dijital teknoloji ve teknoloji bağımlılığı alanlarında çalışan sivil toplum örgütlerinden aday olanlar arasından TBMM Genel Kurulu'nca seçilecek 4 üye, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nca biri Bilgi Teknolojileri Kurumu'ndan olmak üzere alanında uzmanlardan seçilecek iki üye, Türkiye Barolar Birliği'nden iki üye, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'ndan bir üye olmak üzere dokuz üyeden oluşur.

Gerekeçe: Kanuna eklenmesi öngörülen yeni ek maddeyle, kamu kurum ve kuruluşlarının dijital bağımlılıkla mücadelede görevlerinin açıkça tanımlanması ve kısa sürede yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut kanun teklifi, kurum ve kuruluşlara BTK dışında bir görev ve yetki tanımlamamış, özel şirketler nezdinde sorumluluk ve yaptırımlar önermiştir. Ne var ki, TBMM'de 2018 yılından beri kurulan bu konudaki Meclis Araştırma Komisyonlarının 2018, 2020, 2026 yıllarındaki rapor ve tutanaklarının açıkça gösterdiği gibi, yasama hafızamızda her bir kamu kurumuna dijital bağımlılıkla mücadelede hangi tarihe kadar, hangi politikaları uygulamaya başlaması açıkça önerilmiştir ancak bugüne dek çoğu öneri hayata geçmemiştir. İlgili komisyon

raporlarında açıkça devlet kurumlarının yapması gerekenler listelenmiş ancak bu öneriler yürütme tarafından dikkate alınmamıştır. Bu önerilerin birçoğu için yasama organı 2021 yılına dek hayata geçmesi önerisinde bulunsa dahi yürütme tarafında bu öneriler dikkate alınmamış, yasal hazırlıklar da yapılmamıştır.

Yasama hafızası dikkate alınmadan getirilen yeni teklif, bir kez daha Meclis araştırma komisyonlarının geçmişten bugüne kadar getirdiği önerileri ciddiye almamıştır. Önergeyle, 2018 yılından beri araştırma komisyonlarının tüm siyasi partilerin uzlaşısıyla aldığı ortak öneriler listesinin yasa gücüne kavuşması sağlanmaktadır. Bunun haricinde, teklifin diğer maddelerinde önerdiğimiz değişikliklerle uyumlu biçimde kamu kurum ve kuruluşlarına ek görevler yüklenmektedir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Dijital Güvenlik Kurumu kurulması, ayrıca BTK bünyesinde bir Dijital İçerik Denetim Merkezinin çalışması, düzenli raporlama ve denetim yapması, raporlarını TBMM ile paylaşması önerilmektedir.

2018 yılında yayımlanan ve bağımlılık türlerine karşı çözüm önerileri geliştiren Meclis Araştırma Komisyonunun bu teklifin konusuyla ilgili 16 başlıklı çözüm önerisi 8 yıldır hayata geçirilmemiştir. 8 yıl önceki rapora göre; "İnternet bağımlılığı tüm yönleriyle ortaya konmalı, psikometrik, klinik araçlar geliştirilmelidir. Bağımlılığı azaltmada ideal olan, talebi azaltmak, bireyi güçlendirme, onun hayatını zenginleştirmek, ona alternatif araçları sunmak, internete ihtiyaç bırakmamaktır. Ergenlik döneminde internet kullanımı sınırlanmalı, anne-babalara farkındalık eğitimi verilmeli, süre sınırı koymada yeni teknolojiler kullanılmalı, internet dışında neler yapılabileceğine dair imkanlar geliştirilmelidir. Teknolojinin bilinçli kullanımı için okullarda müfredat geliştirilmeli, farkındalık çalışmaları yapılmalı, ailelere eğitim verilmelidir. Güvenli internet uygulaması farklı araçlarla kamuoyuna doğru şekilde anlatılmalı. Bunun için 'faydalı kullanım, güvenli kullanım, bilinçli ve işlevsel kullanım, çevresel kullanım, stratejik kullanım, dürüst kullanım, sınırlı kullanım' konulu çerçeve kılavuz okullarda müfredata eklenmeli; eğlence amaçlı kullanım sınırlanmalıdır. 2 yaşın altında teknolojik cihaza maruz bırakılmamalıdır, ilk ve ortaokulda teknoloji kullanımı öğretilmeli, lisede bağımlılık eğitimi verilmelidir. Ergonomik, fiziksel, ruhsal sonuçlara dair eğitim verilmeli, MEB-EBA portalı üzerinden bilgi verilmelidir. Ailelerin çocukların internet ve oyun kullanımı izlediği, kullanım süresi ve zaman aralığını belirleyebildiği yazılımlar geliştirilmelidir. Okullarda beden eğitimi, resim ve müzik dersleri işlevsel hale gelmeli, öğrencilerde bilgisayar oyununa alternatif bir sanat ve spor dalı hobi haline

dönüştürülmelidir. Ayrıca, 2018 tarihli komisyon raporu, sık erişim sağlanan site/uygulamalara girişte uygun süreli zorunlu uyarı videoları konmasını, reklam içeriklerinin denetimden geçmesini, oyunların açılmasından önce 4-5 saniyelik zorunlu izlenecek bilgilendirici reklam eklenmesini, 10 saniyelik kısa film hazırlanmasını, sosyal medya platformlarında bağımlılık konulu aile öykülerinin uyarıcı içerikte izletilmesini, her türlü uyuşturucunun zararlarını anlatan videolarda sosyal medya fenomenlerinin yer almasını, zararlı içerik yayan deep web ağları hakkında önlem alınmasını, içerik denetiminin artırılmasını önermiştir ancak bu öneriler de dikkate alınmamıştır.

2018'deki Meclis araştırma Komisyonunun özgün tarafı, sadece sosyal ağ sağlayıcılarına ya da ailelere görev yüklememesi, kamu kurum ve kuruluşlarına, merkezi ve yerel yönetimlere de sorumluluklar önermesidir. Teklifte sosyal ağ sağlayıcılara ve ailelere sorumluluklar, haklar getirilirken, ağ sağlayıcılara cezalar ve denetimler artırılırken kamu kurumlarının sorumlulukları arka plana itilmiş, daha çok BTK'nın denetleyici ve verileri toplayıcı yetkisi üzerinde durulmuştur. Önergeyle bu eksikler giderilmektedir.

2018'deki meclis araştırma komisyonu raporunda internet kullanımı ile ilgili en riskli dönemin ergenlik dönemi olduğu ve internet kullanımına sınır getirilmesi gerektiği; ebeveynlere farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri verilmesi gerektiği anlatılmıştır. Teklifte ise sosyal ağ sağlayıcıların kuracağı teknik altyapıyla ailelerin her an erişebileceği ve kontrol edebileceği, uygulama ve oyunları satın alma konusunda ailelerin izin vereceği bir düzenlemeyle yetinilmiştir.

Dördüncü önerge

Görülmekte olan 2/566 Esas Nolu Sosyal Hizmetler Kanunu ile Bazı Kazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin çerçeve 19 uncu maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddenin eklenmesini ve diğer maddelerin buna göre teselsül ettirilmesini amaçlayan önerge idi.

"MADDE 20- 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

"I) Özel sektör işverenlerinin işyerlerinde 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı olarak çalışan ve 4857 sayılı Kanunun 74 üncü maddesi ve bu kanunun 15 inci maddesinde tanımlanan analık hali ve doğum sonrası verilen izin sürelerinin bitiminden itibaren çalışmaya başlayan kadın sigortalılar için, bu maddenin (f) bendine göre prime esas kazanç üzerinden ödenecek primin işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarı

6 ay süreyle Hazinece karşılanır. Bu bent hükümlerinden faydalanabilmek için; çalıştırdıkları kadın sigortalılarla ilgili olarak işverenler tarafından bu Kanun uyarınca verilmesi gereken aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içinde Kuruma, muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinin ise Maliye Bakanlığına verilmesi, bu kadın sigortalılara ilişkin olarak yatırılması gereken sigorta primi tutarlarının Hazinece karşılanmayan kısmının yasal süresi içinde işverenlerce ödenmiş olması ve bu işverenlerin Kuruma prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunmaması şarttır. Ancak Kuruma olan prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarını 6183 sayılı Kanununun 48 inci maddesine göre tecil ettiren ve taksitlendiren işverenler ile taksitlendirme ve yapılandırma kanunlarına göre taksitlendiren ve yapılandıran işverenler bu tecil, taksitlendirme ve yapılandırmaları devam ettiği sürece bu bent hükmünden yararlandırılır. 5335 sayılı Kanununun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerleri; 2886 sayılı Kanun ve 4734 sayılı Kanun hükümlerine istinaden yapılan alım ve yapım işleri, 4734 sayılı Kanundan istisna olan alım ve yapım işlerine ilişkin işyerleri; ek 2 nci madde kapsamında uygulanan teşvikten yararlanan işyerleri ile sosyal güvenlik destek primine tabi tutulmak suretiyle çalışanlar hakkında bu bent hükümleri uygulanmaz. Hazineden karşılanan prim tutarları, işverenler bakımından gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmaz.”

GEREKÇE: Kanun teklifi ile doğum izin süresinin arttırılması nedeniyle kadın istihdamına yönelik olumsuz etkileri gidermek ve kadın istihdamını güçlendirmek adına doğum izin sürelerinin bitiminden itibaren işverenlerin doğum yapan kadın işçileri için ödeyecekleri sigorta primlerinin 5 puanlık kısmının hazinece karşılanması teklif edilmektedir.

Söz konusu önergeler komisyonda görev yapan çoğunluk partisi milletvekilleri ve çoğunluk partisini destekleyen partinin milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Teklifin 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 14 ve 20, maddelerinin Plan ve Bütçe Komisyonunda, 2, 15, 16, 18, 19 ve 24. maddelerinin Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunda, 21, 22 ve 23. maddelerinin Digital Mecralar Komisyonunda, 24. maddesinin İçişleri ve Milli Savunma Komisyonlarında, 25 ve 26. maddelerinin Adalet Komisyonunda **tüm boyutlarıyla ele alınıp görüşülmeden acele ile sadece Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda görüşülerek yasalaştırılması gayretini uygun görmemekteyiz.**

Sonuç olarak; I'inci Bölümde açıklanan usul eksikliklerini içermiş olması nedeniyle, II'nci Bölümünde açıklandığı üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulamasının TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoyması nedeniyle olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılmasını genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, III'üncü Bölümde belirtilen nedenlerle Kanun teklifinde yer alan 6, 9, 10, 22 ve 23 maddelerindeki düzenlemelerin Anayasa'nın bazı hükümlerine aykırılık taşıması nedeniyle, IV'üncü Bölümünde Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, V'inci Bölümde maddeler üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle "2/3566 esas numaralı Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" nin bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Aylin Yaman
Ankara

Serkan Sarı
Balıkesir

Selma Aliye Kavaf
Manisa

Mühip Kanko
Kocaeli

MUHALEFET ŞERHİ

TORBA YASA DEĞİL, TORBA MAĞDURİYET: SOSYAL DEVLETİ TASFİYE EDEN, TOPLUMU DENETİM ALTINA ALAN BİR TEKLİF

GENEL DEĞELENDİRME

Görüşülmekte olan Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, başlığundan ve genel gerekçesinden hareketle; sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi, çocukların korunması, ailenin desteklenmesi, kadınların, yaşlıların, engellilerin ve gençlerin ihtiyaçlarına yanıt verilmesi amacıyla hazırlanmış bir düzenleme izlenimi vermektedir. Ancak teklifin bütünü dikkatle incelendiğinde ortaya çıkan tablo bunun tam tersidir. Teklif; sağlık, aile, çalışma yaşamı, sosyal hizmetler ve dijital alan gibi birbiriyle doğrudan ilişkili çok sayıda temel meseleyi hak temelli, kamusal ve eşitlikçi bir perspektifle ele almak yerine, toplumsal sorunları parçalayan, gerçek ihtiyaçları görünmez kılan, kamusal yükümlülükleri geri çeken, idari takdiri genişleten ve denetim araçlarını tahkim eden bir siyasal yaklaşımın ürünüdür. Bu nedenle bu teklif, yalnızca bazı kanunlarda değişiklik yapan teknik bir torba düzenleme olarak değil; iktidarın toplumu nasıl gördüğünü, yurttaşı hangi konuma yerleştirdiğini ve sosyal devleti hangi istikamette dönüştürmek istediğini açığa vuran bütünlüklü bir siyasal metin olarak değerlendirilmelidir.

DEM Parti açısından sağlık, sosyal hizmet, bakım, çalışma yaşamı ve çocuk hakları birbirinden kopuk alanlar değildir. Bunların tümü, insan onuruna yaraşır yaşam hakkının, sosyal adaletin, eşit yurttaşlığın ve kamusal sorumluluğun parçalarıdır. Bir ülkede sağlık sistemi piyasalaştırılmış, koruyucu hekimlik zayıflatılmış, yoksullar nitelikli sağlık hizmetine erişemez hale gelmiş, kadınlar bakım emeği altında ezilmiş, engelliler ulaşım ve sosyal güvenlik haklarından mahrum bırakılmış, çocuklar ise korunma adı altında gözetim ve denetim nesnesine dönüştürülmüşse; orada sosyal devlet güçlenmiyor, tam tersine sistemli biçimde tasfiye ediliyordur. Bugün bu teklif tam da böyle bir yönelimi temsil etmektedir.

Sağlıkta Dönüşüm Programı ile yıllardır adım adım inşa edilen piyasacı sağlık sistemi bugün toplumun en temel ihtiyaç alanlarından birini ağır bir krize sürüklemiştir. Sağlık hizmeti kamusal bir hak olmaktan uzaklaştırılmış; sağlıkta ticarileşme, performans, rekabet ve maliyet-etkinlik dili, hekimliği ve bakım hizmetlerini kuşatmıştır. Bu düzenin sonucunda özellikle yoksul bölgelerde, kırsalda ve Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde nitelikli, sürekli ve koruyucu sağlık hizmetine erişim ciddi biçimde zayıflamıştır. Toplumun randevu, uzman hekim, sevk ve tedavi süreçlerinde büyük eşitsizlikler yaşadığı bir dönemde; bu sorunları görünür kılmaya çalışan, sağlık alanındaki çöküşe dikkat çeken hekimlerin cezalandırıldığı, açığa alındığı, iyi hekimliğin baskı altına alındığı bir siyasal iklimle karşı karşıyayız. Böyle bir tabloda iktidarın

görevi, sağlık emekçilerinin sesini bastırmak değil; sağlık hakkını yeniden kamusal, nitelikli, anadilinde, eşit ve erişilebilir bir temelde kurmaktır. Ne var ki önümüzdeki teklif, toplumun gerçek sağlık ve bakım krizine çözüm üretmek yerine, iktidarın kendi yarattığı yeni denetim alanlarını tahkim eden bir mantıkla hazırlanmıştır.

Teklifin aile ve çalışma yaşamına ilişkin hükümleri de aynı yaklaşımın izlerini taşımaktadır. Kadın istihdamı sorunu ortadayken, kadınlar işgücüne katılımında yapısal eşitsizliklerle karşı karşıyayken, doğum, bakım ve ev içi emek yükü kadınların çalışma yaşamından çekilmesine neden olurken; yapılması gereken şey eşit ebeveynliği, kamusal kreş hakkını, bakım yükünün toplumsallaştırılmasını ve kadın istihdamını güvence altına alacak kamusal teşvikleri güçlendirmektir. Oysa teklif, doğum izni sürelerini artırarak ilk bakışta kadın lehine bir adım atıyormuş gibi görünse de gerçekte çocuk bakımını daha da fazla kadının omuzlarına yüklemektedir. Çocuk bakımını yalnızca anne ile özdeşleştiren bu yaklaşım, eşit ebeveynlik ilkesini yok saymakta; babaların bakım sorumluluğunu güçlendirmek yerine kadınların işveren nezdinde “daha maliyetli”, “daha riskli” ve dolayısıyla daha az tercih edilir hale gelmesine yol açmaktadır. Ücret ve prim desteklerinin kamusal olarak üstlenilmediği, özel sektörde kadın istihdamını koruyacak etkili mekanizmaların kurulmadığı koşullarda, doğum izni artışı kadın lehine değil kadın aleyhine sonuçlar doğurabilecektir. Bu nedenle teklif, bakım yükünü toplumsallaştıran değil, kadınların sırtına yıkan; eşitliği büyüten değil toplumsal cinsiyet rollerini tahkim eden bir nitelik taşımaktadır.

Bu noktada kamusal kreş meselesi yaşamsal önemdedir. Çocuk bakımını yalnızca aile içi fedakârlıkla, özellikle de kadın emeğiyle çözülecek bir mesele gibi gören anlayış hem kadınların özgürleşmesini hem çocukların eşit ve nitelikli bakım hakkını zedelemektedir. Her kamu kurumunda ve her mahallede ücretsiz, erişilebilir, nitelikli ve anadilinde kamusal kreşlerin yaygınlaştırılması gerekirken; bu teklif böyle bir kamusal yükümlülüğü tanınamakta, aksine bunu idarenin takdirine bırakmaktadır. Böylece kadınlar ya ücretli emek ile bakım emeği arasında sıkışmakta ya da çalışma yaşamından çekilmeye zorlanmaktadır. DEM Parti olarak bizim yaklaşımımız açıktır: Çocuk bakımı bireysel fedakârlığın değil, kamusal sosyal politikanın konusudur; eşit ebeveynlik ise yalnızca aile içi adaletin değil toplumsal eşitliğin de şartıdır.

Teklifin sosyal medya ve dijital alanı düzenleyen hükümleri ise çocukları koruma söylemini öne sürmekte, fakat gerçekte çok daha farklı bir siyasal hedefe yönelmektedir. Türkiye’de ana akım medyada muhalefetin sesi zaten büyük ölçüde kısılmışken, eleştirel düşüncenin, toplumsal itirazın ve farklı kimliklerin görünür olabildiği sınırlı alanlardan biri sosyal medyadır. İktidar şimdi çocukları öne sürerek, yaş doğrulama, kimliklendirme, veri toplama, algoritmik denetim, reklam yasağı ve bant daraltma gibi araçlarla bu alanı da daha ağır bir kontrol rejimine bağlamak istemektedir. Burada asıl hedef çocukların güvenliği değildir; asıl hedef, Cumhuriyet tarihi boyunca iktidarların en çok başvurduğu yöntemlerden biri olan fişlemeyi dijital çağın olanaklarıyla daha kolay, daha yaygın ve daha görünmez hale getirmektir. Çocuk koruma iddiası, bütün toplumu izlenebilir, kimliklendirilebilir ve denetlenebilir kılan bir mekanizmanın meşrulaştırma aracına dönüştürülmektedir. Bu durum

sadece özel hayatın gizliliğini değil, ifade özgürlüğünü, anonimliği, dijital çoğulculuğu ve demokratik kamusal alanı da tehdit etmektedir.

Benzer biçimde, çocuk koruma sistemi içinde merkezi kamera ve izleme mantığının genişletilmesi de gerçek sorunlara çözüm sunmayan, aksine hak ihlallerini derinleştirme riski taşıyan bir anlayışın ürünüdür. Nitekim kamera takılı olan özel eğitim kurumlarında çocuk ölümlerine ilişkin soruşturmalar aylar boyunca sürerken, yani mevcut gözetim araçlarının dahi çocukları korumaya yetmediği ve esas sorunun denetimsizlik, liyakatsizlik, piyasalaşma ve cezasızlık olduğu ortadayken, çözümün merkezi kamera sistemlerinde aranması son derece sorundur. Kamera tek başına koruma sağlamaz; hele ki çocukların yaşam alanlarını kesintisiz gözetim altına almak, onları güçlendiren değil nesneleştirilen bir güvenlikçi anlayışı büyütür. Çocukları korumanın yolu, onları sürekli izlemek değil; nitelikli personel istihdam etmek, bağımsız ve etkin denetim mekanizmaları kurmak, ihmal ve istismarı önleyecek kurumsal sorumluluk zincirini işletmek ve çocuk haklarını esas alan bir bakım sistemi kurmaktır. Kameranın olduğu yerde bile çocuklar korunamamışken, daha fazla merkezileşmiş kamera sistemleriyle sorunların çözüleceğini düşünmek, meselenin özünü kavramamaktır.

Sonuç olarak bu teklif, sağlıkta dönüşümün yarattığı yıkımı, bakım krizini, kadın istihdamındaki eşitsizliği, engellilerin sosyal güvenlik ve erişilebilirlik sorunlarını, Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde iyi hekimliğe erişimin zorluğunu, çocuk koruma sistemindeki yapısal çöküşü ve sosyal hizmetlerin piyasalaştırılmasını çözmeye yönelmemektedir. Tam tersine, iktidarın bu alanlarda yıllardır biriktirdiği sorunları görünmez kılarak, bunların üzerine yeni denetim, gözetim ve idari takdir katmanları eklemektedir. DEM Parti olarak biz; yardıma, lütfâ, fişlemeye, piyasalaştırmaya ve merkezi denetime dayanan bu anlayışı reddediyor; sağlık, sosyal hizmet, bakım, çalışma yaşamı ve dijital alanın eşitlikçi, kamusal, özgürlükçü, yerel-demokratik ve hak temelli bir anlayışla yeniden kurulması gerektiğini savunuyoruz. Bu şerh, tam da bu nedenle, yalnızca belirli maddelere itiraz değil; toplumsal ihtiyaçları bastıran ve yurttaşı hak sahibi olmaktan çıkararak siyasal yönelime karşı bütünlüklü bir itirazdır.

SOSYAL DEVLETİN DARALTIILMASI, KAMUSAL SORUMLULUĞUN GERİ ÇEKİLMESİ VE HAYIRSEVERLİK TEMELLİ SOSYAL YARDIM REJİMİNİN KURUMSALLAŞTIRILMASI

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin Darülaceze'ye ilişkin 1, 13, 20, 26 ve 27. maddeleri hakkında

Görüşülmekte olan Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, başlığı ve genel gerekçesi itibarıyla sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi, dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi ve kamusal sosyal korumanın genişletilmesi yönünde bir izlenim yaratmaktadır. Ancak teklifin Darülaceze'ye ilişkin 1, 13, 20, 26 ve 27. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, burada yapılanın sosyal hizmetleri güçlendirmek olmadığı; tam tersine **sosyal devletin yükümlülük alanını daraltan, kamusal sorumluluğu dolaylaştıran ve sosyal hizmetleri hak temelli kamusal bir alan olmaktan çıkararak bağış, yardım ve kurumsal ayrıcalık eksenine yerleştiren yapısal bir dönüşüm olduğu görülmektedir**. Bu nedenle söz konusu maddeler, yalnızca teknik vergi düzenlemeleri ya da kurumsal

güncellemeler olarak ele alınmaz. Bu maddeler bir bütün olarak, iktidarın sosyal politika anlayışını, yoksullukla kurduğu ilişkiyi ve yurttaşı nasıl konumlandığını açığa vuran ideolojik bir çerçeveye sunmaktadır.

Bu çerçevede ilk tespit şudur: Teklif, sosyal hizmetleri kamusal bütçeyle, eşit erişim ilkesiyle, doğrudan devlet yükümlülüğü olarak güçlendirmemektedir. Bunun yerine, Darülaceze örneği üzerinden başışa dayalı, vergi teşvikleriyle beslenen, yardım ilişkilerini yaygınlaştıran ve kurumsal ayrıcalıkları kalıcılaştıran bir model kurmaktadır. Bu modelde sosyal hak, yurttaşın doğrudan talep edebileceği ve kamunun güvence altına almak zorunda olduğu bir hak olmaktan çıkmakta; onun yerini, başış akışı olduğu ölçüde genişleyen, kurumsal kapasite olduğu ölçüde erişilebilir hale gelen, dolayısıyla eşitsiz, parçalı ve sürekliliği belirsiz bir yardım rejimi almaktadır. Bu nedenle teklifin Darülaceze'ye ilişkin maddeleri, sosyal devletin alanını büyütmemekte; onun yerini hayırseverlik mantığına bırakmaktadır. Bu ise **sosyal devletin tamamlayıcısı değil, ikamesidir.**

Bu maddelere ilişkin ikinci temel sorun yasama usulünün kendisidir. Darülaceze'ye ilişkin düzenlemeler, sosyal hizmetlerin finansman mantığını, kurumsal mimarisini ve yardım rejimini dönüştürecek ölçüde yapısal değişiklikler içermesine rağmen, torba yasa tekniği içinde ve dağınık biçimde gündeme getirilmiştir. Oysa sosyal hizmet alanında bir kurumu mali ve idari olarak ayrıcalıklı hale getiren, ülke geneline ve yurt dışına açan, gıda bankacılığı yetkisi veren ve vergi sistemini bu kurum lehine yeniden düzenleyen hükümler, ayrı bir teklif olarak, sosyal hizmet uzmanlarının, yerel yönetimlerin, hak örgütlerinin, meslek odalarının, bakım hizmetinden yararlanan kesimlerin ve ilgili kamu kurumlarının katılımıyla tartışılmalıydı. Bu yapılmadığı gibi, teklifin genel mantığı torba yasa tekniği içinde parçalanarak, her bir maddenin yarattığı kümülatif etki görünmez kılınmıştır. Bu durum, Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesinin yalnızca norm içeriği değil, yasama sürecinin niteliği bakımından da ihlali anlamına gelmektedir. Çünkü hukuk devleti, yalnızca "kanun çıkarılmış olmasını" değil, kanunun öngörülebilir, denetlenebilir, katılımcı ve demokratik meşruiyete sahip bir süreçle üretilmesini gerektirir.

Teklifin 1, 13 ve 20. maddeleri, Darülaceze lehine gelir vergisi indirimi, Katma Değer Vergisi istisnası ve kurumlar vergisi matrah indirimi öngörerek, belirli bir kurumu mali olarak destekleyen üçlü bir vergi teşvik mimarisi kurmaktadır. Bu maddeler birbirinden bağımsız değildir; biri başışın vergi yükünü azaltmakta, diğeri başışın işlem maliyetini düşürmekte, üçüncüsü ise şirketler açısından başış daha avantajlı hale getirmekte; bu tür başış teşvikleri çoğu zaman "sosyal sorumluluk" anlatısıyla sunulsa da, pratikte kamusal yükümlülüklerin bir kısmını devletten alıp şirketlerin inisiyatifine bırakır. Böylece şirketler hem ödemeleri gereken vergiyi azaltır hem de aslında kamusal olması gereken hizmetler üzerinden itibar ve görünürlük kazanır. Bu durum, sosyal yardımın hak temelli bir kamu hizmeti olmaktan çıkıp, şirketlerin tercihine ve piyasa mantığı ile imaj stratejilerine bağlı bir alana dönüşmesine de yol açar. Bu üç düzenleme birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan mekanizma nettir: **Kamu, sosyal hizmetleri doğrudan bütçeden finanse etmek yerine, vergi sistemini belirli bir kurum lehine yeniden düzenlemekte; böylece kamu yükümlülüğünü kamusal bütçeden başış ekonomisine kaydırmaktadır. Bunun sonucu, sosyal hizmetlerin sürekliliğinin ve kapsamının artık kamu güvencesiyle değil, başışların miktarı ve sürekliliğiyle**

belirlenmesi olur. Sosyal devlet açısından en temel kırılma da burada ortaya çıkar: Hak temelli sosyal koruma rejiminde hizmetin kaynağı devletin yükümlülüğüdür; bağış temelli rejimde ise hizmetin kaynağı hayırseverliğin sürekliliğidir. Bu fark, yalnızca teknik değil sınıfsal ve siyasal bir farktır. Çünkü birincisi yurttaş hak sahibi olarak tanır, ikincisi ise ihtiyaç sahibi ve yardıma muhtaç bir özne olarak kurar.

Burada vergi hukukuna ilişkin mesele yalnızca mali değildir; aynı zamanda anayasal ve siyasal bir meseledir. Anayasa'nın 73. maddesi vergilendirmede mali güce göre katkı ve mali adalet ilkesini öngörür. Vergi istisna ve muafiyetleri ise bu çerçevede genel, nesnel ve kamu yararı temelli olmalıdır. Oysa burada belirli bir kuruma isim verilerek, ona özel mali avantajlar yaratılmaktadır. Sosyal hizmet alanında faaliyet yürüten başka kamusal yapılar, yerel yönetimler ya da benzer nitelikte bakım ve yardım hizmeti sunan kuruluşlar için genel bir kategori kurulmamış, aksine tek bir kurum lehine istisna ve indirim zinciri kurulmuştur. Bu durum, vergi politikasının kamusal ilke ve nesnel kriterlerle değil, seçilmiş kurumsal tercihlerle işletildiğini göstermektedir. Bir başka deyişle, **vergi hukuku kamusal maliye aracı olmaktan çıkarılıp sosyal politikanın ideolojik yeniden kuruluşunun aracı haline getirilmektedir.** Bu ise mali adalet ilkesinin olduğu kadar, Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin de ihlalidir. Çünkü benzer durumda olan kurumlar arasında nesnel gerekçe olmaksızın ayrıcalık yaratılmaktadır. Komisyon tartışmalarında Darülaceze'nin "emsalsiz" ve "müstesna" bir kurum olduğu savunulmuş; "vakıf ve dernek değil, bu yüzden ayrıca düzenlenmesi gerektiği" söylenmiştir. Ne var ki anayasal mesele tam da burada doğmaktadır: Kendini istisna olarak tanımlayan her kurumu kanun eliyle ayrıcalıklı hale getirmek, normun genelliğini ortadan kaldırır ve hukuk devletini kurumsal ayrıcalık rejimine dönüştürür.

Teklifin Darülaceze'ye ilişkin mali düzenlemeleri, yalnızca vergi avantajı üretmekle kalmamakta; aynı zamanda sosyal hizmetin finansman mantığını dönüştürmektedir. Bu dönüşümün sahadaki karşılığı açıktır. Kamu bütçesinden doğrudan pay ayrılmaksızın, bağışlara ve ayni-nakdi yardımlara dayalı bir hizmet modeli yaygınlaştığında, sosyal hizmetlere erişim coğrafi, sınıfsal ve kurumsal farklılıklara göre değişir. Bağışın yoğunlaştığı alanlarda hizmet genişler; bağışın zayıf olduğu alanlarda daralır. Böylece yurttaşların temel sosyal hizmetlere erişimi kamunun eşitlikçi planlamasına değil, toplumsal hayırseverlik ağlarının gücüne bırakılmış olur. Bu durum özellikle yoksul, yaşlı, engelli ve bakıma ihtiyaç duyan bireyler açısından hak kaybı anlamına gelir. Çünkü hak, eşit ve öngörülebilir biçimde tanımlanmış bir kamusal güvencedir; bağış ise sürekliliği belirsiz, dağılımı eşitsiz ve kurumsal tercihleri belirleyici olan bir kaynaktır.

Teklifin 26. maddesi ile Darülaceze'nin ülke içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında hizmet verebilmesine imkân tanınması da bu bütünün bir parçasıdır. Buradaki mesele, salt bir kurumsal büyüme meselesi değildir. Sorun, sosyal hizmetlerin nasıl yaygınlaştırıldığıdır. Türkiye'de sosyal hizmetlere erişim, özellikle yaşlı bakımında, huzurevi hizmetlerinde, engelli destek mekanizmalarında ve yerel bakım ağlarında ciddi bölgesel eşitsizlikler barındırmaktadır. Birçok ilde yeterli kamusal kapasite bulunmamakta, hizmete erişim uzun bekleme sürelerine ve kurum yetersizliğine bağlı olarak kısıtlanmaktadır. Bu gerçeklik ortadayken yapılması gereken, yerel yönetimlerin sosyal hizmet kapasitesini geliştirmek, kamusal bakım altyapısını her ilde güçlendirmek, hizmeti yerel ihtiyaçlara göre planlamak ve kamusal kurum ağını

yaygınlaştırmaktır. Oysa teklif, bu ihtiyaca cevap vermek yerine, tek bir kurumu büyüterek merkezden çevreye yayılan bir model önermektedir. **Bu model sosyal hizmetleri demokratikleştirmez; merkezileştirir. Hizmeti çoğullaştırmaz; tekilleştirir. Yerel ihtiyaçlara duyarlı kalmaz; tek tip hale getirir. Böylece sosyal hizmet alanında yerel özerklik ve yerinden yönetim ilkesi zedelenmekte, sosyal politika alanı tekil ve simgesel bir kurum üzerinden yeniden kurgulanmaktadır.** Bu yaklaşım, DEM Parti'nin savunduğu çoğulcu, katılımcı ve yerel ihtiyaçlara dayalı sosyal hizmet anlayışıyla bütünüyle gelişmektedir.

Maddeye ilişkin bir başka temel sorun, sosyal hizmetlerin önceliklendirilme biçimidir. Türkiye'de sosyal hizmetlere erişim hâlâ eşitsiz, parçalı ve yetersizken; kamu kaynakları ve kurumsal enerji, ülke içi eşitsizlikleri gidermek yerine, belirli bir kurumu hem ülke sathına hem de yurt dışına açacak şekilde kullanılmaktadır. Burada mesele yalnızca kaynak tahsisi değildir; kaynakların hangi siyasal mantıkla kullanıldığıdır. Merkezi ve sembolik bir kurumu büyütme, kamusal hizmetin her yere eşit dağılmasını sağlamaz. Aksine, kurumsal güç yoğunlaşmasını ve sosyal hizmetlerin siyaseten gösterilebilir, temsil edilebilir, vitrin niteliği taşıyan bir alana dönüşmesini teşvik eder. Bu da **sosyal hizmetin toplumsal eşitlik üretme kapasitesini zayıflatar.**

Teklifin 27. maddesi ile Darülaceze'ye gıda bankacılığı ve aşevi hizmeti verme yetkisi tanınması ise bu modelin en çıplak ifadesidir. Gıda bankacılığı, yoksulluğu ortadan kaldıran bir sosyal politika değildir; yoksulluğun yarattığı açlık ve temel ihtiyaç eksikliği gibi sonuçları geçici olarak hafifleten bir araçtır. Böyle araçlar, ancak yapısal yoksullukla mücadele eden politikaların tamamlayıcısı olduklarında anlamlıdır. Oysa burada gıda bankacılığı, yapısal sosyal politikanın yerini alacak biçimde kurumsallaştırılmaktadır. **Bunun anlamı şudur: Devlet, yurttaşın gelir güvencesini, sosyal korumasını, bakım hakkını, konut güvencesini ve temel ihtiyaçlara erişimini doğrudan güvence altına almak yerine; ihtiyaç sahibine gıda ulaştıran, aşevi hizmeti veren, bağış toplayan kurumları büyütmeyi tercih etmektedir.** Bu bir sosyal politika değil, yoksulluğun yönetimidir. Çünkü burada ortadan kaldırılan şey yoksulluk değil, yoksulluğun en görünür ve en siyasal sonuçlarıdır. Böylece yoksulluk çözülmez; yalnızca yönetilebilir, kontrol edilebilir ve siyasal olarak soğurulabilir hale getirilir.

Bu modelin toplumsal sonucu ise bağımlılık ilişkisidir. Hak temelli sosyal devlette yurttaş, yardım talep eden değil, hakkını kullanan bir özne olarak konumlanır. Yardım rejiminde ise yurttaş, destek alan, bekleyen, başvuran, uygun görülürse yararlandırılan bir pozisyona itilir. Bu fark, yalnızca idari bir fark değildir; siyasal ve toplumsal bir farktır. Hak ilişkisi eşitlik üretir; yardım ilişkisi hiyerarşi üretir. Hak ilişkisi yurttaşlık bilincini güçlendirir; yardım ilişkisi minnet duygusunu, bağımlılığı ve itaat beklentisini besler. Bu nedenle gıda bankacılığı, sosyal hizmetin yalnızca teknik yönünü değil, aynı zamanda yurttaş-devlet ilişkisini de dönüştüren bir mekanizmadır. **Sosyal hizmetin amacı bireyi sürekli yardıma ihtiyaç duyan konumda tutmak değil, onu özgürleştirmek, güçlendirmek ve bağımsız yaşam koşullarını güvence altına almaktır.** Gıda bankacılığı bu nedenle ancak geçici ve sınırlı bir destek aracı olabilir; sosyal politikanın merkezine yerleştirildiğinde ise hak temelli sosyal devletin tasfiyesi anlamına gelir.

Genel Değerlendirme

Bu çerçevede Darülaceze'ye ilişkin 1, 13, 20, 26 ve 27. maddeler birlikte ele alındığında ortaya çıkan bütün resim açıktır. Vergi teşvikleriyle bağış rejimi kurulmakta, kurumsal genişlemeyle merkezleşme teşvik edilmekte, gıda bankacılığı ve aşevi hizmetleriyle yardım ilişkileri yaygınlaştırılmakta ve bütün bunlar tek bir kurumu hem mali hem kurumsal hem de sembolik olarak özel bir konuma yerleştirmektedir. Bu tablo, sosyal devletin genişlemesi değil kamusal sorumluluğun geri çekilmesi, yerel ve kamusal yapıların zayıflatılması ve yoksulluğun yönetimine dayalı yeni bir sosyal yardım rejiminin inşasıdır. Bu rejimde haklar yardıma, eşitlik kurumsal ayrıcalığa, kamusal sorumluluk ise bağış ekonomisine dönüştürülmektedir. Bunun siyasal anlamı şudur: Sosyal politika, toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için değil onları yönetilebilir kılmak ve toplumsal hoşnutsuzluğu yardım mekanizmalarıyla bastırmak için kullanılmaktadır.

DEM Parti açısından sosyal hizmetler, bağış dağıtımının ya da yardımı kurumsallaştırmanın değil hakların, eşitliğin, toplumsal adaletin ve toplumsal-kamusal sorumluluğun alanıdır. Sosyal politika, yurttaşı minnet ilişkisine sürükleyen değil onun eşit yurttaşlık temelinde haklarına erişimini güvence altına alan bir anlayışla kurulmalıdır. Bu nedenle ihtiyaç duyulan model, merkezi bütçeyle finanse edilen, yerel yönetimlerle ve yerel toplumsal ağlarla güçlendirilen, kamusal bakım altyapısını genişleten, sosyal hizmet uzmanlarının ve hak örgütlerinin katılımıyla denetlenen, eşit erişimi ve sürekliliği garanti altına alan hak temelli bir sosyal hizmet sistemidir. Yoksulluğu yöneten değil, ortadan kaldırmayı hedefleyen; yardımı değil, sosyal güvenceyi esas alan; bağışa değil, kamusal yükümlülüğe-toplumsal sorumluluğa ve öz-yönetime dayanan bir model mümkündür ve gereklidir.

SOSYAL HİZMETLERİN SORUNLARI TORBA YASALARLA DEĞİL, HİZMET ÜRETENLERİN VE ALANLARIN SÜRECE DAHİL EDİLDİĞİ BİLİMSEL VE HAK TEMELLİ YAKLAŞIMLA ÇÖZÜLÜR!

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin "Doğum izinlerine" ilişkin 2, 15, 16, 18, 19, 25. Maddeler ile "Sosyal Hizmetlere" ilişkin 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 17. Maddeleri hakkında

"Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", çocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin korunması, aile yapısının güçlendirilmesi ve dezavantajlı grupların toplumsal yaşama katılımının artırılması gibi başlıklarla sunulsa da; bir kez daha bütüncül bir sosyal politika perspektifinden uzak, parçalı, kısa vadeli ve "torba yasa" mantığıyla hazırlanmış düzenlemeler ile getirilmiştir.

Derinleşen yoksulluk, artan eşitsizlikler ve kamusal sosyal hizmetlerin zayıflatılması sonucunda toplumsal ihtiyaçlar her geçen gün büyürken; bu ihtiyaçlara yanıt üretmesi gereken düzenlemelerin bilimsel, katılımcı ve hak temelli bir çerçevede ele alınması zorunludur. Oysa bu teklif, hizmeti üreten emekçilerin, hizmetten yararlanan kesimlerin ve ilgili meslek örgütlerinin görüşleri alınmaksızın hazırlanmış; sosyal hizmet alanını güçlendirmek yerine idari takdiri genişleten, hakları daraltan ve denetimi merkezileştiren bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Doğum izni düzenlemeleri eşitlikçi değil, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmektedir

Teklifin 2, 15 ve 16. maddeleri ile doğum sonrası izin sürelerinin artırılması ilk bakışta olumlu bir düzenleme gibi sunulsa da, bu artışın yalnızca kadın üzerinden tanımlanması; çocuk bakımını kadının asli görevi olarak gören toplumsal cinsiyetçi yaklaşımın bir devamıdır. Bakım yükünü tamamen kadının omuzlarına bırakarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmekte, derinleştirmektedir. “Nüfus politikası” vurgusuyla birlikte değerlendirildiğinde, kadın bedeni ve doğurganlığı üzerinden kurulan biyopolitik müdahalelerin yeni bir örneği daha ortaya çıkmaktadır.

Çocuğun bakımının ebeveynlerin ortak sorumluluğu olduğu gerçeği göz ardı edilmekte; eşit ebeveynlik hakkı yerine, bakım emeği tek taraflı olarak kadına yüklenmektedir. Bu yaklaşım yalnızca toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı olmakla kalmamaktadır, aynı zamanda kadınların istihdamdan dışlanmasını da derinleştirecektir. Her ne kadar komisyon görüşmeleri sırasında mevcut yasal durumda bunu önleyici düzenlemeler olduğu, dolayısıyla kadın istihdamına yönelik negatif etkileri olmayacağı belirtilse de; teklifte yer alan düzenleme, doğum izinlerini artırmakla birlikte bu sürecin ekonomik yükünü kamusal bir politika olarak ele almamakta, bakım emeğini fiilen kadın ve işveren arasında bırakmaktadır. Bu durum, kadınların istihdamda kalmasını güvence altına almak yerine, özel sektörde kadın istihdamını daha riskli hale getirecek ve dolaylı ayrımcılığı derinleştirecektir. Kadınların doğum nedeniyle daha uzun süre işgücünden uzak kalmasına neden olacak, gerekli güvenceler sağlanmadığı takdirde kadınları güvencesiz, esnek ve kayıt dışı çalışma biçimlerini kabul etmeye razı edecek sonuçlar doğuracaktır. Bu sürecin maliyetinin kamusal olarak üstlenilmesi, istihdam güvencesinin sağlanması ve ebeveynlik sorumluluğunun eşit biçimde paylaşılması zorunludur. Bu düzenleme ile kadınların istihdamdaki yerinin korunması, işveren kaynaklı ayrımcılığın önlenmesi ve bakım emeğinin toplumsal bir sorumluluk olarak yeniden tanımlanması göz ardı edilmiştir. Gebelik, doğum ve doğum sonrası bakım süreçlerinin kadınların çalışma yaşamından dışlanmasına yol açmaması amacıyla, özel sektörde çalışan kadınların izinli oldukları sürelerde çalışmadıkları günlere ilişkin ücretleri ile sosyal güvenlik primlerinin kamu tarafından karşılanmasına dair düzenlemelere ihtiyaç olduğu önerilerimiz dikkate alınmamıştır.

Oysaki, doğum sonrası izinler, yalnızca süre artırımıyla sınırlı olmayacak şekilde, istihdam güvencesi ve gelir kaybı yaratmayacak biçimde düzenlenmelidir. Çocuk bakımının yalnızca kadına yüklenmesini önlemek amacıyla babalar için de zorunlu, devredilemez ve ücretli ebeveyn izni tanınmalı, bu süreye ilişkin ücret ve prim desteği de kamu tarafından karşılanmalıdır. Gebelik ve doğum süreçleri nedeniyle işe alımda, işte kalmada ve kariyer süreçlerinde ortaya çıkan ayrımcılığı önlemek üzere etkin denetim ve yaptırım mekanizmaları kurulmalıdır.

İlk bakışta makul ve makbul değişiklikler olarak görülse dahi çocuk bakımını sadece annenin sorumluluğuna bırakan toplumsal cinsiyet normlarını güçlendiren bir perspektifle hazırlanmış

ve çocuğun ebeveynler tarafından eşit bakıma ihtiyaç duyduğu eş-ebeveynlik hakikati yok sayılmıştır. Anayasa'nın 10. Maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesi gereğince de bu düzenlemeler toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırılık teşkil etmektedir. Çocuk hakları ve kadın özgürleşmesi, devletin nüfus artırma stratejilerine araç edilen, değişikliklerin odağında "nüfus artışı" olan, çocuğun esenliği ve kadının sosyal hayata eşit katılımının yer olmadığı, toplumsal cinsiyet rollerini derinleştiren ve kadın emeğini görünmez kılan düzenlemeler getirilmiştir. İşçi-memur, kadın-erkek, biyolojik-koruyucu aile ayrımları yapmaksızın çocuk sahibi olan her ebeveynine eşit sürelerde ücretsiz izin verilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca ebeveynlere sadece bebekleri olduğu zamanlarda değil, çocuğun yetişkin kişi olduğu süreye kadar da, ihtiyaç dahilinde, kimi esnek mesai uygulamaları sergilenmesi gerekmektedir. Yanı sıra, izin sürelerinin artırılması tek başına yeterli değildir; her kamu kurumunda ve mahallede ücretsiz, anadilinde eğitim veren kreşlerin açılması yasal zorunluluk haline getirilmelidir. Kamusal kreş hizmetlerine temel bir sosyal hak olarak yaklaşılması, her kamu kurumunda ücretsiz, erişilebilir, nitelikli ve anadilinde eğitim veren kreşlerin açılmasının yasal zorunluluk haline getirilmesi ve herkesin eşit olarak faydalandırılması, kreş hizmetinin zorunlu bir hak olarak eğitim sistemine dahil edilmesi gerektiğini içeren ek madde ihdası önerimiz TBMM İç Tüzük m.87' e dayandırılarak reddedilmiş, işleme dahi alınmamıştır. Tek başına doğum izin sürelerinin artırılması yeterli bir düzenleme değildir. Kamusal hizmet olması gereken çocuk bakımı, her geçen gün maliyeti artan bir hizmete dönüşüp, doğum izni biten ebeveynlerin çalışma yaşamına dönmekle evde çocuk bakmak arasında bir seçim yapmaya zorlanmasına sebep olmaktadır.

Gerçek bir sosyal politika, kadınları eve kapatan değil; bakım yükünü toplumsallaştıran, ebeveyn iznini eşit biçimde tanımlayan ve kamusal, ücretsiz, erişilebilir kreş hizmetlerini yaygınlaştıran bir yaklaşımı gerektirir. Tek başına doğum izni sürelerini arttırmak değil; bakım hizmetlerinin kamusal bir hak olarak yeniden örgütlenmesi zorunludur.

Çocuk koruma sisteminde yapılan değişiklikler yapısal sorunları çözmekten uzaktır

Teklifin 4. maddesi ile çocuk koruma sisteminde yapılan tanım değişiklikleri ve kurumsal yeniden düzenlemeler, mevcut sorunları çözmekten uzaktır. "İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi" gibi kavramsal değişiklikler, sahadaki kapasite yetersizliği, personel eksikliği ve nitelik sorunlarını ortadan kaldırmamaktadır.

Daha da önemlisi, merkezi izleme sistemi adı altında getirilen düzenleme, çocukların yaşam alanlarını sürekli gözetim altında tutan bir yapıyı meşrulaştırmaktadır. Yatılı kuruluşlar çocuklar için yalnızca bir hizmet alanı değil, aynı zamanda yaşam alanıdır. Bu alanların kesintisiz kamera sistemleriyle izlenmesi, çocukların mahremiyetini ihlal eden, onları "gözetim altında büyüyen bireyler" haline getiren bir anlayışın ürünüdür. Çocukların yaşamlarının adeta birer "panoptikon" hapisanesine dönüştürülmesi Anayasa'nın 20. Maddesinde güvence altına alınan "Özel hayatın gizliliği" ne de aykırılık teşkil etmektedir.

Çocukları korumanın yolu onları sürekli izlemek değil; nitelikli personel istihdam etmek, bağımsız denetim mekanizmaları kurmak ve çocuk haklarını esas alan bir sistem inşa etmektir.

Baroların, meslek odalarının ve çocuk hakları örgütlerinin içinde yer aldığı bağımsız bir denetim yapısı oluşturulmadan, bu alanda gerçek bir iyileşmeden söz edilemez. Teklifte çocukları güçlendirmekten, birey olarak görmekten ziyade onları kategorize eden; destekleyen değil izleyen, gözetleyen, denetleyen, haklarını genişletmekten uzak, denetim altına alan bir çocuk koruma sistemi kurulmaktadır. Çocuk koruma sistemi risk yönetimi olarak değil, hak ve gelişim odaklı bir alan olarak görülmelidir. Çocukları korumak; onları sınıflandırmak ve izlemekten ziyade güçlendirmek, haklarını güvence altına almak ve özgür gelişimlerin sağlanmasını sağlamaktır.

Sosyal yardımlar hak olmaktan çıkarılıp idari takdire bırakılmaktadır

Teklifin 6, 10 ve 11. maddeleri sosyal yardımları genişletiyor gibi görünse de, gerçekte bu yardımları hak temelli bir sistemden uzaklaştırarak idarenin takdirine bırakılmaktadır. Sosyal ve ekonomik desteklerin kapsamı, miktarı ve koşulları kanunla açıkça düzenlenmek yerine yönetmeliklere bırakılmakta; bu durum hukuki belirlilik ve eşitlik ilkelerini zedelemektedir. Oysa sosyal yardım hakkının özünü oluşturan bu unsurların kanunla belirlenmesi gerekir. Teklifin, kişilerin hangi şartlarda hak sahibi olacağını, idarenin hangi ölçütlere göre karar vereceğini ve uygulamanın sınırlarını açık, net ve öngörülebilir biçimde göstermemesi; Anayasa'nın ikinci maddesinde yer alan hukuk devleti, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Çocuklar için öngörülen sosyal ve ekonomik destekler, yoksulluğu ortadan kaldıracak nitelikte değildir. Parçalı ve sınırlı yardımlar yerine, her çocuk için güvence altına alınmış, yoksulluk sınırını esas alan bir "çocuk hakkı" yaklaşımı benimsenmelidir.

18-25 yaş arası gençlere verilen desteğin yalnızca örgün eğitim şartına bağlanması ise çok sayıda genci sistem dışına itmektedir. Sosyal devletin görevi, bireyleri belirli kalıplara uymaya zorlamak değil; ihtiyaç temelinde destek sunmaktır.

Sosyal yardım başvurularında kişilerin ve hane halkının tüm banka, tapu ve vergi verilerinin merkezi olarak sorgulanacak olması ise yoksul kesimlerin tüm ekonomik hayatının devlet tarafından detaylı biçimde izlenmesine, desteklerin iyice denetim ve bağımlılık aracına dönüşmesine zemin hazırlayacaktır. Kişisel verilerin güvenliği ve kötüye kullanımı bakımından en tartışmalı ülkelerden olan Türkiye'de ise bu durumun yeni bir risk yaratacağı açıktır. Düzenleme Anayasa madde 20'ye de aykırılık teşkil etmektedir.

Kadın konukevlerinde kalan kadınlara ve çocuklara yönelik düzenlemelerde ise "harçlık" gibi ifadelerle sosyal destekler küçültülmekte; bu destekler bir hak olmaktan çıkarılıp, komisyon kararlarına bağlı bir lütuf haline getirilmektedir. Oysa sosyal yardımların beyan esaslı, erişilebilir ve güvenceli bir hak olarak tanımlanması gerekir.

Devlet korumasından çıkan gençlerin hakları daraltılmaktadır

Teklifin 8. maddesi ile devlet koruması altında yetişen gençlerin istihdam hakkı zorlaştırılmaktadır. Koruma süresinin 2 yıldan 5 yıla çıkarılması, 30 yaş sınırı getirilmesi ve merkezi sınav şartı gibi düzenlemeler; zaten dezavantajlı koşullarda büyüyen gençlerin kamusal istihdama erişimini daha da güçleştirmektedir.

Sosyal devlet ilkesi, dezavantajlı gruplar için kolaylaştırıcı ve destekleyici politikalar geliştirmeyi gerektirirken; bu düzenlemeler tam tersine haklara erişimi daraltmaktadır. Özellikle genç kadınlar açısından bu düzenlemeler, ekonomik bağımsızlığa ulaşma imkanlarını sınırlayarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirecek sonuçlar doğuracaktır.

Gözetim ve veri toplama politikaları sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmamaktadır

Teklifin 9 ve 10. maddeleriyle getirilen merkezi izleme ve veri toplama düzenlemeleri, sosyal hizmet alanını bir gözetim mekanizmasına dönüştürme riski taşımaktadır. Sosyal yardımlardan yararlanmak isteyen bireylerin tüm ekonomik verilerinin merkezi olarak toplanması ise yoksulluğun yönetilmesi yerine yoksulların denetlenmesi anlamına gelmektedir.

9. maddede yer alan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında güvenlik gerekçesiyle yazılım destekli kamera sistemleri kurulmasının planlanması, verilerin 2 yıl saklanması ve anonimleştirilerek politika geliştirmede kullanılması öngörülse de, bu durum devlet korumasındaki bireylerin "sürekli gözetim altında" tutulması anlamına gelecektir. Mahremiyetin en yüksek düzeyde korunması gereken alanlarda sürekli izlenme hali yaratılması ve sözde koruma amacıyla getirilen bir sistemin, bireyleri sürekli denetim altında tutan bir gözetim modeline dönüşmesi riski ciddi bir hak gerilemesidir. Maddede, Anayasal ilkeler gözetilerek, KVKK ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda hareket edilmesinin öngörüldüğü belirtilmektedir. Temel hak ve özgürlükler bağlamında sınırlandırmalar "öngörülerek" düzenlenemez. Bu durum Anayasaya aykırılık teşkil eder. Yatılı kuruluşlar, devlet korumasındaki çocukların sadece "hizmet aldığı" yerler değil, onların özel yaşam alanları ve yuvalarıdır. Yazılım destekli ve merkezi bir kamera sistemiyle bu yaşam alanlarının kesintisiz izlenmesi, Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan "Özel Hayatın Gizliliği" ilkesine olduğu gibi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne de aykırıdır. Çocukların her an izlendikleri bir "gözetim kulesi" (panoptikon) altında büyümeleri, psikososyal gelişimlerini ve özgürlük duygularını zedeleyecektir. Yanı sıra, suç, kötü muamele, hak ihlallerini önlemenin ya da "koruma" sağlamanın yolu sürekli gözetim altında tutmakla sağlanamaz. Bu durum, konuyu sosyal hizmet anlayışından uzaklaştıran, sadece güvenlik temelli bir yaklaşıma hapseden bir anlayış barındırır.

Elde edilen kişisel verilerin iki yıl boyunca saklanması oldukça uzun bir süredir ve bu verilerin siber saldırılar veya kurum içi suistimaller yoluyla ele geçirilme riski çocukları savunmasız bırakabilir. Türkiye'de "veri çalınması" vakalarının sıklığı düşünüldüğünde, çocukların verilerinin korunacağına dair ciddi bir taahhüde ve buna uymayanlara dönük ciddi yaptırım düzenlemelerine ihtiyaç vardır. İstismar ve suçun önlenmesi için teknolojik yatırımdan önce,

personel sayısının artırılmasına ve liyakatli atamalara bütçe ayıracak düzenlemeler yapılmalıdır.

Sosyal devlet, yurttaşını gözetleyen değil; onu güçlendiren bir yapı olmalıdır. Kişisel verilerin geniş ölçekte toplanması ve uzun süre saklanması, mahremiyet hakkını zedeleyen ciddi şekilde zedeler.

Yaşlı ve engelli bakımında ağır hak ihlallerine varan sorunların çözümünde atılmış bir adım bu teklifte yok

Teklifin 7. Maddesi ile özel engelli ve yaşlı bakım merkezlerinin kapatılması durumunda hizmetin devamına ilişkin değişiklik, yaşlı ve engelli bakımında ağır hak ihlallerine varan asıl sorunları görmezden gelen bir yaklaşım sergilemektedir. Teklif gerekçesinde sosyal devlet ilkesi ile engelli ve yaşlıların korunması gerekliliği ifade edilmektedir. Bakım krizinin gün geçtikçe derinleştiği ve artarak derinleşeceği, var olan durumda engelli ve yaşlı bakım merkezlerinin yetersizliği herkes tarafından bilinmekte iken yapılan değişiklik çeşitli sebeplerle faaliyetine son verilen veya kapatılan özel sosyal hizmet kuruluşlarında bakım gören engelli ve yaşlıların bu süreçte mağdur olmamaları için “güvence mekanizması” oluşturulması ile sınırlı kalmaktadır. Oysa bu alanda yapılması gereken düzenlemeler, yaşlı ve engelli bakımının piyasalaştırılması, özelleştirilmesiyle ilgili oluşan sorunlara dair olmalıdır.

Gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerince sosyal hizmet kuruluşlarının açılması ve bu kuruluşlarda yaşlı ve engelli bireylere hizmet verilmesi, parasız sosyal hizmet hakkına, temelde ise hak temelli sosyal hizmet perspektifine aykırıdır. Türkiye’de bugün 16 ilde Huzurevi yoktur. Birçok ilde Huzurevine yerleşmek için sıra bekleyen yaşlı sayısı binleri bulmakta, hatta geçmektedir. Bu durum özellikle 18 yaş altı bireyler (çocuklar) dahil olmak üzere engelli bireylerin özel bakım merkezlerine yerleştirilmesi noktasında da geçerlidir. İllerde özel bakım merkezleri tekelleşmiş, bir gerçek ya da tüzel kişiye ait birden fazla engelli ve yaşlı bakım merkezi bulunmaktadır. Bu alanın piyasa mantığı ile sürdürülmesi ve bir kazanç alanı olarak görülmesi kabul edilemez. Yakın zamanda İstanbul Büyükçekmece, Beylikdüzü, Niğde, Karaman gibi illerde bakım merkezlerinde yaşanan ve kamuoyuna da yansıyan hak ihlalleri ve kötü muamele vakaları da bu durumu kanıtlamaktadır. Kamu hizmeti kamu eliyle yapılmalıdır. Özel bakım merkezleri ve özel huzurevleri kamulaştırılmalıdır. Evde bakım ücretleri, en az özel bakım merkezlerine bir engelli adına ödenen ücret seviyesine eşitlenmeli, engelli bireylerin istismar ve yoksulluğa bağlı olmayan ihmal durumları dışında ailelerinden ayrılmasının önüne geçilmelidir. Özel Bakım Merkezi açılış iş ve işlemleri, bağımsız kurumlarca denetlenmelidir.

Sosyal hizmetler piyasalaştırılmaz, kamusal bir hak olarak yeniden inşa edilmelidir

Teklifin farklı maddelerinde görülen ortak eğilim; sosyal hizmetlerin kamusal bir hak olmaktan çıkarılıp, parçalı, denetimsiz ve yer yer piyasalaştırılmış bir yapıya doğru evrilmesidir. Oysa sosyal hizmetler, sosyal devlet ilkesinin en temel araçlarından biridir ve kamusal sorumlulukla yürütülmelidir.

Çocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin ihtiyaçları; geçici düzenlemelerle değil, güçlü bir kamusal altyapı, yeterli bütçe, nitelikli personel ve hak temelli politikalarla karşılanabilir.

Bu bağlamda;

- Sosyal hizmet alanında çalışan meslek elemanlarının sayısı artırılmalı, çalışma koşulları iyileştirilmeli ve ikincil travmaya karşı destek mekanizmaları kurulmalıdır.
- Ruh sağlığı uzmanları ve sosyal hizmet uzmanlarının istihdamı artırılmalıdır.
- Kamusal bakım hizmetleri yaygınlaştırılmalı, kreşler ve bakım merkezleri ücretsiz ve erişilebilir hale getirilmelidir.
- Denetim mekanizmaları bağımsız ve katılımcı bir yapıya kavuşturulmalıdır.

ÇOCUKLARI KORUMA DEĞİL, SOSYAL MEDYAYI VE DİJİTAL ALANI DENETİM ALTINA ALMA GİRİŞİMİ

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin "Sosyal medyaya" ilişkin 21, 22 ve 23. ve geri çekilen 24. Maddeleri hakkında

Görüşülmekte olan **Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**, başlığı ve genel yapısı itibarıyla sosyal hizmetler, aile, çocuk, bakım ve sosyal destek alanlarını ilgilendiren bir torba teklif niteliğinde görünmekle birlikte; teklifin 21, 22 ve 23. maddeleriyle doğrudan 5651 sayılı Kanun alanına müdahale edilmekte, sosyal ağ sağlayıcılar ile oyun sağlayıcıları ve oyun dağıtıcıları bakımından yeni ve ağır bir dijital denetim rejimi kurulmaktadır. Bu düzenlemeler yalnızca çocukların korunmasına ilişkin sınırlı ve ölçülü tedbirler değildir. Aksine, teklifin bu kısmı, ifade özgürlüğü, bilgiye erişim hakkı, özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması, anonimlik, dijital çoğulculuk ve açık internet ilkesini doğrudan etkileyen, kapsamı geniş, sonuçları ağır ve yapısal nitelikte müdahaleler içermektedir. Nitekim İfade Özgürlüğü Derneğinin "Dijital İtaat Rejimi" başlıklı çalışmasında da vurgulandığı üzere, Türkiye'de sosyal ağ sağlayıcıları bakımından kurulan yapı artık yalnızca yükümlülükler bütünü değil; platformları baskı altına alan, veri toplama ve temsilcilik mekanizmalarıyla şekillenen, kamusal denetimi zayıf fakat idari müdahaleyi güçlü bir rejim görünümü arz etmektedir. Raporla özellikle rejimin seçici uyum ve temsilcilik karmaşası, raporlama disiplinsizliği, hukuki çerçevesi zayıf veri bildirimleri, aşırı mahrem bilgi paylaşımı ve daralan kamusal denetim üzerinden işlediği gösterilmektedir.

DEM Parti milletvekilleri olarak öncelikle belirtmek isteriz ki, teklifin dijital alana ilişkin hükümleri yalnızca içerik yönünden değil, **yasama usulü yönünden de sorunludur**. Komisyon tutanaklarında açık biçimde görüldüğü üzere, bu maddelerin Dijital Mecralar Komisyonunda usulüne uygun biçimde tartışılmadığı, ilgili komisyon üyelerine çağrı yapılmadığı ve tali komisyon sürecinin sağlıklı işletilmediği muhalefet üyeleri tarafından dile getirilmiştir. Dijital Mecralar Komisyonunda bu konuda herhangi bir toplantı yapılmadığını, resmi bir görüş oluşturulmadığını ve komisyon üyelerine çağrı gitmediğini ifade etmiştir. DEM Parti olarak bu sürece dahil edilmedik, oysa hem usul yönünden hem de esas yönünden

önerilerimizin bulunduğunu açıkça söylemiştik. Bu itirazlarımız, böylesine teknik ve temel haklarla doğrudan ilgili bir düzenlemenin, uzmanlık komisyonlarında derinlikli biçimde tartışılmadan torba kanun içine yerleştirilmiş olduğunu göstermektedir. Yasama sürecinin böylesine aceleci ve parçalı işletilmesi, hukuk devleti ilkesinin yasama kalitesine ilişkin gerekleriyle bağdaşmamaktadır.

Teklifin dijital maddeleri kamuoyuna “çocukların korunması” amacıyla sunulmaktadır. Şüphesiz çocukların dijital risklerden korunması devletin pozitif yükümlülükleri arasındadır. Ancak bu yükümlülüğün yerine getirilme biçimi, anayasal hakları ortadan kaldıracak, çocukları ve yetişkinleri topyekûn gözetim nesnesine dönüştürecek ve dijital kamusal alanı sterilize edecek nitelikte olamaz. Maalesef teklifin gerçek yönelimi basit bir regülasyon değil; Türkiye’yi açık internet ekosisteminden uzaklaştırarak, girişin kimlik doğrulamasına bağlandığı, muhalif seslerin algoritmik ve idarî baskıyla susturulduğu bir “ulusal intranet” modeline sürüklemektir. 18 Şubat 2026 tarihli “Dijital İtaat Rejiminden Dijital Panoptikon’a” metninde de daha da netleştirilmiş; çocuk koruma söyleminin, fiilen geniş çaplı bir kimliklendirme ve fişleme rejiminin “Truva Atı” hâline getirildiği ifade edilmiştir. Bu tespitler, teklifin taşıdığı tehlikenin yalnızca teknik bir internet düzenlemesi olmadığını; toplumsal itirazın, muhalefetin ve eleştirel kamusal alanın bastırılmasına dönük daha geniş bir siyasi yönelim taşıdığını göstermektedir.

I. 21. madde bakımından değerlendirme

Teklifin 21. maddesi ilk bakışta metin tekniğine ilişkin bir değişiklik gibi görülebilir. Ne var ki bu madde, 22 ve 23. maddelerle birlikte değerlendirildiğinde, sosyal ağ sağlayıcılara dönük bütüncül yaptırım mimarisinin bir parçası hâline gelmektedir. Mevcut rejim zaten temsilcilik, veri bildirimi, içerik çıkarma ve erişim engelleme süreçleri üzerinden platformlar üzerinde yoğun baskı üretmektedir; yeni teklif ise bu yapıyı daha da sertleştirmekte, reklam yasağı, ağır idari para cezaları ve bant daraltma yaptırımlarıyla platformları “risk almamaya” zorlayan bir sisteme dönüştürmektedir. Bu sistemin fiili sonucu, şirketlerin hukuki değerlendirme yapmaksızın, ileride karşılaşabilecekleri yaptırımlardan kaçınmak amacıyla içerikleri otomatik biçimde kaldırmaları, paylaşımı önleyici filtreler kurmaları ve kamu otoriteleriyle ihtilafa düşmemek için aşırı uyum davranışına yönelmeleridir. Böylece sansür yalnızca yargı kararı ya da idari işlem eliyle değil, platformların bizzat kendileri eliyle, önleyici ve görünmez bir biçimde yaygınlaşmaktadır.

DEM Parti milletvekilleri olarak değerlendirmemiz odur ki, bu yapının en ciddi sorunlarından biri **belirlilik ve öngörülebilirlik eksikliğidir**. Hangi yükümlülüğün hangi ölçütlere göre uygulanacağı, hangi aşamada hangi yaptırımın devreye gireceği, kararların hangi usul güvenceleri çerçevesinde denetleneceği yeterli açıklıkta düzenlenmemektedir. “Sansürün Gizli Silahı” raporunda da vurgulandığı gibi, ifade özgürlüğüne yönelik baskılar yalnızca açık yasaklarla değil, muğlak normların esnek ve öngörülemez biçimde uygulanmasıyla da hayata geçirilmektedir. Raporda özellikle, ifade özgürlüğü üzerindeki baskının idari ve yargısal süreçlerdeki usul eksiklikleriyle derinleştiği; yargı mercilerinin gerçek bir muhakeme yürütmemesi nedeniyle keyfi sonuçlara ulaşıldığı; böylece hukuk güvenliği ile kanunilik

ilkesinin aşındığı belirtilmektedir. Bu nedenle 21. madde yalnız başına değil, yer aldığı bütün içinde, **Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırılık** taşımaktadır.

II. 22. madde: 15 yaş altına sosyal medya yasağı

Teklifin 22. maddesi ile 15 yaş altı çocuklara sosyal ağ sağlayıcılarında hizmet sunulmamasını öngören rejim kurulmaktadır. DEM Parti milletvekilleri olarak önergemizde açıkça belirttiğimiz üzere, **15 yaş altı çocuklara sosyal medyayı tamamen yasaklamak, dijital çağda çocukların bilgiye erişim, kendini ifade etme ve sosyalleşme haklarının toptan engellenmesidir**; yasağı mantık yerine güvenli internet ve dijital okuryazarlık öncelenmelidir. Teklifte, eğitsel, geliştirici, yaratıcı ya da çocukların akran ilişkilerini destekleyici platformlar bakımından hiçbir ayırım yapılmamakta; tüm sosyal ağ alanı peşinen yasak kategorisine sokulmaktadır. Oysa böyle bir toptancı yaklaşım, çocukların üstün yararı ilkesiyle bağdaşmaz. Üstelik 15 yaş sınırının neden seçildiğine dair pedagojik, sosyolojik ve bilimsel bir gerekçe de ortaya konulmuş değildir. 13-14 yaşındaki çocukların fiilen kullandığı dijital alanlardan bir veya iki yıl boyunca bütünüyle koparılması mantıklı, ölçülü ya da çağın gerçeklerine uygun değildir.

Bu maddeyi anayasal bakımdan daha da sorunlu hâle getiren esas husus ise, **yaş doğrulama yükümlülüğünün gerçek sonucudur**. Çocuklara hizmet sunulmamasını sağlamak için sosyal ağ sağlayıcıların yaşı doğrulaması gerekecek; bu ise yalnızca çocuklara değil, tüm kullanıcılara ilişkin kimlik ve yaş tespiti anlamına gelecektir. Nitekim hem şöyleşide hem de İFÖD metinlerinde, bu mekanizmanın fiilen bütün kullanıcıların kimliklendirilmesi sonucunu doğuracağı, anonimliği ortadan kaldıracığı ve toplu üzerinde ağır bir “dondurucu etki” yaratacağı açıkça vurgulanmıştır. DEM Parti milletvekilleri olarak önergemizde de buna dikkat çektik: Yaş doğrulaması yapabilmek için sosyal ağ sağlayıcıların kullanıcıların kimlik bilgilerini, biyometrik verilerini veya telefon numaralarını toplaması gerekecektir; bu durum çocukların ve ailelerin kişisel verilerinin küresel şirketler ve kamu otoritesi eliyle fişlenmesi riskini doğurur. Dahası, hangi verilerin işleneceği, bunların ne kadar süre saklanacağı, üçüncü kişilere aktarımın nasıl önleneceği, çocuk verileri bakımından hangi ek güvencelerin uygulanacağı kanunda gösterilmemiştir. Temel haklara bu derece ağır müdahale potansiyeli taşıyan bir alanda temel çerçevenin kanunla çizilmemesi, **Anayasa'nın 20. maddesi açısından açık bir anayasal sakınca** oluşturmaktadır.

Üstelik bu düzenleme yalnızca özel hayatın gizliliğine değil, doğrudan ifade özgürlüğüne de müdahale etmektedir. Müdahalenin demokratik toplumda gerekliliği ve ölçülülüğü kadar, usul güvencelerinin varlığı da ifade özgürlüğü ihlali incelemesinde belirleyicidir. AİHM'in yaklaşımı, ifade özgürlüğüne müdahale eden idari ve yargısal süreçlerdeki usul eksikliklerinin, yargılama sürecinde telafi edilmemesi hâlinde ihlalin ağırlığını artırdığı yönündedir. Raporda ayrıca, ifade özgürlüğü davalarında usul sorunlarının çoğu zaman Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamında, müdahalenin caydırıcı etkisi ve orantılılığı dikkate alınarak değerlendirildiği belirtilmektedir. Burada getirilen yaş doğrulama sistemi de tam olarak böyle bir caydırıcı etki yaratacaktır: Kullanıcılar her paylaşımın kimlikleriyle izlenebilir, eşleştirilebilir ve

kaydedilebilir olduğunu düşündüklerinde, yalnızca çocuklar değil yetişkinler de siyasî eleştiri, boykot çağrısı, kamusal itiraz ya da hassas toplumsal meselelerde görüş açıklamaktan kaçınacaktır. Böylece teklif, çocukları koruma iddiasıyla, dijital kamusal alanı sessizleştiren bir mekanizma kurmaktadır.

Bu nedenle 22. madde; **Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük ilkesine, 20. maddesindeki özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkına, 22. maddesindeki haberleşme özgürlüğüne ve 26. maddesindeki ifade özgürlüğüne aykırı** sonuçlar doğurmaktadır.

III. 1 saat kuralı, otomatik sansür ve küresel ciro cezası

Teklifin en ağır boyutlarından biri, sosyal ağ sağlayıcılara getirilen **1 saat içinde kararları uygulama** yükümlülüğü ile buna bağlanan yaptırımlardır. 5651 sayılı Kanun'un 8/A rejiminde mevcut durumda 4 saat olarak öngörülen sürenin, sosyal ağ sağlayıcılar bakımından 1 saate indirilmesi, her saniye milyonlarca içeriğin aktığı küresel platformlar açısından insan denetimini ve asgari hukuki incelemeyi fiilen imkânsız kılmaktadır. Böyle bir sürenin rasyonel sonucu, platformların hukuki değerlendirme yapmaksızın ve itiraz imkânı doğmadan, bütün talepleri otomatik olarak uygulamaya koymalarıdır. Bu ise fiilen "otomatik sansür" dayatmasıdır. Aynı değerlendirmede, engellenen içeriğin tekrar yüklenmesini önlemek için "gerekli her türlü tedbirin" istenmesinin, paylaşım anında kelime, görsel ya da bağlantı eşleştirmesi yapan filtreler kurulması sonucunu doğuracağı; böylece eleştirel içeriklerin kullanıcı tarafından paylaş tuşuna basıldığı anda görünmez kılınacağı belirtilmiştir. Bu tespit, teklifin yalnızca sonradan müdahale eden değil, **önleyici ve algoritmik sansüre dayalı** bir rejimi hedeflediğini göstermektedir.

Bununla bağlantılı olarak, küresel cironun yüzde 3'üne kadar idari para cezası, reklam yasağı ve bant daraltma yaptırımlarının birlikte düşünülmesi gerekir. Prof. Dr. Yaman Akdeniz'in söyleşisinde de ifade ettiği üzere, bu sistem platformları "Türkiye'de ticari varlıklarını sürdürülebilmek için artık risk almayacak" hale getirecek; sonuçta otomatikleşen ve aşırı sansüre yol açan bir mekanizmaya geçilecektir. Burada cezaların ağırlığı ile yükümlülüklerin imkânsızlığı bilinçli biçimde iç içe geçirilmiştir: Yükümlülüğü yerine getirmek için hukuki değerlendirme yapmaya vakit yoktur; yerine getirilmediğinde ise küresel ciroya dayalı devasa ceza, reklam gelirinden mahrum bırakma ve bant daraltma yaptırımları vardır. Bu durumda platformun tek rasyonel davranışı, kamusal otoriteyle ihtilaf doğuracak her içeriği peşinen kaldırmak olacaktır. Bu da demokratik toplumda kabul edilemeyecek ölçüde ağır ve yapısal bir müdahaledir.

IV. 23. madde: oyun sektörüne yönelik sansür ve gözetim kısıkaı

Teklifin 23. maddesiyle 5651 sayılı Kanuna eklenmek istenen düzenleme, sansür ve denetim rejimini sosyal medyanın ötesine taşımakta; Steam, Epic Games ve benzeri oyun dağıtıcıları ile oyun sağlayıcılarını da kapsam altına almaktadır. DEM Parti milletvekilleri olarak önergemizde, bu maddenin teklif metninden çıkarılmasını istedik ve gerekçemizde açıkça şunu belirttik: "Çocukları korumak" kisvesi altında oyun sektörünü zapturapt altına alan,

algoritmaları devlet denetimine açan ve bant daraltma gibi yöntemlerle dijital erişim hakkını gasp eden bu madde; demokratik dijital haklara ve özgür internet anlayışına kökten aykırıdır. Ayrıca, aile içindeki çocuk-ebeveyn ilişkisini devletin teknik ve hukuki denetimine muhtaç bırakan bu yaklaşım yerine, dijital okuryazarlık eğitimlerinin teşvik edilmesi gerektiğini vurguladık.

Yaş kriterlerine göre derecelendirme zorunluluğu uygulamada binlerce küresel ve bağımsız oyunun Türkiye’de erişilemez hâle gelmesine yol açabilecek; derecelendirilmeyen oyunların ya sistemden çıkarılması ya da otomatik olarak en yüksek yaş grubuna sokulması dayatılacaktır. Bu da, dağıtıcıların hukuki risk almamak için sayısız oyunu Türkiye pazarından tamamen çekmeleri sonucunu doğurabilecektir. Daha vahimi, Kurum’a oyun sağlayıcılar ve dağıtıcıların algoritmaları, veri işleme sistemleri ve ticari tutumları dâhil son derece geniş bir denetim alanı açılmaktadır. Uzmanlık alanı oyun ya da pedagoji olmayan bir kuruma, şirketlerin “kara kutusu” niteliğindeki alanlarına müdahale yetkisi verilmesi, yalnızca çocuk koruma amacıyla açıklanamaz. Bu, yetişkinlerin dijital alışkanlıkları ve tüketim tercihlerinin dahi idari denetim nesnesine dönüştürülmesi anlamına gelir.

Bu yönüyle 23. madde, ifade özgürlüğüyle sınırlı olmayan, aynı zamanda kültürel çoğulculuk, yaratıcı üretim, girişim özgürlüğü ve dijital yaşama katılım bakımından da sorunludur. Oyun ekosistemi yalnızca çocuklardan oluşmamaktadır; gençler, yetişkinler, bağımsız geliştiriciler ve kültürel üreticiler de bu alanın parçasıdır. Çocuk koruma bahanesiyle, bütün oyun alanı merkezi idare denetimine açılmakta; böylece demokratik toplumda kabul edilebilecek ölçüyü aşan biçimde tüm oyun ekosisteminin devletin ahlak ve sansür filtresine sokulması hedeflenmektedir. Ağır para cezaları ve bant daraltma tehdidi altındaki şirketlerin aşırı uyum davranışına yönelmesi, burada da fiili sansürü büyütecektir. Dolayısıyla 23. madde; **hukuk devleti, belirlilik, ölçülülük, ifade özgürlüğü, özel hayatın gizliliği ve dijital erişim hakkı yönlerinden ciddi anayasal sakıncalar** taşımaktadır.

V. 24. madde bakımından değerlendirme

Teklifin 24. maddesi komisyon sürecinde metinden çıkarılmıştır. Bu husus yerindedir. Çünkü 24. madde, BTK’ye “risk değerlendirmesi” ve hizmetin kısmen ya da tamamen durdurulmasına kadar varabilecek, sınırları belirsiz ve keyfi kullanıma son derece açık bir müdahale alanı tanımaktaydı. Bu yetki tarafımızdan da “kill switch” yahut “fiş çekme” yetkisi olarak tanımlanmış; kamu düzeni ile aile ve çocukların korunması gibi son derece geniş gerekçelerle platformların hizmet sunum biçimine müdahale edilebileceği, bunun da adeta Demokles’in kılıcı gibi platformların üzerinde sallanacağı belirtilmiştir. Değişiklik teklifimiz sonrası 24. maddenin geri çekilmiş olması bu sakıncanın büyüklüğünün iktidar tarafında dolaylı olarak kabul edilmesidir. Ancak bu geri çekme, 21, 22 ve 23. maddelerdeki temel anayasal sorunları ortadan kaldırmamaktadır. Çünkü teklifin geri kalan dijital hükümleri de zaten yaş doğrulama, algoritmik filtreleme, reklam yasağı, küresel ciro cezası, veri işleme baskısı ve bant daraltma mekanizmalarıyla ağır bir denetim rejimi kurmaktadır.

KOMİSYON SÜRECİNDE HALKIN GERÇEK İHTİYAÇLARINA YÖNELİK ÖNERGELERİN SİYASİ GEREKÇELERLE ENGELLENMESİ

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne eklenmesi için verdiğimiz ancak okutulmadan reddedilen önergelerimiz hakkında

Komisyon görüşmeleri sırasında tarafımızdan sunulan yeni madde ihdası önergeleri, tali ya da biçimsel değişiklik önerileri değil; doğrudan toplumda karşılığı bulunan, sahada yaşanan somut mağduriyetlere çözüm üretmeyi amaçlayan hak temelli düzenlemelerdi. Buna rağmen söz konusu önergeler, TBMM İçtüzüğü'nün 87'nci maddesi gerekçe gösterilerek reddedilmiş, böylece halkın acil ihtiyaçlarını yasama sürecine taşıma imkânı daha komisyon aşamasında engellenmiştir. Oysa reddedilen her bir önerge, milyonlarca yurttaşın günlük yaşamını doğrudan etkileyen ağır sorunlara ilişkindir.

İlk önergemiz, engelli yurttaşların ÖTV istisnası kapsamında araç ediniminde yaşadıkları ağır hak kayıplarını gidermeyi amaçlamaktaydı. Mevcut uygulamada engelli bireylerin istisna kapsamında aldıkları araçlar bakımından öngörülen 10 yıllık kullanım süresi, değişen yaşam koşulları, artan bakım ihtiyacı, araçların yıpranması ve ekonomik gerçeklik karşısında fiilen cezalandırıcı bir sonuç doğurmaktadır. Engelli bireyin aracı bir lüks tüketim nesnesi değil, bağımsız yaşam hakkının, hareket özgürlüğünün ve toplumsal yaşama katılımının temel aracıdır. Buna rağmen 10 yıl boyunca araç yenileme imkânının fiilen kapatılması, engelli yurttaşları ulaşım hakkından mahrum bırakan bir mağduriyet üretmektedir. Bunun yanında araç alımında aranan en az yüzde 40 yerlilik şartı, ihtiyaca uygun araca erişimi daraltmakta, seçenekleri sınırlamakta ve engelli bireyin hayatını kolaylaştıracak teknik donanıma sahip araca ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Önergemiz, bu nedenle 10 yıllık sürenin 5 yıla indirilmesini, yüzde 40 yerlilik şartının kaldırılmasını ve mevcut piyasa koşulları ile yüksek enflasyon karşısında işsiz hale gelen üst limitin 4 milyon liraya çıkarılmasını öngörmekteydi. Bu önerge, ayrıcalık değil erişilebilirlik talebiydi; lüks değil, engelli yurttaşın onurlu ve bağımsız yaşam hakkının gereği idi. Ancak iktidar, engelli bireylerin fiili ihtiyacını değil mevcut mağduriyet düzenini korumayı tercih etmiştir.

İkinci önergemiz, engellilik nedeniyle emeklilik hakkına erişimde 15/01/2025 tarihinden sonra ortaya çıkan ağır hak kayıplarını gidermeye yönelikti. 7538 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonrasında, özellikle Ekim 2008 öncesi sigortalı olanların vergi indirimine dayalı emeklilik sistemi tasfiye edilmiş, süreç SGK sağlık kurullarına devredilmiş, emeklilik koşulları ağırlaştırılmış ve kontrol muayeneleri nedeniyle mevcut emeklilerin aylıklarının kesilmesine kadar varan ciddi mağduriyetler ortaya çıkmıştır. Bu değişiklik, yalnızca yeni başvuranları değil, yıllarca çalışmış, hak kazanma beklentisi oluşmuş ve hatta emeklilik hakkını kullanmış engelli yurttaşları da belirsizlik ve güvencesizlik içine itmiştir. Önergemiz bu nedenle, kanun değişikliğinden önce sigortalı olmuş kişilerin kazanılmış haklarının korunmasını, vergi indirimi nedeniyle emeklilikten yararlanmış olanlar bakımından eski hükümlerin uygulanmasını, aylığı kesilenlerin haklarının iadesini ve sigortalılık süresine göre daha hakkaniyetli bir geçiş rejimi

kurulmasını hedeflemektedir. Bu düzenleme, sosyal devlet ilkesinin ve hukuk güvenliğinin asgari gereğiydi. Çünkü devletin görevi engelli yurttaşın yıllar boyunca oluşmuş emeklilik beklentisini ortadan kaldırmak değil, onu güvence altına almaktır. Ancak bu önerge de görüşmeye değer görülmemiş, engelli yurttaşların sosyal güvenlik hakkı bir kez daha siyasal tercihlere kurban edilmiştir.

Üçüncü önergemiz ise kamusal kreş hizmetini temel bir sosyal hak olarak güvence altına almayı amaçlıyordu. Teklifte doğum izinlerine ilişkin bazı değişiklikler yapılmakta, ancak çocuk bakımının kamusal boyutu bilinçli olarak boş bırakılmaktaydı. Oysa tek başına izin sürelerinin artırılması, çocuk bakımına ilişkin toplumsal ve kamusal sorumluluğu karşılamamaktadır. Doğum izni sona erdiğinde ebeveynler, özellikle de kadınlar, ya çalışma yaşamına dönmek ile çocuk bakımını özel maliyetlerle çözmek arasında ya da iş yaşamından çekilmek arasında zorlayıcı bir tercihle karşı karşıya kalmaktadır. Kamusal kreş hizmeti bu nedenle bir tercih değil, sosyal devletin asli yükümlülüğüdür. Önergemiz, kreş hizmetinin kamu kurumlarının keyfi takdirine bırakılmayacağını, her kamu kurumunda nitelikli, ücretsiz, erişilebilir ve anadilinde hizmet veren kamusal kreşlerin açılmasının zorunlu olduğunu açık biçimde düzenliyordu. Bu öneri yalnızca çocuk bakımına ilişkin değildi; kadınların çalışma yaşamına eşit katılımı, ebeveynlerin ekonomik ve sosyal haklarının korunması, çocukların erken yaşta nitelikli ve erişilebilir kamusal hizmete ulaşması ve anadilinde hizmet hakkının tanınması bakımından da yaşamsal önemdeydi. Buna rağmen önergemiz işleme dahi alınmamış, iktidar yine bakım yükünü kamusalallaştırmak yerine ailelerin ve özellikle kadınların omuzlarına bırakmayı tercih etmiştir.

Böylece komisyon çoğunluğu, engellilerin ulaşım hakkını güçlendirecek, engellilik nedeniyle emeklilikte ortaya çıkan hak kayıplarını giderecek ve çocuk bakımını kamusal bir hak olarak tanımlayacak üç ayrı düzenlemeyi daha tartışma aşamasında dışlamıştır. Üstelik bu ret, görüşülmekte olan metnin zaten pek çok farklı kanunda değişiklik yapan bir torba kanun teklifi olduğu gerçeği ortadayken gerçekleştirilmiştir. Yani burada söz konusu olan gerçek bir “konu dışılık” değil, iktidarın işine gelen düzenlemelere alan açarken muhalefetin halk lehine sunduğu önerileri dışlayan açık bir siyasi tercihtir.

Bu tutum, komisyonların demokratik müzakere zemini olmaktan çıkarıldığını da göstermektedir. Milletvekillerinin yasa yapım sürecine katkı sunma, toplumsal talepleri metne taşıma ve alternatif düzenleme önerme hakkı, başkanlığın ve çoğunluğun siyasi süzgecine tâbi kılınmaktadır. İşine gelen önergeyi okutan, işine gelmeyen İçtüzük kalkanının arkasına saklanarak devre dışı bırakan bu anlayış, Meclis’i halkın sorunlarının tartışıldığı bir yasama alanı olmaktan uzaklaştırmaktadır. Böylece yalnızca muhalefetin sözü değil, engellilerin, emeklilik hakkı gasp edilen yurttaşların, kreş hizmetine ihtiyaç duyan çocukların ve ebeveynlerin sesi de komisyon kapısında susturulmaktadır.

Sonuç olarak;

Teklifin Darülaceze’ye ilişkin 1, 13, 20, 26 ve 27. maddeleri, Anayasa’nın 2. maddesinde güvence altına alınan sosyal devlet ve hukuk devleti ilkeleriyle, 10. maddesinde yer alan eşitlik

ilkesiyle ve 73. maddesindeki mali adalet anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Bu maddeler, sosyal hizmetleri güçlendiren değil; sosyal devletin tasfiyesi anlamına gelen, kamusal sorumluluğu geri çeken, kurumlar arasında eşitsizlik yaratan ve yurttaş hak sahibi olmaktan çıkararak yardım alan pozisyona iten bir yönelimi temsil etmektedir. Bu nedenle söz konusu düzenlemeleri kabul etmiyor; sosyal hizmetlerin hak temelli, eşitlikçi, kamusal ve yerel-demokratik bir anlayışla yeniden inşa edilmesi gerektiğini vurguluyoruz. Bu teklif, sosyal hizmet alanında yaşanan derin sorunlara kalıcı çözümler üretmekten uzak; hak temelli bir yaklaşım yerine idari takdiri genişleten, eşitsizlikleri yeniden üreten ve sosyal devleti zayıflatan bir nitelik taşımaktadır. Sosyal hizmetler; yardım, lütuf ya da denetim aracı değil, herkes için eşit, erişilebilir ve güvenceli haklar olarak ele alınmalıdır. DEM Parti olarak bağımlılık yaratan, denetim odaklı ve parçalı sosyal politikaları değil; eşitlikçi, özgürleştirici ve hak temelli bir sosyal hizmet sistemini savunuyoruz.

DEM Parti milletvekilleri olarak vardığımız sonuç şudur: Bu teklifin dijital alana ilişkin 21, 22 ve 23. maddeleri, çocukların korunması gerekçesi altında hak temelli bir koruma anlayışını değil; yasaklamayı, gözetimi, kimliklendirmeyi, platformları itaate zorlamayı ve dijital kamusal alanı sessizleştirmeyi amaçlamaktadır. 22. madde, çocukların bilgiye erişim, ifade ve sosyalleşme haklarını toptancı bir biçimde sınırlandırmakta; yaş doğrulaması üzerinden bütün kullanıcıların kimliklendirilmesi ve fişlenmesi riskini doğurmaktadır. 1 saat kuralı, otomatik filtreleme zorunluluğu, küresel ciro cezası, reklam yasağı ve bant daraltma rejimi; sosyal ağ sağlayıcılarını hukuki değerlendirme yapmadan içerik kaldırmaya zorlayan, aşırı sansürü teşvik eden bir mekanizma yaratmaktadır. 23. madde ise oyun alanını çocukları koruma bahanesiyle zapturapt altına almakta; algoritmaları ve veri işleme sistemlerini devlet denetimine açarak demokratik dijital hakları ve özgür internet anlayışını zedelemektedir. Üstelik bütün bunlar, ilgili uzmanlık komisyonlarında gereği gibi tartışılmadan, aceleci ve sorunlu bir yasama usulüyle Komisyona getirilmiştir.

DEM Parti milletvekilleri olarak, teklifin dijital alana ilişkin 21, 22 ve 23. maddelerinin Anayasa'nın 2, 13, 20, 22 ve 26. maddeleriyle bağdaşmadığını; hukuk devleti, ölçülülük, belirlilik, ifade özgürlüğü, özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması ilkeleri bakımından ciddi anayasal sakıncalar taşıdığını belirtiriz. 24. maddenin komisyon aşamasında geri çekilmiş olmasını ise yerinde buluruz. Çocukları ve toplumu korumanın yolu; yasadışı, sansür, fişleme ve merkezi dijital denetim değildir. Gereken; dijital okuryazarlığı, veri koruma güvencelerini, ebeveyn destek mekanizmalarını, pedagojik rehberliği ve şeffaf, denetlenebilir, hak temelli dijital politikaları güçlendirmektir. Türkiye'nin ihtiyacı, açık interneti daraltan bir dijital tecrit rejimi değil; çoğulculuğu, ifade özgürlüğünü ve çocuk haklarını birlikte koruyan demokratik bir dijital hukuk düzenidir.

Görüşülmeden reddedilen bu önergelerimiz, tali ya da teknik düzenlemeler değil; sosyal devletin en temel gereklerinden olan erişilebilirlik, sosyal güvenlik ve kamusal bakım hakkına ilişkindir. Bu nedenle önergelerin reddi, yalnızca usuli bir işlem değil; halkın gerçek ihtiyaçlarının görmezden gelinmesidir. AKP çoğunluğu bir kez daha yurttaşın somut sorunlarını çözmeyi değil, torba yasa tekniği içinde kendi siyasal önceliklerini dayatmayı tercih etmiştir. Biz ise sosyal politikanın lütufla değil hakla, keyfiyetle değil güvenceyle, dışlamayla değil

eşitlikle kurulması gerektiğini bir kez daha vurguluyor yukarıdaki gerekçelerimiz çerçevesinde Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne muhalefet ediyoruz.

Sümeyye Boz Çakı
Muş

Ömer Faruk Gergerlioğlu
Kocaeli

06.04.2026
Heval Bozdağ
Ağrı

MUHALEFET ŞERHİ

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 29 Madde olarak sunulmuş, ancak bir madde tekliften çıkarılmış ve yeni bir madde ihdas edilerek 29 madde olarak Komisyonunda kabul edilmiştir.

Teklif 15 farklı kanunda düzenleme içermektedir:

- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu
- 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
- 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu
- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu
- 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
- 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu
- 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
- 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu
- 12 Nisan 1332 tarihli Darülaceze Nizamnamesi

USUL ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

İlgili kanun teklifine dair ilk değerlendirmemiz, teklifin genel niteliğine ilişkindir. Teklifin, farklı konuları bir araya getiren bir “torba kanun” örneği olduğu görülmektedir. Torba kanun yöntemi, çeşitli alanlara ilişkin düzenlemelerin tek bir metin altında toplanmasını sağlamakla birlikte, yasama tekniği açısından bazı sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Bu durum maddelerin yeterince ayrıntılı incelenememesi, şeffaflık düzeyinin sınırlı kalması ve

düzenlemelerin bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesini zorlaştırması gibi riskler doğurabilmektedir.

Komisyonunda kabul edilen 29 maddelik teklif ile 15 farklı kanunda değişiklik öngörülmesi ve bu değişikliklerin birbirinden oldukça farklı alanlara temas etmesi, metnin bütünlüğü ve anlaşılabilirliği açısından bazı tereddütlere yol açmaktadır. Bu kadar geniş kapsamlı düzenlemelerin tek bir teklif içerisinde ele alınması, doğal olarak değerlendirme sürecini daha karmaşık hâle getirebilmektedir.

Teklif Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu asil, Adalet Komisyonu, Dijital Mecralar Komisyonu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu ise tali komisyon olmak üzere beş komisyona havale edilmiştir. Ancak teklif Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu görüşülmesine rağmen, Adalet Komisyonu, Dijital Mecralar Komisyonu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu teklifi hiç ele almamıştır.

Teklifin birden fazla komisyona havale edilmiş olmasına rağmen, tali komisyonların sürece etkin biçimde katılmamış olması da dikkat çekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 23'üncü maddesi, tali komisyonların görüş bildirme sürecine katkı sunmasını öngörmektedir. Bu çerçevede, tali komisyon incelemelerinin yapılmaması, teklifin farklı açılardan değerlendirilmesine imkân tanıyabilecek önemli bir aşamanın eksik kalmasına neden olmuştur.

Kanun yapım sürecinde zaman zaman karşılaşılan hızlı ilerleme eğiliminin bu teklifte de hissedildiği değerlendirilmektedir. Özellikle tali komisyonların sürece dahil edilmemesi, yasama sürecinin daha kapsamlı ve dengeli bir şekilde yürütülmesi açısından bazı eksikliklere işaret etmektedir. Bu durumun uzun vadede yasama kalitesi üzerinde olumsuz anlamda etkili olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca teklif kapsamında yer alan bazı düzenlemelerin, mevcut Komisyonun uzmanlık alanı dışında kalan teknik konular içerdiği anlaşılmaktadır. Komisyon üyelerinin ağırlıklı olarak sağlık alanında uzmanlaşmış olması dikkate alındığında, farklı teknik alanlara ilişkin düzenlemelerin ilgili ihtisas komisyonlarında daha ayrıntılı biçimde ele alınmasının daha sağlıklı sonuçlar doğurabileceği değerlendirilmektedir. Bu yönüyle söz konusu maddelerin farklı uzmanlık alanlarının katkısı alınmadan görüşülmesi kanun yapım sürecinin bütüncül işleyişi bakımından bir eksiklik olarak görülmektedir.

Bir diğer husus ise teklifin etki analizine ilişkindir. Kanun yapım s¼recinde ¼nemli bir araç olan etki analizinin bu teklif kapsamında sunulmamış olması bazı d¼zenlemelerin olası sonuçlarının tam olarak ¼ng¼r¼lmesini g¼leřtirmektedir. Bu durum d¼zenlemelerin uygulamadaki etkilerinin daha sağlıklı değerlendirilebilmesi açısından bir boşluk yaratmaktadır.

Kanun tekliflerinin hazırlanma s¼recine ilişkin olarak da bazı yapısal tartışmalar g¼ndeme gelmektedir. Mevzuat gereği teklif verme yetkisi milletvekillerine ait olmakla birlikte, uygulamada tekliflerin bakanlıklar veya Cumhurbaşkanlığı eliyle hazırlandığı bilinmektedir. Bu durum yasama ve y¼r¼tme ilişkileri bağlamında zaman zaman eleştirilere konu olmakta ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin işleyişi açısından daha dikkatli bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Teklifin Komisyon toplantısı için ilk olarak 12/03/2026 tarihi belirlenmiştir. Ancak bu tarihteki komisyon toplantısında muhalefet milletvekilleri tarafından alt komisyon kurulması hakkında verilen ¼nerenin oylaması sırasında ciddi bir usuls¼zl¼k yaşanmıştır. Alt komisyon kurulması ¼nerisinin oylanması sırasında iktidar milletvekillerinin komisyonda bulunan milletvekili sayısının muhalefet milletvekillerinden az olması nedeniyle oylama sonucunda kabul y¼n¼nde oy sayısı fazla olmasına rağmen komisyon başkanı tarafından ara verilmiştir. Sonrasında ise komisyon toplantısı ertelenmiştir. İktidar milletvekillerinin komisyonda yeterli sayıya ulaşamaması nedeniyle toplantının ertelenmesi kabul edilebilir bir durum değildir.

Sonuç olarak; s¼z konusu teklifin usul y¼n¼ itibarıyla daha kapsayıcı, katılımcı ve ayrıntılı bir değerlendirme s¼recine ihtiyaç duyduğu kanaatindeyiz. Teklifin istışareye dayalı bir yaklaşımla ele alınması, ilgili t¼m tarafların g¼r¼řlerinin alınması ve yasama kalitesini artıracak mekanizmaların işletilmesi, daha sağlıklı ve dengeli bir d¼zenleme yapılmasına katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede teklifin usul bakımından mevcut haliyle bazı ¼nemli eksiklikler içerdiğini ifade etmek isteriz.

GENELİ ÜZERİNE DEğERLENDİRMELER

Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonunda g¼r¼ř¼len Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi; ocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin korunması, aile yapısının g¼lendirilmesi ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi bakımından ¼nemli d¼zenlemeler içermektedir.

Teklifin genel yaklaşımı, sosyal devlet ilkesine yapılan vurgu ve dezavantajlı kesimlere yönelik hizmetlerin güçlendirilmesi yönündeki irade geç kalınmış da olsa tarafımızca esas itibarıyla olumlu değerlendirilmiştir.

Nitekim çocukların korunmasına, koruyucu aile sisteminin teşvik edilmesine, sosyal yardımların daha sistematik bir çerçeveye kavuşturulmasına ve bazı hakların genişletilmesine yönelik düzenlemeler yerinde görülmüştür. Bu yönüyle teklifin, mevcut uygulamada karşılaşılan bazı sorunlara çözüm üretme potansiyeli taşıdığı açıktır.

Ancak tüm bu olumlu yönlere rağmen teklifin bazı maddelerinde hem uygulamaya hem de temel haklara ilişkin önemli eksiklikler, belirsizlikler ve riskler bulunduğu değerlendirilmiştir. Komisyon çalışmaları sırasında bu hususlar detaylı biçimde dile getirilmiş ve çözüm önerileri içeren öneriler sunulmuştur. Ne var ki bu önerilerimiz çoğu kabul edilmemiştir.

Örneğin Madde 2 de görüşülen doğum izni düzenlemesi olumlu bir adım olmakla birlikte tarafımızca eşitlik ilkesine aykırılık bulunmuş ve eksik görülmüştür.

Teklif ile doğum izninin uzatılması, çocuğun üstün yararı ve aile bütünlüğünün korunması bakımından son derece önemli ve gerekli bir adımdır. Bu düzenleme tarafımızca desteklenmiştir.

Ancak düzenlemenin uygulama kapsamı incelendiğinde, aile sağlığı merkezlerinde görev yapan hekim, ebe ve hemşireler bakımından ciddi bir eşitsizlik ortaya çıktığı görülmektedir. Mevcut uygulamada bu personelin izin kullanabilmesi, yerlerine vekil personel bulmalarına bağlıdır. Vekil bulunamaması halinde ise maaşlarında %50 ile %60 oranında kesinti yapılabilmektedir.

Bu durum, olağan izinlerde dahi ciddi mağduriyetlere yol açarken; doğum öncesi ve sonrası izin süresinin fiilen kullanılmasını büyük ölçüde imkânsız hale getirmektedir. Başka bir ifadeyle kanunla tanınan bir hak önemli bir çalışan grubu açısından uygulamada kullanılamaz hale gelmektedir. Fiilen kullanılamayan bir hakkın hukuken tanınmış bir hak olmaktan öteye geçemeyeceği aşikardır.

Bu durum eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi sosyal devlet anlayışıyla da bağdaşmamaktadır. Aynı kamu hizmetini yürüten çalışanlar arasında bu denli farklı sonuçlar doğuran bir düzenlemenin adil olduğu söylenemeyecektir.

Bu açık mağduriyetin giderilmesi amacıyla tarafımızca aile sağlığı merkezi çalışanlarını kapsayacak şekilde yeni bir madde ihdası önergesi sunulmuş ancak Komisyon aşamasında önergemiz genel teamüllere aykırı biçimde işleme alınmamıştır. Bu tutumumuz bir öneri olarak dile getirilmişse de komisyon tarafından adaletsizlik giderilmemiştir. Bu itibarla konunun Genel Kurul aşamasında yeniden değerlendirilmesi zorunlu görülmektedir.

Teklifin 6'ncı maddesi ile sosyal ve ekonomik destek mekanizmasının güçlendirilmesi amaçlanmakta olup bu yaklaşım olumlu bulunmuştur. Ancak öngörülen sosyal yardımların belirlenmesinde belirlilik ve öngörülebilirlik ihtiyacı vardır. Destekten yararlanma koşulları, gelir eşikleri, ödeme miktarları ve süreleri gibi temel unsurlarla belirlenmesi hususunun kanunda açıkça düzenlenmemesi önemli bir eksikliklerdir.

Bu hususların tamamının yönetmeliğe bırakılması uygulamada farklılıkların ortaya çıkmasına, keyfiliğe ve eşitsizliğe zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Oysa sosyal yardımlar, bireylerin idarenin takdirine bağlı olarak değil açık ve objektif kriterlere göre yararlanabildiği bir hak alanı olmalıdır.

7'nci maddede ise hizmet sürekliliği açısından yetersiz bir düzenleme vardır. Sosyal hizmet kuruluşlarının kapatılması halinde hizmet alan bireylerin mağduriyet yaşamaması amacıyla hizmetin bir süreliğine kamu eliyle yürütülmesi şeklinde getirilen düzenleme yerinde olmakla birlikte öngörülen azami 6 aylık süre sınırlaması uygulama bakımından yetersizdir.

Özellikle ileri yaştaki ağır engelli veya özel bakım ihtiyacı bulunan bireyler için uygun yerleştirmenin kısa sürede yapılması her zaman mümkün olmayabilir. Bu sürenin dolmasına rağmen yerleştirme işleminin tamamlanamaması halinde ortaya çıkacak durumun belirsiz olması yeni mağduriyetlere yol açabilecektir.

22'nci madde ile çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik düzenlemeler günümüz koşulları bakımından gerekli ve önemli görülmektedir. Ancak burada da dijital düzenlemeler, veri güvenliği ve ölçü kriter belirtilmemiştir. Yaş doğrulama sistemine ilişkin belirsizlikler düzenlemenin en zayıf yönlerinden birini oluşturmaktadır.

Mevcut haliyle düzenleme kullanıcıların kimlik bilgilerinin sosyal ağ sağlayıcılarıyla paylaşılması riskini barındırmaktadır. Bu durum hem kişisel verilerin korunması hakkı hem de ifade özgürlüğü bakımından sakıncalar doğurabilecek niteliktedir.

Oysa çocukların korunması amacı ile veri güvenliği arasında bir tercih yapılması gerekmemekte; her iki amaca birlikte hizmet eden teknik çözümler mümkündür. Bu kapsamda

yaş doğrulamanın e-Devlet sistemi üzerinden ve kişisel veri paylaşımı olmaksızın gerçekleştirilmesine yönelik önerimiz sunulmuş ancak bu önerimiz de kabul edilmemiştir.

Öte yandan teklifin bazı maddelerinde kullanılan ifadelerin uzun, karmaşık ve yoruma açık olması, uygulamada tereddütlere ve farklı yorumlara yol açabilecek niteliktedir. Sosyal hizmetler gibi bireylerin hayatına doğrudan temas eden bir alanda, düzenlemelerin açık, sade ve öngörülebilir olması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle kanun metninin daha anlaşılır, sistematik ve uygulayıcılar açısından tereddüde mahal bırakmayacak bir dil ile kaleme alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Teklifin önemli bir kısmı sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi bakımından olumlu bulunmuş; birçok düzenleme esas itibarıyla desteklenmiştir. Bununla birlikte yukarıda ifade edilen eksiklikler ve riskler giderilmeden teklifin tam anlamıyla amacına ulaşmasının güç olacağı değerlendirilmektedir.

Teklifin genel yaklaşımı ve birçok düzenlemesi tarafımızca makul bulunmakla birlikte önemli eksiklerin mevcut olduğu da ortadadır. Komisyon aşamasında sunduğumuz önergelerin kabul edilmemiş olması nedeniyle, söz konusu hususların Genel Kurul aşamasında yeniden değerlendirilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz.

Bu nedenlerle, teklifin genelinde; torba kanun tekniğinin yarattığı müzakere zaafi, etki analizi yokluğunun doğurduğu bilgi eksikliği, idari takdir alanını genişleten muğlak düzenlemeler gibi yapısal problemler bulunduğu kanaatindeyiz. Hukuk devleti, belirlilik, ölçülülük ve kamu yararı ilkelerini zedeleyen bu yaklaşımı kabul etmemiz mümkün değildir; bu gerekçelerle teklifin geneli olumlu düzenlemeler içermesine rağmen eksik kalmıştır.

MADDELER ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

MADDE 6

Teklif ile sosyal ve ekonomik destek mekanizmasının güçlendirilmesi amaçlanmakta olup sosyal devlet ilkesi bakımından bu yaklaşımın isabetli olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle dezavantajlı grupların korunmasına ve sosyal yardımların yaygınlaştırılmasına yönelik iradenin ortaya konulması olumlu bir gelişmedir.

Bununla birlikte teklif metninde destekten yararlanma koşulları, gelir eşikleri, yapılacak ödeme tutarları ile destek süresi gibi uygulamanın esasını teşkil eden temel unsurların belirlenmesi gerekliliğinin kanun düzeyinde açık ve belirli bir şekilde düzenlenmemesi ciddi bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu hususların tamamının yönetmeliğe

bırakılması idareye geniş bir takdir alanı tanınmasına neden olmakta bu durum ise uygulamada keyfiliğe, bölgesel veya idari farklılıklara ve eşitsizliklere yol açabilecek bir zemin oluşturmaktadır.

Anayasanın sosyal hukuk devleti ilkesi uyarınca sosyal yardımların kapsamı ve şartlarının öngörülebilir, erişilebilir ve nesnel kriterlere dayanması gerekmektedir. Yardım mekanizmalarının idarenin takdirine bağlı olarak şekillendiği bir yapı hak temelli sosyal politika anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Aksine bireylerin hangi koşullarda ve ne ölçüde destek alabileceklerini önceden bilebildiği, açık ve denetlenebilir bir sistemin kurulması zorunludur.

Bu çerçevede destekten yararlanma kriterlerinin, gelir eşiklerinin, yardım miktarlarının ve sürelerinin kanunda açıkça düzenlenmesi, idarenin takdir yetkisinin sınırlandırılması ve uygulamada birlik sağlanması bakımından büyük önem arz etmektedir. Aksi halde teklifin amaçlanan sosyal faydayı tam anlamıyla sağlayamayacağı ve uygulamada çeşitli hukuki ve idari sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

MADDE 7

Teklif edilen düzenleme ile kapatılmasına karar verilen sosyal hizmet kuruluşlarında kalan bireylerin hizmet sürekliliğinin sağlanması amacıyla bir tasfiye mekanizması öngörülmekte ve bu kapsamda idari, mali ve mesleki süreçlerin idarece yürütülmesi düzenlenmektedir. Korunmaya muhtaç bireylerin bakım hizmetlerinde kesinti yaşanmamasını hedefleyen bu yaklaşım sosyal devlet ilkesi bakımından yerinde ve gerekli görülmektedir.

Ancak başka bir kuruluşa nakli hemen gerçekleştirilemeyen bireyler için öngörülen azami 6 aylık hizmet süresinin yetersiz kalabileceği ve uygulamada ciddi mağduriyetlere yol açabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle ileri yaştaki, ağır engelli ya da özel bakım ihtiyacı bulunan bireyler açısından uygun bir kuruluşun kısa süre içerisinde bulunmasının her zaman mümkün olmayacağı açıktır. Bu yönüyle belirlenen sürenin katı ve sınırlı tutulması korunması gereken kişilerin bakım hizmetine erişiminde aksamalara neden olabilecektir.

Diğer yandan 6 aylık sürenin dolmasına rağmen yerleştirme işleminin tamamlanamaması halinde ilgili bireylerin hukuki ve fiili durumunun ne olacağı hususunda düzenlemede herhangi bir açıklığa yer verilmemesi önemli bir belirsizlik yaratmaktadır. Bu durum hem hizmet sunumunda kesinti riskini artırmakta hem de idarenin uygulamada farklı yorumlar geliştirmesine açık bir alan oluşturmaktadır.

Bu çerçevede azami sürenin daha esnek ve ihtiyaç temelli bir şekilde yeniden düzenlenmesi, gerekli hallerde uzatılabilmesine imkân tanınması ve sürenin aşılması durumunda uygulanacak usul ve esasların kanun düzeyinde açıkça belirlenmesi gerekmektedir. Aksi halde teklifin korunmaya muhtaç bireylerin haklarını tam anlamıyla güvence altına alamayacağı ve uygulamada ciddi sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

MADDE 22

Teklif edilen düzenleme ile on beş yaşını doldurmamış çocukların sosyal ağlara erişiminin sınırlandırılması, ebeveyn kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi, aldatıcı reklamlara karşı önlem alınması ve hukuka aykırı içeriklerin yeniden dolaşıma sokulmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Çocukların dijital ortamdaki güvenliğinin sağlanmasına yönelik bu yaklaşım kamu yararı ve sosyal koruma ilkeleri bakımından yerinde ve gerekli görülmektedir.

Bununla birlikte düzenlemenin uygulanmasına ilişkin temel unsurların yeterli güvenceyi içermediği anlaşılmaktadır. Özellikle yaş doğrulama yükümlülüğünün öngörülmesine rağmen bu yükümlülüğün hangi yöntemlerle yerine getirileceğinin kanun düzeyinde açıkça belirlenmemiş olması önemli bir eksikliktir. Bu durum uygulamada farklı yöntemlerin benimsenmesine ve kişisel verilerin korunması bakımından ciddi risklerin ortaya çıkmasına yol açabilecektir.

Nitekim yaş doğrulamasının kullanıcıların kimlik bilgilerinin doğrudan sosyal ağ sağlayıcılarıyla paylaşılması suretiyle gerçekleştirilmesi ihtimali oldukça yüksektir. Bu yaklaşım, milyonlarca vatandaşın kimlik verilerinin özel ve çoğu zaman yabancı şirketlerin veri tabanlarında toplanmasına neden olabilecek ve bu durum kişisel verilerin korunması hakkı ve veri minimizasyonu ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Oysa kimlik ifşasına yol açmaksızın yaş doğrulamasının gerçekleştirilebildiği kriptografik doğrulama yöntemleri gibi teknik alternatiflerin mevcut olduğu bilinmektedir.

Bu çerçevede yaş doğrulama yöntemlerinin kanunda açık, belirli ve teknik standartlara uygun şekilde düzenlenmesi ve kimlik ifşasını engelleyen, veri minimizasyonunu esas alan ve kullanıcı verilerinin sosyal ağ sağlayıcılarında depolanmasını önleyen güvencelerin getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca düzenlemenin orantılılık ilkesi çerçevesinde yeniden ele alınarak hem çocukların korunması hem de kişisel verilerin güvenliği arasında dengeli bir modelin tesis edilmesi zorunludur.

Aksi halde teklifin amaçlanan koruyucu etkiyi sağlarken yeni hak ihlallerine zemin hazırlayabileceği ve uygulamada ciddi sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir. Bunun yanında düzenlemenin ifade özgürlüğü açısından da sorun yaratabileceği değerlendirilmektedir. Bu gerekçelerle düzenlemenin mevcut haliyle eksik ve sakıncalı olduğu kanaatine varılmıştır. Bu gerekçelerle vermiş olduğumuz önerge AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

YENİ MADDE İHDASINA DAİR ÖNERGEMİZ

Kanun teklifinde yer alan doğum izninin uzatılmasına ilişkin düzenlemeler çocuğun üstün yararı ve aile bütünlüğünün korunması bakımından son derece önemli ve gerekli bir adım olup tarafımızca desteklenmektedir. Çalışanların analık hakkının güçlendirilmesine yönelik bu yaklaşım, sosyal devlet ilkesiyle de uyumlu ve yerinde bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

Bununla birlikte düzenlemenin uygulama kapsamı incelendiğinde aile sağlığı merkezlerinde görev yapan hekim, ebe ve hemşireler bakımından ciddi bir eşitsizlik ortaya çıktığı görülmektedir. Mevcut uygulamada bu personelin izin kullanabilmesi, yerlerine vekil personel bulmalarına bağlı olup, vekil bulunamaması halinde maaşlarında %50 ile %60 oranında kesinti yapılabilmektedir. Bu durum, anayasal bir hakkın kullanımını fiilen zorlaştırmakta ve hatta imkânsız hale getirebilmektedir.

Nitekim olağan izinlerde dahi ciddi mağduriyetlere yol açan bu uygulama doğum öncesi ve sonrası izin süresinin tamamının etkin şekilde kullanılmasını büyük ölçüde engellemektedir. Bu haliyle kanunla tanınan bir hakkın önemli bir çalışan grubu bakımından uygulamada karşılık bulamadığı açıktır.

Bu durum eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği gibi sosyal devlet anlayışıyla da bağdaşmamaktadır. Aynı kamu hizmetini yerine getiren çalışanlar arasında bu ölçüde farklı sonuçlar doğuran bir uygulamanın hakkaniyetli olduğu söylenemez.

Bu açık mağduriyetin giderilmesi amacıyla tarafımızca aile sağlığı merkezi çalışanlarını da kapsayacak şekilde yeni bir madde ihdası önerilmiş ancak söz konusu öneri Komisyon aşamasında gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Bu nedenle düzenlemenin Genel Kurul aşamasında yeniden değerlendirilmesi ve ortaya çıkan eşitsizliğin giderilmesine yönelik gerekli adımların atılması zorunlu görülmektedir.

Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin bazı maddelerini desteklemekle birlikte yetersiz bulmaktayız. Bahse konu teklife ilişkin çekincelerimizi bu şerh aracılığıyla kamuoyunun dikkatine sunarız.

İYİ Parti olarak, teklifte yer alan tüm maddelere kategorik olarak olumsuz bir yaklaşım sergilememekle birlikte muhalefet şerhimizde ayrıntılı biçimde ortaya koyduğumuz anayasal, hukuki ve idari sakıncalar nedeniyle gerekli düzenlemelerin Genel Kurul aşamasında yapılması gerektiğini ifade ediyoruz.

Ahmet Eşref Fakıbaba
Ankara

MUHALEFET ŞERHİ

Kanun teklifine bütüncül bir perspektifle bakıldığında, sosyal politika alanına ilişkin son derece farklı başlıkların tek bir metin altında toplandığı dikkat çekmektedir. Darülaceze'ye yönelik mali teşvik düzenlemelerinden doğum ve ebeveynlik izinlerine, sosyal yardım mekanizmalarından sosyal hizmet kurumlarının yapısına ve koruyucu aile sistemine, hatta çocukların dijital ortamlarda korunmasına yönelik sosyal medya düzenlemelerine kadar uzanan bu geniş yelpaze, ilk bakışta kapsamlı ve iddialı bir reform izlenimi oluşturmaktadır. Ne var ki teklifin içeriği derinlemesine incelendiğinde, bu izlenimin büyük ölçüde yüzeysel kaldığı görülmektedir. **Sosyal hizmetler ve aile politikaları alanında uzun süredir biriken yapısal sorunlara bütüncül ve kalıcı çözümler üretmek yerine**, birbirinden kopuk düzenlemelerin aynı torba içerisinde bir araya getirildiği parçalı bir yaklaşımın benimsendiği anlaşılmaktadır. Bu durum, sosyal politikaların stratejik bir bütünlükten uzak, kısa vadeli ve dağınık müdahalelerle ele alındığını ortaya koymakta; teklifin, kapsamlı bir reform niteliği taşımaktan ziyade, farklı alanlara ilişkin düzenlemelerin bir araya getirildiği sınırlı bir düzenleme çerçevesi sunduğunu göstermektedir.

Darülaceze Düzenlemeleri: Darülaceze'ye ilişkin düzenlemeler, vergi istisnaları ve bağış teşvikleri üzerinden kurumun mali yapısını güçlendirmeyi hedefler görünmektedir. Ancak bu yaklaşım, sosyal hizmetlerin finansmanında kamusal sorumluluğu güçlendirmek yerine, yükü giderek daha fazla gönüllülük ve hayırseverlik alanına bırakan bir yönelime işaret etmektedir. Oysa sosyal devletin temel görevi, yaşlılar ve engelliler başta olmak üzere kırılgan grupların bakımını doğrudan kamusal kaynaklarla güvence altına almaktır. Türkiye'de hızla artan yaşlı nüfus ve bakım ihtiyacına rağmen, mevcut kamusal kapasitenin son derece sınırlı kalması; huzurevleri ve bakım hizmetlerinin ihtiyacın çok gerisinde olması bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, milyonlarca engelli bireye karşılık sunulan yatılı bakım hizmetlerinin son derece düşük seviyede kalması, sosyal hizmetlerin kapsayıcılığına dair ciddi bir zafiyeti göstermektedir. Bu tablo, bütçe tercihlerinde sosyal hizmetlere ayrılan payın yetersizliğiyle birlikte değerlendirildiğinde, Darülaceze modelinin yaygınlaştırılmasının bir çözümden ziyade mevcut kamusal yetersizliğin bağış ve teşvik mekanizmalarıyla telafi edilmeye çalışılması anlamına geldiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle düzenleme, sosyal devletin sorumluluk alanını daraltan bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Doğum(Analık) İzinlerine İlişkin Düzenlemeler: Teklifte yer alan doğum ve ebeveynlik izinlerine ilişkin düzenlemeler, uzun süredir kapsamlı değişiklikler yapılacağı yönünde oluşturulan beklentilerin oldukça gerisinde kalmaktadır. Aylardır “geniş kapsamlı reform” söylemiyle dile getirilen düzenlemelerin, nihayetinde izin sürelerinin altı aya çıkarılmasıyla sınırlı tutulması, aile politikaları açısından ortaya konulan iddianın karşılanamadığının en açık göstergesidir. Doğum oranlarının belirgin şekilde düştüğü, nüfus yapısının hızla değiştiği bir dönemde, bu denli sınırlı bir müdahalenin yapısal bir etki oluşturması mümkün görünmemektedir. Zira mesele yalnızca izin sürelerinin artırılması değil; bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kadınların istihdamda karşılaştığı eşitsizliklerin giderilmesi ve aile hayatı ile çalışma yaşamı arasında gerçek bir denge kurulabilmesidir. Bu çerçevede, söz konusu düzenleme, nüfus politikaları açısından gerekli olan kapsamlı ve bütüncül yaklaşımı yansıtmaktan uzak kalmakta; doğurganlık oranlarındaki düşüşe karşı güçlü ve kalıcı çözümler üretmek yerine, sınırlı ve yüzeysel bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Hizmetlere İlişkin Düzenlemeler: Genel olarak teklif, sosyal hizmet ve sosyal yardım alanını yeniden düzenleme iddiası taşımakla birlikte, bütüncül ve kapsayıcı bir reform niteliğinden uzaktır. Düzenlemenin birçok maddesinde temel esasların yönetmeliklere bırakılması, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini zayıflatmaktadır. Bu durum, uygulamada keyfiliğe ve bölgesel farklılıklara açık bir zemin oluşturmaktadır.

Teklifte denetim ve veri toplama yetkilerinin genişletilmesi dikkat çekmektedir. Ancak bu yetkilerin sınırlarının açıkça çizilmemesi, kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği açısından ciddi riskler doğurmaktadır. Sosyal yardım alan bireylerin sürekli izlenen ve denetlenen bir konuma indirgenmesi, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Koruyucu aile, çocuk hizmetleri ve istihdam düzenlemelerinde getirilen bazı iyileştirici adımlar olmakla birlikte, bunlar çoğunlukla sınırlı ve koşullu düzenlemelerdir. Dezavantajlı grupların gerçek ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak, parçalı bir yaklaşım söz konusudur.

Sonuç olarak teklif, sosyal politika alanında yapısal sorunlara çözüm üretmekten ziyade, mevcut sistemi teknik düzenlemelerle yeniden kurgulamaya çalışmaktadır.

Sosyal Medyaya İlişkin Düzenlemeler: İlgili kanun teklifinde sosyal medya ve dijital oyun alanına yönelik getirilen düzenlemeler, çocukların korunması ve dijital risklerin azaltılması gibi son derece önemli ve meşru amaçlar taşımakla birlikte; teklifin hazırlanış süreci, kapsamı ve içerdiği düzenlemeler bütüncül olarak değerlendirildiğinde, ciddi yapısal sorunlar

barındırmaktadır. Dijital ekosistemi doğrudan etkileyen bu denli kapsamlı bir düzenlemenin, yeterli istişare mekanizmaları işletilmeden, ilgili ihtisas komisyonlarının sürece dahil edilmediği bir yöntemle ve torba kanun içerisinde ele alınmış olması, yasama sürecinin şeffaflık ve katılımcılık ilkeleri açısından önemli bir eksikliğe işaret etmektedir. Teklifte yer alan maddeler; yaş doğrulama sistemlerinden içerik müdahale yükümlülüklerine, algoritmik şeffaflıktan idari yaptırımlara kadar geniş bir alanı düzenlemekte olup, bu düzenlemelerin önemli bir kısmı teknik altyapı, hukuki belirlilik ve uygulama sonuçları bakımından yeterince olgunlaştırılmamıştır. Kavramsal belirsizlikler, ölçüsüz yaptırım mekanizmaları ve kişisel veri güvenliğine ilişkin riskler, teklifin uygulanabilirliğini ve temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisini tartışmalı hale getirmektedir. Öte yandan, getirilen yükümlülüklerin ağır idari yaptırımlarla desteklenmesi, platformların davranışlarını aşırı temkinli hale getirebilecek ve dolaylı olarak ifade özgürlüğü üzerinde sınırlayıcı etkiler doğurabilecek bir zemin oluşturmaktadır. Bu çerçevede teklif, çocukların dijital ortamda korunması yönündeki hedefi itibarıyla olumlu bir niyet taşısa da; yöntem, kapsam ve uygulama araçları bakımından yeniden değerlendirilmesi gereken bir düzenleme niteliğindedir. Daha sağlıklı bir yaklaşım; katılımcı, şeffaf, ölçülü ve teknik gerçekliklerle uyumlu bir süreç içerisinde, tüm paydaşların katkısıyla, temel hak ve özgürlükler dengesi gözetilerek kapsamlı bir dijital politika çerçevesinin oluşturulmasını gerektirmektedir.

İlgili Kanun Teklifinde

1, 13, 20, 26 ve 27. Maddeler Darülaceze ile ilgili değişiklikleri içermektedir.

1. maddede Darülaceze'ye yapılan **ayni ve nakdi bağışların gelir vergisi matrahından indirilmesi**; 13. maddede Darülaceze'ye yapılan **ayni bağışların KDV'den istisna tutulması**; 20. maddede Darülaceze'ye yapılan **nakdi bağışların kurumlar vergisi matrahından indirilebilmesi**; 26. maddede Darülaceze'nin **yurt içinde ve yurt dışında hizmet verebilmesi ile kuruma gıda bankacılığı ve aşevi hizmeti sunma yetkisinin** verilmesi; 27. maddede ise Darülaceze'nin ihtiyaç sahiplerine **gıda bankacılığı ve aşevi hizmeti sunabilmesini** sağlayan 25/A maddesinin nizamnameye eklenmesi öngörülmektedir.

- Teklifte öngörülen düzenlemelerle, devletin asli sorumluluğu olan sosyal refahın sağlanması görevi, büyük ölçüde hayırseverlik mekanizmalarına ve bağış sistemlerine dayandırılmaktadır. Oysa Anayasa'da güvence altına alınan sosyal devlet ilkesi, vatandaşların temel ihtiyaçlarının devlet eliyle, sistematik ve sürdürülebilir şekilde karşılanmasını zorunlu kılmaktadır.

- Devletin, sosyal yardımı bağışlara endeksleyen bir yapıya yönelmesi; vatandaşları yardım kuyruklarına mahkûm eden, onur kırıcı bir sosyal düzeni beraberinde getirme riski taşımaktadır. Bu durum, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.
- Teklifin temel yaklaşımı, yoksulluğu ortadan kaldırmaya değil, yönetmeye odaklıdır.
- Bazı sivil toplum kuruluşları ve benzeri yapıların geçmişte yaşadığı sorunlar dikkate alındığında, bu tür kurumların siyasi amaçlarla kullanılabileceğine dair toplumda ciddi bir güven sorunu oluşmuştur. Darülaceze'nin faaliyet alanının genişletilmesi ve ulusal-uluslararası düzeyde hizmet sunacak bir yapıya dönüştürülmesi, bu riskleri artırmaktadır. Kurumun siyasi etkilerden korunması gerekirken, mevcut düzenleme bu yönde yeterli güvenceyi içermemektedir.
- Türkiye'de sosyal yardımlar ve ihtiyaç sahiplerine yönelik hizmetler; belediyeler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ve ilgili kamu kurumları aracılığıyla zaten yürütülmektedir. Bu kapsamda Darülaceze'ye benzer yeni görev alanlarının verilmesi, mevcut sistemle çakışma oluşturmakta ve kaynakların verimli kullanımını engelleme riski taşımaktadır. Mevcut kamu mekanizmalarının güçlendirilmesi yerine, paralel bir yapının oluşturulması doğru bir yaklaşım değildir. Belediyeler, aşevleri ve benzeri sosyal hizmetleri zaten sunmaktadır. Buna rağmen, Darülaceze'nin bu alanlarda faaliyet göstermesinin önünün açılması, yerel yönetimlerin görev alanı ile merkezi yapı arasında çelişki oluşturacaktır.
- Yerinden yönetim ilkesi gereği, sosyal hizmetlerin yerel düzeyde yürütülmesi esastır. Merkezi bir kurumun bu alanlara genişletilmesi, hem idari hem de fonksiyonel açıdan uyumsuzluk doğuracaktır.

Sonuç olarak; teklif edilen düzenlemeler, sosyal devlet ilkesini zayıflatan, yoksulluğu yapısal olarak çözmek yerine yönetmeye odaklanan, kurumsal kimliği aşındıran ve mevcut kamu sistemleriyle çakışma riski taşıyan bir yaklaşım içermektedir.

MADDE 1

Teklif edilen düzenleme ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ve 89 uncu maddelerinde değişiklik yapılmaktadır. Buna göre, fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara yapılan aynı bağışlara tanınan vergi indirimi kapsamında **Darülaceze de açıkça dahil edilmektedir**. Ayrıca mevcut düzenlemede yalnızca belirli kuruluşlara tanınan **nakdî bağışların tamamının gelir vergisi matrahından indirilebilmesi** imkânı, Darülaceze için de geçerli hale getirilmektedir. Bu değişikliklerle, Darülaceze'ye yapılacak gıda, temizlik, giyecek ve yakacak gibi aynı bağışlar ile nakdî yardımların vergi matrahından indirilebilmesinin önü açılarak söz konusu kuruma yönelik bağışların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Toplumun en kırılgan kesimlerine hizmet sunan Darülaceze'nin mevcut teşvik kapsamına dahil edilmesi, bağışların desteklenmesi açısından olumlu bir adımdır. Ancak bu düzenlemenin yalnızca tek bir kuruma özgü şekilde ele alınması, vergisel teşviklerin sistematik yapısı açısından tartışmalıdır. Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren kurumların desteklenmesi konusunda **kurumsal ve kapsayıcı bir politika çerçevesi** oluşturulması gerekmektedir. Bu

nedenle, yalnızca belirli bir kuruma yönelik vergi avantajı sağlamak yerine; huzurevleri, engelli bakım merkezleri ve çocuk bakım kurumları gibi kamu yararına çalışan sosyal hizmet kuruluşlarını kapsayan daha bütüncül ve adil bir teşvik mekanizmasının geliştirilmesi daha yerinde olacaktır. Diğer bir ifadeyle **sosyal hizmet kurumlarının finansmanının bağışlara dayanması**, devletin anayasal ve toplumsal sorumluluğunu doğrudan toplumun bireyleri üzerine yıkmak anlamına gelmektedir. Devlet, temel sosyal hizmetleri sağlayacak kapasiteye sahipken, bu tür düzenlemelerle görevini kısmen vatandaş bağışlarına devretmiş olur; bu durum, sosyal hakların güvence altına alınması ilkesine ters düşmektedir. Ayrıca kanunda yalnızca Darülaceze'ye özel bir muafiyet getirilmesi **eşitlik ve adalet ilkeleri** açısından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Benzer faaliyetler yürüten diğer huzurevleri, bakım merkezleri veya sosyal yardım kuruluşları için herhangi bir vergi avantajı sağlanmaması, kamu kaynaklarının kullanımında **ayırımı ve seçici bir yaklaşım** algısı oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, teklif edilen düzenleme Darülaceze'ye yapılacak bağışları teşvik etme amacı taşısa da, sosyal hizmetlerin finansmanı, vergi sisteminin bütünlüğü ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı bakımından daha kapsamlı bir politika perspektifi içinde ele alınması gerekmektedir.

MADDE 13

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendine eklenen düzenlemeyle, **Darülaceze'ye yapılan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak bağışlarının KDV'den istisna tutulması** öngörülmektedir. Mevcut düzenlemede sadece dernek ve vakıflar bu kapsamda iken, taslak metin Darülaceze'yi de kapsayacak şekilde kuruma özel bir muafiyet sağlamaktadır. Gerekçede söz konusu düzenlemenin **Darülaceze'ye yapılacak bağışları teşvik ederek kurumun mali sürdürülebilirliğini güçlendireceği** ifade edilmektedir. Sosyal yardımların bağış ve vergi istisnaları üzerinden vakıf modeliyle yürütülmesi, bu alanı anayasal bir hak olmaktan çıkarıp lütuf temelli bir yapıya dönüştürme riski taşımaktadır. Bu yaklaşım, denetim ve şeffaflık sorunlarını artırabileceği gibi kamu kaynaklarının bütçe dışı kullanımını da genişletebilir. Öte yandan, yalnızca Darülaceze'ye özgü vergi avantajı tanınması, benzer faaliyet yürüten diğer kurumlar karşısında nesnel bir temele dayanmayan bir ayrıcalık oluşturarak eşitlik ilkesini zedelemektedir. Teklifte aynı yaklaşımın farklı vergi türlerinde de sürdürülmesi, kurum bazlı ayrıcalığın sistematik hale getirildiğini göstermektedir.

MADDE 20

5520 sayılı **Kurumlar Vergisi Kanunu'nda** yapılan değişiklikle; Darülaceze'ye yapılan nakdi bağışların Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında **kurum kazancından indirilebilmesi** sağlanmakta ve böylece bağışların teşvik edilmesi ve kurumun mali sürdürülebilirliğinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu düzenleme, Darülaceze'ye, zaten Kızılay ve Yeşilay için sağlanan vergi indirimleri kapsamında **ayrıcıklı bir konum** tanımaktadır. Ancak, yalnızca isimlendirilmiş bir kuruma sağlanan bu avantaj, benzer sosyal hizmet sunan diğer vakıf ve dernekleri kapsam dışında bırakmakta ve **eşitlik ilkesine aykırı** bir algı oluşturmaktadır. Kanun tekniği açısından, **kurum isimlerinin tek tek sayılması** uygulamada yorum farklılıklarına ve hukuki belirsizliklere yol açabilir. Ayrıca, bu tür teşvikler, **sosyal hizmetlerin devlet sorumluluğu yerine bağışlara dayanması** eleştirilerini gündeme getirmekte ve kamu kaynakları yerine toplumsal bağışın yükünü artırmaktadır. Son olarak, düzenleme siyasi mesaj olarak Darülaceze'ye özel destek vurgusu yaparken, geniş sosyal hizmet ağının bütününe yönelik bir perspektif sunmamaktadır. Ayrıca bu durum denetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında soru işaretleri doğurmaktadır. Bu tür yapıların faaliyet alanlarının genişletilmesiyle birlikte idari süreçlerin ve kaynak kullanımının nasıl denetleneceği hususu açık ve güçlü bir çerçeveye kavuşturulmalıdır. Bu nedenle, düzenlemenin yalnızca Darülaceze özelinde değil; sosyal hizmetlerin finansmanı, kurumsal yapıların denetimi ve kamu sorumluluğunun sınırları açısından daha bütüncül bir politika perspektifi içinde ele alınması gerekmektedir.

MADDE 26

Bu düzenleme ile Darülaceze Nizamnamesi'nin 12'nci maddesinde, kuruma kabul kriterlerini İstanbul ile sınırlayan ifadeler çıkarılarak, Darülaceze'nin yurt içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında da hizmet verebileceği açıkça belirtilmekte ve 25/A maddesiyle kurumun ihtiyaç sahiplerine yönelik gıda bankacılığı ve aşevi hizmeti sunabilmesi resmîyet kazanmakta, böylece Darülaceze'nin hizmet alanı ve sosyal müdahale kapasitesi genişletilmektedir.

Darülaceze'nin hizmet alanının İstanbul ile sınırlı olmaktan çıkarılarak yurt içinde ve yurt dışında faaliyet gösterebilmesinin önünün açılması, kurumun tarihsel birikimi ve sosyal hizmet kapasitesi dikkate alındığında ilk bakışta olumlu bir genişleme olarak değerlendirilebilir. Ancak bu düzenleme, yalnızca kurumsal kapasite artışı değil, aynı zamanda sosyal hizmetlerin hangi aktörler eliyle yürütüleceğine ilişkin önemli bir politika tercihini de beraberinde getirmektedir.

Hâlihazırda belediyeler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile çeşitli kamu kurumları tarafından yürütülen aşevi, gıda bankacılığı ve sosyal destek hizmetleri bulunmaktadır. Bu

çerçevede, benzer faaliyetlerin zaten kamu eliyle sunulduğu bir alanda Darülaceze'nin yaygınlaştırılması; mevcut kurumsal yapılarla görev ve yetki çakışması, hatta uygulamada bir rekabet alanı oluşturma riski taşımaktadır. Özellikle yerel yönetimlerin sunduğu sosyal hizmetlere yönelik farklı yaklaşımlar söz konusuysen, merkezi bir vakıf modelinin genişletilmesi bu alandaki politika bütünlüğü açısından soru işaretleri doğurmaktadır.

Öte yandan, kurumun mevcut faaliyetlerini sürdürmede dahi mali ve idari zorluklar yaşadığı ifade edilirken, hizmet alanının ülke geneline ve hatta yurt dışına genişletilmesi; kapasite, kaynak ve sürdürülebilirlik açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir husustur. Bu genişlemenin nasıl finanse edileceği, nasıl denetleneceği ve hangi kurumsal çerçevede yürütüleceği açık ve güçlü bir şekilde ortaya konulmadan atılacak adımlar, yeni sorun alanları doğurabilir.

Ayrıca, Türkiye'de köklü kurumların dönüşümü ve bazı alanlarda kurumsal yapının zayıfladığına ilişkin tartışmalar dikkate alındığında, Darülaceze gibi tarihsel değeri yüksek bir kurumun hızlı ve geniş ölçekli bir yaygınlaşma sürecine sokulması, kurumsal kimliğin korunması ve hizmet kalitesinin sürdürülebilirliği açısından temkinle ele alınmalıdır. Bu nedenle, Darülaceze'nin mevcut hizmet alanında güçlendirilmesi ve kapasitesinin artırılması öncelikli olmalı; hizmetlerin yaygınlaştırılması ise mevcut kamu kurumlarıyla uyumlu, tamamlayıcı ve güçlü bir denetim çerçevesi içinde kademeli olarak planlanmalıdır.

MADDE 27

Bu düzenleme ile Darülaceze Nizamnamesine 25/A maddesi eklenerek, kurumun ihtiyaç sahiplerine yönelik gıda bankacılığı ve aşevi hizmeti sunabilmesi resmîyet kazanmakta, böylece Darülaceze'nin sosyal yardım kapasitesi genişletilmektedir. Bu değişiklik, gıda israfının önlenmesi ve kurum bakımında olmayan ihtiyaç sahiplerine aşevi hizmeti verilerek sosyal yardımlarla düzenli desteklenmesi hedefiyle kurumsal sosyal yardım faaliyetlerinin etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Darülaceze'nin gıda bankacılığı ve aşevi hizmeti sunmasının kurumsal hale getirilmesi, sosyal yardımların çeşitlendirilmesi açısından olumlu görülebilir. Ancak bu düzenleme, hâlihazırda belediyeler ve sosyal yardımlaşma vakıfları tarafından yürütülen benzer hizmetlerle görev çakışması ve kurumsal dağınkılık riski doğurmaktadır. Ayrıca, kamu hizmetlerinin bağış ve vergi muafiyetleri üzerinden yürütülmesi, sosyal yardımların hak temelli niteliğini zayıflatır ve devletin sorumluluğunun topluma devredildiği yönünde eleştirilere yol açabilir. Bunun

yanında, kamu gücüyle desteklenen bu tür yapıların yerelde nasıl işleyeceği, denetim ve tarafsızlık açısından nasıl güvence altına alınacağı da önemli soru işaretleri barındırmaktadır.

İlgili Kanun Teklifinde

2, 15, 16, 18, 19 ve 25. Maddeler Doğum İzni ile ilgili değişiklikleri içermektedir.

DOĞUM İZİNLERİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

“Aile ve Nüfus On Yılı” söylemiyle uzun süredir kamuoyuna kapsamlı bir reform beklentisi sunulmasına rağmen doğum izinlerine ilişkin yapılan düzenlemenin yalnızca izin süresinin toplamda 24 haftaya çıkarılmasıyla sınırlı kalması, bu alanda **beklenen yapısal dönüşümün** gerçekleştirilemediğini göstermektedir. Oysa Türkiye’de doğurganlık oranlarının hızla düştüğü, nüfus yapısının ciddi bir riskle karşı karşıya olduğu bir dönemde, bu kadar dar kapsamlı adımlar yeterli değildir. Sosyal politikalar, özellikle “aile yılı” gibi iddialı bir çerçevede ilan edilmişken, çok daha güçlü ve bütüncül paketlerle desteklenmelidir.

Aile yılı kapsamında yapılan geçmiş düzenlemelerde; 1. çocuk için tek seferlik 5.000 TL, 2. çocuk için 5 yaşına kadar (60. ay) aylık 1.500 TL, 3. ve sonraki çocuklar için aylık 5.000 TL doğum yardımları yapılacağı ifade edilmiştir. Bugün verilen destekler, gerçek hayatın maliyetleriyle kıyaslandığında son derece yetersiz kalmaktadır. Basit bir örnek vermek gerekirse:

- Yeni doğan bir bebek günde ortalama 6–8 adet bez kullanmaktadır.
- Bu, aylık yaklaşık 180–240 adet bez anlamına gelir.
- Güncel fiyatlarla yalnızca bir aylık bez maliyeti dahi 2000 lirayı bulmaktadır.

Doğum yardımı adı altında verilen desteklerle, genel ihtiyaçları karşılamak bir yana, sadece bez giderinin dahi karşılanmadığı bir tablo ortaya koyulmaktadır. Bu durum, mevcut yardım politikalarının gerçek yaşam maliyetlerinden ne kadar uzak olduğunu göstermekte; bu nedenle doğum yardımlarının günümüz ekonomik koşullarına uygun, insani ve yeterli bir düzeye ivedilikle güncellenmesi gerekmektedir. Özetle; nüfusun geleceğinin tartışıldığı, doğum oranlarının alarm verdiği bir dönemde, bu kadar sınırlı ve parçalı düzenlemelerle yol alınamayacağı açıktır. Aileyi güçlendirmek, yalnızca sembolik ilanlarla değil; gerçek ihtiyaçlara cevap veren, kapsamlı ve sürdürülebilir sosyal politikalarla mümkündür. Bugün açıklanan düzenlemeler ise ne yazık ki bu vizyonun oldukça uzağında kalmaktadır. Farklı ülke örnekleri incelendiğinde iznin ne kadar kısıtlı bir düzenleme olduğu açıkça görülmektedir.

Düzenleme, memur ve işçi ayrımı üzerinden bazı sürelerin eşitlenmesi ve sınırlı bir uzatma sağlanmasıyla çerçevelenmiş; ancak kadınların çalışma hayatı ile annelik sorumluluklarını dengeli biçimde sürdürebilmelerini sağlayacak kreş politikaları, bakım destekleri ve güvenceli çalışma modelleri gibi temel başlıklara yer verilmemiştir. Bu yönüyle ortaya konulan yaklaşım, “Aile ve Nüfus On Yılı” gibi iddialı bir söylemin gerektirdiği bütüncül sosyal politika anlayışından uzak kalmakta; kadın istihdamını, bakım emeğini ve aile politikalarını birlikte ele alan kapsamlı bir perspektif sunamamaktadır.

- uyumlu hale getirilmektedir.

MADDE 2

Teklifin 2’nci maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun analık iznine ilişkin hükümlerinde değişiklik yapılması öngörülmektedir. Buna göre memurlar için:

- Doğum sonrası **analık izni** süresinin **8 haftadan 16 haftaya çıkarılması**
- Doğum öncesi ve sonrası toplam analık izni süresinin **16 haftadan 24 haftaya** yükseltilmesi planlanmaktadır.

Ayrıca doğum öncesi iznin **doğum sonrasına aktarılmasına** ilişkin düzenlemede yer alan “**üç hafta**” ibaresinin “**iki hafta**” olarak değiştirilmesi ve **koruyucu aile olan memurlara**, çocuğun fiilen teslim edildiği tarihten itibaren talepleri üzerine **10 gün izin verilmesi** öngörülmektedir.

Doğum sonrası izin süresinin yirmi dört haftaya çıkarılması anne ve çocuk sağlığının korunması ile doğum sonrası bakım sürecinin desteklenmesi açısından ilk bakışta olumlu bir düzenleme olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte kanun teklifinin genel yaklaşımı incelendiğinde, doğum ve bakım süreçlerinin büyük ölçüde anne merkezli bir çerçevede ele alındığı, babaların bakım sürecine katılımını teşvik edecek mekanizmaların ise oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, ebeveynlik sorumluluğunun daha dengeli biçimde paylaşılmasını sağlayacak bir modelin ortaya konulmadığını göstermektedir. Uluslararası uygulamalarda ebeveyn izinlerinin paylaşılabilir olması, babalara ayrılmış özel izin sürelerinin bulunması ve kamusal bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması aile politikalarının etkinliğini artıran temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu yönüyle teklif, analık izni süresini uzatarak belirli bir ilerleme sağlasa da kadın istihdamını güçlendiren, bakım yükünü ebeveynler arasında daha

dengeli dağıtan ve ailelerin karşı karşıya olduğu ekonomik ve sosyal sorunlara bütüncül biçimde yanıt veren kapsamlı bir aile politikası perspektifini henüz ortaya koyamamaktadır. Doğum öncesi iznin 8 haftasının kullanıldığı varsayıldığında, kamuoyunda yansıtıldığı gibi izin süresi bebeğin 6 aylık olmasına kadar uzanmamakta; doğum sonrası 16 haftalık izin süresi yaklaşık dört aylık bir döneme karşılık gelmektedir. Oysa bebeklerin ilk altı ay yalnızca anne sütü ile beslenmesini öneren uluslararası sağlık kuruluşlarının tavsiyeleri dikkate alındığında, bu sürenin sınırlı kaldığı açıktır. Teklifin gerekçesinde doğum sonrası ilk ayların çocuğun temel bakım ihtiyaçları açısından kritik olduğu vurgulanmasına rağmen, bu kritik dönemin neden dördüncü ayla sınırlandırıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu durum, düzenlemenin anne ve bebek sağlığına ilişkin bilimsel önerilerle tam olarak uyumlu olmadığını göstermektedir.

Öte yandan doğumdan önceki izin süresinin bir kısmının doğum sonrasına aktarılabilmesine imkân tanınması, esneklik sağlama amacı taşısa da hamileliğin son döneminde çalışma yükünün artmasına yol açabilecek bir yaklaşımı beraberinde getirmektedir. Kadının sağlık durumunun uygun olması hâlinde doğuma kısa süre kalana kadar çalışabilmesi, **doğum sonrası bakım süresinin uzatılması için gebeliğin en ağır döneminde çalışma zorunluluğunun fiilen teşvik edilmesi** anlamına gelebilmektedir. Bu durum, sosyal devletin koruyucu sorumluluğunun bireysel tercihlere devredildiği bir politika anlayışına işaret etmektedir. Ayrıca düzenlemenin uluslararası uygulamalarla karşılaştırıldığında, özellikle birçok OECD ülkesinde bir yıla yaklaşan ücretli ebeveyn izinleri dikkate alındığında oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir.

Madde kapsamında koruyucu aile olan memurlara on gün izin verilmesi öngörülmesi, biyolojik olmayan ebeveynliğin tanınması açısından olumlu bir adım olmakla birlikte, koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların yeni aile ortamına uyum sağlaması ve güvenli bağ kurabilmesi için **gerekten sürenin çok daha uzun olduğu** bilinmektedir. Bu nedenle söz konusu iznin süresi ve kapsamı, çocuk koruma politikalarının temel ilkeleri ve çocukların psikososyal ihtiyaçları çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi gereken bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Son olarak düzenlemenin gerekçesinde nüfus politikasına atfı yapılmakta olsa da, Türkiye’de doğurganlık oranlarının düşmesinin temel nedenleri arasında yer alan **ekonomik belirsizlik, barınma maliyetleri, çocuk bakım giderleri ve güvensiz istihdam** gibi yapısal sorunlara ilişkin kapsamlı bir politika çerçevesi sunulmamaktadır. Bu nedenle teklif, doğum sonrası izin süresini artırarak belirli bir iyileştirme sağlasa da, **kadınların çalışma hayatındaki eşitliğini**

güçlendiren, bakım sorumluluğunu ebeveynler arasında dengeli biçimde paylaşan ve tüm çalışanları kapsayan kapsamlı bir aile politikası yaklaşımını henüz ortaya koyamamaktadır.

Bununla birlikte; **aile hekimleri ve aile sağlığı merkezlerinde görev yapan ebe, hemşire ve diğer sağlık çalışanları**, sözleşmeli yapı ve Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği nedeniyle izinlerini fiilen kullanmakta güçlük yaşamaktadır. İzin sürelerinde yerlerine vekil bulamamaları halinde gelirlerinin yaklaşık %50-60'ını kaybetmeleri, bu hakların kullanımını önemli ölçüde sınırlandırmaktadır. ASM'de görev yapan anne adayları açısından durum daha da ağırdır. Doğum öncesi ve sonrası uzun izin sürelerinde vekil bulmanın güçlüğü, bu izinlerin fiilen kullanılamamasına ve çalışanların hem gelir kaybı hem de motivasyon kaybı yaşamasına neden olmaktadır. Bu durum, eşitlik ilkesine de uygun düşmemektedir. Bu mağduriyetin giderilmesi amacıyla, **ASM çalışanlarının izinlerini gelir kaybı ve vekil zorunluluğu olmaksızın kullanabilmelerini sağlayacak yeni bir düzenlemenin ihdas edilmesi gerekmektedir.**

MADDE 15

Teklifin 15'inci maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Analık hâlinde çalışma ve süt izni" başlıklı 74'üncü maddesinde analık iznine ilişkin değişiklik yapılması öngörülmektedir. Bu kapsamda işçiler için:

- Doğum sonrası analık izni süresinin 8 haftadan 16 haftaya çıkarılması,
- Doğum öncesi ve sonrası toplam analık izni süresinin 16 haftadan 24 haftaya yükseltilmesi planlanmaktadır.

Ayrıca, doğum öncesi iznin doğum sonrasına aktarılmasına ilişkin düzenlemede yer alan "üç hafta" ibaresinin "iki hafta" olarak değiştirilmesi ve koruyucu aile olan işçilere, çocuğun tesliminden sonra istekleri üzerine 10 gün ücretsiz izin verilmesi öngörülmektedir. Bunun yanında, aynı maddede analık izni sonrasında kullanılan bazı izin sürelerine ilişkin hükümlerde yer alan "16 hafta" ibaresinin "24 hafta", "18 hafta" ibaresinin ise "26 hafta" olarak değiştirilmesi öngörülmektedir.

Madde 15 ile doğum sonrası analık izninin 24 haftaya çıkarılması ilk bakışta kadınlar lehine bir düzenleme olarak sunulsa da, Türkiye'deki mevcut iş gücü piyasası dikkate alındığında bu değişikliğin ciddi yapısal sorunlar barındırdığı görülmektedir. Özel sektörde çalışan bir kadının **altı ay boyunca iş yerinden uzak kalması çoğu zaman "ikame edilebilir" görülmesine, işe**

dönüş sürecinde ise mobbing, görev değişikliği veya işten ayrılmaya zorlanma gibi baskılarla karşılaşmasına yol açmaktadır. Buna rağmen düzenlemede, bu iznin kullanılmasını güvence altına alacak **iş güvencesi mekanizmalarına ya da işverenlere yönelik teşvik araçlarına** yer verilmemiştir. Bakım hizmetlerinin kamusal olarak yeterince sağlanmadığı bir sistemde yalnızca izin sürelerini uzatmak, kadınların iş gücü piyasasından daha uzun süre kopmasına ve mesleki konumlarının zayıflamasına neden olabilecek bir politika tercihidir.

Öte yandan düzenlemede emzirme süresine yapılan vurgu, çalışma hayatındaki gerçeklikle örtüşmemektedir. Özel sektörde **emzirme odalarının yetersizliği ve kreş zorunluluğunun çeşitli yollarla fiilen etkisiz hale getirilmesi**, kadınların bu hakları kullanmasını büyük ölçüde imkânsız kılmaktadır. Kadına 24 haftalık izin tanıyıp sonrasında onu uzun ulaşım sürelerinin bulunduğu, kreşsiz ve emzirme imkânı olmayan bir iş ortamına dönmeye zorlamak, teklifin genel gerekçesinde dile getirilen **aile ve nüfus politikası hedefleriyle açık bir çelişki oluşturmaktadır**. Ayrıca çoğul gebeliklerde verilen ek sürenin genel izin süresi içinde silikleştirilmesi de düzenlemenin teknik açıdan sorunlu yönlerinden biridir.

Bunun yanı sıra teklif edilen düzenleme çocukların iki yaşına kadar emzirilmesini öneren uluslararası sağlık otoritelerinin görüşleriyle örtüşmemektedir. Mevcut sistemde kadınların altı ay sonrasında işe dönmemesi halinde ücretsiz izne ayrılmak zorunda kalması veya işini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalması, anneliği ekonomik bir cezaya dönüştüren bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Altı aylık ücretli izinle sınırlı kalan bir yaklaşım, kalan sürenin kadının kişisel imkânlarına ya da işverenin insafına bırakılması anlamına gelmekte ve sosyal devlet iddiasının inandırıcılığını zedelemektedir.

MADDE 16

Teklifin 16'ncı maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun "**Mazeret izni**" başlıklı ek 2'nci maddesinde yapılan değişiklikle işçilere tanınan **babalık izni süresinin 5 günden 10 güne çıkarılması** öngörülmektedir. Düzenlemenin gerekçesinde bu artışın uygulamada "yeknesaklık" sağladığı ve babalara daha fazla destek imkânı sunduğu ifade edilse de, mevcut süre bakım sorumluluğunun aile içinde eşit paylaşımını sağlayacak düzeyden oldukça uzaktır. Nitekim bu yaklaşım, bakım emeğini esas olarak kadının sorumluluğu olarak gören; babayı ise sürece yalnızca kısa süreli bir destek unsuru olarak konumlandıran geleneksel politika anlayışının devamı niteliğindedir.

Uluslararası uygulamalar incelendiğinde, babalık ve ebeveyn izinlerinin artık günlerle değil aylarla ifade edildiği görülmektedir. Birçok ülkede babalara aylar süren ve çoğu zaman devredilemez nitelikte ebeveyn izinleri tanınarak bakım sorumluluğunun dengeli paylaşımı teşvik edilmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de babalık izninin yalnızca 10 güne çıkarılmasının önemli bir sosyal politika reformu gibi sunulması, bakım yükünün paylaşılması konusunda kamusal iradenin sınırlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca doğum sonrası ilk haftalar, hem bebeğin bakım ihtiyacının hem de annenin fiziksel ve psikolojik destek gereksiniminin en yoğun olduğu dönemdir. Bu süreçte babanın aktif biçimde bakım sürecine katılmasını sağlayacak daha uzun süreli bir izin mekanizmasının bulunmaması, hem anne üzerindeki yükü artırmakta hem de babanın çocukla erken dönemde güçlü bir bağ kurma imkânını sınırlandırmaktadır. On günlük bir süre çoğu zaman yalnızca doğum sonrası bürokratik işlemler ve kısa süreli refakat için yeterli olmakta; aile içi bakım sorumluluğunun paylaşılması açısından anlamlı bir katkı sunamamaktadır.

Bu nedenle aile politikalarının gerçekten eşitlikçi bir perspektifle ele alınabilmesi için babalık izninin sembolik artışlarla sınırlı bırakılmaması, daha uzun ve devredilemez nitelikte ebeveyn izinleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Aksi halde mevcut düzenleme, babayı aktif bir ebeveyn olarak güçlendirmekten ziyade doğum sonrası sürecin kenarında duran geçici bir destek unsuru konumunda bırakmaya devam edecektir.

MADDE 18

Teklif ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 15’inci maddesinde yer alan “**analık hâli**” tanımını yeniden düzenlenmektedir. Mevcut düzenlemede analık hâli, gebeliğin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki **ilk sekiz haftalık süre** (çoğul gebelikte ilk on haftalık süre) ile sınırlı olarak tanımlanırken, teklif ile bu süre **doğumdan sonraki ilk onaltı haftayı kapsayacak şekilde genişletilmektedir**. Böylece analık hâli kapsamında değerlendirilen dönem uzatılmakta ve bu düzenleme ile 4857 sayılı İş Kanunu’nda analık izni süresinin 24 haftaya çıkarılmasına ilişkin değişiklikle uyum sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca analık hâlinin doğumdan sonraki onaltı haftayı kapsayacak şekilde genel bir süre olarak tanımlanması nedeniyle, mevcut metinde yer alan “**çoğul gebelik halinde ilk on haftalık süre**” ibaresi madde metninden çıkarılmaktadır.

Analık hâlinin kapsamının genişletilmesi ve doğum sonrası dönemin daha uzun bir süre sosyal güvenlik sistemi içerisinde korunması yönünde yapılan düzenleme ilkesel olarak olumlu bir

adım olarak görülebilir. Nitekim doğum sonrası dönemin anne ve çocuk sağlığı açısından kritik bir dönem olduğu, bu süreçte sosyal güvenlik mekanizmalarının güçlü şekilde işletilmesinin hem çocuk gelişimi hem de toplumsal refah açısından önemli olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte söz konusu değişiklik, **analık izni sürelerinin artırılmasına paralel bir teknik uyum düzenlemesi niteliği taşısa da**, Türkiye’de çalışan kadınların karşı karşıya olduğu daha geniş sosyal politika sorunlarını ele almak bakımından sınırlı bir kapsam sunmaktadır.

MADDE 19

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 18. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik ile analık halinde sigortalı kadınlara verilen geçici iş göremezlik ödeneğinin kapsamı genişletilmektedir. Mevcut düzenlemede doğumdan önce ve sonra **sekizer hafta** olmak üzere toplam **16 haftalık süre** için ödeme yapılırken, taslak metinde doğum öncesi **8 hafta**, doğum sonrası ise **16 hafta** olarak düzenlenerek toplam süre **24 haftaya** çıkarılmaktadır. Ayrıca mevcut düzenlemede, sağlık raporuyla kadın çalışanların **doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışabilmesine** izin verilirken, taslak metinde bu süre **iki haftaya kadar çalışabilme** şeklinde değiştirilmektedir. Böylece doğum sonrası döneme daha uzun süre aktarılabilmesi sağlanmakta ve düzenlemenin, 4857 sayılı İş Kanunu’nun 74. maddesinde yapılan doğum izni değişikliğiyle uyumlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Burada asıl eleştiri konusu, ödemelerin kapsamıdır. Türkiye’de analık ödeneği, brüt ücret üzerinden değil, belirli tavan ve taban sınırları üzerinden hesaplanmaktadır. Kadın işçinin izin süresi uzatılsa bile, aldığı ödeneğin reel alım gücü enflasyon karşısında erimektedir. Madde 19, ödeneğin miktarını değil sadece süresini düzenleyerek, yoksulluk sınırına yakın yaşayan kadınlar için "ücretli izin" ile "gelir kaybı" arasında bir denge kuramamaktadır. Ayrıca, sağlıklı bir emzirme sürecinin iki yıl sürmesi gerektiği göz önüne alınırsa, sosyal güvenlik sisteminin bu iki yıl boyunca annenin primlerini karşılamaması veya gelir desteği sunmaması, anayasada yer alan "sosyal devlet" ilkesinin bir ihlalidir.

SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMETLERE İLİŞKİN MADDELER

Kanun teklifinin 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14 ve 17’nci maddeleri sosyal yardım ve sosyal hizmet sistemine ilişkin çeşitli düzenlemeler içermektedir.

Teklif, sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında dağınık ve teknik müdahalelerle yetinirken, sistemin temel sorunlarına temas etmeyen bir yaklaşım sergilemektedir. Yapısal dönüşüm yerine parçalı düzenlemeleri tercih eden bu anlayış, sosyal politikaların bütüncül niteliğini zayıflatmaktadır. Öte yandan, temel esasların büyük ölçüde yönetmeliklere bırakılması, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşlar açısından öngörülebilirliği ortadan kaldırmakta; idareye geniş ve denetimsiz bir takdir alanı açmaktadır. Bu durum, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Veri toplama ve denetim yetkilerinin genişletilmesi ise, sosyal devletin koruyucu rolünü güçlendirmekten ziyade, bireyleri sürekli izlenen bir konuma indirgeme riskini beraberinde getirmektedir. Mahremiyet ve temel haklar konusunda yeterli güvenceler oluşturulmadan atılan bu adımlar, ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Sonuç olarak teklif, sosyal adaleti güçlendiren bir vizyondan ziyade, mevcut sistemi daha çok kontrol eden bir yapıya dönüştürme eğilimindedir. Oysa ihtiyaç duyulan; daha adil, daha şeffaf ve insan onurunu esas alan kapsamlı bir sosyal politika yaklaşımıdır.

Bununla birlikte; özel bakım merkezlerinde ortaya çıkan ihmal ve kötü muamele vakaları, yalnızca bireysel sorumluluklarla açıklanamayacak ölçüde yapısal bir soruna işaret etmektedir. Bu alanın kamusal bir yükümlülük olduğu gerçeği göz önüne alındığında, hizmetin niteliğinin artırılması ve etkin denetimin sağlanması zorunludur. Ancak özel sektörün kâr odaklı yapısı, çoğu zaman düşük maliyetli ve niteliksiz iş gücü kullanımını beraberinde getirebilmekte; bu durum da hizmet kalitesini ve personel liyakatini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Denetim mekanizmalarının yetersizliği ise, yaşanan ihlallerin zamanında tespit edilememesi ve önlenememesi sonucunu doğurmaktadır.

Bu çerçevede, söz konusu hizmetlerin daha şeffaf, hesap verebilir ve kamu denetimine açık bir yapıya kavuşturulması gerektiği açıktır. Aksi halde, yalnızca tespit edici nitelikte kalan mekanizmalar (örneğin kamera sistemleri), ihlallerin önlenmesinde yeterli olmamakta; sadece gerçekleşen vakaların sonradan ortaya çıkarılmasına hizmet etmektedir. Sosyal hizmetlerin temelinde yer alması gereken koruyucu ve önleyici yaklaşımın zayıflaması, sosyal devlet ilkesinden uzaklaşma riskini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, hizmetin niteliğini artıracak, liyakat esasını güçlendirecek ve etkin denetimi sağlayacak kapsamlı bir yeniden yapılandırmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Özel bakım merkezlerine ilişkin olarak Bakanlığa ulaşan ihbarların bulunup bulunmadığı, bu ihbarlara ne şekilde yanıt verildiği ve hangi denetim süreçlerinin işletildiği hususları açıklığa kavuşturulması gereken temel başlıklar arasındadır. Bu kapsamda, söz konusu ihbarların hangi aşamalarda değerlendirildiği, yerinde denetimlerin hangi sıklıkta ve hangi kriterlere göre gerçekleştirildiği ile denetim sonuçlarına bağlı olarak ne tür idari yaptırımlar uygulandığına ilişkin bilgiler önem taşımaktadır.

Özellikle 2025 yılının son aylarından itibaren günümüze kadar geçen üç-dört aylık süreçte, özel bakım merkezlerine yönelik hangi somut denetim mekanizmalarının devreye alındığı, mevcut sistemin güçlendirilmesi amacıyla ne tür yeni uygulamaların hayata geçirildiği ve bu süreçte riskli alanların tespiti için hangi yöntemlerin kullanıldığı açıklanmalıdır. Bu çerçevede, denetimlerin yalnızca kayıt altına alma ve tespit etme ile sınırlı kalmayıp, önleyici ve caydırıcı bir işlev üstlenip üstlenmediği de ayrıca değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Genel olarak bakıldığında, bu sorular, bakım hizmetlerinde yaşanan sorunların münferit olaylar mı yoksa sistemsel bir denetim eksikliğinin sonucu mu olduğunu ortaya koymaya yöneliktir. Bu nedenle, ihbar mekanizmalarının işleyişi, denetim sıklığı ve etkinliği ile son dönemde atılan adımların somut verilerle ortaya konulması, sistemin güvenilirliği ve hesap verebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

MADDE 3

Teklif edilen düzenleme ile 2022 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde yer alan ve gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi sonucu yersiz ödenen aylıkların geri alınmasında **Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan TÜFE aylık değişim oranlarının esas alınmasına** ilişkin hüküm kaldırılmakta, bunun yerine söz konusu tutarların **kanuni faiz uygulanarak tahsil edilmesi** öngörülmektedir. Mevcut düzenlemede yersiz ödemeler, ödeme tarihinden tahsil tarihine kadar enflasyon oranları dikkate alınarak güncellenmiş tutarıyla geri alınırken; teklif edilen değişiklikte bu hesaplama yöntemi yerine kanunda belirlenen sabit kanuni faiz oranı esas alınacaktır.

“Türkiye’de kanuni faiz oranı 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizi Kanunu uyarınca genellikle %24 civarında sabit tutulmaktadır; oysa enflasyon oranı çoğu zaman bu seviyenin çok üzerinde gerçekleştiği için, yapılan değişiklik pratikte hizmetten yararlananlar açısından nominal olarak bir avantaj gibi görünmektedir. Devletin görevi bu insanlardan hangi faiz

oranyla para geri alacağını tartışmak değil, onları bu yardıma muhtaç bırakmayan bir sosyal devlet düzenini kurmaktır.

Devletin, yoksullukla mücadele eden yaşlı ve engellilere yönelik yaklaşımının cezalandırıcı değil koruyucu bir sosyal devlet anlayışına dayanması gerekmektedir. Zira yersiz ödemelerin önemli bir kısmı çoğu zaman kasıtlı bir dolandırıcılıktan değil, karmaşık bürokratik süreçlerden, gelir tespitindeki sorunlardan ve yoksulluğun oluşturduğu kayıt dışı koşullardan kaynaklanabilmektedir. Türkiye’de milyonlarca insanın bu aylıklarla yaşamını sürdürmeye çalıştığı dikkate alındığında, tartışılması gereken temel mesele yalnızca yersiz ödemelerin hangi yöntemle geri alınacağı değil, bu kadar geniş bir kesimin neden bu kadar sınırlı sosyal yardımlara muhtaç hale geldiğidir. Ayrıca yanlış ödemelerin ortaya çıkması durumunda sorumluluğun yalnızca vatandaşa yüklenmesi yerine, sosyal yardım sistemindeki denetim ve tespit mekanizmalarının yetersizliği de sorgulanmalıdır. Bu nedenle çözüm, tahsilat yöntemlerini değiştirmekle sınırlı kalmamalı; sosyal yardım sisteminin daha şeffaf, adil ve insan onurunu gözetten bir yapıya kavuşturulmasını hedeflemelidir. Devletin temel görevi en yoksul vatandaşından faiz hesaplayarak alacak tahsil etmek değil, onları bu yardımlara muhtaç bırakmayacak güçlü ve kapsayıcı bir sosyal politika sistemi kurmaktır.

MADDE 4

Teklif ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun tanımlar başlıklı 3’üncü maddesinde çeşitli kavramsal ve kurumsal düzenlemeler yapılmaktadır. “Sosyal ve Ekonomik Destek” ve “Koruyucu Aile” kavramlarının kanuni tanımının yapılması, güzel bir adım gibi görünse de, **destek miktarları, ölçütler ve uygulama standartları halen yönetmeliklere bırakılmış**. Bu durum, **keyfi uygulamalara ve bölgesel eşitsizliklere** açık kapı bırakıyor. Örneğin bir çocuğun veya ailenin aynı ihtiyaç düzeyine sahip olmasına rağmen farklı sosyal hizmet birimleri tarafından farklı değerlendirilmesi olası. Merkezi İzleme Sistemi’nin tanımlanması ise, teknik olarak denetimi artırıyor gibi görünse de, **bu sistemin verimli çalışıp çalışmayacağı ve personel kapasitesi ile entegrasyonun nasıl sağlanacağı belirsiz**. Bu da eleştirilebilecek bir noktadır; çünkü sistemin etkinliği doğrudan çocukların korunma ve bakım süreçlerine yansiyacaktır.

Bu maddedeki **önemli konulardan biri de**, kurumların kapasitesi ve fiilî uygulamalar arasındaki uyumsuzluktur. Sahadan aktarılan bilgiler, çocuk evleri sitelerinin **teorik kapasitesinin üzerinde çocuk barındırabildiğini**, bunun da hizmet kalitesini düşürebileceğini ortaya koymaktadır. Mevcut altyapı ve personel yetersizlikleriyle birlikte değerlendirildiğinde,

“ihtisaslaşma” hedefinin sahada ne ölçüde karşılık bulduğuna dair soru işaretlerini artırmaktadır. Bu çerçevede, kapasite artırımı yapılmadan yalnızca yapısal tanımlamalarla kalite artışı sağlanmasının mümkün olmayacağı açıktır.

Sonuç olarak teklif, çocuk koruma sisteminde kullanılan bazı kavramları güncellemekte ve mevcut uygulamaları kanuni çerçeveye dahil etmektedir. Ancak çocukların korunması alanında uzun süredir dile getirilen **personel yetersizliği, kurumsal bakımın yaygınlığı, denetim eksikliği ve aile temelli destek mekanizmalarının sınırlılığı** gibi temel sorunlara yönelik kapsamlı ve bütüncül bir reform perspektifi sunmamaktadır. Bu nedenle düzenlemenin, çocukların yüksek yararını esas alan, önleyici sosyal politika araçlarını güçlendiren ve aile temelli bakım modellerini gerçek anlamda yaygınlaştıran daha kapsamlı bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

MADDE 5

Teklif ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 23’üncü maddesinde koruyucu aile hizmetine ilişkin mali ve sosyal güvenlik boyutunu genişleten bir düzenleme yapılmaktadır. Buna göre, koruyucu aile sözleşmesi devam eden ailelerde eşlerden birinin sosyal güvencesinin bulunmaması veya tam zamanlı çalışmaması durumunda, isteğe bağlı sigorta kapsamında ödenen primlerin belirli bir kısmının devlet tarafından karşılanması öngörülmektedir. Ödenecek tutar, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 82’nci maddesinde belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanacak ve ödeme belgesinin ibrazı halinde koruyucu aileye yapılan aylık ödemelere ilave edilerek karşılanacaktır. Ayrıca prim desteğinin, ödeme yapılan kişinin eşinin vefatı halinde de devam etmesi düzenlenmektedir. Bunun yanında koruyucu aile ödemelerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesine dair maddede teknik bir değişiklik yapılarak bakanlık isimleri güncellenmekte ve isteğe bağlı sigorta prim ödemeleri de yönetmelikle düzenlenecek hususlar arasına dahil edilmektedir.

Bu düzenleme koruyucu aile modelini teşvik ediyor gibi görünse de, ödemeler yalnızca prime esas kazanç alt sınırı üzerinden ve isteğe bağlı sigortalılara yapılmakta, gerçek gelir ve giderlerle uyumlu bir destek sağlanmamaktadır. Bu durum, düşük gelirli aileler için sosyal güvenliğin sınırlı olduğunu ve eşitsizlik riski taşıdığını gösteriyor. “Devletin görevi, koruyucu aile hizmetini sadece teşvik etmek değil, ailelerin tüm sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını güvence altına almak olmalıdır. Ancak mevcut düzenleme sınırlı, koşullu ve belirli bir grup ile alt sınırla sınırlı bir sosyal güvence sağlamakta; bu da uygulamada eşitsizlik ve belirsizlik

oluşturmaktadır. Çocukların yüksek yararı ve ailelerin sürdürülebilir katılımı için daha kapsayıcı ve adil bir sosyal güvenlik yaklaşımı gereklidir.”

MADDE 6

Teklif edilen düzenleme ile **2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’na 25/A maddesi eklenerek sosyal ve ekonomik destek (SED) hizmetinin kapsamı ve hukuki dayanağı yeniden tanımlanmaktadır**. Düzenlemeye göre çocukların kurum bakımına alınmaksızın aileleri veya yakınları yanında desteklenmesi amacıyla koruyucu ve önleyici çalışmalar yürütülmesi, ihtiyaç halinde sosyal ve ekonomik destek sağlanması öngörülmektedir. Ayrıca devlet koruması altında büyüyüp reşit olan ve örgün yükseköğretime devam eden gençlerin, eğitim hayatlarının kesintiye uğramaması amacıyla **25 yaşını tamamlayıncaya kadar** sosyal ve ekonomik destekten yararlandırılabilmesine imkân tanınmaktadır. Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacak kişilerin tespiti ile yapılacak ödemelerin kapsamı ve süresine ilişkin usul ve esasların **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi** öngörülmekte; bunun yanında yardımdan haksız şekilde yararlandığı tespit edilen kişilerden yapılan ödemelerin **rücu yoluyla geri alınması** hüküm altına alınmaktadır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinin çocukların aile ortamında desteklenmesini ve yükseköğrenimlerine devam eden gençlerin belirli bir yaşa kadar desteklenmesini öngörmesi, sosyal devlet ilkesi açısından olumlu bir yaklaşım olmakla birlikte, düzenlemenin hukuki çerçevesine ilişkin bazı önemli belirsizlikler barındırdığı görülmektedir. Özellikle **desteklerin kapsamı, miktarı ve süresine ilişkin temel esasların doğrudan kanunla belirlenmesi yerine büyük ölçüde yönetmeliğe bırakılması, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri açısından tartışma** oluşturmaktadır.

Bu noktada, destek ödemelerinin hangi objektif kritere göre belirlendiği hususu önem kazanmaktadır. Uygulamada **memur maaş katsayısı gibi bir göstergeye bağlı olarak güncellenen bir sistemin bulunduğu ifade edilse de, bu tür bir belirlenimin doğrudan kanun metninde açıkça yer almaması, düzenlemenin şeffaflığı ve hesap verebilirliği açısından bir eksiklik** oluşturmaktadır. Asgari ücret, enflasyon oranları (TEFE/TÜFE) ya da benzeri ölçütlere **açık ve net bir atf yapılmaması**, destek miktarlarının zaman içinde keyfi ya da farklı uygulamalara açık hale gelmesi riskini doğurmaktadır.

Ayrıca, düzenlemede “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelik” ifadesine yer verilmesi, normlar hiyerarşisi ve yetki devri bakımından da tartışmalı bir alan

oluşturmaktadır. **Kanunla düzenlenmesi gereken temel unsurların yönetmeliğe bırakılması**, uygulamada belirsizlik oluşturabileceği gibi, aynı zamanda Anayasa'nın öngördüğü çerçevede normların açık ve belirli olması ilkesine ilişkin soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, desteklerin hesaplanmasında esas alınacak kriterlerin kanun düzeyinde açıkça tanımlanması, en azından referans alınacak ekonomik göstergelere doğrudan atıf yapılması daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

Öte yandan düzenlemenin son fıkrasında yer alan rücu mekanizması kamu kaynaklarının korunması bakımından anlaşılabilir olmakla birlikte, sosyal yardımların doğası gereği kırılgan ve yoksul kesimlere yönelik olduğu dikkate alındığında, **yardım alan kişilerin potansiyel suistimal şüphesi üzerinden ele alınması** sosyal politika yaklaşımının öncelikleriyle tam olarak örtüşmemektedir. Bu nedenle söz konusu düzenlemenin, sosyal ve ekonomik destek sistemini güçlendirecek şekilde **kanuni güvencelerin artırıldığı, desteklerin kapsamı ve düzeyinin daha açık biçimde belirlendiği ve sosyal devlet ilkesini merkeze alan bir yaklaşımla** yeniden ele alınması gerekmektedir.

MADDE 7

2828 sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile çeşitli sebeplerle faaliyetine son verilen veya kapatılan veya yöneticileri adli kovuşturma geçiren özel sosyal hizmet kuruluşlarında, kurucu veya sorumlu müdür hakkında adli kovuşturma süreci devam ederken, bu kişilerin yönetim yetkileri askıya alınarak, yönetimin Valilikçe üstlenilmesi öngörülmektedir.

Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında kapatılan sosyal hizmet kuruluşlarında hizmetin devamlılığının sağlanması amacıyla valiliklere geniş idari yetkiler tanınmaktadır. Hizmetin kesintiye uğramaması bakımından geçici tedbirler öngörülmesi kamu yararı açısından anlaşılabilir olmakla birlikte, idareye tanınan geniş takdir yetkisinin sınırlarının açık biçimde belirlenmemesi **hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırıdır**. Özellikle adli kovuşturma açılması halinde henüz kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmadan kuruluşlara yönelik tedbir uygulanabilmesi, **masumiyet karinesinin ihlalidir**. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan temel haklar olan suç ve cezalara ilişkin esaslara ve ceza hukuku ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca valiliklere verilen geniş müdahale yetkisinin denetim mekanizmalarıyla yeterince dengelenmemesi idarenin keyfi uygulamalarına zemin hazırlayabilecek ve subjektif işlemlere sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle düzenlemenin

hizmet sürekliliğini sağlama amacı olsa da **yargısal denetim ve idari yetkinin sınırlarına ilişkin daha normatif düzenlemeler** içermesi gerektiği değerlendirilebilir.

Ayrıca ilgili kanunun 35/B Maddesinde cezai müeyyide düzenlemesi olmasına rağmen eklenen C bendi ile idarenin subjektif kararlarına olanak sağlanmıştır. İdarenin yargı kararı beklemeksizin işletme üzerindeki tasarruf yetkisini bütünüyle devralması, ölçülülük ilkesi bağlamında mülkiyet hakkına yönelik ağır bir müdahale niteliğindedir. Valiliğe verilen tüm işleri yürütme yetkisinin sınırlarının ve mali sorumluluğunun belirsizliği, hukuki belirlilik ilkesi aykırıdır.

MADDE 8

Madde 8, devlet korumasında (yetiştirme yurtlarında veya koruyucu aile yanında) büyüyen gençlerin istihdam hakkını düzenleyen maddedir. Sosyal Hizmetler Kanunu'nun "devlet yurdundan çıkanlara iş verme" maddesini (Ek Madde 1'i) düzenlemektedir. Burada bir değiştirme söz konusu olsa da ilgili kısım incelendiğinde maddenin baştan kurgulandığı görülmektedir.

Hak Sahipliği Açısından Yapılan Değişiklikler: Madde taslağı ile **istihdam hakkından yararlanma şartları** somutlaştırılarak yeniden belirlenmiştir. Mevcut düzenlemede **iki yıl olan kurum bakımından faydalanma süresi beş yıla çıkarılmış, başvuru için 30 yaş sınırı getirilmiş ve hak sahiplerinin en az lise (ortaöğretim) mezunu olması** zorunlu kılınmıştır. Ayrıca, 14 yaşından sonra kurumdan **90 günden fazla izinsiz ayrılmamış olma** ve Türk vatandaşı olma gibi yeni kriterler eklenerek, haktan yararlanacak dezavantajlı kitlenin sınırları farklı şekilde yeniden belirlenmiştir.

Yerleştirme Esasları Açısından Yapılan Değişiklikler: Uygulama aşamasında ise liyakat ve verimliliği artırmak amacıyla köklü bir sistem değişikliğine gidilmiştir. **Atamaların kura usulü yerine "merkezi sınav sonuçlarına" göre** yapılması önerilmiş, mevcut kanunda yılda en az üç kez yapılan yerleştirme işlemi yılda en az bir defaya düşürülmüştür. Buna ek olarak, toplam kadro ve pozisyon sayısı binden az olan kamu kurumları için uygulanan "zorunlu istihdam" kuralı esnetilerek bu kurumlara yapılacak atamalar "kurumun talebine" bağlanmış ve eğitim yoluyla sonradan kazanılan unvan değişikliklerinin atamaya yansıtılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Devlet koruması altında, yetiştirme yurtlarında veya koruyucu aile yanında büyüyen dezavantajlı gençlerin kamu ve özel sektördeki istihdam süreçlerini şekillendiren 8. Madde, mevcut yasa teklifinin sosyal reform adımı olarak öne çıkmaktadır.

Komisyon görüşmeleri neticesinde yapılan değişikliklerle, istihdam hakkından yararlanabilmek için gereken asgari devlet korumasında kalma süresi iki yıldan beş yıla yükseltilerek hak sahipliği çemberi daraltılmış, ayrıca başvuru anında otuz yaşından gün almamış olma şartı kanun metnine dahil edilmiştir.

Yerleştirme usullerinde ise yıllardır uygulanan kura sisteminden vazgeçilerek, rekabeti merkeze alan ancak sınırları dezavantajlı gruplar lehine çizilmiş yeni bir metodolojiye geçilmektedir. Bu aşamada altı çizilmesi gereken en önemli husus, getirilen sistemin genel ve acımasız bir KPSS rekabeti olmadığıdır. Sistem, dezavantajlı gençlerin yalnızca kendi akran grubuyla rekabet edeceği, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın denetim ve koordinasyonunda yürütülecek özel bir sınav modeline dayanmaktadır. Sınavın periyodu ve uygulama usulleri yönetmelikle düzenlenecek olup, gençlerin hak kaybına uğramaması ve sistemde yığılma olmaması adına –kesin olmamakla birlikte– yılda en az bir defa gerçekleştirilecek esnek, korumacı bir takvim öngörülmektedir.

Ancak bu köklü ve nispeten adil kurgulanan sınav düzenlemesinin sosyal açıdan risk barındıran boyutu "tek seferlik hak" kısıtlamasıdır. Bu özel sınavla herhangi bir kuruma yerleşen ve atama onayı alan gencin yasal istihdam hakkı tümüyle tükenmiş kabul edilmektedir. Travmatik geçmişleri ve aile desteklerinin yoksunluğu nedeniyle ilk iş deneyimlerinde psikososyal uyum sorunu yaşama ihtimali yüksek olan bu gençler; işten ayrılmak zorunda kalmaları durumunda devletin verdiği istihdam güvencesini yitirme tehlikesiyle baş başa bırakılmaktadır. Bu durum, sosyal devlet şemsiyesinin tek bir hata veya uyumsuzlukta ortadan kalkması anlamına gelmektedir.

Öte yandan, dezavantajlı gençlerin özel sektöre entegrasyonunu teşvik etmek ve kamu üzerindeki istihdam yükünü dengelemek amacıyla işverenlere yönelik güçlü bir destek mekanizması da kurgulanmıştır. Düzenleme kapsamında, bu gençleri istihdam eden özel sektör temsilcilerinin, prime esas asgari kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanacak SGK ve işsizlik sigortası primlerinin tamamının beş yıl süreyle kesintisiz olarak Hazine tarafından karşılanması güvence altına alınmıştır.

MADDE 9

Teklif ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na eklenmesi öngörülen Ek Madde 12 kapsamında, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında merkezi izleme sistemine bağlı yazılım destekli kamera sistemlerinin kurulması amaçlanmaktadır. Kamera sistemlerinin hangi alanlarda kullanılacağı, yalnızca ortak alanlarla sınırlı olup olmayacağı, ses kaydı alınıp alınmayacağı, yapay zekâ destekli analizlerin kapsamı, verilerin hangi teknik altyapıda saklanacağı ve kimlerin erişimine açık olacağı gibi hususların açıkça düzenlenmemesi, uygulamada keyfilige yol açabilecek bir alan bırakmaktadır. Bu durum, özellikle korunma altındaki çocuklar ve bakıma muhtaç bireyler açısından **mahremiyetin ihlali** riskini artırmaktadır.

Düzenlemenin Anayasa'nın 20'nci maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkına müdahale potansiyeli taşımaktadır. Her ne kadar idare tarafından özel alanlara (banyo, tuvalet vb.) kamera yerleştirilmeyeceği ifade edilmiş olsa da, bu hususun kanun metninde açık bir yasak olarak düzenlenmemesi önemli bir eksikliktir. Temel haklara müdahale teşkil edebilecek düzenlemelerde, idari beyanlardan ziyade kanuni güvencelerin esas alınması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra, "yazılım destekli kamera sistemi" ifadesinin teknik kapsamının belirsizliği, yüz tanıma, davranış analizi gibi ileri düzey veri işleme faaliyetlerinin önünü açabilecek nitelikte geniş bir yetkilendirme içermektedir. Bu durum, kişisel verilerin korunması ilkeleri bakımından da ciddi riskler doğurmaktadır. Verilerin iki yıl süreyle saklanması öngörülmekle birlikte, bu sürenin uzunluğu ve veri güvenliğine ilişkin somut güvencelerin (şifreleme, erişim kayıtları, siber güvenlik tedbirleri, ihlal bildirim yükümlülükleri gibi) düzenlenmemesi, veri ihlali risklerini artırmaktadır.

Ayrıca, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının yalnızca hizmet sunulan mekânlar değil, aynı zamanda bireylerin "yaşam alanları" olduğu dikkate alındığında, sürekli izleme esasına dayalı bir sistemin **psikososyal etkileri** de göz ardı edilmemelidir. Özellikle çocukların sürekli gözetim altında büyümesinin, özgürlük duygusu ve gelişim süreçleri üzerinde olumsuz etkiler doğurabileceği yönündeki değerlendirmeler önem taşımaktadır. Bu yönüyle düzenlemenin, yalnızca güvenlik perspektifiyle değil, çocuk hakları ve insan onuru çerçevesinde de ele alınması gerekmektedir.

Öte yandan, suçun önlenmesi ve hizmet kalitesinin artırılması amacıyla daha az müdahaleci alternatiflerin (personel sayısının artırılması, bağımsız denetim mekanizmalarının

güçlendirilmesi, yerinde ve anlık denetimlerin yaygınlaştırılması gibi) değerlendirilmeden doğrudan sürekli izleme modeline yönelinmesi, ölçülülük ilkesi bakımından tartışmalıdır.

Sonuç olarak, düzenlemenin meşru amaçlara dayanmasına rağmen mevcut haliyle;

- kapsam ve sınırlarının belirsiz olması,
- mahremiyet alanına yönelik açık güvenceler içermemesi,
- veri işleme süreçlerine ilişkin teknik ve hukuki çerçevenin yetersiz kalması,
- ölçülülük ilkesine uygunluğunun tartışmalı olması

nedenleriyle temel hak ve özgürlükler açısından güçlendirilmesi gereken bir düzenleme olduğu değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, sistemin yalnızca ortak alanlarla sınırlı olduğunun açıkça düzenlenmesi, veri işleme süreçlerinin ayrıntılı şekilde kanunla belirlenmesi, bağımsız denetim mekanizmalarının öngörülmesi ve alternatif denetim yöntemlerinin güçlendirilmesi suretiyle daha dar, belirli ve denetlenebilir bir çerçeve oluşturulması gerekmektedir.

MADDE 10

Teklif edilen düzenleme ile **2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’na Ek Madde 13 eklenerek**, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden yararlanacak kişi ve hanelerin tespit edilmesi amacıyla geniş kapsamlı veri toplama ve işleme yetkisi verilmektedir. Bu düzenleme sosyal devlet anlayışını güçlendiren bir adım olmaktan ziyade **yoksulluğu yöneten ve yoksulları denetim altında tutan bir yaklaşımın kurumsallaştırılması riskini barındırmaktadır**. Öncelikle hükümetin yıllardır izlediği ekonomik politikalar milyonlarca insanı sosyal yardıma muhtaç hale getirmiştir. Yoksulluğun bu ölçüde yaygınlaştığı bir ortamda yapılması gereken, sosyal yardım sistemini güçlendirmek ve halkın insanca yaşayabileceği gelir ve istihdam politikalarını hayata geçirmekken; getirilen düzenleme, yardım alan vatandaşları adeta sürekli gözetim altında tutulması gereken kişiler olarak konumlandırmaktadır. Nitekim madde metninde Bakanlığa **“her türlü veri ve bilgi”yi talep edebilme yetkisi tanınması**, kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği açısından son derece geniş ve sınırları belirsiz bir yetki alanı oluşturmaktadır. Gelir, varlık ve sosyal güvenlik bilgilerinin ötesine geçerek sağlık verileri dâhil pek çok hassas bilginin toplanabilmesine imkân tanıyan bu yaklaşım, sosyal yardım başvurusunda bulunan bireylerin neredeyse **tüm hayatlarının devlet tarafından izlenebilir** hale gelmesine yol açabilecek niteliktedir. Öte yandan düzenlemede verilerin **hangi süreyle saklanacağı, kimler tarafından denetleneceği ve olası kötüye kullanımların nasıl önleneceği konusunda** güçlü ve bağımsız

denetim mekanizmalarına yer verilmemesi de ciddi bir eksiklikdir. Sosyal yardım sisteminin etkinliğini artırma iddiasıyla getirilen bu düzenleme, pratikte **yoksulluğu azaltmak yerine yoksulları veri setlerine indirgenen birer idari nesne haline getirme** tehlikesini taşımaktadır. Sosyal devletin görevi yurttaşlarını gözetlemek değil, onları yoksulluğa mahkûm eden koşulları ortadan kaldırmaktır. Bu nedenle söz konusu düzenleme, sosyal yardım alan bireylerin mahremiyetini ve insan onurunu koruyan açık güvenceler içermediği ve geniş veri toplama yetkisini idarenin takdirine bıraktığı sürece, demokratik hukuk devleti ve sosyal devlet ilkeleri bakımından ciddi sakıncalar barındırmaktadır.

MADDE 11

Teklif ile kadın konukevlerinden yararlanan ve geliri bulunmayan ya da yeterli gelire sahip olmadığı değerlendirilen kadınlar ile beraberlerindeki çocuklara **harçlık desteği verilmesi** düzenlenmektedir. Düzenleme, kadın konukevlerinde kalan kadın ve çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir harçlık mekanizması oluşturması bakımından önemli olmakla birlikte, şiddet mağduru kadınların ekonomik güçlenmesini sağlayacak **kapsamlı bir sosyal politika yaklaşımı** sunmaktan uzaktır. Öngörülen destek, geçici ve sınırlı bir harçlık niteliğinde olup kadınların bağımsız bir yaşam kurmalarını sağlayacak istihdam, barınma ve sosyal güvence mekanizmalarına ilişkin herhangi bir yapısal düzenleme içermemektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede kalıcı sonuçlar elde edilebilmesi için yalnızca konukevi sürecine yönelik sınırlı harçlık destekler değil, kadınların ekonomik ve sosyal olarak güçlenmesini sağlamak amacıyla mesleki eğitim ve istihdam programları, kalıcı barınma ve kira destekleri, sosyal güvence ve sigorta primlerinin karşılanması, psikososyal ve hukuki danışmanlık hizmetleri ile çocuk bakımı ve eğitim desteği gibi kapsamlı ve sürdürülebilir politika araçlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu tür bütüncül önlemler, şiddet mağduru kadınların bağımsız, güvenli ve toplumsal olarak etkin bir yaşam kurmalarına katkı sağlayacaktır.

MADDE 12

Bu geçici madde ile 2828 sayılı Kanun kapsamındaki **isteğe bağlı sigorta ödemeleri, sosyal ve ekonomik destekler ile ek istihdam haklarının geçmişe dönük taleplerinin sınırlandırılması** öngörülmektedir. Düzenleme ile **müktesep hakların (edinilmiş haklar) sınırlandırılması** açısından tartışmaya sebebiyet verebilecek niteliktedir. Geçmişe dönük hak taleplerinin reddedilmesi, bireylerin güvenilirlik ve hukuki istikrar talepleri ile çelişebilir.

Ayrıca idareye geniş takdir yetkisi tanınması, uygulamada **eşitlik ve öngörülebilirlik** açısından sorun teşkil edebilecektir. Geçici maddenin karmaşık süre hesaplamaları ve başvuru koşulları, hukuki belirlilik ve **idari uygulama birliği** açısından risk teşkil etmektedir. Özellikle 12 aylık hak düşürücü başvuru süresi, sosyal hizmet desteğine muhtaç bireylerin bilgiye erişim zorlukları düşünüldüğünde, hak arama hürriyeti önünde engel oluşturabilecektir.

MADDE 14

Düzenleme ile ücretsiz ve indirimli toplu taşıma uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bu kapsamda özel toplu taşıma işletmecilerine sağlanan gelir desteğinin idari sorumluluğunda değişikliğe gidilmektedir. Söz konusu düzenleme teknik bir görev aktarımı gibi sunulsa da sosyal politika perspektifinden değerlendirildiğinde bazı önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Öncelikle ücretsiz ve indirimli toplu taşıma uygulaması; yaşlılar, engelliler, şehit yakınları ve gaziler gibi kırılgan grupların kent yaşamına katılımını kolaylaştıran önemli bir **sosyal hak mekanizmasıdır**. Bu nedenle söz konusu uygulamanın sosyal politika perspektifinden koparılarak daha çok altyapı ve idari koordinasyon odağı bulunan bir bakanlığın sorumluluk alanına kaydırılması, sosyal boyutun geri plana itilmesi riskini doğurmaktadır. Ayrıca düzenleme ile gelir desteği ödemelerinin belirlenmesine ilişkin süre sınırının kaldırılması ve birçok usul ve esasın idari düzenlemelere bırakılması, uygulamada keyfiyet ve belirsizlik yaratabilecek bir alan açmaktadır. Öte yandan son yıllarda ücretsiz seyahat hakkı konusunda hem yerel yönetimler hem de özel toplu taşıma işletmecileri ile hak sahipleri arasında ciddi tartışmalar yaşandığı bilinmektedir. Bu sorunların temel nedeni, destek mekanizmasının yetersizliği ve merkezi idarenin finansman yükümlülüğünü yeterince karşılamamasıdır. Ancak getirilen düzenleme bu yapısal sorunu çözmek yerine yalnızca **idari sorumluluğun yer değiştirmesiyle sınırlı kalmaktadır**. Dolayısıyla gerçek sorun, hak sahiplerinin ücretsiz ulaşım hakkının sürdürülebilir biçimde güvence altına alınması ve yerel ulaşım sistemlerinin mali açıdan desteklenmesidir. Bu yönüyle bakıldığında düzenleme, sosyal politika alanındaki yapısal sorunları çözmekten ziyade idari görev dağılımını yeniden düzenleyen sınırlı bir değişiklik niteliği taşımakta; ücretsiz ulaşım hakkının güçlendirilmesine ilişkin somut ve kalıcı güvenceler sunmamaktadır.

MADDE 17

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na eklenen madde ile; cinsel istismar, uyuşturucu ticareti, müstehcenlik, fuhuş ve kasten öldürme gibi ağır suçlardan hüküm giyen şahısların; okul, kreş,

yurt, servis, kantin, oyun evi ve spor tesisleri gibi çocukların yoğun bulunduğu alanlarda çalışması, bu yerleri işletmesi veya herhangi bir sıfatla görev alması yasaklanmaktadır. Ayrıca, bu yerlerde çalışanların altı ayda bir adli sicil kayıtlarını ibraz etme zorunluluğu getirilmekte; yasağa aykırı personel çalıştıranlara ise her bir kişi için brüt asgari ücretin üç katından yedi katına kadar değişen ağır idari para cezaları ve devam eden aykırılıklarda işletme kapatma müeyyidesi uygulanması öngörülmektedir. Düzenleme **çocukların korunması ve sosyal devlet ilkesine** uygun olup, kamu güvenliği ve çocuk haklarını gözeten meşru bir amaca hizmet etmektedir. Ancak idari para cezaları ve ruhsat iptali gibi yaptırımların, **hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik** bakımından ayrıntılı ve ölçülü şekilde uygulanması gerekmektedir. Ayrıca, altı aylık belge ibraz yükümlülüğü ve yetkili bakanlıkların müşterek düzenleme yetkisi, uygulamada **idarenin keyfi takdirin sebebiyet verebilecek olup** hem çalışan üzerinde sürekli bir yaftalama riski hem de özel sektör işvereni üzerinde ağır bir denetim yükü oluşturmaktadır.

SOSYAL MEDYAYA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Sosyal medyaya ve dijital oyun alanına ilişkin bu düzenlemeler, ilk bakışta çocukların korunması ve dijital risklerin azaltılması amacıyla hazırlanmış gibi görünse de, teklifin hazırlanış ve yasalaşma sürecine bakıldığında ciddi eksiklikler ve yapısal sorunlar barındırdığı görülmektedir. Her şeyden önce, bu denli kapsamlı ve Türkiye'nin dijital geleceğini doğrudan etkileyecek düzenlemelerin, bir **“torba kanun” içerisinde sınırlı sayıda maddeye sıkıştırılarak ele alınması**, sağlıklı bir yasama sürecinin işletilmediğini göstermektedir. Üstelik komisyon sürecinde milletvekilleri tarafından defalarca dile getirildiği üzere, bu düzenlemelerin doğrudan alanına giren **dijital mecralarla ilgili ihtisas komisyonunda görüşülmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir**. Buna rağmen teklifin ilgili komisyona sevk edilmeden mevcut komisyon gündemine getirilmiş olması, yasama sürecinin usul açısından da sorunlu ilerlediğini ortaya koymaktadır. Nitekim ilgili komisyonda görev yapan bazı milletvekillerinin beyanları, sürecin ne denli kapalı ve istişareden uzak yürütüldüğünü göstermektedir.

Dijital haklar, çocuk güvenliği ve teknoloji politikası gibi çok boyutlu alanları ilgilendiren bu düzenlemelerin; sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, akademi ve doğrudan etkilenecek olan gençler ile yeterli düzeyde istişare edilmeden hazırlanmış olması, teklifin meşruiyetini ve uygulanabilirliğini tartışmalı hale getirmektedir. Teklifte yer alan tanımların genişletilmesi ve yeni kavramların eklenmesi ilk bakışta olumlu bir adım gibi değerlendirilse de, bu kavramların kapsamı, sınırları ve uygulamadaki karşılıkları net değildir. Özellikle **“zararlı içerik”**, **“dijital**

bağımlılık”, “siber zorbalık” gibi kavramların muğlak bırakılması, uygulamada keyfiliğe ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı müdahalelere zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Nitekim komisyon görüşmelerinde dahi bu tanımların yetersizliği ve kapsamının nasıl belirleneceğine ilişkin tereddütlerin açıkça dile getirildiği görülmektedir.

Diğer yandan, sosyal ağ sağlayıcılara ve oyun platformlarına getirilen yaş doğrulama, içerik kaldırma, risk analizi yapma ve temsilci bulundurma gibi yükümlülükler, teknik ve hukuki altyapısı yeterince tartışılmadan düzenlenmiştir. Bu **yükümlülüklerin nasıl denetleneceği, kişisel verilerin nasıl korunacağı ve uluslararası platformlarla nasıl bir uyum sağlanacağı gibi kritik sorular yanıtsız bırakılmıştır**. Özellikle yaş doğrulama sistemlerinin, çocukların korunması amacıyla getirilirken, geniş çaplı veri toplama ve mahremiyet ihlali risklerini beraberinde getirebileceği açıktır.

Bununla birlikte, teklifin önemli bir eksikliği de dijital ekosistemin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmamasıdır. Komisyon görüşmelerinde de ifade edildiği üzere, siber zorbalık, sanal kumar ve zararlı içerik gibi alanlarda toplumsal beklenti oldukça yüksek olmasına rağmen, bu sorunlara yönelik düzenlemelerin sınırlı maddelerle çözülmeye çalışılması yetersiz kalmaktadır. Bu durum, kapsamlı bir dijital politika yerine parçalı ve reaktif bir düzenleme anlayışının benimsendiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, çocukların ve gençlerin dijital risklerden korunması hepimizin ortak sorumluluğu olmakla birlikte, bu sorumluluğun aceleye getirilmiş, dar kapsamlı ve yeterince tartışılmamış düzenlemelerle yerine getirilmesi mümkün değildir. Daha kapsayıcı, şeffaf ve katılımcı bir süreç işletilmeden yapılacak düzenlemeler, hem temel hak ve özgürlükler açısından yeni sorunlar doğuracak hem de hedeflenen koruma mekanizmalarının etkisiz kalmasına yol açacaktır. Bu nedenle söz konusu maddelerin geri çekilerek, ilgili tüm paydaşların ve özellikle alanında yetkili ihtisas komisyonlarının katılımıyla yeniden ele alınması gerekmektedir.

MADDE 21

Madde 21 ile 5651 sayılı Kanun’a “oyun”, “oyun sağlayıcı” ve “oyun dağıtıcı” tanımlarının eklenmesi, dijital oyun ekosistemindeki aktörlerin ayrımını netleştirmesi bakımından yerinde bir düzenlemedir. Bu ayrım, yaş derecelendirmesi ve ebeveyn kontrolü gibi yükümlülüklerin doğru muhataplara yöneltilmesini sağlayarak uygulamada ortaya çıkabilecek belirsizlikleri azaltacaktır. Bununla birlikte, “oyun içi bileşenleri üreten gerçek kişiler” ifadesinin kapsamı oldukça geniş tutulmuştur. Bu haliyle, sıradan kullanıcıların da “oyun sağlayıcı” olarak

değerlendirilmesi ve fiilen yerine getiremeyecekleri yükümlülüklerle karşı karşıya kalmaları riski bulunmaktadır. Ayrıca, herhangi bir ölçek veya eşik kriteri öngörülmemesi, küçük geliştiriciler ile büyük şirketlerin aynı yükümlülüklere tabi tutulmasına yol açabilir. Bu nedenle, bireysel kullanıcıların kapsam dışında bırakılmasına ve yükümlülüklerin daha çok platform ve ana sağlayıcılar üzerinde yoğunlaştırılmasına yönelik bir netleştirme yapılması, ayrıca güncelleme kavramının uygulamada belirsizlik oluşturmayacak şekilde sınırlarının çizilmesi gerekmektedir.

MADDE 22

Madde 22 ile sosyal ağ sağlayıcılara çocukların korunması amacıyla kapsamlı ve ağır yükümlülükler getirilmektedir. Ebeveyn kontrol araçlarının zorunlu kılınması, aldatıcı reklamların engellenmesi ve çocuklara yönelik ayrıştırlmış hizmet sunumu gibi düzenlemeler, dijital ortamda çocukların korunması açısından yerinde ve desteklenebilir niteliktedir. Ancak teklifin özellikle yaş temelli yasak yaklaşımı ve uygulama araçları bakımından ciddi tartışmaları beraberinde getirdiği görülmektedir.

Öncelikle, 15 yaş altına mutlak erişim yasağı ve buna bağlı yaş doğrulama zorunluluğu, pratikte etkili olmaktan ziyade kolaylıkla aşılabilir bir düzenleme niteliği taşımaktadır. Uluslararası örnekler, bu tür yasakların çocukları sistem dışına itmek yerine alternatif platformlara yönlendirdiğini, VPN gibi araçlarla aşılabilirdiğini ve gerçek etki analizlerinin sağlıklı şekilde ortaya konulmadığını göstermektedir. Bu durum, hedeflenen koruma amacının sınırlı kalmasına yol açarken, düzenlemenin etkinliği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Diğer yandan, yaş doğrulama yükümlülüğünün fiili sonucu olarak tüm kullanıcıların kimlik veya biyometrik veri ile doğrulanması gerekliliği ortaya çıkabilecektir. Bu ise yalnızca çocuklar açısından değil, tüm toplum bakımından ciddi bir veri güvenliği ve mahremiyet riski doğurmaktadır. Büyük ölçekli veri havuzlarının oluşması, siber güvenlik açıkları ve kişisel verilerin korunması bakımından yeni ve yüksek riskli bir alan oluşturmaktadır.

Maddede öngörülen bir diğer kritik düzenleme, günlük erişimi yüksek platformlara getirilen "bir saat içinde müdahale" yükümlülüğüdür. Bu süre, küresel platformların mevcut içerik denetim pratikleri dikkate alındığında insan denetimiyle karşılanabilir değildir. Bu nedenle platformların, yüksek yaptırım riskinden kaçınmak amacıyla otomatik filtreleme sistemlerini aşırı derecede agresifleştirmesi kaçınılmazdır. Bu durum ise haber, eleştiri, akademik içerik

veya hiciv gibi hukuka uygun paylaşımların dahi “riskli” görülerek kaldırılmasına yol açabilecek, dolaylı bir oto-sansür mekanizması oluşturabilecektir.

Benzer şekilde, daha önce kaldırılmış içeriklerin yeniden yüklenmesinin yapay zekâ ile proaktif olarak engellenmesi yükümlülüğü de kapsam ve sınırları net çizilmediği takdirde geniş yorumlara açık bir alan oluşturmaktadır. “Aynı içerik” kavramının belirsizliği, benzer içeriklerin de otomatik olarak engellenmesine yol açarak ifade özgürlüğü üzerinde yapısal bir baskı oluşturabilir.

Ayrıca, yüksek oranlı idari para cezaları ve bant daraltma gibi kademeli yaptırımların geniş bir yükümlülük setiyle birlikte değerlendirilmesi, özellikle küresel platformlar açısından aşırı temkinli davranma eğilimini artıracak; bu da içerik yönetiminde dengeyi bozabilecektir.

Sonuç olarak, çocukların dijital ortamdaki risklerden korunması amacı son derece meşru ve gereklidir. Ancak uluslararası örneklerin de gösterdiği üzere, mutlak yasaklara dayalı yaklaşımlar yerine; platform tasarımını dönüştüren, risk temelli ve ölçülü düzenlemeler daha etkili sonuçlar doğurmaktadır. Bu çerçevede, yaş doğrulama yöntemleri, erişim yasağının kapsamı, müdahale süreleri ve proaktif içerik engelleme yükümlülüklerinin; uygulanabilirlik, ölçülülük ve temel haklar dengesi gözetilerek yeniden ele alınması daha sağlıklı bir düzenleme zemini sağlayacaktır.

MADDE 23

Düzenlemede esas alınan “günlük erişimi yüz bin” eşiği, dijital oyun ekosisteminin dinamik yapısını yansıtmaktan uzaktır. Bu ölçüt, çocuklar açısından yüksek risk barındıran bazı niş platformları kapsam dışında bırakırken, orta ölçekli ve sınırlı etkisi olan platformları ağır yükümlülüklerle karşı karşıya bırakabilecektir. Daha isabetli bir yaklaşım; kullanıcı sayısı ile birlikte çocuk kullanıcı oranı, oyun içi harcama hacmi ve çocuklara yönelik pazarlama faaliyetleri gibi çok boyutlu kriterlerin birlikte değerlendirilmesidir.

Diğer yandan, yaş derecelendirmesi konusunda uluslararası ölçekte zaten yerleşik sistemler bulunmaktadır. Bu çerçevede yeni ve Türkiye’ye özgü bir derecelendirme sistemi oluşturmak yerine, mevcut uluslararası standartların tanınması ve bunların tamamlayıcı şekilde uygulanması hem sektör üzerindeki maliyetleri azaltacak hem de Türkiye’nin küresel dijital ekosistemle uyumunu güçlendirecektir.

Maddenin en tartışmalı yönlerinden biri ise idareye tanınan geniş denetim yetkisidir. Oyun dağıtıcılarından algoritmalar, veri işleme mekanizmaları ve ticari uygulamalar hakkında kapsamı belirsiz şekilde bilgi talep edilmesi, ticari sırların korunması açısından ciddi tereddütler doğurmaktadır. Bu tür doğrudan müdahaleler, küresel teknoloji şirketlerinin pazardan çekilmesine veya hizmetlerini sınırlamasına yol açabilecek niteliktedir. Daha dengeli bir yaklaşım olarak, uluslararası standartlara uygun bağımsız denetim ve şeffaflık raporları üzerinden bir gözetim mekanizması kurulması gerekmektedir.

Ayrıca, yükümlülükler uyulmaması halinde öngörülen bant daraltma gibi yaptırımların, doğrudan platformları değil, bu platformları kullanan vatandaşları etkilediği açıktır. Bu tür geniş kapsamlı yaptırımların etkinliği sınırlı kalmakta; kullanıcıların VPN gibi araçlara yönelmesiyle birlikte düzenlemenin etkisi zayıflamaktadır. Bunun yerine, uygulama mağazası görünürlüğünün kısıtlanması, yeni kullanıcı kayıtlarının sınırlandırılması veya ödeme sistemlerine yönelik hedefli müdahaleler gibi daha ölçülü ve etkili araçların tercih edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, çocukların dijital ortamdaki risklerden korunmasına yönelik bu düzenlemenin temel amacı yerinde olmakla birlikte; kapsam belirleme kriterleri, denetim araçları ve yaptırım mekanizmaları bakımından daha dengeli, uygulanabilir ve sektör gerçekleriyle uyumlu bir çerçeveye kavuşturulması gerekmektedir. Aksi halde, iyi niyetle getirilen bu düzenlemenin hem dijital ekonomi üzerinde olumsuz etkiler doğurması hem de hedeflenen koruma amacına tam olarak ulaşamaması riski bulunmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Getirilen bu torba kanun teklifi, sosyal politika alanında köklü bir reform iddiasıyla sunulsa da, derinlemesine incelendiğinde yapısal sorunları çözmekten uzak, pansuman tedbirlerle yoksulluğu yönetmeyi hedefleyen parçalı bir anlayışın ürünüdür.

Teklifin Darülaceze ile ilgili kısımları, sosyal devletin asli sorumluluğunu "hayırseverlik" parantezine hapseden bir anlayışın ürünüdür. Kuruma sağlanan vergi muafiyetleri ve bağış teşvikleri, sosyal hizmetlerin finansmanını kamusal bir hak olmaktan çıkarıp sermayenin vicdanına ve bağışların belirsizliğine terk etmektedir. Oysa en kırılgan grupların korunması, lütuf temelli bir sistemle değil, doğrudan ve güçlü kamu bütçesiyle güvence altına alınmalıdır.

Ebeveynlik ve doğum izinlerine dair getirilen düzenlemeler ise toplumsal gerçeklerden kopuk bir "makyaj" çalışması niteliğindedir. "Aile ve Nüfus On Yılı" gibi iddialı bir başlığın altına, kreş desteği sağlamadan, bakım emeğini toplumsallaştırmadan ve kadının istihdam güvencesini tahkim etmeden yerleştirilen sınırlı izin artışları, demografik krize çözüm üretmekten uzaktır. Bu yaklaşım, aileyi güçlendirmek yerine yükü yine sadece bireylerin omuzlarına bırakmaktadır.

Sosyal yardımlar ve istihdam başlığında ise hak temelli yaklaşımın tamamen terk edildiğini görmekteyiz. Sosyal yardımların usul ve esaslarının kanun yerine yönetmeliklerin belirsizliğine bırakılması, hukuk devleti ilkesini ve belirlilik esasını zedelemektedir. Özellikle devlet korumasından çıkan gençlerin istihdam hakkının katı şartlara bağlanması, devletin kendi himayesindeki çocuklara karşı olan anayasal borcundan bürokratik bahanelerle kaçması anlamına gelmektedir.

Son olarak, dijital ortamda çocukların korunmasına ilişkin getirilen düzenlemeler, denetim yetkisini ucu açık kavramlarla idareye teslim ederek otoriter bir müdahale alanı oluşturmaktadır. Bant daraltma gibi ölçsüz yaptırımlar, sadece platformları değil, vatandaşın bilgiye erişim hakkını ve dijital ekonomiyi de cezalandırmaktadır. Uluslararası standartlara uygun bağımsız denetim mekanizmaları yerine, idari yaptırımlara yönelen bu anlayış, koruma sağlamaktan ziyade bir baskı kültürü inşa etmektedir. Netice itibarıyla bu teklif halkın gerçek ihtiyaçlarını karşılayan bütüncül bir irade yerine, parçalı ve eksik müdahalelerle yoksulluğu yönetmeyi hedeflemektedir.

Sema Silkin Ün
Denizli

DÜZCE MİLLETVEKİLİ ERCAN ÖZTÜRK VE
ANTALYA MİLLETVEKİLİ TUBA VURAL
ÇOKAL İLE 69 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ
**SOSYAL HİZMETLER KANUNU VE BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı
Gelir Vergisi Kanununun;

a) 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının
(10) numaralı bendine “faaliyetinde bulunan”
ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,”
ibaresi eklenmiştir.

b) 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının
(6) numaralı bendine “faaliyetinde bulunan”
ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,”
ibaresi ve (11) numaralı bendine “işletmeleri
hariç,” ibaresinden sonra gelmek üzere
“Darülacezeye,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2- 14/7/1965 tarihli ve 657
sayılı Devlet Memurları Kanununun 104 üncü
maddesinin (A) fıkrasının birinci cümlesinde yer
alan “doğumdan sonra sekiz” ibaresi “doğumdan
sonra onaltı” şeklinde, “toplam onaltı” ibaresi
“toplam yirmidört” şeklinde, üçüncü cümlesinde
yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş
ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bir veya daha fazla çocuğa eşitle birlikte veya
münferit olarak koruyucu aile olan memura
çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği
tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

MADDE 3- 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65
Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz
Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında
Kanunun 5 inci maddesinde yer alan “Türkiye
İstatistik Kurumunca her ay için belirlenen
Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) aylık değişim
oranları esas alınarak” ibaresi “kanuni faizi ile”
şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı
Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin
birinci fıkrasının (f) bendinin (6) ve (12) numaralı
alt bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, bende
aşağıdaki alt bent ve fıkraya aşağıdaki bentler
eklenmiştir.

SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER
KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

**SOSYAL HİZMETLER KANUNU VE BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı
Gelir Vergisi Kanununun;

a) 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının
(10) numaralı bendine “faaliyetinde bulunan”
ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,”
ibaresi eklenmiştir.

b) 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının
(6) numaralı bendine “faaliyetinde bulunan”
ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,”
ibaresi ve (11) numaralı bendine “işletmeleri
hariç,” ibaresinden sonra gelmek üzere
“Darülacezeye,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2- 14/7/1965 tarihli ve 657
sayılı Devlet Memurları Kanununun 104 üncü
maddesinin (A) fıkrasının birinci cümlesinde yer
alan “doğumdan sonra sekiz” ibaresi “doğumdan
sonra onaltı” şeklinde, “toplam onaltı” ibaresi
“toplam yirmidört” şeklinde, üçüncü cümlesinde
yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş
ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bir veya daha fazla çocuğa eşitle birlikte veya
münferit olarak koruyucu aile olan memura
çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği
tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

MADDE 3- 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65
Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz
Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında
Kanunun 5 inci maddesinde yer alan “Türkiye
İstatistik Kurumunca her ay için belirlenen
Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) aylık değişim
oranları esas alınarak” ibaresi “kanuni faizi ile”
şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı
Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin
birinci fıkrasının (f) bendinin (6) ve (12) numaralı
alt bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, bende
aşağıdaki alt bent ve fıkraya aşağıdaki bentler
eklenmiştir.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

“6. “İhtisastırılmış Çocuk Evleri Sitesi”;
Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya
sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması
sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma
kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe
ihtiyaç duyduğu tespit edilenler ve refakatsiz
çocukların bu ihtiyaçları giderilinceye kadar
geçici süre ile bakım ve korunmalarının
sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve
toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik
çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet,
suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre
ayrı ayrı yapılandırılan güvenli yatılı sosyal
hizmet kuruluşlarını,

12. “Çocuk Evleri Sitesi”; Korunma
ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı
aynı yerleşkede bulunan ev tipi sosyal hizmet
birimlerinden oluşan kuruluşu,”

“17. “Çocuk Koruma İlk Müdahale ve
Değerlendirme Merkezi”; Korunma ihtiyacı olan
veya suça sürüklenen çocuklar hakkında uygun
hizmet modeli belirleninceye veya mahkeme
kararı alınıncaya kadar geçici bir süre barınma
ve temel gereksinimleri karşılamak üzere açılan
güvenlikli yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,”

“h) “İhtisastırılma”; Çocuk bakım
kuruluşlarının, çocukların özel surette korunmaları
amacıyla yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal
ihtiyaçlarına yönelik yapılandırılmasını,

ı) “Sosyal ve Ekonomik Destek”; Ailesi
veya yakını yanında bakımı için desteklenen
çocuklar ve gençler ile hakkındaki korunma
kararı veya bakım tedbiri kararı reşit olması
nedeniyle sona eren kişilere verilen desteği,

j) “Koruyucu aile”; Korunma ihtiyacı
olan çocukların bakım ve yetiştirilmelerini
sağlamak üzere yanına yerleştirildiği, çocukların
ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılacak bir
ödeme karşılığında veya gönüllü olarak bakımı
üstlenen kişi ya da aileyi,

k) “Merkezi izleme sistemi”; Aile ve Sosyal
Hizmetler Bakanlığı merkez teşkilatında kurulan,

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“6. “İhtisastırılmış Çocuk Evleri Sitesi”;
Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya
sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması
sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma
kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe
ihtiyaç duyduğu tespit edilenler ve refakatsiz
çocukların bu ihtiyaçları giderilinceye kadar
geçici süre ile bakım ve korunmalarının
sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve
toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik
çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet,
suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre
ayrı ayrı yapılandırılan güvenli yatılı sosyal
hizmet kuruluşlarını,”

“12. “Çocuk Evleri Sitesi”; Korunma
ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı
aynı yerleşkede bulunan ev tipi sosyal hizmet
birimlerinden oluşan kuruluşu,”

“17. “Çocuk Koruma İlk Müdahale ve
Değerlendirme Merkezi”; Korunma ihtiyacı olan
veya suça sürüklenen çocuklar hakkında uygun
hizmet modeli belirleninceye veya mahkeme
kararı alınıncaya kadar geçici bir süre barınma
ve temel gereksinimleri karşılamak üzere açılan
güvenlikli yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,”

“h) “İhtisastırılma”; Çocuk bakım
kuruluşlarının, çocukların özel surette korunmaları
amacıyla yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal
ihtiyaçlarına yönelik yapılandırılmasını,

ı) “Sosyal ve ekonomik destek”; Ailesi veya
yakını yanında bakımı için desteklenen çocuklar
ve gençler ile hakkındaki korunma kararı veya
bakım tedbiri kararı reşit olması nedeniyle sona
eren kişilere verilen desteği,

j) “Koruyucu aile”; Korunma ihtiyacı
olan çocukların bakım ve yetiştirilmelerini
sağlamak üzere yanına yerleştirildiği, çocukların
ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılacak bir
ödeme karşılığında veya gönüllü olarak bakımı
üstlenen kişi ya da aileyi,

k) “Merkezi İzleme Sistemi”; Aile ve Sosyal
Hizmetler Bakanlığı merkez teşkilatında kurulan,

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

tüm sosyal hizmet kuruluşlarında bulunan yazılım destekli kamera sistemlerinde yapılan yerel kayıtların eşzamanlı olarak aktarıldığı, kesintisiz çalışan, veri toplama, analiz, denetim ve disiplin süreçlerinde kullanılan altyapıyı,”

MADDE 5- 2828 sayılı Kanunun 23 üncü maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra, mevcut ikinci fıkrasında yer alan “usul ve esası ile” ibaresinden sonra gelmek üzere “ikinci fıkra kapsamında isteğe bağlı sigorta ödemelerine” ibaresi eklenmiş ve “Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

“Koruyucu aile sözleşmesi devam eden koruyucu ailelerde eşlerden birinin, sigortalı olarak ay içerisinde otuz günden az çalışması ya da tam gün çalışmaması sebebiyle isteğe bağlı sigortalı olanlar hariç olmak üzere, sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak isteğe bağlı sigortalılık veya iştirakçilik kapsamında ödediği primin, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç günlük alt sınırı üzerinden hesaplanacak tutarı, ödeme belgesinin ibrazı halinde aylık ödemelere ilave edilerek karşılanır. Bu fıkra kapsamında ödeme yapılan kişilerin eşlerinin vefatı halinde de isteğe bağlı sigorta primlerinin karşılanmasına devam edilir.”

MADDE 6- 2828 sayılı Kanuna 25 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Sosyal ve ekonomik destek

MADDE 25/A- Çocukların kuruluş bakımına alınmaksızın ailesi veya yakını yanında bakımı ve desteklenmesi amacıyla koruyucu ve önleyici

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

tüm sosyal hizmet kuruluşlarında bulunan yazılım destekli kamera sistemlerinde yapılan yerel kayıtların eş zamanlı olarak aktarıldığı, kesintisiz çalışan, veri toplama, analiz, denetim ve disiplin süreçlerinde kullanılan altyapıyı,”

MADDE 5- 2828 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “ikinci” ibaresi “üçüncü” şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, maddenin mevcut ikinci fıkrasında yer alan “usul ve esası ile” ibaresinden sonra gelmek üzere “ikinci fıkra kapsamında isteğe bağlı sigorta ödemelerine,” ibaresi eklenmiş ve “Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

“Koruyucu aile sözleşmesi devam eden koruyucu ailelerde eşlerden birinin, sigortalı olarak ay içerisinde otuz günden az çalışması ya da tam gün çalışmaması sebebiyle isteğe bağlı sigortalı olanlar hariç olmak üzere, sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak isteğe bağlı sigortalılık veya iştirakçilik kapsamında ödediği primin, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç günlük alt sınırı üzerinden hesaplanacak tutarı, ödeme belgesinin ibrazı hâlinde aylık ödemelere ilave edilerek karşılanır. Bu fıkra kapsamında ödeme yapılan kişilerin eşlerinin vefatı hâlinde de isteğe bağlı sigorta primlerinin karşılanmasına devam edilir.”

MADDE 6- 2828 sayılı Kanuna 25 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Sosyal ve ekonomik destek

MADDE 25/A- Çocukların kuruluş bakımına alınmaksızın ailesi veya yakını yanında bakımı ve desteklenmesi amacıyla koruyucu ve önleyici

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

çalışmalar yapılır. İhtiyaç duyulması halinde sosyal ve ekonomik sorunların çözülmesine yönelik bölgesel şartlar dikkate alınarak sosyal ve ekonomik destek sağlanır.

Korunma kararı veya bakım tedbiri kararı, reşit olması nedeniyle sona eren kişiler ile sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanırken reşit olan ve aralık vermeksizin örgün yüksek öğrenim programlarına devam eden gençler ise sosyal ve ekonomik destekten 25 yaşını tamamlayana kadar yararlandırılabilir.

Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacakların tespiti, verilecek sosyal destekler ile geçici ve süreli ekonomik destekten faydalananlara yapılacak ödemelere ve ödemelerin sürelerine ilişkin usul ve esaslar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre çocuğa bakmakla yükümlü olan kimsenin yönetmelikte belirlenen şartları taşımadığı halde aktif bir eylemiyle bundan haksız bir şekilde yararlandığının Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca tespit edilmesi hâlinde, Devletçe ödenen meblağın tahsili için ilgililere rücu edilir.”

MADDE 7- 2828 sayılı Kanuna 35/B maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Tasfiye işlemleri ve tedbirler

MADDE 35/C- Kanunun 35/A ve 35/B maddeleri uyarınca kapatılmasına karar verilen yatılı kuruluşlarda, ihtiyaç duyulması halinde bakım faaliyetlerinin aksamaması ve hizmetin devamlılığını sağlamak üzere merkezin olağan idari, malî, hukuki, mesleki ve diğer tüm işleri Valilikçe yürütülür. Bu yetki çerçevesinde, başka bir kuruluşa nakli hemen yapılamayan kişilere, durumlarına uygun bir kuruluşa yerleştirilinceye kadar ve azami 6 ay süreyle hizmet sunulmasına devam edilir. Bu süreçte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca bağlı yatılı kuruluşlarda görev yapan personel geçici olarak görevlendirilebilir.

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

çalışmalar yapılır. İhtiyaç duyulması hâlinde sosyal ve ekonomik sorunların çözülmesine yönelik bölgesel şartlar dikkate alınarak sosyal ve ekonomik destek sağlanır.

Korunma kararı veya bakım tedbiri kararı, reşit olması nedeniyle sona eren kişiler ile sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanırken reşit olan ve aralık vermeksizin örgün yüksek öğrenim programlarına devam eden gençler sosyal ve ekonomik destekten 25 yaşını tamamlayana kadar yararlandırılabilir.

Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacakların tespitine, verilecek sosyal destekler ile geçici ve süreli ekonomik destekten faydalananlara yapılacak ödemelere ve ödemelerin sürelerine ilişkin usul ve esaslar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yönetmelikle belirlenir.

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre çocuğa bakmakla yükümlü olan kimsenin yönetmelikte belirlenen şartları taşımadığı hâlde aktif bir eylemiyle bundan haksız bir şekilde yararlandığının Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca tespit edilmesi hâlinde, Devletçe ödenen meblağın tahsili için ilgililere rücu edilir.”

MADDE 7- 2828 sayılı Kanuna 35/B maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Tasfiye işlemleri ve tedbirler

MADDE 35/C- Kanunun 35/A ve 35/B maddeleri uyarınca kapatılmasına karar verilen yatılı kuruluşlarda, ihtiyaç duyulması hâlinde bakım faaliyetlerinin aksamaması ve hizmetin devamlılığını sağlamak üzere merkezin olağan idari, malî, hukuki, mesleki ve diğer tüm işleri valilikçe yürütülür. Bu yetki çerçevesinde, başka bir kuruluşa nakli hemen yapılamayan kişilere, durumlarına uygun bir kuruluşa yerleştirilinceye kadar ve azami altı ay süreyle hizmet sunulmasına devam edilir. Bu süreçte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca bağlı yatılı kuruluşlarda görev yapan personel geçici olarak görevlendirilebilir.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

Gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişilerine ait sosyal hizmet kuruluşlarının kurucu veya sorumlu müdürü hakkında Kanunun 35/B maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen eylemlerden dolayı adli kovuşturma açılması halinde kovuşturma sonuçlanıncaya kadar Valilikçe bu madde kapsamında belirtilen tedbirlerin alınmasına karar verilebilir.”

MADDE 8- 2828 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 1- Bu madde ile sağlanan istihdam hakkından yararlanmak için;

a) Bu Kanun kapsamında hakkında korunma kararı veya 5395 sayılı Kanun uyarınca bakım tedbiri kararı alınmış olmak,

b) Korunma kararı veya bakım tedbiri kararı devam ederken fasilalı olarak geçen yararlanma süreleri dahil en az beş yıl kuruluş bakımı veya koruyucu aile sosyal hizmet modellerinden fiilen yararlanmak ve reşit olduğu tarih itibarıyla fiilen yararlanmaya devam ediyor olmak,

c) Korunma, bakım tedbir kararı veya bu Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen himaye onayının sona erdiği tarih itibarıyla Türk Vatandaşı olmak,

ç) 14 yaşını doldurduğu tarihten itibaren kuruluştan ya da koruyucu aile yanından hizmet aldığı süre boyunca fasilalı da olsa Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kayıtlarına göre 90 günden fazla izinsiz ayrılmamış olmak,

d) En az ortaöğretim mezunu olmak,

e) 18 yaşın doldurulduğu ve korunma, bakım tedbir kararı veya bu Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen himaye onayının sona erdiği tarihten itibaren beş yıl içinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvuru yapmış olmak ve başvuru tarihi itibarıyla 30 yaşından gün almamış olmak, şartlarının tamamının taşınması zorunludur.

Yukarıda belirtilen şartlar kapsamında hak sahibi olanların işe yerleştirilmeleri aşağıdaki usul ve esaslar çerçevesinde yapılır:

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine ait sosyal hizmet kuruluşlarının kurucu müdürü hakkında 35/B maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen eylemlerden dolayı adli kovuşturma açılması hâlinde kovuşturma sonuçlanıncaya kadar valilikçe bu madde kapsamında belirtilen tedbirlerin alınmasına karar verilebilir.”

MADDE 8- 2828 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 1- Bu madde ile sağlanan istihdam hakkından yararlanmak için;

a) Bu Kanun kapsamında hakkında korunma kararı veya 5395 sayılı Kanun uyarınca bakım tedbiri kararı alınmış olmak,

b) Korunma kararı veya bakım tedbiri kararı devam ederken fasilalı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil en az beş yıl kuruluş bakımı veya koruyucu aile sosyal hizmet modellerinden fiilen yararlanmak ve reşit olduğu tarih itibarıyla fiilen yararlanmaya devam ediyor olmak,

c) Korunma, bakım tedbir kararı veya bu Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen himaye onayının sona erdiği tarih itibarıyla Türk vatandaşı olmak,

ç) 14 yaşını doldurduğu tarihten itibaren kuruluştan ya da koruyucu aile yanından hizmet aldığı süre boyunca fasilalı da olsa Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kayıtlarına göre doksan günden fazla izinsiz ayrılmamış olmak,

d) En az ortaöğretim mezunu olmak,

e) 18 yaşın doldurulduğu ve korunma, bakım tedbir kararı veya bu Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen himaye onayının sona erdiği tarihten itibaren beş yıl içinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvuru yapmış olmak ve başvuru tarihi itibarıyla 30 yaşından gün almamış olmak, şartlarının tamamının taşınması zorunludur.

Birinci fıkrada belirtilen şartlar kapsamında hak sahibi olanların işe yerleştirilmeleri aşağıdaki usul ve esaslar çerçevesinde yapılır.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

a) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hangi statüde olursa olsun dolu kadro ve pozisyonları toplamının binde biri, bu madde kapsamında istihdam edilecekler için ayrılır ve her yıl belirtilen oranda kişi istihdam edilir. Dolu kadro ve pozisyon toplamı binden az olan kamu kurum ve kuruluşlarına, talep edilmesi durumunda yerleştirme yapılır.

b) Hak sahipliği Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından onaylananların merkezi yerleştirme işlemleri merkezi sınav sonuçlarına göre yapılır.

c) Yerleştirme yapılacak kadro ve pozisyon sayısı 2 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine tabi kurumların dolu memur kadroları ile sözleşmeli personel pozisyonları ve işçi kadro sayılarının toplamının binde biridir. Toplam kadro ve pozisyon sayısının belirlenmesinde yerleştirme yapılacak yılın başındaki veriler esas alınır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bu madde kapsamında hak sahiplerinin istihdam edileceği toplam kadro sayıları her kurum için tespit edilerek kurumlara bildirilir. Kurumlar, bildirilen bu kadroları merkez ve taşra teşkilatları itibarıyla dağıtımını yaparak yerleştirme dönemlerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirir. Bu madde kapsamına girenlerin yerleştirilmeleri; ortaöğretim ve daha üst öğrenim mezunları için kurumların talepleri doğrultusunda öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanın Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi eki cetvellerde yer alması şartıyla ihraz etmiş buldukları unvanlara, bunların dışında kalan ortaöğretim ve yükseköğretim mezunları için memur unvanlı kadro ve pozisyonlara, en az yılda bir defa olmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yapılır veya yaptırılır. Öğretmenlik alanları için Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen yükseköğretim programlarından mezun olanlar 10/10/2024 tarihli ve 7528 sayılı Öğretmenlik Mesleği

a) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hangi statüde olursa olsun dolu kadro ve pozisyonları toplamının binde biri, bu madde kapsamında istihdam edilecekler için ayrılır ve her yıl belirtilen oranda kişi istihdam edilir. Dolu kadro ve pozisyon toplamı binden az olan kamu kurum ve kuruluşlarına, talep edilmesi durumunda yerleştirme yapılır.

b) Hak sahipliği Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından onaylananların merkezi yerleştirme işlemleri merkezi sınav sonuçlarına göre yapılır.

c) Yerleştirme yapılacak kadro ve pozisyon sayısı 2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine tabi kurumların dolu memur kadroları ile sözleşmeli personel pozisyonları ve işçi kadro sayılarının toplamının binde biridir. Toplam kadro ve pozisyon sayısının belirlenmesinde yerleştirme yapılacak yılın başındaki veriler esas alınır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bu madde kapsamında hak sahiplerinin istihdam edileceği toplam kadro sayıları her kurum için tespit edilerek kurumlara bildirilir. Kurumlar, bildirilen bu kadroları merkez ve taşra teşkilatları itibarıyla dağıtımını yaparak yerleştirme dönemlerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirir. Bu madde kapsamına girenlerin yerleştirilmeleri; ortaöğretim ve daha üst öğrenim mezunları için kurumların talepleri doğrultusunda öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanın Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi eki cetvellerde yer alması şartıyla ihraz etmiş buldukları unvanlara, bunların dışında kalan ortaöğretim ve yükseköğretim mezunları için memur unvanlı kadro ve pozisyonlara, en az yılda bir defa olmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yapılır veya yaptırılır. Öğretmenlik alanları için Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen yükseköğretim programlarından mezun olanlar 10/10/2024 tarihli ve 7528 sayılı Öğretmenlik Mesleği

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

Kanunu hükümleri uyarınca istihdam edilirler. Millî Eğitim Akademisi ile ilişkileri disiplin soruşturması dışında bir sebeple kesilenler memur unvanlı kadrolara atanırlar. Kurumlarca teşkilat bazında dağıtımın bildirilmemesi hâlinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar dâhilinde resen yerleştirme yapılır.

ç) Hak sahipleri bu madde kapsamındaki istihdam hakkından yalnızca bir defa faydalanabilirler. Hak sahiplerinden herhangi bir kamu kurum ve kuruluşuna yerleştirilip atama onayı alınanlar ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait kadro ve pozisyonlara her ne surette olursa olsun atananlar ve 7528 sayılı Kanuna göre hazırlık eğitimine alınanlar bu maddede verilen hakkı kullanmış sayılır. Öğrenim düzeyinin göreve başlama sonrasında değişmesi genel hükümler dışında bir atama veya unvan değişikliğine hak teşkil etmez.

d) Kamu kurum ve kuruluşları, bu maddede belirtilen haktan yararlanarak yerleştirilenlerin atama işlemlerinin sonucunu, herhangi bir nedenle işten ayrılan personele ilişkin belirlenecek bilgileri ve hâlen çalışmakta olanların bilgilerini yönetmelikte belirlenecek zaman içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Kamu Personel Bilgi Sisteminin bulunduğu Kuruma bildirir.

e) Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamı dışında kalan kurumlar da bu madde kapsamında istihdamla yükümlü oldukları kadro ve pozisyonları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirmek zorundadır. Ancak, bu kurumlara yapılacak yerleştirmelerde ilgili kurumların talep ettikleri kadro ve statüler esas alınır.

f) Bu madde kapsamında yapılacak yerleştirmelerde; yerleştirilen kişinin atama onayının alınması ile birlikte diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın teklif yapılan kamu kurum ve kuruluşlarına kadrolar ihdas edilmiş ve

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Kanunu hükümleri uyarınca istihdam edilirler. Millî Eğitim Akademisi ile ilişkileri disiplin soruşturması dışında bir sebeple kesilenler memur unvanlı kadrolara atanırlar. Kurumlarca teşkilat bazında dağıtımın bildirilmemesi hâlinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar dâhilinde resen yerleştirme yapılır.

ç) Hak sahipleri bu madde kapsamındaki istihdam hakkından yalnızca bir defa faydalanabilirler. Hak sahiplerinden herhangi bir kamu kurum ve kuruluşuna yerleştirilip atama onayı alınanlar ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait kadro ve pozisyonlara her ne surette olursa olsun atananlar ve 7528 sayılı Kanuna göre hazırlık eğitimine alınanlar bu maddede verilen hakkı kullanmış sayılır. Öğrenim düzeyinin göreve başlama sonrasında değişmesi genel hükümler dışında bir atama veya unvan değişikliğine hak teşkil etmez.

d) Kamu kurum ve kuruluşları, bu maddede belirtilen haktan yararlanarak yerleştirilenlerin atama işlemlerinin sonucunu, herhangi bir nedenle işten ayrılan personele ilişkin belirlenecek bilgileri ve hâlen çalışmakta olanların bilgilerini yönetmelikte belirlenecek süre içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Kamu Personel Bilgi Sisteminin bulunduğu kuruma bildirir.

e) Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamı dışında kalan kurumlar da bu madde kapsamında istihdamla yükümlü oldukları kadro ve pozisyonları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirmek zorundadır. Ancak, bu kurumlara yapılacak yerleştirmelerde ilgili kurumların talep ettikleri kadro ve statüler esas alınır.

f) Bu madde kapsamında yapılacak yerleştirmelerde; yerleştirilen kişinin atama onayının alınması ile birlikte diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın teklif yapılan kamu kurum ve kuruluşlarına kadrolar ihdas edilmiş ve

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

kurumların kadro ve pozisyon cetvellerinin ilgili bölümlerine eklenmiş sayılır. Bu şekilde ihdas edilen kadrolar, herhangi bir şekilde boşalması hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.

Öğrenim durumlarına bakılmaksızın birinci fıkra kapsamına giren kişilerin özel sektörde çalıştırılmaları hâlinde, 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesine göre ödenmesi gereken ve aynı Kanunun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi, kısa vadeli sigorta kolları primi ve genel sağlık sigortası primi, sigortalı ve işveren hissesi primlerinin tamamı ile 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasına göre ödenmesi gereken işsizlik sigortası primi, sigortalı ve işveren hissesinin tamamı sigortalının işe giriş tarihinden itibaren beş yıl süre ile Hazine tarafından karşılanır. Bu fıkra kapsamında sağlanan prim teşvikinden işverenler yararlanır ve Hazine tarafından işverene sağlanan sigortalı primi hissesi teşviki tutarının sigortalıya ödenmesi işverenden talep edilemez. Bu fıkra uyarınca teşvikten faydalanabilmek için Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi gereken aylık prim ve hizmet belgelerinin kanuni süresi içinde verilmesi ve Hazinece karşılanmayan primlerin kanuni süresi içinde ödenmesi şarttır.

İşe yerleştirme yükümlülüğünün takip ve denetimine, yerleştirme yapılacak kadro ve pozisyonların belirlenmesine, merkezi sınav ve yerleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 9- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 12- Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında sunulan hizmetlerin kalite ve verimliliğinin artırılması, özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarının tespit edilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi ve acil durumlarda erken

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

kurumların kadro ve pozisyon cetvellerinin ilgili bölümlerine eklenmiş sayılır. Bu şekilde ihdas edilen kadrolar, herhangi bir şekilde boşalması hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.

Öğrenim durumlarına bakılmaksızın birinci fıkra kapsamına giren kişilerin özel sektörde çalıştırılmaları hâlinde, 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesine göre ödenmesi gereken ve aynı Kanunun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi, kısa vadeli sigorta kolları primi ve genel sağlık sigortası primi, sigortalı ve işveren hissesi primlerinin tamamı ile 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasına göre ödenmesi gereken işsizlik sigortası primi, sigortalı ve işveren hissesinin tamamı sigortalının işe giriş tarihinden itibaren beş yıl süre ile Hazine tarafından karşılanır. Bu fıkra kapsamında sağlanan prim teşvikinden işverenler yararlanır ve Hazine tarafından işverene sağlanan sigortalı primi hissesi teşviki tutarının sigortalıya ödenmesi işverenden talep edilemez. Bu fıkra uyarınca teşvikten faydalanabilmek için Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi gereken aylık prim ve hizmet belgelerinin kanuni süresi içinde verilmesi ve Hazinece karşılanmayan primlerin kanuni süresi içinde ödenmesi şarttır.

İşe yerleştirme yükümlülüğünün takip ve denetimine, yerleştirme yapılacak kadro ve pozisyonların belirlenmesine, merkezi sınav ve yerleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 9- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 12- Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında sunulan hizmetlerin kalite ve verimliliğinin artırılması, özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarının tespit edilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi ve acil durumlarda erken

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

müdahalenin sağlanması amacıyla Merkezi İzleme Sistemine bağlı yazılım destekli kamera sistemlerinden yararlanılır.

Birinci fıkra çerçevesinde elde edilecek kişisel veriler adli veya idari soruşturmaya esas teşkil etmemesi halinde 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuatında gösterilen usul çerçevesinde kayıt tarihinden iki yıl geçtikten sonra silinir. Bu veriler mahkeme kararı olmaksızın hiçbir kurum, kuruluş veya kişi ile paylaşılamaz. Ancak kamu hizmetlerinin kalite ve verimliliğinin artırılması ile plan ve politika geliştirilebilmesi amacıyla bu verilerden anonim hâle getirilmek suretiyle yararlanılabilir.”

MADDE 10- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 13- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, bu Kanun ile diğer kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle Bakanlığa verilmiş olan görevleri kapsamında sunulan hizmetlerden yararlanacak kişi ve hanelerin tespiti, ulusal politika ve stratejilerin oluşturulması ve sosyal yardımlardan yararlanacak kişilerin objektif ölçütlere göre belirlenmesinde kullanılmak üzere başvuru konusuyla ilgili olmak kaydıyla, sosyal yardım veya sosyal hizmet başvurusunda bulunan ya da halihazırda bu yardım ve hizmetlerden yararlanan kişiler ile bu kişilerin hanelerine ait taşınır, taşınmaz, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık, gelir, gider, varlık, nüfus ve mali durumlarına ilişkin her türlü veri ve bilgiyi gerçek ve tüzel kişilerden talep edebilir. Söz konusu veri ve bilgiler, genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile kamu tüzel kişiliğini haiz kurumlar ve sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bu kurum ve kuruluşlara ait ortaklıklar ile kamu hizmeti sunan diğer tüzel kişilerden de doğrudan talep edilebilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, birinci fıkra kapsamında veri ve bilgilerin

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

müdahalenin sağlanması amacıyla Merkezi İzleme Sistemine bağlı yazılım destekli kamera sistemlerinden yararlanılır.

Birinci fıkra çerçevesinde elde edilecek kişisel veriler adli veya idari soruşturmaya esas teşkil etmemesi hâlinde 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuatında gösterilen usul çerçevesinde kayıt tarihinden iki yıl geçtikten sonra silinir. Bu veriler mahkeme kararı olmaksızın hiçbir kurum, kuruluş veya kişi ile paylaşılamaz. Ancak kamu hizmetlerinin kalite ve verimliliğinin artırılması ile plan ve politika geliştirilebilmesi amacıyla bu verilerden anonim hâle getirilmek suretiyle yararlanılabilir.”

MADDE 10- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 13- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, bu Kanun ile diğer kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle Bakanlığa verilmiş olan görevleri kapsamında sunulan hizmetlerden yararlanacak kişi ve hanelerin tespiti, ulusal politika ve stratejilerin oluşturulması ve sosyal yardımlardan yararlanacak kişilerin objektif ölçütlere göre belirlenmesinde kullanılmak üzere başvuru konusuyla ilgili olmak kaydıyla, sosyal yardım veya sosyal hizmet başvurusunda bulunan ya da hâlihazırda bu yardım ve hizmetlerden yararlanan kişiler ile bu kişilerin hanelerine ait taşınır, taşınmaz, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık, gelir, gider, varlık, nüfus ve mali durumlarına ilişkin her türlü veri ve bilgiyi gerçek ve tüzel kişilerden talep edebilir. Söz konusu veri ve bilgiler, genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile kamu tüzel kişiliğini haiz kurumlar ve sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak bu kurum ve kuruluşlara ait ortaklıklar ile kamu hizmeti sunan diğer tüzel kişilerden de doğrudan talep edilebilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, birinci fıkra kapsamında veri ve bilgilerin

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

temin edilmesi, işlenmesi ve kaydedilmesi dâhil bunlara ilişkin her türlü işlemi elektronik ortamda yapabilir ve bunları arşivleyebilir. Bu veri ve bilgiler, kullanıma açık hale gelmesi ya da 6698 sayılı Kanun uyarınca belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde imha edilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 11- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 14- Kadın konukevi hizmetinden yararlanan ve geliri bulunmayan veya meslek elemanının görüşü ve değerlendirme komisyonunun kararına göre yeterli geliri olmadığı değerlendirilen kadınlara ve çocuklara, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmemiş olması halinde, 6284 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde belirtilen orana göre hiçbir kesinti yapılmaksızın net harçlık verilir.

Konukevinde kalan kadınların beraberindeki öğrenim gören çocukları ile çeşitli nedenlerle öğrenimine devam etmeyen ve ücretli olarak bir işyerinde çalışmayan çocuklarına, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çocuk bakım kuruluşlarında kalan çocuklara verilen miktar kadar hiçbir kesinti yapılmaksızın net harçlık verilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 12- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 20- Bu Kanunun 23 üncü maddesinde isteğe bağlı sigorta ödemelerine yönelik yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilen isteğe bağlı sigorta bedelleri talep edilmez.

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

temin edilmesi, işlenmesi ve kaydedilmesi dâhil bunlara ilişkin her türlü işlemi elektronik ortamda yapabilir ve bunları arşivleyebilir. Bu veri ve bilgiler, kullanıma açık hale gelmeleri ya da 6698 sayılı Kanun uyarınca belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde imha edilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 11- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 14- Kadın konukevi hizmetinden yararlanan ve geliri bulunmayan veya meslek elemanının görüşü ve değerlendirme komisyonunun kararına göre yeterli geliri olmadığı değerlendirilen kadınlara ve çocuklara, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmemiş olması halinde, 6284 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde belirtilen orana göre hiçbir kesinti yapılmaksızın net harçlık verilir.

Konukevinde kalan kadınların beraberindeki öğrenim gören çocukları ile çeşitli nedenlerle öğrenimine devam etmeyen ve ücretli olarak bir işyerinde çalışmayan çocuklarına, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çocuk bakım kuruluşlarında kalan çocuklara verilen miktar kadar hiçbir kesinti yapılmaksızın net harçlık verilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 12- 2828 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 20- Bu Kanunun 23 üncü maddesinde isteğe bağlı sigorta ödemelerine yönelik yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilen isteğe bağlı sigorta bedelleri talep edilmez.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

Bu Kanunun 25/A maddesinin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilen sosyal ekonomik destek bedelleri talep edilmez.

Bu Kanunun ek 1 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce korunma kararı veya 5395 sayılı Kanun uyarınca bakım tedbiri kararı alınmış olanlara maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde beş yıl olarak düzenlenen süre şartı bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte 16 yaşını doldurmuş olanlar için iki yıl, 15 yaşını doldurmuş olanlar için üç yıl, 14 yaşını doldurmuş olanlar için dört yıl şeklinde uygulanır.

Bu Kanunun ek 1 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce hak sahibi olanlardan daha önce istihdam hakkından yararlanmamış olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren oniki ay içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvurmaları halinde ek 1 inci maddede yer alan istihdam hakkından yararlanabilirler. Bu kişilerin işe yerleştirilmeleri bu maddenin ihdas edildiği kanun ile değiştirilen ek 1 inci maddenin değişiklikten önceki hükümlerinde yer alan usul ve esaslara göre yapılır.

Bu Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen sürenin hesabında bu maddenin yürürlük tarihinden önceki süreler dikkate alınmaz.”

MADDE 13- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendine “faaliyetinde bulunan” ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 14- 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Maliye, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, İçişleri, Çevre ve Şehircilik ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Aile

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Bu Kanunun 25/A maddesinin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik destek bedelleri talep edilmez.

Bu maddeyi ihdas eden Kanun ile ek 1 inci maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce korunma kararı veya 5395 sayılı Kanun uyarınca bakım tedbiri kararı alınmış olanlara maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde beş yıl olarak düzenlenen süre şartı bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte 16 yaşını doldurmuş olanlar için iki yıl, 15 yaşını doldurmuş olanlar için üç yıl, 14 yaşını doldurmuş olanlar için dört yıl şeklinde uygulanır.

Bu maddeyi ihdas eden Kanun ile ek 1 inci maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce hak sahibi olanlardan daha önce istihdam hakkından yararlanmamış olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iki ay içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvurmaları hâlinde ek 1 inci maddede yer alan istihdam hakkından yararlanabilirler. Bu kişilerin işe yerleştirilmeleri bu maddeyi ihdas eden Kanun ile değiştirilen ek 1 inci maddenin bu değişiklikten önceki hükümlerinde yer alan usul ve esaslara göre yapılır.

Bu Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen sürenin hesabında bu maddenin yürürlük tarihinden önceki süreler dikkate alınmaz.”

MADDE 13- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendine “faaliyetinde bulunan” ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 14- 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Maliye, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, İçişleri, Çevre ve Şehircilik ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Aile

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından” ibaresi “Hazine ve Maliye, İçişleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Ulaştırma ve Altyapı bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından müştereken” şeklinde ve dokuzuncu fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde, ikinci cümlesinde yer alan “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiş, “altı ay içinde” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 15- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “doğumdan sonra sekiz” ibaresi “doğumdan sonra onaltı” şeklinde, “toplam onaltı” ibaresi “toplam yirmidört” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş ve altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “onaltı” ibaresi “yirmidört” şeklinde ve “onsekiz” ibaresi “yirmialtı” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan işçiye, çocuğun teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün ücretsiz izin verilir.”

MADDE 16- 4857 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “beş” ibaresi “on” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 17- 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Çalıştırma yasağı

EK MADDE 1- (1) Cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, müstehcenlik, fuhuş, insan ticareti,

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından” ibaresi “Hazine ve Maliye, İçişleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Ulaştırma ve Altyapı bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından müştereken” şeklinde, dokuzuncu fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde, ikinci cümlesinde yer alan “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiş ve “altı ay içinde” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 15- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “doğumdan sonra sekiz” ibaresi “doğumdan sonra onaltı” şeklinde, “toplam onaltı” ibaresi “toplam yirmidört” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş ve altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “onaltı” ibaresi “yirmidört” şeklinde ve “onsekiz” ibaresi “yirmialtı” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan işçiye, çocuğun teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün ücretsiz izin verilir.”

MADDE 16- 4857 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “beş” ibaresi “on” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 17- 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Çalıştırma yasağı

EK MADDE 1- (1) Cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, müstehcenlik, fuhuş, insan ticareti,

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

kasten öldürme suçlarından haklarında adli sicil ve arşiv kayıtlarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar; kamuya, özel sektöre veya sivil toplum kuruluşlarına ait her ne adla olursa olsun çocukların yoğun olarak bulunduğu çocuk hizmet birimleri, adli görüşme odaları, eğitim kuruluşları, çocuk etkinlik ve oyun evleri, okul, okul servisi, okul kantini, yurt, kreş, gündüz bakımevi, çocuk kulübü, internet kafeleri ve salonları, e-oyun yerleri, çocuk spor okulu, beden eğitimi ve spor tesisleri olarak işletilen iş yerlerini şahsen işletemez, bu iş yerlerinde çalıştırılmaz ve herhangi bir sıfatla fiilen bu işyerlerinde görev alamaz.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren kişilere aynı fıkroda belirtilen iş yerlerinin açılması veya işletilmesi için izin ve ruhsat verilmez. Birinci fıkra kapsamındaki iş yerlerinin aynı fıkra kapsamındaki kişilerce işletildiğinin tespit edilmesi halinde bu kişilere iş yerinin devri için altı ay süre verilir ve bu sürede kişinin iş yerini fiilen işletmesine izin verilmez. Bu süre içinde devir işlemi yapılmadığı takdirde verilen izin ve ruhsatlar, bunları veren kamu kurum ve kuruluşları tarafından derhal iptal edilir.

(3) Birinci fıkra kapsamındaki iş yerlerinde çalışanlar, adli sicil ve arşiv bilgilerine dayanılarak oluşturulan bu iş yerlerinde çalışabileceğini gösterir resmî belgeyi altı ayda bir işverene ibraz etmek zorundadır.

(4) Birinci fıkraya aykırı olarak işçi çalıştıran kişiye, mahallin mülki idare amiri tarafından bu fıkraya aykırı olarak çalıştırdığı her bir kişi başına brüt asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası verilir. Aykırılığın cezanın tebliğinden itibaren bir ay içinde giderilmediğinin tespiti halinde, birinci fıkraya aykırı olarak çalıştırılan her bir kişi başına brüt asgari ücretin yedi katı tutarında idari para cezası verilir. Bu cezanın tebliğinden itibaren bir ay içinde aykırılığın halen giderilmemiş olması halinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen izin ve ruhsatlar derhal iptal edilir.

kasten öldürme suçlarından haklarında adli sicil ve arşiv kayıtlarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar; kamuya, özel sektöre veya sivil toplum kuruluşlarına ait her ne adla olursa olsun çocukların yoğun olarak bulunduğu çocuk hizmet birimleri, adli görüşme odaları, eğitim kuruluşları, çocuk etkinlik ve oyun evleri, okul, okul servisi, okul kantini, yurt, kreş, gündüz bakımevi, çocuk kulübü, internet kafeleri ve salonları, e-oyun yerleri, çocuk spor okulu, beden eğitimi ve spor tesisleri olarak işletilen iş yerlerini şahsen işletemez, bu iş yerlerinde çalıştırılmaz ve herhangi bir sıfatla fiilen bu iş yerlerinde görev alamaz.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren kişilere aynı fıkroda belirtilen iş yerlerinin açılması veya işletilmesi için izin ve ruhsat verilmez. Birinci fıkra kapsamındaki iş yerlerinin aynı fıkra kapsamındaki kişilerce işletildiğinin tespit edilmesi hâlinde bu kişilere iş yerinin devri için altı ay süre verilir ve bu sürede kişinin iş yerini fiilen işletmesine izin verilmez. Bu süre içinde devir işlemi yapılmadığı takdirde verilen izin ve ruhsatlar, bunları veren kamu kurum ve kuruluşları tarafından derhâl iptal edilir.

(3) Birinci fıkra kapsamındaki iş yerlerinde çalışanlar, adli sicil ve arşiv bilgilerine dayanılarak oluşturulan bu iş yerlerinde çalışabileceğini gösterir resmî belgeyi altı ayda bir işverene ibraz etmek zorundadır.

(4) Birinci fıkraya aykırı olarak işçi çalıştıran kişiye, mahallin mülki idare amiri tarafından bu fıkraya aykırı olarak çalıştırdığı her bir kişi başına brüt asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası verilir. Aykırılığın cezanın tebliğinden itibaren bir ay içinde giderilmediğinin tespiti hâlinde, birinci fıkraya aykırı olarak çalıştırılan her bir kişi başına brüt asgari ücretin yedi katı tutarında idari para cezası verilir. Bu cezanın tebliğinden itibaren bir ay içinde aykırılığın halen giderilmemiş olması hâlinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen izin ve ruhsatlar derhâl iptal edilir.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekilinin Teklifi)

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Adalet Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından müştereken belirlenir.”

MADDE 18- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “sekiz” ibaresi “onaltı” şeklinde değiştirilmiş ve “, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 19- 5510 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede” ibaresi “doğumdan önceki sekiz ve sonraki onaltı haftalık sürede” şeklinde ve (d) bendinde yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 20- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine “İktisadi işletmeleri hariç,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 21- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“ş) Oyun: İnternet üzerinden dağıtılan, oynanan veya güncellenen dijital oyunları,

t) Oyun sağlayıcı: Oyunları veya oyun içi bileşenleri üreten gerçek veya tüzel kişileri,

u) Oyun dağıtıcı: Oyunların dağıtılmasına veya oynanmasına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri,”

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Adalet Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından müştereken belirlenir.”

MADDE 18- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “sekiz” ibaresi “onaltı” şeklinde değiştirilmiş ve “, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 19- 5510 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede” ibaresi “doğumdan önceki sekiz ve sonraki onaltı haftalık sürede” şeklinde ve (d) bendinde yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 20- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine “İktisadi işletmeleri hariç,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Darülacezeye,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 21- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“ş) Oyun: İnternet aracılığıyla dağıtılan veya güncellenen, elektronik ortamda çevrim içi veya çevrim dışı oynanabilen dijital oyunları,

t) Oyun dağıtıcı: İçerik sağlayıcı tarafından üretilen veya yayımlanan dijital oyunların; son kullanıcıya ulaştırılması amacıyla satış kanalları ile ilişkileri yöneten, lisans anahtarlarının üretimini ve yönetimini koordine eden, dijital hak yönetimi sistemlerini kullanan ve bu süreçte mali veya teknik aracılık hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişileri,

u) Oyun geliştirici: Dijital oyunu ya da oyun içeriğini tasarlayan, bunların yazılımını geliştiren veya geliştirme sürecini yöneten gerçek ya da tüzel kişileri,

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 22- 5651 sayılı Kanunun ek 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “9 uncu ve 9/A maddeleri kapsamındaki içeriklere yönelik olarak” ibaresi madde metninden çıkarılmış, dördüncü fıkrasına “erişimin engellenmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “kararları ile yirmiüçüncü fıkranın” ibaresi eklenmiş, yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde, onsekizinci fıkrasında yer alan “en geç üç ay” ibaresi “derhal ve onbeş günü geçmemek üzere Kurum tarafından belirlenecek süre” şeklinde değiştirilmiş, ondokuzuncu fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiş, mevcut yirminci fıkrasına “ondokuzuncu” ibaresinden sonra gelmek üzere “yirminci, yirmibirinci ve yirmiüçüncü” ibaresi ve aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“(7) Sosyal ağ sağlayıcı, on beş yaşını doldurmamış çocuklara hizmet sunamaz ve bu hizmetin sunulmaması konusunda yaş doğrulama dahil gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Sosyal ağ sağlayıcı, on beş yaşını doldurmuş çocuklara özgü ayrıştırılmış hizmet sunma konusunda gerekli tedbirleri alır. Bu fıkra kapsamında alınan tedbirler sosyal ağ sağlayıcının kendi internet sitesinde yayınlanır.”

“(20) Sosyal ağ sağlayıcı; açık, anlaşılır ve kullanıma elverişli ebeveyn kontrol araçları sağlar. Ebeveyn kontrol araçları;

- a) Hesap ayarlarının kontrol edilmesine,
- b) Satın alma, kiralama ve ücretli üyelik gibi ücrete dayalı işlemlerin ebeveyn iznine veya onayına tabi kılınmasına,

ü) Oyun platformu: İnternet üzerinden dijital oyunların ve bunlarla ilişkili ek içeriklerin; sergilenmesi, satışı, dağıtımı, indirilmesi veya oynanmasına yönelik yazılımsal veya teknik altyapı sunan; kullanıcıların oyun veya içeriklere erişimini, lisans yönetimini veya kullanıcılar arası etkileşimi sağlayan veya koordine eden gerçek veya tüzel kişileri,”

MADDE 22- 5651 sayılı Kanunun ek 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “9 uncu ve 9/A maddeleri kapsamındaki içeriklere yönelik olarak” ibaresi madde metninden çıkarılmış, dördüncü fıkrasında yer alan “erişimin engellenmesi kararlarının” ibaresi “erişimin engellenmesi kararları ile yirmiüçüncü fıkranın” şeklinde, yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde, onsekizinci fıkrasında yer alan “en geç üç ay” ibaresi “derhâl ve onbeş günü geçmemek üzere Kurum tarafından belirlenecek süre” şeklinde değiştirilmiş, ondokuzuncu fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiş, mevcut yirminci fıkrasında yer alan “ve ondokuzuncu” ibaresi “, ondokuzuncu, yirminci, yirmibirinci ve yirmiüçüncü” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“(7) Sosyal ağ sağlayıcı, onbeş yaşını doldurmamış çocuklara hizmet sunamaz ve bu hizmetin sunulmaması konusunda yaş doğrulama dâhil gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Sosyal ağ sağlayıcı, onbeş yaşını doldurmuş çocuklara özgü ayrıştırılmış hizmet sunma konusunda gerekli tedbirleri alır. Bu fıkra kapsamında alınan tedbirler sosyal ağ sağlayıcının kendi internet sitesinde yayınlanır.”

“(20) Sosyal ağ sağlayıcı; açık, anlaşılır ve kullanıma elverişli ebeveyn kontrol araçları sağlar. Ebeveyn kontrol araçları;

- a) Hesap ayarlarının kontrol edilmesine,
- b) Satın alma, kiralama ve ücretli üyelik gibi ücrete dayalı işlemlerin ebeveyn iznine veya onayına tabi kılınmasına,

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

c) Kullanım süresinin izlenmesi ve bu sürenin sınırlandırılmasına,
ilişkin mekanizmaları içerir.

(21) Sosyal ağ sağlayıcı, aldatıcı reklamları engelleyici tedbirleri almakla yükümlüdür.

(22) Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcı, 8/A maddesi uyarınca gecikmesinde sakınca bulunan haller kapsamında verilen kararların gereğini derhâl ve en geç bir saat içinde uygular.

(23) Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcı, bu Kanun uyarınca verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarına konu yayının kendi internet sitesinde yayınlanmaması hususunda gerekli her türlü tedbiri alır.”

“Verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan tarafından Türkiye’de mukim vergi mükellefi olan gerçek ve tüzel kişilerin ilgili sosyal ağ sağlayıcısına yeni reklam vermesi yasaklanır, bu kapsamda yeni sözleşme kurulamaz ve buna ilişkin para transferi yapılamaz. Reklam yasağı kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, sosyal ağ sağlayıcısının internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, sosyal ağ sağlayıcısının internet trafiği bant genişliğinin yüzde doksan oranına kadar daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararında, yüzde elliden düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir. Bu kararlara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

c) Kullanım süresinin izlenmesi ve bu sürenin sınırlandırılmasına,
ilişkin mekanizmaları içerir.

(21) Sosyal ağ sağlayıcı, aldatıcı reklamları engelleyici tedbirleri almakla yükümlüdür.

(22) Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcı, 8/A maddesi uyarınca gecikmesinde sakınca bulunan hâller kapsamında verilen kararların gereğini derhâl ve en geç bir saat içinde uygular.

(23) Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcı, bu Kanun uyarınca verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarına konu yayının kendi internet sitesinde yayınlanmaması hususunda gerekli her türlü tedbiri alır.”

“Verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan tarafından Türkiye’de mukim vergi mükellefi olan gerçek ve tüzel kişilerin ilgili sosyal ağ sağlayıcısına yeni reklam vermesi yasaklanır, bu kapsamda yeni sözleşme kurulamaz ve buna ilişkin para transferi yapılamaz. Reklam yasağı kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, sosyal ağ sağlayıcısının internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, sosyal ağ sağlayıcısının internet trafiği bant genişliğinin yüzde doksan oranına kadar daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararında, yüzde elliden düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir. Bu kararlara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

üzere Kuruma gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilir. Yükümlülüğün yerine getirilmesi hâlinde; verilen idari para cezalarının dörtte biri tahsil edilir, reklam yasağı kaldırılır ve hâkim kararları kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet trafiği bant genişliğine yapılan müdahalenin sona erdirilmesi için erişim sağlayıcılara Kurum tarafından bildirim yapılır.”

MADDE 23- 5651 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 5- (1) Oyun sağlayıcı oyunları yaş kriterlerine göre derecelendirmekle yükümlüdür.

(2) Oyun dağıtıcı usulüne uygun olarak derecelendirilmeyen oyunları sunamaz. Ancak, oyun sağlayıcı tarafından derecelendirilmeyen oyunları en yüksek yaş kriterine göre derecelendirmek kaydıyla sunabilir. Oyun dağıtıcı içerik veya yer sağlayıcı olmasından doğan sorumluluk ve yükümlülükleri saklı kalmak kaydıyla, usulüne uygun olarak derecelendirilmeyen içerikleri çıkarmakla yükümlüdür.

(3) Türkiye’den günlük erişimi yüzbinden fazla olan yurt dışı kaynaklı oyun dağıtıcı; Kurum, Birlik, adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereği ile bu Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin için Türkiye’de gerçek veya tüzel kişi temsilci belirlemekle ve bu temsilciye dair bilgileri Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Oyun dağıtıcı, temsilcinin iletişim bilgilerine kolayca görülebilecek ve doğrudan erişilebilecek şekilde internet sitesinde yer verir.

(4) Oyun dağıtıcı; açık, anlaşılır ve kullanıma elverişli ebeveyn kontrol araçları sağlar. Ebeveyn kontrol araçları;

a) Hesap ayarlarının kontrol edilmesine,
b) Satın alma, kiralama ve ücretli üyelik gibi ücrete dayalı işlemlerin ebeveyn iznine veya onayına tabi kılınmasına,
ilişkin mekanizmaları içerir.

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Kuruma gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilir. Yükümlülüğün yerine getirilmesi hâlinde reklam yasağı kaldırılır ve hâkim kararları kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet trafiği bant genişliğine yapılan müdahalenin sona erdirilmesi için erişim sağlayıcılara Kurum tarafından bildirim yapılır.”

MADDE 23- 5651 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 5- (1) Oyun platformu usulüne uygun olarak derecelendirilmeyen oyunları sunamaz. Ancak derecelendirilmeyen oyunları en yüksek yaş kriterine göre derecelendirmek kaydıyla sunabilir. Oyun platformu içerik veya yer sağlayıcı olmasından doğan sorumluluk ve yükümlülükleri saklı kalmak kaydıyla, usulüne uygun olarak derecelendirilmeyen içerikleri çıkarmakla yükümlüdür.

(2) Türkiye’den günlük erişimi yüzbinden fazla olan yurt dışı kaynaklı oyun platformu; Kurum, Birlik, adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereği ile bu Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin için Türkiye’de gerçek veya tüzel kişi temsilci belirlemekle ve bu temsilciye dair bilgileri Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Oyun platformu, temsilcinin iletişim bilgilerine kolayca görülebilecek ve doğrudan erişilebilecek şekilde internet sitesinde yer verir.

(3) Oyun platformu; açık, anlaşılır ve kullanıma elverişli ebeveyn kontrol araçları sağlar. Ebeveyn kontrol araçları;

a) Hesap ayarlarının kontrol edilmesine,
b) Satın alma, kiralama ve ücretli üyelik gibi ücrete dayalı işlemlerin ebeveyn iznine veya onayına tabi kılınmasına,
ilişkin mekanizmaları içerir.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

(5) Kurum, oyun sağlayıcı ve oyun dağıtıcının bu Kanuna uyumuna ilişkin olarak oyun sağlayıcı ve oyun dağıtıcıdan kurumsal yapı, bilişim sistemleri, algoritmalar, veri işleme mekanizmaları ve ticari tutumlar dâhil her türlü açıklamayı talep edebilir. Oyun sağlayıcı ve oyun dağıtıcı, Kurum tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri derhal ve onbeş günü geçmemek üzere Kurum tarafından belirlenecek süre içinde vermekle yükümlüdür.

(6) Bu maddenin uygulanmasına, oyun sağlayıcının ve oyun dağıtıcının uyması gereken yükümlülükler ve yaş kriterlerine göre derecelendirmeye dair usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

(7) Bu maddede düzenlenen yükümlülükler ile Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikte yer alan yükümlülüklerini yerine getirmeyen oyun dağıtıcıya Kurum tarafından bildirimde bulunulur. Bildirimden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde oyun dağıtıcıya Başkan tarafından bir milyon Türk lirasından on milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilebilir. Verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde on milyon Türk lirasından otuz milyon Türk lirasına kadar bir kez daha idari para cezası verilebilir, idari para cezası miktarı ihlalinin niteliği, ağırlığı, kullanıcılar üzerindeki etkisi veya meydana gelen zarar dikkate alınarak takdir edilir.

(8) İkinci kez verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, oyun dağıtıcının internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, oyun dağıtıcının

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(4) Kurum, oyun platformunun bu Kanuna uyumuna ilişkin olarak oyun platformundan kurumsal yapı, bilişim sistemleri, veri işleme mekanizmaları dâhil olmak üzere bu Kanunun uygulanmasıyla doğrudan ilgili açıklamaları talep edebilir. Oyun platformu, Kurum tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri derhâl ve onbeş günü geçmemek üzere Kurum tarafından belirlenecek süre içinde vermekle yükümlüdür.

(5) Bu maddenin uygulanmasına, oyun platformunun uyması gereken yükümlülükler ve yaş kriterlerine göre derecelendirmeye dair usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

(6) Bu maddede düzenlenen yükümlülükler ile Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikte yer alan yükümlülüklerini yerine getirmeyen oyun platformuna Kurum tarafından bildirimde bulunulur. Bildirimden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde oyun platformuna Başkan tarafından bir milyon Türk lirasından on milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilebilir. Verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde on milyon Türk lirasından otuz milyon Türk lirasına kadar bir kez daha idari para cezası verilebilir. İdari para cezası miktarı ihlalin niteliği, ağırlığı, kullanıcılar üzerindeki etkisi veya meydana gelen zarar dikkate alınarak takdir edilir.

(7) İkinci kez verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, oyun platformunun internet trafiği bant genişliğinin yüzde otuz oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, oyun platformunun internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranına kadar daraltılması

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

internet trafiği bant genişliğinin yüzde doksan oranına kadar daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararda, yüzde elliden düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir. Bu kararlara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere Kuruma gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilir. Bildirime konu yükümlülüğün yerine getirilmesi hâlinde; verilen idari para cezalarının dörtte biri tahsil edilir ve hâkim kararları kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet trafiği bant genişliğine yapılan müdahalenin sona erdirilmesi için erişim sağlayıcılara Kurum tarafından bildirim yapılır.”

MADDE 24- 5651 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 6- (1) Ek 4 üncü maddenin birinci fıkrası kapsamında yer alan sosyal ağ sağlayıcı ve ek 5 inci maddenin üçüncü fıkrası kapsamında yer alan oyun dağıtıcı, Türkiye’ye yönelik sunduğu veya sunacağı hizmetler için Anayasa ile güvence altına alınan temel hakların, aile ve çocukların, kamu düzeni ve kamu sağlığının korunması ile hukuka aykırı içeriklerin yayılmasına elverişliliği açısından risk değerlendirmesi yapmak ve Kuruma bildirmekle yükümlüdür.

(2) Kurum risk değerlendirmesine konu hizmetleri, yukarıda yer verilen sebepler açısından incelerken gerekli görmesi halinde ilgili kurum ve kuruluşlardan görüş alabilir.

(3) Kurum, inceleme neticesinde sunulan veya sunulacak hizmetlerdeki riskin en aza indirilmesi için ilgili sosyal ağ sağlayıcı ve oyun dağıtıcıdan açıklama isteyebilir. İlgili sosyal ağ sağlayıcı ve oyun dağıtıcı, açıklamalarını on beş gün içinde Kuruma gönderir. Kurum

için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararda, yüzde otuzdan düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir. Bu kararlara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere Kuruma gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilir. Bildirime konu yükümlülüğün yerine getirilmesi hâlinde; verilen idari para cezalarının dörtte biri tahsil edilir ve hâkim kararları kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet trafiği bant genişliğine yapılan müdahalenin sona erdirilmesi için erişim sağlayıcılara Kurum tarafından bildirim yapılır.”

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

tarafından yapılan değerlendirme neticesinde sunulan hizmetin bir kısmının veya tamamının durdurulması ve hizmet sunum şeklinin değiştirilmesi de dâhil olmak üzere gerekli tedbirlerin alınması hususunda ilgili sosyal ağ sağlayıcı ve oyun dağıtıcıya bildirim yapılabilir.

(4) Bildirimden itibaren on beş gün içinde bildirim konu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan tarafından bir milyon Türk lirasından otuz milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilebilir. İdari para cezası miktarı ihlalinin niteliği, ağırlığı, kullanıcılar üzerindeki etkisi veya meydana gelen zarar dikkate alınarak takdir edilir.

(5) İdari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde Kurum tarafından bildirilen tedbirleri almayanlar hakkında Başkan, internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranında daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir.

(6) Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde Başkan, internet trafiği bant genişliğinin yüzde doksan oranına kadar daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararında, yüzde elliden düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir.

(7) Bu kararlara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere Kuruma gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilir. Bildirim konusu tedbirin gereğinin yerine getirilmesi halinde hâkim tarafından verilen karar kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet trafiği bant genişliğine yapılan müdahalenin sona erdirilmesi için erişim sağlayıcılara Kurum tarafından bildirim yapılır.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile 69 Milletvekilinin Teklifi)

(8) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 25- (1) 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 128 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin birinci paragrafının birinci cümlesinde yer alan “doğum yaptığı tarihten itibaren sekiz hafta” ibaresi “doğum yaptığı tarihten itibaren onaltı hafta” şeklinde, “toplam onaltı” ibaresi “toplam yirmidört” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “önceki üç” ibaresi “önceki iki” şeklinde, üçüncü paragrafının birinci cümlesinde yer alan “en fazla üç yaşında bir çocuğu evlat edinen kadın personele çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden” ibaresi “en fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen kadın personele bu bentte geçen sekiz haftalık iznin bitiminden” şeklinde değiştirilmiş ve bende ikinci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragraflar eklenmiştir.

“En fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen subay/astsubaylar ile subay/astsubay olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi halinde subay/astsubay olan eşlerine çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.

Bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan subay/astsubaya çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

(2) 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun ek 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendinin birinci cümlesinde yer alan “doğum yaptığı tarihten itibaren sekiz hafta” ibaresi “doğum yaptığı tarihten itibaren on altı hafta” şeklinde, “toplam on altı hafta” ibaresi “toplam yirmi dört hafta”

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 24- (1) 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 128 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin birinci paragrafının birinci cümlesinde yer alan “doğum yaptığı tarihten itibaren sekiz hafta” ibaresi “doğum yaptığı tarihten itibaren onaltı hafta” şeklinde, “toplam onaltı” ibaresi “toplam yirmidört” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “önceki üç” ibaresi “önceki iki” şeklinde, üçüncü paragrafının birinci cümlesinde yer alan “en fazla üç yaşında bir çocuğu evlat edinen kadın personele çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden” ibaresi “en fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen kadın personele bu bentte geçen sekiz haftalık iznin bitiminden” şeklinde değiştirilmiş ve bende ikinci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragraflar eklenmiştir.

“En fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen subay/astsubaylar ile subay/astsubay olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde subay/astsubay olan eşlerine çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.

Bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan subay/astsubaya çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

(2) 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun ek 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendinin birinci cümlesinde yer alan “doğum yaptığı tarihten itibaren sekiz hafta” ibaresi “doğum yaptığı tarihten itibaren on altı hafta” şeklinde, “toplam on altı hafta” ibaresi “toplam yirmi dört hafta”

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “önceki üç” ibaresi “önceki iki” şeklinde, “en fazla üç yaşında bir çocuğu evlat edinen kadın personele çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren” ibaresi “en fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen kadın personele bu bentte geçen sekiz haftalık iznin bitiminden itibaren” şeklinde değiştirilmiş ve bende aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaş ile subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaş olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaş olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile aylıklı izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.”

“Bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan personele çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

(3) 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun ek 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (ç) bendinin birinci cümlesinde yer alan “doğum yaptığı tarihten itibaren sekiz hafta” ibaresi “doğum yaptığı tarihten itibaren on altı hafta” şeklinde, “toplam on altı hafta” ibaresi “toplam yirmi dört hafta” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “önceki üç” ibaresi “önceki iki” şeklinde, “en fazla üç yaşında bir çocuğu evlat edinen kadın personele çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren” ibaresi “en fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen kadın personele bu bentte geçen sekiz haftalık iznin bitiminden itibaren” şeklinde değiştirilmiş ve bende aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “önceki üç” ibaresi “önceki iki” şeklinde, “en fazla üç yaşında bir çocuğu evlat edinen kadın personele çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren” ibaresi “en fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen kadın personele bu bentte geçen sekiz haftalık iznin bitiminden itibaren” şeklinde değiştirilmiş ve bende aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaş ile subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaş olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman erbaş olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile aylıklı izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.

Bir veya daha fazla çocuğa eşiyile birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan personele çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

(3) 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun ek 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (ç) bendinin birinci cümlesinde yer alan “doğum yaptığı tarihten itibaren sekiz hafta” ibaresi “doğum yaptığı tarihten itibaren on altı hafta” şeklinde, “toplam on altı hafta” ibaresi “toplam yirmi dört hafta” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “önceki üç” ibaresi “önceki iki” şeklinde, “en fazla üç yaşında bir çocuğu evlat edinen kadın personele çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren” ibaresi “en fazla üç yaşında bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen kadın personele bu bentte geçen sekiz haftalık iznin bitiminden itibaren” şeklinde değiştirilmiş ve bende aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

“Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş ile subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile aylıklı izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.”

“Bir veya daha fazla çocuğa eşyle birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan personele çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

MADDE 26- 12 Nisan 1332 tarihli Darülaceze Nizamnamesinin 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ancak Dersaadet’de mütevellid veya mütevattın olub da” ibaresi madde metninden çıkarılmış, fıkranın birinci cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Darülaceze yurt içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında da hizmet verebilir.”

MADDE 27- Darülaceze Nizamnamesinin 25 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“MADDE 25/A- Darülaceze, ihtiyaç sahiplerine yardım amacıyla ilgili mevzuat hükümlerine göre gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilir ve ihtiyaç sahiplerine aşevi hizmeti verebilir.”

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş ile subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaş olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile aylıklı izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.

Bir veya daha fazla çocuğa eşyle birlikte veya münferit olarak koruyucu aile olan personele çocuğun koruyucu aile yanına teslim edildiği tarihten sonra isteği üzerine on gün izin verilir.”

MADDE 25- 12 Nisan 1332 tarihli Darülaceze Nizamnamesinin 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ancak Dersaadet’de mütevellid veya mütevattın olub da” ibaresi madde metninden çıkarılmış, fıkranın birinci cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Darülaceze yurt içinde ve ilgili mevzuata göre yurt dışında da hizmet verebilir.”

MADDE 26- Darülaceze Nizamnamesinin 25 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“MADDE 25/A- Darülaceze, ihtiyaç sahiplerine yardım amacıyla ilgili mevzuat hükümlerine göre gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilir ve ihtiyaç sahiplerine aşevi hizmeti verebilir.”

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla; bu Kanunun 2 nci, 15 inci ve 24 üncü maddeleri ile analık izni süreleri yeniden düzenlenen ve ilgili mevzuatı uyarınca öngörülen on altı haftalık analık izni süresi dolmuş ancak doğumun gerçekleştiği tarihten itibaren yirmi dört haftalık süresi henüz tamamlanmamış olan personele, talepleri hâlinde sekiz hafta ilave analık izni verilir.”

(Düzce Milletvekili Ercan Öztürk ve
Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal ile
69 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 28- Bu Kanunun;

- a) 22 nci, 23 üncü ve 24 üncü maddeleri yayımı tarihinden itibaren 6 ay sonra,
b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 29- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 27- (1) Bu Kanunun;

- a) 22 nci ve 23 üncü maddeleri yayımı tarihinden itibaren 6 ay sonra,
b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

MADDE 28- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

